

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ШТАТУ НЬЮ-ЙОРК У ПОТСДАМІ (США)
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА РАДА

**Розвиток правової держави і
громадянського суспільства в Україні:
проблеми теорії і практики**
Збірник науково-методичних праць

Херсон – 2011

Рекомендовано до друку Вченою радою
Херсонського державного університету
(протокол № 4 від 31.10.2011 року)

Розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні: проблеми теорії і практики: Збірник науково-методичних праць. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – 292 с.

Висновки і пропозиції, викладені у збірнику, знайшли відображення у матеріалах та виступах авторів під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції "Розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні: проблеми теорії і практики" у листопаді 2011 року.

Редакційна колегія:

Стратонов В.М. – декан юридичного факультету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, головний редактор;

Задорожня Н.О. – завідувач кафедри теорії держави і права, к.ф.н., доцент, заступник головного редактора;

Галуцько В.В. – завідувач кафедри адміністративного і господарського права, д.ю.н., професор, заступник головного редактора;

Гетьман-П'ятковська І.А. – доцент кафедри теорії держави і права, к.ю.н., доцент, член редколегії;

Родік Л.М. – завідувач кабінету кафедри теорії держави і права, технічний редактор.

Рецензенти:

Слїнько Сергій Вікторович – начальник кафедри кримінального процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Шутак Ілля Дмитрович – професор кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького

Відповідальний за випуск: декан юридичного факультету, професор **Стратонов В.М.**

**Привітання учасників конференції
від голови обласної державної адміністрації
Костяка Миколи Михайловича**

Шановні учасники конференції!

Прийміть щирі вітання з початком Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні: проблеми теорії і практики».

Сьогодні питання демократизації державного управління та посилення взаємодії влади із «третім сектором» перебувають під особливою увагою керівництва держави й громадськості.

На державному і місцевому рівнях широко впроваджуються нові, більш ефективні, механізми налагодження соціального партнерства. Активно застосовуються процедури публічних консультацій і вивчення громадської думки, приймаються давно очікувані громадськістю нормативно-правові акти, покликані забезпечити відкритість у діяльності владних органів та створити необхідні умови для подальшого розвитку громадянського суспільства.

У зв'язку з цим обрана тема конференції набуває особливого значення й актуальності.

Переконаний, поєднання прогресивних науково-теоретичних і практичних підходів у вивченні сучасних соціальних та державотворчих процесів стане запорукою подальшої демократизації суспільних відносин і державного управління в Україні.

Бажаю вам, шановні учасники конференції, творчої наснаги, плідної роботи та конструктивних рішень для зміцнення України і розвитку демократії!

З повагою
Голова Херсонської
обласної державної адміністрації

М.Костяк

**Привітання учасників конференції
від голови обласної ради
Пелиха Віктора Григоровича**

Шановні учасники конференції!

Історія людства переконливо доводить, що становлення правової держави неможливе без демократизації державного управління та розбудови громадянського суспільства. Ці процеси тісно взаємопов'язані і передбачають налагодження соціального діалогу, залучення недержавного сектору до розробки, прийняття й контролю за виконанням управлінських рішень.

Так само розвиток громадянського суспільства неможливий без активізації людей на місцях. Кожен громадянин, член територіальної громади має перетворитися з об'єкта на суб'єкт управління, відчутти власну відповідальність за стан справ не тільки у своєму домі, але й населеному пункті, регіоні та країні. Основою цього повинна стати активна життєва і соціальна позиція людини.

Започатковані в Україні системні реформи охоплюють і сферу суспільних відносин. Мета реформування – забезпечити кожному громадянину гарантоване Конституцією України право брати участь в управлінні державними і місцевими справами, зробити владу публічною, а її дії – зрозумілими для людей. У зв'язку з цим, питання, порушені конференцією, набувають першочергового значення.

Особлива роль у впровадженні нових, більш демократичних, механізмів взаємодії влади і громадськості належить науці. Застосування на практиці ґрунтовних наукових досліджень дозволить уникнути численних помилок у державній політиці.

Щиро бажаю учасникам конференції результативної роботи, цікавих ідей та винайдення спільних шляхів подальшого розвитку в Україні правової держави і громадянського суспільства!

З повагою
Голова Херсонської
обласної ради

В.Пелих

ЧАСТИНА 1

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ

Білуросов Сергій Георгійович

*Обласний центр перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
органів виконавчої влади, органів місцевого
самоврядування, державних підприємств,
установ, організацій*

Розвиток України в значній мірі залежить від ефективності функціонування системи державного управління, яке має працювати за новою моделлю державного менеджменту.

В даний час відпрацьовується Державна цільова програма реформування державного управління та державної служби на 2011-2015 роки. Створення ефективної моделі врядування на загальнодержавному і регіональному рівні передбачає оптимізацію системи органів виконавчої влади та реформування системи державної служби, шляхом прийняття нового Закону України «Про державну службу» [1].

Серед пріоритетних засад реформування має бути верховенство права, чутливість щодо реагування на законні очікування і потреби громадян України, ефективність і результативність при реалізації загальнодержавних цілей, відкритість та прозорість діяльності, чітко визначена законодавством відповідальність посадових осіб за прийняття та реалізацію управлінських рішень, професійність державних службовців, використання кращих європейських практик та власних адміністративних традицій. При цьому, передбачається розгляд альтернативних варіантів впровадження реформи на законодавчому, організаційному та адміністративно-територіальному рівнях з внесенням або без внесення змін до конституції України. Програма реформування розрахована на п'ять років та передбачає виконання трьох основних завдань, а саме: реформування виконавчої влади та розбудова самоврядних професійних асоціацій, побудова системи державної служби, в тому числі реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, та впровадження електронного врядування в системі органів виконавчої влади.

В межах зазначеної завдань пропонується привести до єдиного стандарту законодавче регулювання статусу державних службовців запровадити єдину систему управління персоналом, забезпечити новий формат підвищення кваліфікації державних службовців за спеціалізованими професійними програмами. В цьому контексті підвищення кваліфікації має стати важливою складовою проходження державної служби, пов'язаної з профілем компетенцій та оцінкою результатів діяльності. Має бути побудована національна мережа професійного оцінювання та розвитку персоналу.

В даний час запропонований проект Концепції реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого

самоврядування та депутатів місцевих рад (далі – Система), яким передбачено створення повноцінного ефективного безперервного професійного їх навчання [2].

Функціонування Системи потребує удосконалення нормативно-правової бази щодо підвищення кваліфікації, розроблення державних стандартів підвищення кваліфікації, що відповідатимуть розвитку демократичного врядування, забезпечення державного контролю за дотриманням законодавства з визначених питань. Реформу планується здійснити в три етапи з 2012 по 2015 рік. При тому, пріоритетним напрямком державної політики щодо реформування Системи має стати запровадження дієвого механізму її державної підтримки та створення умов для розвитку конкурентного середовища на ринку надання освітніх послуг.

Важливе значення в проекті приділяється унормуванню зміцнення взаємозв'язку координованості роботи державних органів, органів місцевого самоврядування та фахових освітніх закладів, задіяних у підвищенні кваліфікації кадрів. Варто зазначити необхідність упорядкування правового статусу регіональних навчальних закладів [3].

Реалізація зазначених проектів сприятиме проведенню виваженої державної політики у сфері підвищення кваліфікації кадрів, дасть змогу підвищити ефективність їх підготовки, посилити інституційну та навчальну спроможність Національної системи підвищення кваліфікації, орієнтованої на розвиток безперервного навчання персоналу та забезпечення стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Проект Концепції Державної цільової програми реформування державного управління та державної служби на 2011-2015 роки // www.guds.gov.ua/.../koncept_ds.doc
2. Проект Концепції реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад // <http://nads.gov.ua/sub/harkivska/ua/notice/content/681.htm?s216900905=5f76ab96ccc5686dd42efb729b543680>
3. Білорусов С.Г. Реформування системи підвищення кваліфікації та організація навчання державних службовців в умовах євроінтеграції // Матеріали всеукраїнської практичної конференції «Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми та перспективи», 11 жовтня 2011 року // Південне регіональне відділення Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. – Херсон: видавництво ХДУ, 2011. – С. 59-60.

"Правова держава" – історико-психологічне підґрунтя утвердження концепту в Україні

Бобіна Олег Валерійович

Національний університет

кораблебудування ім. адмірала Макарова

Формування, утвердження і реалізація концепції правової держави неможливе без усвідомлення цього явища в масовій свідомості, масовій психології і відповідній правовій культурі. Всі ці процеси в західноєвропейському світі мають довгу історію, в цілому не переривались, мали свої особливості при загальному сутнісному розумінні.

Окремі складові західноєвропейської концепції правової держави починають формуватись і функціонувати в політичній системі давньоримської держави, житті римського суспільства і навіть в часи середньовіччя. На цій основі в XVII–XVIII ст. сформувалась концепція правової держави, а в к. XIX – поч. XX ст. зароджується

концепція соціальної держави. В такому, європейському контексті, історичний розвиток українських земель мав ряд відмінностей, що вплинули і впливають на утвердження європейської концепції правової держави в сучасній Україні.

Українська правова традиція фіксується з XI–XII ст., в умовах розпаду відносно-централізованої держави. Оригінальна ідолого-правова думка не розвивається, важко помітити рефлексію щодо західноєвропейських ідей. Таким чином, правовідносини, їх фіксація в масовій свідомості залишилися на рівні XI–XII ст.

Певні зміни відбуваються в XV ст. і пов'язані з утвердженням на українських землях Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського. Боротьба українських бояр і місцевих князів за свої економічні і політичні права в новій державі активізує правовідносини. Вже в к. XV ст. влада литовського князя обмежувалась особливими органами влади "Пани-Радою" і вальним Сеймом. Вперше вальний (загальнодержавний) Сейм зібрався в 1446 р. Разом з вальним Сеймом функціонували повітові шляхетські сеймики. Протягом XV–XVI ст. на частині українських земель утверджується система центральних і місцевих виборних представницьких органів влади, виборних станових судів, станових правових привілеїв, станової демократії. На землях Західної України, а Галичини, утверджується Магдебурзьке право. І хоча Магдебурзьке право в Україні розповсюджується лише на католиків і уніатів, традиції самоуправління утвердились в Україні і проіснували майже до сер. XIX ст. В цьому сенсі ці ідеї формували психологію міських жителів і готовність міщан сприймати і реалізовувати нові правові норми і ідеї. Утворення Речі Посполитої сприяло розвитку шляхетсько-магнатської демократії. Близько 5 % населення користувались всіма правами і привілеями аристократичної республіки. Вагомий внесок у формування масової правової свідомості зробили церковні братства, як самоврядні організації і автономні елементи в системі православних церковних правовідносин. На психологію і масову свідомість селянства XVI–XVII ст. активно впливало козацтво. Козацтво, яке фактичне було виключене із системи державного права Речі Посполитої створило своє звичаєве право. В основі якого лежала "воля", "змінність верхівки", "автономія-незалежність". Ці принципи призвели до фактичного охлократизму. Таким чином з одного боку панувала аристократична демократія панівної верхівки, а з іншого боку охлократія маргінальної верстви населення, якій заздрила більшість селянства.

Важливим елементом системи розповсюдження знань про право і правосвідомості стала система освіти. Вона включала єзуїтські, братські, церковно-православні і приватні школи. З кін. XVI ст. з'являються перші українські філософські твори, в яких використовуються елементи європейських політико-правових концепцій. В XVII–XVIII ст. можна назвати праці Ф. Прокоповича, Я. Козельського, С. Десницького, П. Лодія. Особливо цікаві роботи С. Климовського "О правосуди начальствующих, правде и бодрости", "О смирении высочайших". Т. зв. "Конституція" П. Орлика цікава передусім фіксацією ідей які панували в правовій культурі вищого прошарку населення.

В XVIII–XX ст. відбувається уніфікація правовідносин в межах правових систем Російської імперії, Австро-Угорщини, а пізніше Польщі та СРСР. Ідея ліберальної, правової держави не була визначальною в цих суспільствах і в їх правових системах. Разом з тим окремі елементи правовідносин почали входити в реальне життя і фіксуватись в масовій свідомості. Так в 1781 р. на західній Україні був введений інститут адвокатури і тоді-ж сільські громади отримали право обирати своїх захисників на суді. З 1848 р. "західняки" приймають участь у виборах до представницьких органів влади. Більш того, сучасна українська правова система не досягла рівня судової реформи 1864 р. в Російській імперії. Адже за цією реформою реалізувались ідеї створення мирового суду і мирового судді, ідея виборності суду, і ідея суду присяжних.

На нашу думку правова система двох імперій була більш сприятливою для утвердження ідеї правової держави ніж правовий лад в СРСР. Тому і не дивно, що на двадцять років затягнувся перехід до фактичної реалізації ідеї правової держави в незалежній Україні. На це є об'єктивні причини. Вимушені констатувати, що ідея правової держави залишається екзотичною для масової свідомості панівної верхівки українського суспільства, романтичною для деяких науковців і недосяжною для більшості українців. Можна навести багато прикладів, що свідчать про певну тенденцію і традицію в управлінні Україні. Так наприклад, цим відзначаються всі Президенти України (Л. Кучма – рішення Конституційного суду, про можливість балотуватись на III-й строк; В. Ющенко – рішення про розпуск Верховної Ради, боротьба з Конституційним судом; В. Янукович – "повернення" Конституції 1996 р. і владних повноважень, "суд" над Ю. Тимошенко і Ю. Луценко).

Газета "Комментарии" (№32 (275), 19 августа – 1 сентября 2011 г.) надрукувала рейтинг "20 самых дискредитированных терминов" (за 20 років незалежності). Найбільш дискредитованим виявився термін "народный депутат". На другому місці "эффективность власти". Третє і четверте місце ділять терміни "реформы" і "правовое государство".

ПРОЦЕС МОДЕЛЮВАННЯ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ АДРЕСНИХ ТА КОМПЛЕКСНИХ МОЛОДІЖНИХ ПРОГРАМ

*Гавловська Аліна Олександрівна
Херсонський державний університет*

На сучасному етапі розвитку суспільства та науки не можливо уявити сферу людської діяльності, в якій би не застосовувався метод моделювання її системи. Зокрема, моделювання в сфері молодіжної політики дозволяє зробити суттєвий крок в бік кількісних оцінок і кількісного аналізу результатів формування та реалізації державних адресних та комплексних молодіжних програм [3].

Дослідження процесу формування державних адресних та комплексних молодіжних програм за допомогою методу моделювання потребує зосередження уваги на методиці цього дослідження, оскільки використання правильної методики виключає можливість пошуку вдосконалення процесу формування державних адресних та комплексних молодіжних програм, а також сприяє вдосконаленню шляхів їх реалізації [1].

Для теоретичного обґрунтування процесу моделювання у сфері формування державних адресних та комплексних молодіжних програм необхідно визначити: 1) поняття «ідеальна (змістовна) модель державної молодіжної програми», як кінцевого результату процесу моделювання; 2) метод моделювання; 3) етапи процесу моделювання.

Ідеальна (змістовна) модель державної молодіжної програми – це умовний об'єкт дослідження, образне відображення реальної державної молодіжної програми, що достатньою мірою повторює істотні для цілей конкретного моделювання властивості модельованого об'єкту або прототипу і опускає несуттєві властивості, в яких він може відрізнитися від прототипу. Така модель державної молодіжної програми є: теоретико-аналітичною, тобто такою, яка призначена для наукового дослідження механізму [3] формування державних адресних та комплексних молодіжних програм та динамічною, в якій відображається процес зміни об'єкта у часі [3].

При створенні ідеальної (змістовної) моделі державної молодіжної програми застосовується метод моделювання — це конструювання моделі на основі попереднього

вивчення об'єкта, визначення його найбільш суттєвих характеристик, експериментальний і теоретичний аналіз створеної моделі, а також необхідне коригування на підставі одержаної інформації.

Під моделюванням розуміється процеси як побудови, так і вивчення та застосування моделей. Воно тісно пов'язане з такими гносеологічними категоріями, як абстракція, аналогія, гіпотеза та іншими: процес моделювання обов'язково включає й побудова абстракцій, і висновків за аналогією, і конструювання наукових гіпотез. Головна особливості моделювання в тому, що це метод опосередкованого пізнання з допомогою об'єктів-заступників – моделей [1].

Процес моделювання включає три елементи: суб'єкт, об'єкт дослідження, модель, що відображає відносини суб'єкта, що пізнає і пізнаваного об'єкта.

Перший етап побудови моделі припускає наявність деяких знань про об'єкт-оригінал – державну молодіжну програму. Пізнавальні можливості моделі пояснюються тим, що модель відображає (відтворює, імітує) які-небудь істотні особливості державної молодіжної програми. Модель не повинна бути тотожною з оригіналом (тоді вона перестає бути моделлю), так і в разі надмірного у всіх істотних відносинах відмінності від оригіналу. Таким чином, вивчення одних сторін модельованого об'єкта здійснюється ціною відмови від дослідження інших сторін. Тому будь-яка модель заміщає оригінал лише в строго обмеженому сенсі. З цього випливає, що для однієї державної молодіжної програми може бути побудовано декілька "спеціалізованих" моделей, які концентрують увагу на певних сторонах державної молодіжної програми або ж що характеризують її з різним ступенем деталізації [5].

На другому етапі модель державної молодіжної програми виступає як самостійний об'єкт дослідження. Однією з форм такого дослідження є проведення "модельних" експериментів, при яких свідомо змінюються умови функціонування моделі та систематизуються дані про її поведінку. Кінцевим результатом цього етапу є безліч сукупність знань про моделі.

На третьому етапі здійснюється перенесення знань з моделі державної молодіжної програми на оригінал державної молодіжної програми. Процес перенесення знань проводиться за певними правилами. Знання про моделі повинні бути скоректовані з урахуванням тих властивостей державної молодіжної програми-оригіналу, які не знайшли відображення або були змінені при побудові моделі державної молодіжної програми [5].

Четвертий етап - практична перевірка знань, що були одержані за допомогою моделі державної молодіжної програми та їх використання для побудови узагальнюючої теорії об'єкта, його перетворення або управління ним.

Враховуючи те, що моделювання - циклічний процес, то за першим чотирьохетапним циклом може наступити другий, третій і т.д. При цьому знання про досліджуваний об'єкт (державну молодіжну програму) розширюються і уточнюються, а вихідна модель державної молодіжної програми постійно вдосконалюється. Недоліки, виявлені після першого циклу моделювання, обумовлені малим знанням об'єкта або помилками в побудові моделі, можна виправити в наступних циклах.

Характерними етапами моделювання є: визначення мети, складання плану дослідження, формулювання проблем, побудова моделі, перевірка моделі, реалізація результатів дослідження [1].

Отже, моделювання державних адресних та комплексних молодіжних програм це дослідження молодіжних програм на їх моделях-аналогах; побудова та вивчення моделей державних адресних та комплексних молодіжних програм з метою отримання пояснень та прогнозування результатів їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Етапи моделювання. // Освіта України: Інформаційний центр. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvitadnepr.dp.ua/modelyuvannya-zadach/2/>
2. Заєць О. С. Моделювання процесів прийняття рішень в управлінні соціально-економічними системами [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ek.uccu.org.ua/ek3.htm>
3. Класифікація моделей Освіта України: Інформаційний центр. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvitadnepr.dp.ua/modelyuvannya-zadach/1/>
4. Панчук А.М. Концептуальні моделі у державному управлінні: методи та засоби [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. - 2006. - № 2.
5. Панчук А.М. Методи та інструменти моделювання управлінських процесів. // Державне управління: теорія та практика Електронне наукове фахове видання / Адреса доступу до ресурсу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2007-1/txts/07pammup.htm>
6. Пілунський І.В. Моделювання територіальної соціально-економічної еволюційної системи [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. - 2005. - № 2. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-2/>
7. Федорчак О.В. Проектний підхід як інноваційний механізм державного управління [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. - 2006. - № 1. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2006-1/>

РОЗВИТОК ЦЕРКОВНО-ДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «РУСЬКОГО СВІТУ»

Галіченко Максим Володимирович

Херсонський державний університет

Із здобуттям незалежності України розпочався процес побудови державно-церковних взаємин, які з одного боку мали відокремити Церкву від держави, а з іншого – законодавчо забезпечити права громадян у сфері релігії. Через прийняття Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» держава чітко окреслила основні напрямки своєї діяльності в релігійній сфері.

Одним з важливих питань взаємин держави та Церкви в Україні стало подолання розколу православ'я, який стався на початку 1990-х років та мав негативні наслідки для становлення громадянського суспільства. Поява декількох православних церков (Українська православна церква, Українська православна церква Київського патріархату, Українська автокефальна православна церква) призвела до виникнення напруги між віруючими, зокрема, щодо володіння церковним майном, яке держава зобов'язалася повернути релігійним організаціям. Крім того, прагнення окремих політичних партій використати сприяння Церкви у боротьбі за голоси віруючих сприяло політизації діяльності православних церков, які намагалися за допомогою певних політичних сил забезпечити собі підтримку з боку державних органів.

Починаючи з 2000-х років, за президентства Л. Кучми, розпочалась кампанія за створення в Україні Помісної православної церкви, яка б мала забезпечити об'єднання в одній церковній юрисдикції всіх українських православних громадян. Тобто, поява нової держави мала бути завершена утвердженням автокефальної православної церкви, що охоплювала б канонічно територію цієї держави. Таким чином, держава намагалася здійснювати прямий вплив на перебіг релігійних процесів, зокрема в середовищі православних церков. Особливо це проявилось під час президентства В. Ющенка, який вважав створення Помісної церкви одним з головних пріоритетів своєї політики.

Водночас, починаючи з 2000-х років, активізувала свою діяльність Російська православна церква, до складу якої на правах автономії входить Українська православна церква. Основні аспекти православного розуміння державно-церковної взаємодії знайшли своє втілення в «Основах соціальної концепції Російської православної церкви», які були схвалені Архієрейським собором РПЦ 13-16 серпня 2000 року. Цей документ не лише виклав теоретичні положення державно-церковних відносин, а й передбачав конкретні практичні заходи для їх реалізації. «Основи...» мають переглядатись відповідно до нових суспільних запитів.

У 2009 році патріарх Кирило запропонував концепцію «Руського світу», що мала забезпечити побудову нового геополітичного центру світу, який би ґрунтувався на православній вірі, російській мові та культурі. «Вірю, – заявив Патріарх, – що тільки згуртований «Руський світ» може стати сильним суб'єктом глобальної світової політики, сильнішим за всі політичні альянси». На думку патріарха, Україна має стати одним із засновників цього світу. Концепція патріарха є викликом для Української держави та її державно-церковних взаємин, адже пропонується підпорядкувати інтереси держави побудові наднаціонального об'єднання, яке буде мати релігійне спрямування (православне) та російську мову і культуру. По-перше, постає проблема відокремлення Церкви від держави, адже створення «Руського світу» потребує скоординованих дій Церкви та державних органів щодо впровадження та утвердження цінностей православ'я. Зокрема, вже з'явилися ініціативи з боку УПЦ стосовно відкриття православного університету в Києві і необхідності корекції Закону «Про освіту», який би дозволив розбудувати мережу церковних навчальних закладів та залучити Церкву до викладання в школі. Варто пригадати постійні спроби запровадження курсу «Основи православної культури». Таким чином, під загрозою опиняється принцип відокремлення Церкви та освіти, який гарантується Законом «Про свободу совісті та релігійні організації». По-друге, включення України до «Руського світу» загрожує гарантованому державою праву на свободу віросповідання. Так, ст. 3 Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» забороняє встановлення обов'язкових переконань та світогляду, а також примушування при визначенні громадянина свого ставлення до релігії. Його дотримання важко уявити в умовах, коли цінності одного з віросповідань проголошуються критерієм для віднесення громадян до певної цивілізаційної спільноти, яка водночас є геополітичним центром та фактично має постати як наддержавне об'єднання. Україна вже має налагоджений механізм співпраці між державою та релігійними організаціями, об'єднаними у Всеукраїнську раду церков, що гарантує дотримання прав віруючих незалежно від їх віросповідання та забезпечує вирішення питань, які турбують релігійні організації у взаєминах з органами державної влади. Отже, створення переваг на користь одного з віросповідань може загрожувати мирному співіснуванню релігій в Україні та стане суттєвою перепорою на шляху до євроінтеграції. По-третє, як наголошується в II розділі «Основ соціальної концепції Російської православної церкви»: «Вселенський характер Церкви, однак, не означає того, щоб християни не мали права на національну самобутність, національне самовираження... Православні християни, усвідомлюючи себе громадянами небесної вітчизни, не повинні забувати і про свою земну батьківщину». Таким чином, ідея «Руського світу» заперечує можливість розбудови національної православної української церкви, адже пропонує спиратись на російську мову та культуру. Саме тому зазначена концепція створює загрозу розбудові української національної держави. Отже, реалізація концепції «Руського світу» патріарха Кирила може призвести до суттєвих змін у розвитку державно-церковних відносин в Україні.

ПРО ВТОРИННІСТЬ ПРАВ ТА СВОБОД ПОСАДОВИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Галуцько Валентин Васильович
Херсонський державний університет

Наявність апарату публічної влади є не невід'ємним атрибутом будь-якої держави. В демократичних правових державах єдиним джерелом формування державної влади є народ. При цьому після легалізації в процесі виборів чи призначення посадові особи публічної влади отримують право в межах передбачених Конституцією та законами країни діяти на власний розсуд. Метою такої діяльності має бути забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Проте, в силу різних причин, посадові особи публічної влади зловживають наданими їм правами, переслідують корпоративні чи особисті цілі. Зазначене приводить до порушення прав і свобод пересічних громадян та суб'єктів господарювання.

Запобігати зазначеним корупційним проявам в демократичному суспільстві складно. Так як доказати зміну орієнтації посадової особи із мети служіння народу, до задоволення особистого інтересу складно. Якщо виходити із загального типу правового регулювання «Дозволене усе що не заборонене законом».

Зазначений принцип добре працює у відношенні до пересічних громадян, які не мають публічного статусу. Але застосовувати його стосовно посадових осіб публічної влади було б помилковим.

У юриспруденції є незаперечним, що посадові особи публічної влади мають у своїй діяльності користуватись другим типом правового регулювання «Заборонене все крім того, що прямо дозволено законом». Але виникає питання, як відноситься до посадової особи публічної влади в умовах коли вона формально не виконує посадові обов'язки? Як до посадової особи, яка має право діяти у відповідності до другого типу правового регулювання, чи як до приватної особи, якій дозволене робити усе що не заборонене законом?

На наш погляд, відповідь на це питання має бути наступною. Людина, яка добровільно виразила свою волю присвятити своє життя публічній службі народу і при виконанні посадових обов'язків і у більшості випадків особистого життя має притримуватись другого типу правового регулювання. Виконувати тільки ті дії, які їй прямо дозволені законом, а всі інші дії для неї мають вважатись протиправними. Зазначені обмеження та чіткий правовий режим діяльності визначається в принципах публічної служби, посадових обов'язках (функціях, правах і обов'язках), кодексах професійної етики, юридичній відповідальності посадових осіб тощо.

Наступне, посадові особи, мають бути публічними. Іншими словами відкритими для суспільства. Їх матеріальних стан, наявність матеріальних цінностей, доходи і витрати, сімейні проблеми, не можуть бути закритою інформацією. Майже усе особисте життя публічної особи, має бути відкритим для суспільства.

Відказ публічної посадової особи надати інформацію про себе та членів своєї сім'ї журналістам засобів масової інформації, громадським організаціям, адвокатам іншим представникам громадськості, мають приводити до позбавлення людини права займати публічні посади у будь-яких органах. Аналогічна люстрація має застосовуватися і стосовно тих чиновників, які не надали обґрунтованих пояснень щодо джерела походження їх матеріальних благ (наявність акцій підприємств, житла, автомобілів, витрат на відпочинок тощо).

Застосовувати зазначену люстрацію мав би спеціально уповноважений орган держави з питань протидії корупції в адміністративному порядку, за зверненням громадян, засобів масової інформації, громадських організацій. У випадку, якщо особа

не заперечує щодо позбавлення її права займати публічні посади і не оспорує рішення спеціально уповноваженого органу держави з питань протидії корупції, то вона звільняється від подальшого кримінальної переслідування.

Але особа має право оспорити у суді рішення спеціально уповноваженого органу в суді. При цьому має можливість підтвердити законність наявного у володінні, користуванні чи розпорядженні майна та благ, обґрунтувати моральність своєї поведінки на роботі та в побуті. В цьому випадку суд може скасувати рішення спеціально уповноваженого органу щодо протидії корупції, або залишити його в силі. В останньому випадку особа підпадає під кримінальне переслідування.

Отже, людина, яка хоче стати посадовою особою публічного органу, має розуміти, що йде на добровільне звуження свої особистих прав і свобод. Вона стає публічною особою – «Слугою народу». Має вести повністю відкрите на роботі і особистому побуті життя, підтверджувати джерела отримання матеріальних благ і послуг. За це суспільство має забезпечити таку посадову особу публічної влади доходом і пільгами, які б були достатніми для комфортного життя у даному суспільстві на даний час.

ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Герінбург Ольга Вікторівна

Херсонський державний університет

Визначним здобутком Української національної революції середини XVII ст. стала поява на європейській політичній мапі нової держави – Війська Запорозького. У значній мірі це відбулося завдяки військовому та державницькому таланту видатного діяча вітчизняної історії Богдана Хмельницького.

Ідеї державного будівництва з'явилися у Б.Хмельницького після перших суттєвих перемог над військом Речі Посполитої, коли виникло питання облаштування суспільного і політичного життя на звільнених від польської влади територіях. Проте, зважаючи на складну тогочасну геополітичну ситуацію та певний консерватизм козацької старшини і самого гетьмана, спочатку мова йшла не про самостійне політичне утворення, а про широку автономію в межах Речі Посполитої за типом Великого князівства Литовського. Вимога ж створення незалежної національної держави вперше фіксується в Переяславській промові Б.Хмельницького у лютому 1649 р., що вважається сучасними дослідниками його програмою розбудови української державності.

Процес державотворення закріплювався як у внутрішніх нормативно-правових документах Гетьманщини (універсалах Б.Хмельницького, статуті «Про устрій Війська Запорозького» та ін.), так і у низці міждержавних угод з Польщею (Зборівський 1649 р. та Білоцерківський 1651 р. договори) і Росією (Березневі статті 1654 р.).

Оскільки державотворчий процес розгортався в умовах військового протистояння України і Речі Посполитої, новостворена держава відзначалася дещо мілітаризованим характером. Це виявилось як у офіційній назві держави («Військо Запорозьке») та її гербі (козак з мушкетом), так і в адміністративно-політичній сфері – за основу територіального поділу та управлінської системи було взято полково-сотенний устрій Запорозької Січі.

Формування території новоствореної держави залежало від ходу військових дій. Так, переможні битви 1648 р. під Жовтими Водами (травень), Корсунем (травень) і Пилявцями (вересень), а також похід на Львів та Замостя (вересень-листопад) дозволили звільнити від польського панування майже усі етнічні українські землі. Однак вимушене

перемир'я під Зборовом у 1649 р. залишило під гетьманською владою лише Київське, Чернігівське та Брацлавське воєводства, повернувши Волинське і Подільське під владу короля; поразка ж під Берестечком у 1651 р. взагалі скоротила території української держави до Київського воєводства. Проте завдяки переможній Батозькій битві та новому спалаху національно-визвольної боротьби у червні 1652 р. козацька держава відновилася у кордонах, зафіксованих Зборівським договором. Завдяки успішним україно-російським походам на Польщу влітку-восени 1655 р. влада гетьмана поширилася і на значну частину Західної України, але на нетривалий час – фактично до укладання Віленського перемир'я між Річчю Посполитою та Російською державою у жовтні 1656 р.

Адміністративне районування повторювало структуру козацького війська з його поділом на полки та сотні, що дозволяло в разі потреби швидко мобілізувати населення. Запорозька Січ залишалася окремою адміністративною одиницею. Столицею новоствореної держави стало місто Чигирин.

Створення владних структур відбувалося на генеральному, полковому і сотенному рівнях. Вищий рівень був представлений гетьманом, який спирався на Генеральну канцелярію (гетьманський уряд); та Генеральною військовою радою, що формально вважалася основним органом влади, але з часом поступилася повноваженнями і значенням Старшинській раді. У регіонах держави гетьманську владу представляли полкові та сотенні уряди, у містах – магістрати та отамани, у селищах – старости.

Оскільки фактично вся повнота влади зосереджувалася у гетьмана, це дозволило Б.Хмельницькому не лише виношувати плани перетворення гетьманської посади з виборної на спадкову, а козацької республіки – на монархічну державу, а й домогтися у квітні 1657 р. ухвалення старшинською радою у Чигирині рішення про передачу після його смерті гетьманської влади сину Юрію.

Результатами державного будівництва, здійснюваного Б. Хмельницьким, також стали:

- формування незалежної фінансової і податкової систем, започаткування карбування власної монети;
- розбудова служби безпеки і створення досить потужної національної армії, що під час воєнних дій з Польщею налічувала понад 300 тисяч військовиків і скоротилася до 60 тисяч за умовами україно-російського договору 1654 р.;
- організація системи козацьких судів: сотенних, полкових і генерального військового, що діяв при гетьмані;
- налагодження зовнішньополітичних зв'язків з багатьма країнами Європи, зокрема з Польщею, Росією, Туреччиною, Кримським ханством, Молдавією, Валахією, Семиграддям (Трансильванією), Австрією, Швецією, Італією, які визнали козацьку державу як суб'єкт міжнародного права;
- фактичне надання православ'ю статусу державної релігії, хоча за життя Б.Хмельницького питання підпорядкованості українського православного духовенства московському патріархату не було остаточно вирішене.

Отже, у середині XVII ст. на переважній частині українських земель була сформована і активно розбудовувалася національна держава, що безперечно є величезною історичною заслугою видатного українського гетьмана Богдана Хмельницького.

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

Денисюк Максим Володимирович
Інститут держави і права
імені В.М. Корецького НАН України

Ідеї справедливого суспільства здавна були присутні в працях мислителів про краще майбутнє, але ті сучасні уявлення, які ми маємо про громадянське суспільство, були вироблені просвітителями напередодні буржуазних революцій XVII – XVIII ст. Питання співвідношення громадянського суспільства і держави, особливості їх взаємодії, досліджуються вже протягом тривалого часу і є досить неоднозначними. В сучасних умовах найбільшого визнання отримує визначення громадянського суспільства як самостійного суспільного явища, що не підпорядковується державі, але активно з ним взаємодіє. В даному випадку мова йде саме про правову державу, яка не може протистояти громадянському суспільству, бути ворожим по відношенню до нього. Подібне протистояння характерне лише для тоталітарної державності.

Співвідношення громадянського суспільства і держави характеризується тим, що їх не можна ні ототожнювати, ні протиставляти один одному, ні тим більше відокремлювати одне від іншого. Розглядаючи державу лише як апарат, а громадянське суспільство як сукупність різного роду асоціацій або співтовариство вільних громадян, то в даному випадку немає повного розриву між цими двома категоріями. Саме законодавство держави визначає основи організації та діяльності суспільних та інших об'єднань (наприклад закони про політичні партії, профспілки, релігійні організації та ін.). Крім того визначення суспільства як громадянського походить від слова «громадянин», а громадянство – це правовий зв'язок між особою та державою, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Громадянське суспільство і держава, володіючи відносною самостійністю по відношенню один до одного, водночас складають єдине, не позбавлене протиріч ціле.

В правовій державі повинні функціонувати розвинені інститути громадянського суспільства, до числа яких традиційно відносять, в першу чергу, політичні партії, профспілки, неурядові організації, засоби масової інформації, а також сім'ю, церкву та ін. Завдяки цим інститутам громадяни самостійно вирішують більшість питань, пов'язаних з їх повсякденною життєдіяльністю, без прямої участі держави, її органів та посадових осіб. Надзвичайна важливість існування розвинених інститутів громадянського суспільства обумовлена тим, що вони являють собою соціальну основу правової держави, без якої остання існувати не може.

За сучасних умов інститути громадянського суспільства і державно-владні структури розглядаються як такі, що спрямовані на забезпечення прав і свобод людини. Ідея зв'язаності держави правами та свободами людини і громадянина є складовою концепції правової держави, критерієм усвідомлення меж втручання держави в життя громадянського суспільства. Визнання правовою державою прав та свобод людини і громадянина пріоритетною цінністю створює передумови для досягнення консенсусу щодо базових принципів організації та реалізації державної влади, її ефективності взаємодії з громадянським суспільством.

Створення громадянського суспільства стає одним з необхідних умов просування України на шляху великих соціально-політичних, економічних і правових реформ, однією з цілей модернізації українського суспільства.

Демократичний світ давно визнав: зусиллями лише держави вирішити основні проблеми суспільства неможливо. Результат забезпечується саме об'єднанням зусиль держави і суспільства, організованого в громадянське суспільство [1, с. 5].

Список використаних джерел:

1. Розвиток громадянського суспільства в Україні в 2008 році. Плани на майбутнє / [О.П. Айвазовська, О.Ю. Вінніков, Г.М. Голубовська-Онісімова та ін.]; за заг. ред. М. Лациби; Укр. незалеж. центр політ. досліджень. – К.: Агенство «Україна», 2009. – 84 с.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Задорожня Олена Володимирівна

Херсонський державний університет

Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави є безпосередньо пов'язаною з розвитком правової свідомості та правової культури. Саме правова культура та правове виховання населення є соціальною гарантією дії верховенства правового закону в суспільстві.

Деформація правосвідомості є сьогодні однією із основних причин злочинів і адміністративних проступків, прийняття неефективних рішень, порушення законності, формалізму і бюрократизму. Небезпечним наслідком деформації правосвідомості є і зловживання правом. Перетворення, що відбуваються в державі протягом останнього десятиліття, вимагають нових правових підходів, адекватного їм право-виховного впливу.

Юридична наука мусить виходити із того, що становлення громадянського суспільства є процесом, в якому одночасно функціонують як держава, так і суспільство, окремі громадяни. Їх злагоджені дії обумовлюються багатьма обставинами, у тому числі значною мірою вони залежать від правосвідомості населення, від його волі на участь у політиці.

Актуальність підвищення ефективності правового виховання не викликає сумніву, бо ми прагнемо й намагаємося будувати країну, в якій забезпечення прав людини, створення оптимальних умов для їх реалізації є пріоритетним. Тому одним з головних напрямів діяльності держави стає: а) забезпечення правової освіченості її громадян, б) удосконалення законодавчої бази й доведення нових законів до населення, в) створення умов життя за правовими нормами й г) формування у людей настанов втілення в повсякденність правових засад.

Що стосується питань правової освіти, то зроблені в цьому напрямку кроки достатньо помітні. В Україні відбувається постійний процес удосконалення законодавства, спрямований на забезпечення оптимальних умов щодо утворення правового кола в усіх сферах життєдіяльності. Звичайно, велике значення має своєчасне ознайомлення широких верств населення з його новими положеннями, зі змінами, зробленими в законодавстві, із затвердженими підзаконними актами. Тому постійні коментарі правових законів, їх тлумачення є необхідним складником, без якого неможливо досягти результативності правового виховання. Неабияку роль у цьому процесі повинні відігравати засоби масової інформації. Саме завдяки розмаїттю форм, які ці соціальні інститути можуть використовувати для ознайомлення широких мас зі змінами в законодавстві, можливості оперативного оволодіння законодавчими положеннями значно поширюються. Будь-яка людина, яка має потребу розумітися на певній законодавчій нормі, отримуючи її пояснення з різних джерел, може її проаналізувати, порівняти, зробити необхідні висновки. Можливості одержання відомостей про сутність змінених законодавчих приписів надзвичайно спростилося сьогодні завдяки наявності Інтернету, у зв'язку з розширенням мережі якого і

входженням до неї значно збільшеної чисельності споживачів опанування знань щодо оновленої законодавчої бази набуває все більшої результативності.

Водночас, підкреслимо, що процес правовиховання не обмежується поширенням і засвоєнням правових знань. Головне, для чого він призначений, – це належне життя населення й держави в цілому за правовими законами. Однак саме в цьому напрямку в сучасній Україні значних позитивних результатів, на жаль, не досягнуто.

Правопорушення здійснюються громадянами, які ухиляються від виконання своїх обов'язків – несвідомо, не будучи обізнаними в праві щодо себе, або свідомо, сподіваючись на те, що порушення не буде розкрито. Відмова від виконання законів особливо характерна для тих, хто входить до складу керівництва як державними, так і недержавними установами й підприємствами, хто вважає себе політичною, державною елітою, правовою верхівкою суспільства.

В Україні, незважаючи на успіхи у вирішенні проблеми залучення широких верств населення до правових знань, у поширенні їх і доведенні практично до кожної людини, можна сказати, існує правовий нігілізм. Усі зусилля, спрямовані на його подолання, сьогодні малоефективні. Розробка нових форм правового виховання або вдосконалення його засобів не забезпечать результативності цієї роботи. Вона може бути ефективною тільки в тому випадку, якщо життя за правовими законами буде нормою для влади всіх рівнів, політичних партій, громадських організацій, якщо покарання за порушення законів буде застосовуватися до кожного поза його належності до ешелонів влади чи наповненості його гаманця. Треба підкреслити, що усвідомлення відповідальності за власні дії є головним чинником, саме завдяки якому правове виховання досягне успіхів.

Список використаних джерел:

1. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові української держави // Право України. – 2005. – №4. – С. 23-26.
2. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики виховання населення України // Право України. – 2008. – № 1. – с. 122-125.
3. Тімуш І. Правова реальність і правосвідомість: інтегральне розуміння змісту та взаємозв'язку // Право України. – 2010. – № 7. – С. 94-100.

ДО СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ІЗ СОЦІОЛОГІЄЮ ТА СОЦІОЛОГІЄЮ ПРАВА

Зайцева Тетяна Григорівна

Херсонська державна морська академія

Новіков Микола Михайлович

Херсонський державний університет

На сьогоднішній день у світі відбуваються значні соціальні процеси, які спрямовані на удосконалення об'єднань людей на умовах соціальної демократії. Прикладом такого удосконалення є утворення Європейського Союзу. Одночасно такий процес як розпад Радянського Союзу, з утворенням на його місці країн радикально – демократичних (Україна, Естонія, Латвія, Литва та ін.), консервативно – демократичних (Білорусь, Таджикистан, Узбекистан та ін.) показав, що до європейської лібералізації нам ще далеко. В даному випадку, більшість зазначених країн першої групи мають соціально-демократичні властивості, які є підґрунтям для їх динамічних перетворень на підставі інтеграційних процесів (Естонія, Латвія, Литва – держави Євросоюзу), синергетики, поєднанні інноваційних та комбінованих форм, з урахуванням принципів і

функцій державно-організованих суспільно-правових явищ. Україна також перебуває на шляху до вступу в Євросоюз, узгоджуючи напрямки взаємодії з ним у керівних структурах зазначених державних організацій.

Нагадаємо, що інтеграційні процеси існують не тільки у вищезазначених державних організаціях, але і в їх правових системах. Наприклад, в Україні принцип верховенства права забезпечується не тільки діяльністю Конституції України (КУ), а й ратифікованими Верховною Радою України міжнародними договорами (ст.8 КУ), які мають силу законів на території нашої держави. Таким чином, розвиток українського соціуму в сферах економіки, політики, соціального та культурного життя є юридично регламентованим, а національне право зливаючись із європейським та міжнародним забезпечує правове регулювання суспільних відносин.

Теорія держави і права (ТДП), як фундаментальна наука юриспруденції, у дефініціях держави визначає її основи: як суверенної, політичної організації громадянського суспільства, що використовує право для формування та здійснення влади на всю територію та населення з метою встановлення стабільності та порядку; захист прав і свобод людини та громадянина; збереження конституційного ладу, власності та безпеки, як внутрішньої так і зовнішньої.

Соціологія – наука, яка досліджує суспільство: світове, державно - організоване, в тому числі громадянське: сім'ї, класи, нації, народності, трудові колективи, громадські організації та інші об'єднання, що «беруть участь у соціальних процесах, закономірностях індивідуальної та групової поведінки» [2].

Об'єктом соціологічного дослідження виступають соціальні явища, у тому числі й юридичні, наприклад, суспільство громадян та основні його риси: синергетика в економіці (ринкові відносини, підприємницька діяльність, власність у всіх формах), синергетика у політиці (вибори та референдуми, централізація та децентралізація влади, розподіл її на три гілки), у соціальному(організація освіти, охорони здоров'я, материнства, батьківства та дитинства, соціального забезпечення), культурному (формування матеріальних і духовних цінностей, фундаментальної науки й мистецтва), демографічному(природне зростання населення) житті.

Соціологія є засобом пізнання правових явищ та поглиблює власний предмет пізнання, шляхом аналізу статистичних даних, дослідженням кількісних та якісних показників суспільного життя. Загальна теорія держави і права активно використовує результати соціологічних досліджень для підвищення соціальної ефективності норм права. Так, з'являються та функціонують різного роду програми: Державна соціальна програма «Діти України» та «Молодь України» на 2009-2015 р.р.; Національна кампанія "Стоп насильству!" на період з 2010 по 2015 р.р., які спрямовані на державний захист (законами, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України) життя, здоров'я, навчання, дозвілля дітей, молоді, сім'ї, в тому числі від будь-яких проявів насильства. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», що діє з 01.12.98 р., визначає правові основи створення та функціонування молодіжних і дитячих громадських організацій, а права звернень, інформувань владних структур немає. Дитячі громадські організації – це «об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства» (ст. 2). Закон також визначає форми підтримки організацій, але, на наш погляд, правозахисний характер діяльності добровільних об'єднань дітей та молоді більше декларується і має лише потенційне значення. Таким чином, пропонуємо надати молодіжним і дитячим громадським організаціям можливість захищати свої основні права і свободи шляхом: а) звернення до інших громадських об'єднань, а також до міжнародних громадських

організацій; б) інформування про факти порушення прав дитини і юнацтва через засоби масової інформації; в) звернення до владних структур, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування у випадках порушення прав і свобод конкретної дитини.

Соціологічне дослідження [3] показує, що сутність окремих законів не співпадає з принципами громадянсько-правової активності, громадянської відповідальності, збалансованості інтересів держави й особистості, правової міжнародної співдружності. Таким чином, саме запровадження у систему юридичних наук соціології права, яка утворена на стику ТДП і соціології шляхом інтеграції соціальних та правових знань, які в комплексі є способами удосконалення правомірної поведінки державних та громадських об'єднань людей, з метою досягнення спільних державних, громадських та особистих інтересів.

Згадані інтеграційні науки забезпечують соціологів-правників системою знань про правильне застосування методів конкретно-соціологічного дослідження щодо правових явищ на практиці; дають змогу орієнтуватися у діючому законодавстві і існуючій практиці його застосування. На державному рівні соціологічні дослідження підвищують ефективність правової політики у соціумі, допомагають з профілактикою правопорушень, ресоціалізацією засуджених, дослідженням рівнів правосвідомості існуючої соціальної структури.

Список використаних джерел:

1. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонської. – К.: Сфера, 1999.
2. Права человека: Учебник для вузов / Отв. ред. Е.А. Лукашева. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. – М., 1999.
3. Новіков М.М. Інститут добровільних об'єднань громадян – стабілізуючий фактор розвитку української держави: Навчальний посібник. – Херсон: ХЮІ НУВС, 2007. – 132 с.

КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Занік Ярослав Михайлович

Львівська комерційна академія

Ідея громадянського суспільства – з політичної точки зору важлива і одночасно складна ідея нашого часу. Важливість її визначається необхідністю ефективного регулювання взаємовідносин людини з політичною владою, суспільства з державою. Складність реалізації полягає в тому, що політична влада, якою б не була її соціальна природа, а також мотивація дій, має тенденцію розширювати свої повноваження аж до встановлення тотального контролю над суспільством.

Протягом певного часу в політичній науці поняття «громадянське суспільство» і «держава» трактувались як синоніми. Витоки розмежування цих термінів - в ідеї народного суверенітету, який, як стверджував у «Трактатах» Ж.-Ж. Руссо, є первинним відносно державного суверенітету [5]. Поступова диференціація різних сфер життя суспільства, визволення їх з під всеохоплюючої державної влади, формування вільного індивіда з його невід'ємними правами і свободами зумовили вияв в суспільній свідомості і науці двох тенденцій соціального прогресу. З однієї сторони, боротьба індивіда за свободу і автономію від держави та форм колективного життя привела до становлення автономних від держави сфер життєдіяльності людини, що й відображено у понятті «громадянське суспільство». З іншої ж сторони, необхідність забезпечення порядку та єдності суспільства, погодження й інтеграції інтересів різних соціальних

груп зумовила розвиток владних і правових структур, що знаходить свій вираз у понятті «держава». Баланс і взаємозв'язок суспільних, групових та індивідуальних процесів держава реалізує шляхом управлінських функцій.

Саме поняття громадянського суспільства та його ліберальне трактування нерозривно єднає Т. Гоббса [2] і Дж. Локка [3]. Поняття «громадянське суспільство» було введено ними для відображення історичного розвитку людського суспільства, як перехід людини від природного до цивілізованого існування. На думку цих мислителів людина в «дикунському», природному стані, не знає ні цивілізації, ні держави і розвивається в хаосі, взаємній ворожнечі та безперервних війнах. На зміну дикунському стану суспільства приходить цивілізоване, ознакою досягнення якого є наявність держави. Т. Гоббс наголошував, що за межами держави – влада емоцій, війна, страх, бідність, варварство, дикість, невігластво; а в державі – воля розуму, безпека, заможність, знання і т. д. Дж. Локк вперше поставив особистість вище суспільства і держави, а свободу – вище ніж будь-які інші цінності [3]. Особисту свободу він розумів як свободу від зазіхань зовні і, в першу чергу, зі сторони держави. Люди, будучи розумними істотами, на думку Дж. Локка, укладають між собою суспільний договір, тим самим формують громадянське суспільство. Воно, у свою чергу, створює ряд захисних структур між індивідом і державою. Основою свободи людини, гарантією її політичної самостійності, згідно з Локком, є не що інше як приватна власність.

Іншу концепцію з аналізом громадянського суспільства – позитивно-ліберальну, сформовано у працях німецького мислителя Г.Гегеля [1]. Він розглядав громадянське суспільство як сукупність індивідів, які забезпечують свої повсякденні потреби з допомогою праці. Основою громадянського суспільства він вважав приватну власність. Г. Гегель писав: «Не треба допускати, щоб влада виокремлювалась сама через власне судження; це було б повстанням; бо це чиста влада складається із приватних воель, які не зможуть конструюватися в загальну волю».

Відкидаючи тезу Г. Гегеля про первинність держави стосовно громадянського суспільства, К. Маркс [4] вважав спільноти фундаментом людства, а життєдіяльність індивіда – визначальним чинником історичного розвитку [1]. Таке бачення відповідає матеріалістичному розумінню історії, згідно з яким еволюція суспільства являє собою результат еволюції матеріальних умов життя. Громадянське суспільство в такому трактуванні сприймається як матеріальні відносини індивідів. Відповідно до тези про залежність надбудови від базису К. Маркс вважав державу інструментом політичного панування класу, який володіє засобами виробництва, а отже основне завдання держави захищати клас власників. Подолати розрив між громадянським суспільством і державою, на думку К. Маркса, можна лише шляхом створення нового типу суспільства – комуністичного – бездержавного, у якому вільний розвиток кожного індивіда буде гарантований соціальними відносинами.

Близьке до марксистського соціал-демократичне трактування громадянського суспільства базується на визнанні серцевиною цього суспільства політики. З допомогою владних відносин політика пронизує суспільне життя, формує громадянське суспільство, при цьому впливаючи на нього як стабілізатор. На думку Й. Шумпетера [6], держава повинна брати активну участь в забезпеченні функціонування громадянських інститутів, даючи гарантії, що вони будуть управлятися демократично і що якась частина громадянського суспільства не перетвориться у силу, схильну до самознищення, а ринок не підкорить собі суспільство. Щоб такого не трапилось, соціал-демократи вважали державне регулювання економічних, соціальних і інших процесів обов'язковим, і так само обов'язковим - введення гарантій щодо прожиткового мінімуму і страхування.

Та при всіх варіаціях у західній політичній науці домінує дві інтерпретації

громадянського суспільства. Згідно з першою воно розглядається, як соціальна категорія (універсальна), якою визначають простір міжособистісних відносин, на протигагу державі, незалежно від її форми. Будучи сферою реалізації повсякденних потреб індивідів, громадянське суспільство включає у себе весь історичний комплекс взаємодій одних приватних осіб з іншими приватними особами.

Згідно з другою інтерпретацією громадянське суспільство - це феномен західної культури, конкретно-історична форма існування західної цивілізації. Особливість західної культури проявляється у дивовижній адаптивності до змінних умов і підвищеній здатності пристосовуватись до середовища інших культур. Ця унікальність західної цивілізації обумовлена балансом трьох сил: інститутів влади, громадянського суспільства і автономністю особистості. Збалансована взаємодія цих трьох сил заснована на ідеї прогресу, сконцентованого на формування свідомості, постійного самовдосконалення людини, громадянського суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г. Политические произведения. – М.: Наука, 1978.
2. Гоббс Т. Философские основания учения о гражданине. – М.: Наука, 1974.
3. Локк Дж. Избранные философские произведения. – М.: Наука, 1960.
4. Маркс К. Избранные произведения. – М.: Наука, 1969.
5. Руссо Ж. Ж. Трактаты. – М.: Наука, 1969.
6. Шумпетер Й. Капитализм, социализм, демократия. – К.: 1978.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Льницька Юлія

*Харківський національний університет
внутрішніх справ*

Центральним питанням у визначенні місця адміністративних послуг є питання про характеристику функцій органів місцевого самоврядування та визначення їх системи. Оскільки фактична діяльність органів місцевого самоврядування неможлива без використання певних прав і виконання певних обов'язків, то функції органів органічно пов'язані з державно владними повноваженнями. Правовою, точніше адміністративно-правовою формою цих прав та обов'язків виступає компетенція органів місцевого самоврядування. Здійснивши аналіз компетенції органів місцевого самоврядування були отримані певні результати, які відображені в даних тезах.

Сукупність повноважень відображають три основні функції: 1) підтримка демократії; 2) забезпечення права громадян на участь в управлінні державними справами на місцевому рівні; 3) надання послуг місцевому населенню. В свою чергу названі функції органів місцевого самоврядування включає в себе такі види напрямків. Функція підтримки демократії включає в себе напрямки: 1) забезпечення законності на території місцевої громади; 2) забезпечення участі в політичній діяльності; 3) забезпечення свободи вирішення питань що стосуються реалізації прав та інтересів громадян; 4) забезпечення самоорганізації населення та самоуправління; 5) здійснення співробітництва.

Аналіз діючого законодавства дозволив дійти висновку про те, що функція забезпечення права громадян на участь в управлінні державними справами на місцевому рівні включає в себе такі напрямки діяльності: 1) фінансово-господарський; 2) забезпечення комплексного розвитку території; 3) контролю.

В контексті дослідження функції права громадян на участь в управлінні державними справами на місцевому рівні загальним суб'єктом в умовах демократії є сам народ, який формує органи місцевого самоврядування і впливає на визначення цілей та пріоритетів державної управлінської діяльності. Мається на увазі, що під впливом демократичних перетворень в суспільстві та державі суттєво видозмінюється схема управлінського впливу суб'єкт-об'єкт. І наразі здійснення державної влади вже сприймається не як односторонній вплив, а як взаємовплив, коли суб'єкт управління не лише посиляє до об'єкта управління певні специфічні імпульси впливу, а й фіксує реакцію на ці імпульси.

У третьої функції органів місцевого самоврядування – надання послуг населенню також ми виділяємо напрямки діяльності, що відображені через цілі, завдання призначення даних органів та закріплені в повноваженнях.

В свою чергу послуги відрізняються способом регулювання відносин між учасниками і тому це дозволяє розрізнити такі види: *соціальні та адміністративні*. Прикладом встановлення соціальних послуг, які є напрямками діяльності органів місцевого самоврядування є: надання відповідно до закону громадянам, які потребують соціального захисту, безоплатного житла або за доступну для них плату; вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування; подання відповідно до законодавства одноразової допомоги громадянам, які постраждали від стихійного лиха; та інші.

Адміністративні послуги є функціями органів місцевого самоврядування і знайшли своє відображення серед інших у таких повноваженнях: реєстрація житлово-будівельних і гаражних кооперативів; надання дозволу в порядку, встановленому законодавством, на розміщення реклами; підготовка висновків щодо проектів місцевих містобудівних програм відповідних адміністративно-територіальних одиниць, що затверджуються сільськими, селищними, міськими радами; інформування населення про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, та інші.

Даний перелік не відображає всі адміністративні послуги, які є функціями органів місцевого самоврядування, але ми намагались показати можливі обсяги як самих адміністративних послуг, так і нашого дослідження цього питання.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛЬСЬКОЇ ШЛЯХТИ ЗА ПРАВЛІННЯ КОРОЛЯ КАЗИМИРА ІV

*Ковальова Світлана Григорівна
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Одеська наукова історико-правова школа проводить ґрунтовні дослідження історії державності та права українських земель у складі Великого князівства Литовського. Однак для повноти характеристики їх політико-правового становища доцільним є порівняння державо- і правотворчих процесів у Литовсько-Руській державі із таким у Польщі, під владою якої опинилася Галичина. Порівняння дасть тим більш цікаві результати, що протягом майже 150 років обидві держави очолював спільний монарх. Така традиція була започаткована вступом на литовський і польський престол Казимира Ягелончика. Тож у даній роботі буде проаналізований процес формування правового статусу суспільної верхівки Польщі – шляхти.

За традицією, при вступі на польський престол Казимир мав підтвердити всі надані його попередниками права верхівки, а також відновити союз із Литвою і приєднати до Польщі Волинь та Поділля – предмет давнього литовсько-польського

спору. Тож король підписав документ, який визначив характер відносин між Литвою і Польщею. Для Казимира Ягайловича це були вельми неспокійні роки: він був змушений постійно маневрувати між двома державами, кожна з яких вимагала від монарха розв'язання територіального питання на її користь. При спробі Казимира підтримати інтереси однієї із держав інша вдавалася до погроз позбавлення його престолу і навіть життя.

Основна причина того, що влада Казимира у Польщі була такою хиткою та непевною, полягала у потужності в державі магнатської верстви. Попередник Казимира на польському престолі Володислав III Варненчик, який з 1440 р. одночасно був королем польським і угорським, тривалий час проводив в Угорщині, а після його смерті три роки тривало безкоролів'я. Це призвело до значного зміцнення у Польщі позицій магнатів, які фактично правили королівством. Отже, для зміцнення своєї влади Казимир мав вживати заходів, спрямованих на обмеження впливу магнатів. Відтак його внутрішня політика у 50-і рр. була спрямована на укріплення королівської влади і подолання могутності магнатів. Він усунув від влади впливового Збігнева Олесницького і не дав йому отримати сан кардинала. Король виклопотав у папи Миколая V право роздавати бенефіції у межах Гнезненської єпископії і частину церковної десятини для боротьби з татарами. Закріплення за королем права призначати єпископів дозволило Казимирові знищити незалежність церковної ієрархії і забезпечити собі підтримку верхівки духовенства. Король заборонив на майбутнє польським єпископам добиватися у Римі кардинальського сану без дозволу монарха. У державі остаточно затвердився пріоритет світської влади над духовною.

Ще одним кроком у справі зміцнення влади монарха стало укріплення позицій шляхти: цей стан, як і сам Казимир, був зацікавлений у послабленні влади магнатів. Йдучи назустріч вимогам шляхти, більшість з яких була спрямована проти магнатів, 14 вересня 1454 р. у Цереквіці Казимир IV пожалував малопольській шляхті привілей, за яким зобов'язався не видавати нових законів і не скликати посполитого рушення без відома земських сеймиків. 11 листопада того ж року великопольській шляхті був наданий Нешавський привілей, у якому значно обмежувалася політична влада магнатів, представників великих міст і водночас зміцнювалися позиції шляхти. 16 листопада отримала привілей шляхта Серадзької землі, а 11 грудня у Радзіні – шляхта Холмської землі.

У статутах короля передбачалося, що прийняття нових законів, впровадження податків, а також скликання посполитого рушення (шляхетського ополчення) відбуватиметься лише за згодом самої шляхти. Значно обмежувалися судові прерогативи магнатів, натомість зросли привілеї шляхти в галузі судочинства. Шляхта отримувала право обирати земських суддів, підсудків і писарів, а також право звертатися до короля із скаргами на свавілля старост-магнатів. Судді мали судити за писаним правом, не вимагати судової платні більше, ніж було встановлено законом. За великопольським статутом, судові рішення мали записуватися у спеціальні книги, такі рішення набували статусу прецеденту. Зростали вотчинні права шляхти, у тому числі вона отримала право вотчинного суду; обмежувалося самоврядування міст. Відтепер шляхта могла здійснювати вплив на законотворчість і брати участь у вирішенні питань про війну та мир. Це означало, що шляхта отримала права, які досі належали тільки магнатам. Отже, польські магнати і шляхта у цьому відношенні урівнювалися у правах, суспільна верхівка ставала однорідною.

Привілеї надали шляхті право постійної участі в державних справах. За правління Казимира в Польщі зросла роль земських сеймиків, а зрештою і вального сейму – станово-представницького органу королівства. З 1453 р. дві палати сейму („кола”) засідали окремо. Сеймики і нижня палата сейму – посольська ізба –

підтримували короля. Скориставшись монаршим правом призначати чиновників, Казимир у 1456 р. усунув від участі у Сенаті магнатів і оточив себе вірними йому людьми, молоддю, яка поділяла його погляди і допомагала зламати опір магнатів.

Казимир IV був прихильником єдиної сильної монаршої влади і зміг реалізувати свої наміри. Однак, як слушно зазначав М. Любавський, зміцнення у Польщі королівської влади за правління Казимира стало тимчасовим, оскільки було результатом його особистої політики, його вміння знайти порозуміння з рицарством, домінувати над ним своїм авторитетом і впливом. Ослаблення магнатства при Казимирі врешті рещт призвело не до встановлення абсолютної монархії у Польщі, а до політичного піднесення шляхти, перетворення Польщі на шляхетську республіку.

ДЖЕРЕЛО ПРАВА: ЕМЕРДЖЕНТНІСТЬ В ДОСЛІДЖЕННІ ЕЛЕМЕНТІВ ТА ЦІЛІСНОСТІ

*Корунчак Лариса Анатоліївна
Національний університет «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»*

Успіхи фундаментальних наук завжди супроводжувались розробкою змістовних філософських концепцій, оскільки уточнення вже відомого не створює підстав для виходу з площини уявлень, що вже склалися. В умовах сьогодення на перші ролі виходять міждисциплінарні дослідження, які орієнтовані на синтез знань з різноманітних областей. Тому не дивно, що протягом декількох останніх десятиліть одним із основних джерел нових поглядів на будову світу стала синергетика, яка спрямована на виявлення універсальних механізмів будови та функціонування систем різноманітної природи. Існування таких універсальних механізмів слугує запорукою пізнання складних систем. Під складністю системи зазвичай розуміють її принципову невідповідність простій сумі своїх частин. На неможливість звести властивості цілого (юридичної науки в цілому) до суми властивостей юридичних дисциплін, що її складають, також звертав увагу наприкінці ХХ століття відомий російський науковець Нерсисянц В.С. [2, с.70].

Наявність у будь-якої системи особливих властивостей, відсутніх у її підсистем і блоків або відсутніх у суми елементів, не зв'язаних особливими системоутворюючими зв'язками; незвідність властивостей системи до суми властивостей її компонентів в синергетиці називається емерджентністю (синонім – «системний ефект»). Перш за все вона пов'язана із взаємодією і взаємовпливом частин цілого одне на одного (тобто наявністю взаємозв'язків між ними). Чим складніша система, тим більше взаємозв'язків має в ній бути, щоб вона могла існувати, як ціле утворення. Від властивостей частин залежить рівень стійкості системи (правової організації) в цілому. Чим більше властивості цілого дорівнюють сукупності властивостей частин, що входять до його складу, тим простішою є система і тим вона є менш стійкою, оскільки зв'язки між частинами менш стабільні і кількість їх незначна.

Наприклад, інкорпорація правових актів (зокрема, збірник нормативних актів за хронологією) є систематизацією законодавства на рівні простої організації. Доповнення або виключення актів з неї (в розумінні синергетики – розвиток катастрофічних подій) не тягне за собою значних якісних змін збірника в цілому (властивості організації в основному дорівнюють сумі властивостей її частин). Якщо ж таке включення або виключення частини відбудеться при кодифікації, то це потягне за собою якісні зміни, оскільки в даному випадку між частинами існує щільний, стабільний, логічний зв'язок. Ці частини цілого мають інші властивості, ніж ті, що вони мали, будучи самостійними:

окрема частина (правова норма) не мала такої кількості зв'язків з іншими нормами, які створюють ціле (в даному випадку – кодекс), тобто як одиниця мала інші характеристики.

Таким чином, розвиток катастрофічних подій можливий лише при узгодженій поведінці різних частин системи, тобто при наявності у системи цілісних властивостей. Однак, наявність великої кількості елементів в певному утворенні (об'єднанні) не є свідченням його цілісності. Саме взаємопов'язаність елементів, їх узгодженість між собою дозволяє розглядати певну сукупність норм, як окреме джерело права (кодекс, закон, правовий звичай, судовий прецедент та ін.). Ще однією важливою якістю складних систем, пов'язаною з цілісністю, є стійкість якісних особливостей системи по відношенню до незначних модифікацій будови.

Яскравим прикладом самоорганізованої складної системи є правовий звичай. Це досить специфічне джерело права, оскільки, на відміну від інших джерел, характеризується відсутністю формальної визначеності. Йому притаманна природна цілісність, інакше це джерело не могло б існувати. Зміст звичаю живе в свідомості народу. Значну роль при його формуванні відіграють традиції, лінгвістичні особливості соціуму. Вивчення менталітету, ціннісних орієнтирів, стереотипів поведінки дозволяє виявити той фундамент, стрижень соціального організму (етносу, корпорації, держави), який в періоди кризи притягує до себе залишки системи і створює разом з ними нове впорядкування (тобто виступає в ролі аттрактора), в даному випадку – звичай. Це непротириччя соціуму, який його створив, глибина формування безпосередньої норми дозволяє правовому звичаю існувати досить тривалий час, не маючи формального закріплення, довільно самодобудовуватись в залежності від рівня розвитку суспільства, не втрачаючи при цьому своєї суті.

Використання поняття емерджентності при дослідженні правових явищ спрямовує увагу на виявлення взаємовпливів, взаємозв'язків та їх роль у створенні і належному функціонуванні складної системи, як цілого; інакше кажучи, робить акцент на поєднанні складності і цілісності. Розуміння природи цілісності, можливих шляхів її виникнення в складних системах має велике значення для успішної діяльності по створенню джерел права, яка в першу чергу залежить від правової культури їх творця, його відношення до своєї місії, від розуміння юридичної науки в цілому.

Як відзначав Д.А. Керімов, в культурі законотворчості акумулюються різносторонні знання про дійсність, її історію і перспективи соціальних змін; спеціальні знання про право, закон і законодавчу техніку, технології їх використання в ході створення законів та їх реалізації. Оволодіння цими знаннями та їх використання в процесі законотворчості дозволяють створювати науково обґрунтовані і технічно довершені законодавчі акти, які повною мірою відповідають потребам суспільного прогресу [1, с.350].

Список використаних джерел:

1. Керімов, Д.А. Методология права: Предмет, функции, проблемы философии права/ Д.А. Керімов. – 5-е изд. – М.: Изд-во СГУ, 2009. – 521 с.
2. Нерсисянц, В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства. Для юридических вузов и факультетов/ В.С.Нерсисянц. – М.: Издательская группа НОРМА - ИНФРА•М, 1998. – 288 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Крюковська Ольга Анатоліївна,
Федько Світлана Олександрівна
Дніпродзержинський державний
технічний університет*

Економічна криза, що триває в Україні з кінця 80-х років ХХ ст., зумовлена багатьма довго- і короткостроковими факторами, що впродовж цього періоду визначають її поглиблення. Але серед них є такі, що періодично притаманні економікам різних країн усіх економічних систем. Вони пов'язані зі станом інвестиційного процесу в економіці країни, що в результаті визначає можливості її економічного розвитку, а також стан структури економіки. Тому при забезпеченні структурної трансформації економіки, особливо глибинної, фундаментальної, завжди постає проблема пошуку відповідних механізмів, джерел, щоб досягти необхідних результатів.

Для виходу України з кризи потрібно розробити і реалізувати ефективну державну інвестиційну політику. Її необхідність зумовлена тим, що інвестиції і пов'язані з ними структурні зрушення в економіці відіграють ключову роль у формуванні макроекономічних пропорцій. Інвестиційна діяльність — це стрижень усього процесу розширеного відтворення, а тому можливість швидкої ліквідації багатьох диспропорцій у розвитку народного господарства України.

Ринкові відносини в інвестиційній діяльності насамперед торкаються її джерел. Якщо розглядати національну економіку загалом, то джерелами інвестиційних вкладень є фонд відшкодування у вигляді амортизаційних відрахувань і фонд накопичення як частина національного доходу. На рівні ж підприємств і об'єднань, інших суб'єктів господарювання інвестиційна діяльність здійснюється за рахунок власних фінансових ресурсів інвестора, позичених фінансових коштів інвесторів, запозичених фінансових коштів інвесторів, а також бюджетних інвестиційних асигнувань. У структурі цих бюджетних кредитів постійно зростає частка кредитів приватного сектору. Якщо в 2000 р. ця частка складала близько 24%, то в 2010 р. у приватний сектор держава вклала більше, ніж у державний — 57 % усіх кредитів, а з урахуванням рефінансування. За стабільної економіки це явище носить нормальний характер, але в умовах величезного дефіциту бюджету, надмірної інфляції — це вкрай негативне явище.

Фінансова інфраструктура ринку забезпечує акумуляцію накопичень, що повертається вже у вигляді ефективних інвестицій. Це особливо актуально для України в сучасний період розвитку і становлення її ринкових структур, пошуку адекватних ринковим формам господарювання форм здійснення інвестиційного процесу. У ролі інституціональних інвесторів виступають, інвестиційні та комерційні банки, інвестиційні та пенсійні фонди, холдингові компанії, страхові компанії, компанії з торгівлі цінними паперами та ін. Саме за допомогою цієї системи заощадження населення трансформуються в інвестиції. Кредитно-фінансова сфера надає кошти для інвестицій у розпорядження підприємств та інших суб'єктів господарювання. Саме на цьому ринку відбувається переміщення коштів з тих секторів економіки, де є їх надлишок, у сектори, яким бракує цих коштів, а також з галузей з меншою прибутковістю на вкладення у галузі з більшою прибутковістю.

Джерела інвестицій визначаються рівнем розвитку економіки, її ефективністю і віддачею використовуваних ресурсів. На жаль, в Україні кризова ситуація фактично підірвала інвестиційний процес як на макро- так і на мікрорівнях. Однобічна інфляційна політика в Україні швидко призвела до руйнівної інфляції, зростання цін і знецінення грошей. У результаті зменшився обсяг валового внутрішнього продукту при скороченні

і погіршенні структури зовнішньоторговельного обороту з загостренням дефіциту платіжного балансу. Внутрішні фонди накопичення і споживання зазнають втрат через неплатежі та інфляцію, що паралізує відтворювальний процес і господарський розвиток. Залучення зовнішнього капіталу в Україну для структурного і якісного відновлення виробництва дуже незначний, а відтік із внутрішнього обороту й переміщення у сферу тіньового обігу (через непомірні податки і платежі) товарних ресурсів і фінансових коштів набрали невинуватених масштабів. Майже припинені інвестиційні та інноваційні процеси у виробничій сфері. Капітальні вкладення підприємств усіх форм власності постійно зменшуються. Для виробників стали недоступними кредитні джерела комерційних банків. І це в умовах фізичного і морального зношення виробничих фондів, що досягають майже критичної межі — 60 %, за якою вже починаються руйнівні процеси в економіці, зростає небезпека збільшення аварій і катастроф.

На різних стадіях кругообігу основних фондів необхідно об'єднати економічне управління з постійним інвестиційним процесом, щоб інвестиції давали зростання національного доходу. У сфері управління інвестиціями потрібно сформулювати як кінцеві, так і проміжні цілі. Для цього необхідно: 1) визначити критерії вибору пріоритетних напрямів капітальних вкладень; 2) установити обов'язкові умови, за яких забезпечуються можливості розширеного відтворення для всіх учасників інвестиційного процесу; 3) сформулювати принципи й умови фінансування на різних ступенях інвестиційного процесу, у тому числі утворення ресурсів капіталовкладень.

Важливим джерелом капітальних вкладень повинно стати цілеспрямоване інвестиційне використання коштів від приватизації державного майна. Неприпустимо, коли майже повністю ці кошти спрямовуються на фінансування бюджетного дефіциту. Таку практику потрібно змінити, отримані від приватизації кошти повинні стати ефективним інвестиційним ресурсом.

Необхідно широко використовувати можливості для ліквідації дефіциту інвестиційних ресурсів, що відкриваються з використанням різних форм лізингу. Лізинг є найбільш гнучкою та ефективною формою фінансування науково-технічного розвитку, що сприяє використанню найефективнішої дорогої техніки і стимулює її збут. Ефект від технічного переозброєння підприємств за допомогою лізингу позначиться на зростанні їх прибутку і відповідно платежів податків у бюджет, що з лишком компенсує пільги лізингодателям.

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК НАЦІОТВОРЧИЙ ЧИННИК

Кузіна Наталія Вікторівна

*Київський національний університет імені
Тараса Шевченка*

Найважливішою складовою національної свідомості є національна ідея. Актуалізація дослідження її витоків та сучасних характеристик зумовлена пошуком оптимальної для сучасної України моделі посттоталітарного розвитку, шляхів раціоналізації суспільного устрою, всебічної модернізації. Окремі аспекти розвитку української національної ідеї дістали відображення в працях вітчизняних дослідників, зокрема В.Андрущенка, Т.Горбань, Я.Дашкевича, О.Забужко, Л.Нагорної, М.Обушного, М.Панчука, О.Рафальського, В.Смоля, В.Степанкова, В.Євтуха та інших.

В сучасних умовах, коли реабілітовано не лише окремі постаті минулого, а й переосмислено історичні явища та події, увага дослідників дедалі більше зосереджується на неупередженому аналізі етнічних, національних вартостей. Однією з них є насамперед національна ідея.

У сучасній масовій свідомості інтерес до національної ідеї можна пояснити як реакцію «тоталітарної особи» на кардинальні історичні зміни. Через відсутність у нашому житті багатьох реалій цивілізаційного буття (інституцій громадянського суспільства, традицій демократичного, плюралістичного мислення тощо) потяг до національної ідеї як перший крок до подолання своєї ідеологічної одноманітності та культурної некоріненості трансформується в ідеологію націоналізму або ж у культурний міф. Тобто, національна ідея подекуди відіграє роль символу, й маніпулювання нею в цьому розумінні призводить до міфологізації свідомості її носіїв, до своєрідного культурного міфу про націю. У другому випадку ідея постає як певний регулятивний принцип, їй надається інструментального значення, внаслідок чого вона систематично розробляється як певна ідеологія.

Консолідуючим чинником сучасного етнонаціонального розвитку в Україні може і повинна стати українська національна ідея, якщо вона буде осмислена не в ідеологічній, а в етнонаціональній та загальнолюдській системі координат.

Дослідники дедалі більше схиляються до думки, що в українській національній ідеї вбачається насамперед знамено відродження України, її державності, культури взагалі. Таке розуміння історично закономірне та виправдане в соціально-психологічному сенсі.

Національна ідея уособлює процес боротьби українства за збереження своєї етнічної самобутності, яку вони вели впродовж багатьох століть. На нашу думку, першим на теоретичному рівні сформував зміст національної ідеї М.Грушевський на початку ХХ століття в ряді своїх публіцистичних праць, зокрема опублікованих в «Літературно-науковому віснику» (ЛНВ) в Києві. Найбільш комплексно ідеологія національного відродження сформована М.Грушевським на сторінках ЛНВ в циклі статей «На українські теми», котрі друкувались протягом 1907-14 років. За нашими підрахунками, в ці роки було опубліковано 36 статті вченого.

На думку М.Грушевського, базою для національного розвитку є етнографічна форма українства, яка зберегла своє значення до останнього часу. Але одночасно М.Грушевський підкреслює зв'язок між активністю суспільства та результатами його прагнень. Він зазначає необхідність бажання бути нацією, необхідність присвятити цьому всі сили, щоб перетворити потенційну енергію етнографічного існування в динаміку національного розвитку. Переходячи до конкретних завдань українського руху, Грушевський базує їх на основі історичного світогляду, який сформувала його попередня діяльність. Серед найважливіших завдань, що стоять перед ним, вчений виділяє першочергову необхідність консолідації українського суспільства, формування у політичних лідерів почуття відповідальності перед своїм народом, спрямування енергії інтелігенції для культурного і політичного розвитку свого народу.

Національну ідею можна розглядати і як концентрований вираз національно-патріотичного чинника. З цього боку національна ідея є соціально-політичним, морально-етичним та психологічним феноменом народного буття, менталітету народу, що згуртовує його в єдине ціле. Хоча провідним чинником, на думку М.Грушевського, у національній ідеї українців був і залишається політичний.

Українська національна ідея була детермінована рядом об'єктивних та суб'єктивних чинників, кристалізувалася на порозі ХХ ст. та стала своєрідною відповіддю на виклик часу. Ця ідея передбачає вагомість та гармонізацію національних, індивідуальних та колективних цінностей, життєздатність національної сфери. У тлумаченні української національної ідеї у ХХ ст. можна вирізнити принаймні декілька основних напрямів. Класифікація підходів щодо розуміння сутності та спрямованості української національної ідеї дає змогу, на наш погляд, всебічно проаналізувати розвиток етнополітичної думки щодо цієї проблеми, виявити евристичні можливості

подальшого поглибленого дослідження даного феномена.

У пошуках моделі цивілізаційного розвитку сучасної незалежної України найбільш прийнятними виявляються концепції, оперті на осмисленні евристичних можливостей націотворчого потенціалу власних традицій, сучасних параметрів української національної ідеї.

ДІЄВІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ – ЕФЕКТИВНІСТЬ ГІЛОК ВЛАДИ

*Макушев Петро Васильович
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Загальновідомо із ст. 6 Конституції України, що влада поділяється на три гілки для позитивного забезпечення функціонування українського суспільства. Безсумнівно, примус в державі повинний бути тільки для порушників законодавства, а межі його застосування відображені у цієї системі нормативно-правових актів. Таким чином, Державний примус має законодавчий, виконавчий та судовий характер, цементуючим ланцюгом яких виступає президентський примус, тому що Президент України здійснює координацію взаємодії згаданих гілок.

Якщо у Верховної Ради України, президента та суду влада носить формально-визначений характер і становить ступінь юридичної сили та заходів, якими здійснюється примус, то обсяг сили, її зміст та дієвість впливу на правопорушника забезпечується виконавчою владою на чолі з Урядом України.

Наприклад, одним із дієвих засобів примусового впливу з боку державного виконавця у ході примусового виконання судового рішення майнового характеру стосовно боржника є виявлення ознак складу злочину у його діях та складання акту з цього приводу відповідно до ч. 2 ст. 88 Закону України «Про виконавче провадження» [1]. Статистика вказує активне застосування державними виконавцями таких актів у ДВС Дніпропетровської області їх було складено 2 200 за період 2011 року. Однак, розглядаючи подальшу статистику про порушення кримінальних справ по поданнях державних виконавців, бачимо, що примусовий механізм правового регулювання цієї сфери є недосконалим. Це підкреслимо тим, що за результатами розгляду вищевказаної кількості подань державних виконавців було порушено 679 кримінальних справ, у задоволенні 1 200 подань правоохоронними органами було відмовлено, на розгляді залишилося 321 подання. Таким чином, активна діяльність працівників ДВС стає марною, оскільки біля 50% поданих актів були не задоволені. Звідси робимо висновок про необхідність удосконалення правового регулювання взаємодії між Державною виконавчою службою України та правоохоронними органами щодо притягнення осіб до кримінальної відповідальності. А це вже суперечності у середині виконавчої гілки влади.

Державний примус проявляється на стадіях виконавчого провадження, окрім адміністративно-запобіжних заходів та заходів адміністративного припинення, державний виконавець має право застосовувати заходи адміністративної відповідальності, які визначені у ст. 188-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення [3] та ст.ст. 87-88 Закону України «Про виконавче провадження» [1]. Однак ми бачимо недостатню активність застосування окреслених норм державними виконавцями. Так, протягом 2009 року кількість складених державними виконавцями органів державної виконавчої служби Дніпропетровської області процесуальних документів щодо притягнення до відповідальності згідно із приписами ст.ст. 87, 88 Закону України «Про виконавче провадження» та ст. 188-13 Кодексу України про

адміністративні правопорушення складає 197. Вважаємо, що це обумовлене певними розбіжностями між адміністративними нормами та процесуальним забезпеченням їх реалізації.

Вчені визначають окремі недоліки впорядкування адміністративної відповідальності у сфері виконавчого провадження, а саме: 1) суб'єктами адміністративного правопорушення зазначені лише громадяни і посадові особи, тому вони пропонували внести до норм КУпАП і Закону України «Про виконавче провадження» [1] юридичних осіб і громадян-підприємців як суб'єктів адміністративної відповідальності; 2) законодавчо не вирішене питання про порядок накладання штрафу державним виконавцем; 3) не встановлені строки притягнення особи до адміністративної відповідальності, що робить повноваження державного виконавця фактично безрезультатними. Вважаємо, що для усунення окреслених науковцями недоліків і так званої «штучної конкуренції» норм КУпАП [3] та Закону України «Про виконавче провадження» [1], слід упорядкувати адміністративну відповідальність за невиконання законних вимог державного виконавця та порушення порядку виконавчого провадження. Це необхідно здійснити наступним чином: 1) визнати активну чи пасивну протидію законним вимогам державного виконавця з боку суб'єктів владних повноважень (ст.3 Кодексу адміністративного судочинства) та інших посадових осіб державних і недержавних організацій, корупцією; 2) закріпити у Кодексі України про адміністративні правопорушення інститут адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, у тому числі за активну чи пасивну протидію законним вимогам державного виконавця.

Таким чином, державний примус буде ефективним, якщо законодавство створюватиме елементарний баланс в законодавчих актах, коли право будь-якого суб'єкта відповідає його же (чи іншого суб'єкта) обов'язку, а примус у вигляді відповідальності наступає в разі перевищення повноважень, або невиконання чи неналежного виконання обов'язку. Сила влади ефективна у належному виконанні державних приписів та своєчасному застосуванні сили, яка спрямована на підтримку зазначеної належності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 року [Електронний ресурс]// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=606-14&pass=4/UMfPEGznhhMkw.Zi8xWmPeHI4Ucs80msh8Ie6> (13.03.2011).
2. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15> (13.03.2011).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 1 – 212-20) [Електронний ресурс]// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80731-10> (13.03.2011).

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАЖОРИТАРНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ НА ВИБОРАХ ДО ПАРЛАМЕНТУ УКРАЇНИ У 1994 РОЦІ

Мостіпан Олександр Миколайович
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Для аналізу ефективності мажоритарної виборчої системи України необхідно

розглянути Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 1993 року та проаналізувати механізми закладені у ньому з метою досягнення ефективності виборчої системи, маючи на увазі отримані результати.

У 1994 року нагальною була проблема створення нового виборчого законодавства. Не зважаючи на те, що перед проведенням дострокових виборів у Верховній Раді України у 1993 році було представлено 10 політичних партій, український Парламент залишався політично неструктурованим законодавчим органом, оскільки до складу цих партій входило лише близько 10% парламентарів. Тому завданням дострокових виборів було досягнення політичної структуризації Парламенту шляхом зміцнення ролі партій, а також кристалізація парламентської більшості та опозиції, оскільки лише парламентська більшість бере на себе політичну відповідальність за формування уряду. Реалізація цих завдань вимагала від парламентарів запровадження пропорційної чи змішаної виборчої системи, але компромісного варіанту у формі змішаної виборчої системи досягнуто не було і 18 листопада 1993 року було запроваджено мажоритарну систему абсолютної більшості. З метою підвищення професіоналізму депутатського корпусу і роботи Парламенту в цілому у 2 статті Закону заборонено суміщення мандата Народного депутата України з роботою в інших представницьких органах державної влади, місцевого та регіонального самоврядування. Зазначимо, що партіям, які висували кандидатів у депутати, було об'єктивно легше виконати перераховані умови Закону, ніж кандидатам від виборців чи трудових колективів, оскільки останні не володіли організаційною структурою і апаратом, що був доступний партіям. Тому, існуючі у Законі нерівні умови висування кандидатів від різних суб'єктів стали основою для відповідних результатів виборів: «Серед кандидатів на виборах 27 березня 1994 р. 62,3 відсотка були висунуті виборцями, 26,7 відсотка – трудовими колективами, 11 відсотків – політичними партіями, зареєстрованими Центральною виборчою комісією як такими, що беруть участь у виборах (всього 28 політичних партій). Проте кожний дев'ятий кандидат від політичних партій став народним депутатом України, і лише одному з 23 кандидатів, висунутих групами виборців та трудовими колективами, вдалося вибороти депутатський мандат» [Український парламентаризм : минуле і сучасне / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Парламентське вид-во, 1999. – 368 с., с. 223].

Закон 1993 року передбачав утворення спеціального органу, який відповідає за організацію і проведення виборів – Центральної виборчої комісії, та детально прописував її повноваження. З метою підвищення прозорості роботи виборчих комісій усіх рівнів, згідно 14, 15 та 16 статті Закону 1993 року партіям та виборчим блокам надано право призначити по одному представнику при Центральній, окружній та дільничній виборчих комісіях з правом слова.

52 стаття Закону 1993 року, що мала назву «Обмеження на внесення змін і доповнень до цього Закону», була спрямована на підвищення правового статусу та захисту закону, оскільки допускала можливість внесення до нього змін не пізніше, ніж за один рік до дня проведення виборів. Ця норма була спрямована на підвищення стабільності виборчого законодавства як одного з критеріїв визначення ефективності виборчої системи, але у 1997 році її виключили. З одного боку, такий крок є виправданим, адже українське виборче законодавство перебувало на стадії активного становлення у той час, що вимагало від Верховної Ради бути у постійній готовності його оновлювати. З іншої точки зору, можливість вносити зміни і доповнення у Закон за короткий час до дня проведення виборів, нерідко під час виборчої кампанії, внесла чимало непорозумінь у виборчий процес, вплинула на якість його підготовки та проведення, на можливість суб'єктів виборчого процесу вчасно відреагувати на нововведення. Тому у майбутньому доцільно поновити існування подібної правової

гарантії, яка підвищує стабільність виборчого законодавства України.

Зазначимо, що на дострокових виборах до Верховної Ради України мажоритарна система виявила свою неефективність, оскільки після повторного голосування виборці в окремих округах залишились без представника в парламенті. У 71 окрузі, в яких не було обрано депутата, кандидат-лідер здобував понад 47% голосів. На повторних виборах висувались кандидати, які мали набагато меншу популярність, ніж кандидати, що висувались під час перших виборів, а тому повторні вибори також виявились нерезультативними. У підсумку, Верховна Рада України розпочала роботу у неповному конституційному складі. Нерезультативність цієї моделі виборчої системи була підставою для внесення змін до Закону у 1994 році. Загалом, свідченням неефективності цієї моделі виборчої системи є те, що повторні вибори за період 1994-1997 років проводились 20 разів, оскільки 27 березня 1993 року було обрано лише 338 народних депутатів України, і в результаті 7 повторних виборів, що відбулись протягом цього року, чисельність депутатського складу Парламенту зросла до 405 депутатів. Зазначимо, що виборчий закон 1993 року також не був ефективним з точки зору стимулювання участі політичних партій у виборчому процесі та розвитку партійної системи країни. З іншої точки зору, запровадження мажоритарної виборчої системи можна вважати цілком обгрунтованим і логічним рішенням на той час, оскільки не зважаючи на велику кількість політичних партій, яка почала стрімко зростати після скасування 6 статті Конституції УРСР, їх реальна роль в суспільстві залишалась незначною.

Підсумуємо, головним результатом виборів 1994 року було зростання ролі партій у виборчому процесі. Внаслідок застосування мажоритарної виборчої системи депутатський корпус парламенту більшою мірою був структурований за територіальним і галузевим принципами, а не на програмній основі. З іншого боку, участь політичних партій у виборах сприяла партійній структуризації Парламенту. Не зважаючи на суперечності, що мали місце до і внаслідок запровадження виборчого Закону 1993 року, результати його застосування були основою для започаткування процесу демократизації суспільно-політичних відносин в Україні, розвитку партійної системи держави, роботи Верховної Ради України на постійній і професійній основі.

ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Недзельська Наталія Іванівна

Херсонський державний університет

Поняття правової держави зароджується в часи Античності і набуває нового обгрунтування в середні віки та в епоху Відродження. Найбільш повно розробили концепцію правової держави Дж. Локк, Ш.Монтеск'є, Е.Кант, І.Фіхте, Гегель та ін. [5, 532-533с].

Майже за 150 років до Дж. Локка С.Оріховський-Роксолан, перший український політолог[2,96с.], як типовий представник політико-правової думки доби Відродження розробив концепцію природного права та суспільно-договірного походження держави, обстоював ідею держави як аристократичної республіки з освіченим, підпорядкованим закону монархом на чолі. Покликанням держави є забезпечення щастя народу, центральним принципом за яким слід будувати своє життя громадянам є принцип спільного блага, основними ідеями якого є патріотизм, служіння державі, ідеї суспільної активності. Як і Павло Русин мислитель вважає, що шляхетність визначається не величчю предків і давністю гербів, а особистими чеснотами[1, 52с]. Він радить королю

«шлях до безсмертя услав собі не кров'ю і тілами вбитих людей, а збереженням набожності, добробуту, а також свободою своїх громадян» [4, 96с].

У правовій державі панівне становище повинен займати лише закон. Він «є правителем вільної держави, але мовчазним, сліпим і глухим. Завдяки йому обирається одна людина, яку ми звемо королем. Вона є вустами, очима, вухами закону» [3,124с]. В основу конструкції правової держави покладено засаду поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Добрий правитель відрізняється від тирана ставленням до сенату. У тирана сенат «це нікчемний гурт людей. А тому саму республіку використовує для своїх потреб, побоюється дуже, щоб хтось йому не став на дорозі; і коли спільників (не для оборони республіки, а для шкоди) собі добирає, то передусім дбає, щоб уміли тримати язик за зубами. Старанно пильнує, щоб видатні чимось в його державі люди не зростали ні в благородстві, ні в науці, ні в доброчесності. І тоді лише вважає себе щасливим, коли відважних, шляхетних, розумних, вчених чи багатих мужів не вижене зі своєї держави». [3,125с].

Оріховський С. вважав, що особливу увагу слід приділяти сенаторам, їх моральним якостям - «остерігайся зажерливих і не довіряй їм керівних посад в республіці ... треба, щоб ніхто на чуже не зазіхав, хто своє витратив. Інакше з'являться в республіці хитрощі, обман, зрада, грабунки, чвари, насилля над слабшими... Мудрі не допустять до державної служби також людину незнатну за походженням або заплямовану» [3,126с.]. Слід уникати людей відданих наживі й обжерливості, бо «марнотратником зроблять вони короля, пихатим і виродком» [3,133с.].

Злагода в державі – основа її процвітання. Особливо небезпечні чвари у сенаті, «коли таке відбувається між вищими урядовцями...(особливо, коли туди проникла ненависть), що вони почнуть думати про щось інше, окрім того, як знайти спосіб обідрати один одного, а партії – щоб знурити супротивників образами, приниженнями, плітками. І для цього вони тримають тисячі судочинців, тисячі адвокатів-крутіїв. «Мое» і «твое» - два джерела всякої незгоди в суспільстві. Із-за них спочатку й виникають суперечки та судові позови, з яких народжується ненависть. З ненависті потім постають заколоти, після заколотів настає вже неминучий кінець державі.» [3,127с.].

На думку філософа, місцева влада має бути під постійним наглядом, адже саме там чиниться, найбільше несправедливості, а скарги на утиски в провінції повертаються тим, на кого скаржились, розгляд будь якого питання починається з підрахунку особистої вигоди чиновника.

Велику увагу приділяє С.Оріховський постаті правителя, найголовнішою рисою якого має бути мудрість. «Ознакою мудрого є те, що він може навчити» [3,134с.], але вчити треба власним прикладом, добрими справами, особливо молодь, інакше запанує байдужість, яка приведе до ганьби та нещастя, бо поганому вчать набагато швидше, ніж доброму.

Ознакою правової держави є рівність і справедливість, коли за доблесті нагороджують, а злочин – карають і немає гіршого «для держави, ніж хибний розподіл почестей і посад...Найперша прикмета тирана – невідповідний і несправедливий розподіл почестей...тиран дбає, щоб у вільній республіці доблесті не було. За тиранії при розподілі посад мають значення гроші, прохання; мають значення бенкети, пиятика і блуд, а особливо підлабузництво, на якому тиранія цілком тримається.» [3,135-136с.].

Правова держава також передбачає відокремленість справ державних і церковних. Правитель не має втручатись у релігійні справи, а церква – у справи державні.

Правова держава – це тип держави, основними ознаками якої є зв'язаність правом, верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, юридична рівність громадянина і держави. На прикладі лише однієї філософії С.Оріховського ми бачимо,

що в українській філософії доби Відродження ідея правової держави детально розроблена і залишається актуальною до нашого часу.

Список використаних джерел:

1. Горський В.С. Історія української філософії. – К.: Наукова думка, 1996.- 282с.
2. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. – К.: Вища школа, 1999. – 543с.
3. Оріховський-Роксолан С. Напучення Польському королеві Сигізмунду-Августу.//Українська література XIV-XVI ст.- К.:Наукова думка, 1988.- 597с.
4. Оріховський-Роксолан С. Про турецьку загрозу слово друге. //Українська література XIV-XVI ст.- К.:Наукова думка, 1988.- 597с.
5. Політологічний енциклопедичний словник /Упорядник В.П. Горбатенко - К.: Генеза, 2004.- 736с.

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА ЯК СОЦІАЛЬНО АКТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ДЕРЖАВАХ ПРАВОСЛАВНОГО ВІРОСПОВІДАННЯ

*Недзельський Костянтин Казимирович
Херсонський державний університет*

Виховання громадянина як соціально активної особистості залишається проблемним завданням для усього пострадянського простору й найчастіше це пов'язується з тоталітарним минулим, адже воно культивувало байдужих до вирішення загальних проблем суспільства пристосуванців, які не мали чіткої громадянської позиції й звикли покладатися на волю чиновництва у вирішенні усіх без винятку проблем суспільного життя, у тому числі і суто особистісних. Однак не варто забувати й про релігійно-церковний чинник, вплив якого на суспільну свідомість характеризується широким охопленням усіх верств населення і значною тривалістю.

Чи не першим хто вказав на конституюючу роль релігії у формуванні соціально активної особистості, стимуляції конкурентного підприємництва був німецький філософ Макс Вебер у відомій роботі “Протестантська етика і дух капіталізму” (1905). У цей же час російський релігійний філософ В. Розанов у статті “Російська церква” констатує суттєві світоглядні розбіжності між східним та західним християнством й аргументовано доводить, що першому властиво формувати пасивно-споглядальну життєву позицію людини, відсторонену від загальних проблем спільноти, а другому – активну громадянську: “Різниця між тишею і рухом, між спогляданням і роботою, між страждальницьким терпінням і активною боротьбою із злом – ось що психологічно і метафізично відокремлює Православ'я від Католицизму і Протестантизму і, позаяк релігія є душею нації, – відокремлює і протиставляє Росію західним народностям” [3, 329].

Схожі думки висловлює й відома черниця Мати Марія (Скобцова), яка вважає, що Москва засвоїла дуже багато від Візантії, але якось пройшла повз її творчу напруженість. “Москва не лише спромоглася підморозити візантійську спадщину, вона і біблейську спадщину засушила, довела до окостеніння, витягнула з неї облагоображену і живу душу” [1, 24].

Своєрідним підтвердженням висновків М. Вебера про позитивну роль протестантизму в формуванні етики творчої особистості слугує релігійна ситуація в Україні в добу Реформації. У цей період українське православ'я зазнає значного впливу протестантизму, який став свого роду модою для владної еліти. Цікавою з такої точки

зору є полеміка на початку XVII ст. між Іваном Вишенським та Юрієм Рогатинцем на тему проблеми людини та її призначення в земному бутті. В цій полеміці зіткнулися два різні філософсько-етичні погляди на найвище благо, два протилежні підходи до вирішення питання про співвідношення ідеалів чину і споглядання. Для Ю. Рогатинця, який явно знаходиться під впливом ідей демократичного перетворення християнської церкви в добу Реформації, вище благо – це передусім “народна користь”, спільне благо, а звідси й переконання у тому, що земне призначення людини полягає в активній діяльності на благо всього суспільства. Натомість вихідними позиціями православного світогляду І. Вишенського є неоплатонізм в його ареопагітсько-ісихастському варіанті, тому найвищий життєвий ідеал полеміст вбачає у повному самозреченні, відчуженості від світу [4, 84].

Як показує історичний досвід набутий країнами пострадянського простору, залишаються ризики для виникнення держав з авторитарною формою правління. Соціальною передумовою для приходу до влади людей з жорсткими авторитарними установками є відсутність критичної маси людей, які мають чітко сформовану громадянську позицію, відтак переважаюча маса прагне до жорсткого зовнішнього контролю над їх думками та діями. Церква не повинна пасивно спостерігати за тим, як страждає чесна працююча людина від соціальної несправедливості, від сваволі і ненаситності можновладців в період радикальних демократичних перетворень суспільства.

В країнах Західної Європи можна знайти приклади того, як церква втручалася у вирішення нібито суто мирських проблем. Зокрема свідченням цього є Енцикліка папи Лева XIII “*Regrum novarum*” (“Про нові речі”) (1891), в якій він закликає правителів “поспішати з допомогою через закони і своє правління”, багатих, роботодавців “пам’ятати про свої обов’язки”, робітників добиватися “своїх прав достойним чином” [5, 105]. Знаходимо ми тут і приклади чину відомих особистостей згідно з принципами громадянського гуманізму, прищепленого суспільству протестантською виховною традицією [2, 234-265]. Нашій педагогіці конче не вистачає зразків скромного і жертвовного життя заможних людей в період становлення цивілізованої ринкової економіки. Звісна річ, в державі, яка називає себе християнською, не повинні зневажатись моральні цінності християнського віровчення.

Сучасні вітчизняні релігієзнавці наголошують на необхідності реформування православ’я, його модернізації, без чого ця домінуюча у нас церква не може належним чином виконувати свою виховну функцію відповідно до викликів сучасної епохи. Але й світські інституції, розуміючи непрості проблеми сучасного вітчизняного православ’я, мають докладати певних зусиль в вихованні такої соціально активної особистості, яка є ідеалом правової держави. Пам’ятаючи при цьому, що базовими підвалинами демократичної держави європейського типу є християнська моральна доктрина та римське право.

Список використаних джерел:

1. Мать Мария (Скобцова). Типы религиозной жизни. – М., 2002.
2. Оссовская М. Рыцарь и буржуа: Пер. с польск. – М, 1987.
3. Розанов В.В. Соч. в 2-х тт. – Т. 1. – Религия и культура. – М., 1990.
4. Філософія Відродження на Україні. – К., 1990.
5. Энциклики Его Святейшества Папы Римського. – К., 1993.

РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

*Нижник Ніна Романівна,
Гончарук Наталія Трохимівна
Інституту законодавства Верховної Ради
України*

Одним із основних напрямів здійснення адміністративної реформи є реформування публічної служби — державної служби (насамперед в органах виконавчої влади) та служби в органах місцевого самоврядування. Необхідність реформування публічної служби викликана перш за все тим, що вона сьогодні залишається недостатньо ефективною та авторитетною, заполітизованою, схильною до корупції, не відповідає принципам демократичного врядування.

Голова Національного агентства з питань державної служби України В'ячеслав Толкованов 28 жовтня 2011 року на конференції «Підвищення рівня професіоналізму управлінських кадрів регіону в контексті європейської інтеграції», що проводилась з нагоди 20-річчя Хмельницького ЦППК, наголосив на тому, що важливою складовою адміністративної реформи, від успішності якої залежить ефективність системи державного управління в цілому, її спроможність до виконання стратегічних завдань розвитку Української держави, є реформування державної служби, оскільки у цьому контексті зростає значення людського потенціалу державної служби, роль професіоналізму і компетентності посадовців, відповідності їх фахових знань до вимог динамічної сучасності.

Необхідність реформування публічної служби зумовлена наявністю тих проблем, які існують у цій сфері, зокрема сьогодні певна частина персоналу у сфері публічної служби, на жаль, виявилась неспроможною ефективно працювати, приймати оптимальні й своєчасні управлінські рішення, забезпечувати і контролювати реалізацію прийнятих планів і програм. Покладені на персонал публічної служби нові функції, обумовлені кардинальними змінами в політичній та економічній сферах, здійснюються досить часто, як і раніше, а недостатня якість та доступність адміністративних послуг фізичним та юридичним особам посилює негативне сприйняття всієї системи публічної служби. Спостерігається висока плинність персоналу і його перехід на роботу із органів публічної влади в приватний сектор. Неефективність класифікації посад державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування не відображає відмінності у їх роботі та відповідно спричиняє невідповідності в оплаті праці. Кадрова робота ще недостатньо спрямована на використання конкурсних засад добору персоналу, формування дійового резерву кадрів, не дає персоналу у сфері публічної служби чітких і ясних перспектив розвитку професійної кар'єри, недостатньо стимулює його професійне навчання та ефективну діяльність. Процедури оцінювання мають низький вплив на проходження публічної служби й не сприяють підвищенню її результативності. Усі проблеми в роботі з персоналом виникають, як правило, на основі постійних суперечностей між принциповими науковими положеннями, вимогами до роботи з персоналом у сфері публічної служби та практичною реалізацією цієї роботи. Причиною цих суперечностей є як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори.

Перші кроки в реформуванні публічної служби вже зроблено, зокрема: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2009р. № 532 Положення про Реєстр державних та адміністративних послуг, що є інноваційним інструментом покращення системи надання державних послуг на всіх рівнях; здійснено відповідно до

Указу Президента України від 09.12.2010р. №1085 оптимізацію системи ЦОВВ, оскільки вона є структурною основою для адміністративної реформи, відкриває резерви для суттєвого скорочення видатків на управління, наближає надання адміністративних послуг до споживача, сприяє скороченню контрольних-наглядових функцій та дерегуляції; з метою зміцнення кадрового складу органів місцевого самоврядування та створення на цій основі ефективної, відповідальної публічної влади на усіх рівнях у 2009р. Урядом схвалено Концепцію формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад; прийнято Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04. 2011р. №3206; прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 20.12.2010р. №1151, якою затверджена нова структура Секретаріату Кабінету міністрів України; розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2010р. №2113-р., яким схвалено Концепцію формування та розвитку вищого корпусу державної служби; визначено засади формування Президентського кадрового резерву «Нова еліта нації»; підготовлено до розгляду у другому читанні на засіданні Верховної Ради України проект Закону України «Про державну службу» (нова редакція); розроблено та схвалено ряд інших нормативно-правових актів, які врегулювали низку проблемних питань у сфері публічної служби. Важливим кроком у здійсненні адміністративної реформи є створення Указом Президента України від 18.07.2011р. № 769/2011 Національного агентства України з питань державної служби, що забезпечує формування та реалізацію єдиної державної політики у сфері державної служби, участь у формуванні державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування.

Разом з тим подальша реалізація визначених у Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та Національному плані дій щодо її впровадження на поточний та наступні роки вимагає здійснення цілого ряду заходів, спрямованих на підвищення ефективності публічної служби шляхом її реформування та модернізації.

Реформування публічної служби має здійснюватися за кількома напрямками. Перш за все слід прискорити реформування законодавчих засад публічної служби, прийняти в новій редакції Закони України “Про державну службу” та “Про службу в органах місцевого самоврядування”, які мають врегулювати відносини у сфері публічної служби, забезпечити формування патріотичного, професійного, політично нейтрального та відповідального корпусу державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. Автор підтримує викладені в проекті Концепції реформування публічної адміністрації положення щодо комплексного реформування публічної служби на засадах європейського адміністративного простору. Вкрай необхідним є забезпечення нових підходів до прийняття на посади публічної служби, просування по державній службі та службі в органах місцевого самоврядування, ротації кадрів; удосконалення класифікації посад та запровадження профілів професійної компетентності посад публічних службовців; формування дійового кадрового резерву; удосконалення системи професійного навчання, оцінювання результатів діяльності, мотивації й оплати праці державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Здійснення запропонованих заходів дозволить забезпечити більш сприятливі умови для підвищення професійної компетентності персоналу у сфері публічної служби, створити «критичну масу» висококваліфікованих і ефективних управлінців, здійснити реформування публічної служби у контексті здійснення адміністративної реформи.

Список використаних джерел:

1. Концепція формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Розпорядження Кабінету

Міністрів України від 08.04.2009 р. № 385-р – Режим доступу: [http // www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

2. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04. 2011р. №3206 – Режим доступу: [http // www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

3. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України №1085 від 09.12.2010 року – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>

4. Питання управління державною службою в Україні: Указ Президента України від 18.07.2011р. № 769/2011 – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>

5. Положення про Реєстр державних та адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2009р. № 532 – Режим доступу: [http // www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

6. Про структуру Секретаріату Кабінету міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2010р. №1151– Режим доступу: [http // www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

7. Про схвалення Концепції формування та розвитку вищого корпусу державної служби: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2010р. №2113-р.- Режим доступу: [http // www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

8. Проект Концепції реформування публічної адміністрації в Україні. – Режим доступу:http://www.pravo.org.ua/administer/Konceptsiya_reform_publ_admin_2.dok.

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СІМ'Ї – ЗЛОЧИННИЙ ПОТЕНЦІАЛ КВАЗІГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Новіков Микола Михайлович

Херсонський державний університет

Актуальність проблеми криміналізації сім'ї як злочинному потенціалу квазігромадянського суспільства не викликає сумнівів, у зв'язку з тим, що кожне з таких антисоціальних утворень руйнують державу і громадянське суспільство. А останні прагнуть до вільного економічного, культурного розвитку або перспективного політичного становища в умовах функціонування соціальної демократії в правовій державі. Зазначена проблема опосередковано досліджувалась у сферах загальної теорії (І.Погрібним), кримінального (І.Андрушка), адміністративного (О.Онищуком), сімейного права (З. Ромовською) багатьма науковцями, але вона поки залишається не вирішеною.

Криміналізація сім'ї представляє собою процес свідомо – вольового заперечення діючого права, що формує таку поведінку подружжя, а іноді й дітей, за якою хоч один з членів цього об'єднання вчинив та здатний продовжувати вчинення суспільно небезпечних діянь, відповідальність за які встановлюється за статтями Особливої частини КК України, а члени сім'ї мовчазно погоджуються з такими вчинками або свідомо приховують сліди злочинів.

Саме таким чином, на наш погляд, сім'я становиться криміногенним середовищем, в якому кримінальна діяльність є закономірним результатом правового нігілізму, сформованого бездіяльністю держави та її органів, пасивністю громадянського суспільства та активністю квазігромадянського суспільства з його тіньовою економікою, політикою та соціальним і культурним життям [1].

Аналіз кримінального суспільства показує, шахрайством «промишляють» циганські сім'ї у мегаполісах та інших містах; на узбережжі Чорного та Азовського морів, на берегах великих рік Дніпра та Дунаю процвітає «сімейне браконьєрство» рибальством та полюванням; у лісовій (Закарпаття, Чернігов) - крадіжками деревини; у

степовій (Херсон, Миколаїв) зонах – полюванням, рибальством; у шахтарських містечках – здобуванням природних копалин.

Сімейний «бізнес злочинного характеру» проявляється у окремих родин, які проживають повз нафто-газопроводів, де проводиться «неконтрольований» злив газового конденсату або нафти, коштовність зливів вимірюється золотом. Біля залізниць сім'ї «промишляють» викраденням товарів з потягів - вагонів, контейнерів. Криміногенним сім'ям властивій злочини «загальнокримінальної» спрямованості, а саме крадіжки, грабежі, розбої, шахрайства; уособлюються такі злочини, як контрабанда морським, річковим, автомобільним та іншими видами транспорту, а також торгівля наркотичними засобами, кустарного виготовлення зброї тощо.

Таким чином, сімейна злочинна діяльність має історичні корені; неї властиві географічна, природно-кліматична та професійна спрямованість, вона функціонує біля основних транспортних магістралей, інших матеріальних джерел державного та природного значення. Традиційно від такої злочинної діяльності одержується суттєвий тіньовий дохід, спричиняється шкода державі, природному середовищу, суспільству та конкретним особам, які є потерпілими від злочину.

Природно, процесу сімейної криміналізації у громадянському суспільстві протистоїть декриміналізаційний процес. Сутність декриміналізації сім'ї проявляється у чітко запрограмованій діяльності державних органів, в тому числі внутрішніх справ, виконання покарань, місцевого самоврядування, а також громадських, у тому числі релігійних організацій, профспілок, політичних партій, навчальних закладів, установ соціальної зайнятості, які підвищують рівень правосвідомості та правової культури сім'ї в цілому, а також окремо батьків та дітей зі створенням та забезпеченням сімейного добробуту, визначенням шляхів правомірного, суспільно корисного суспільно-сімейного життя.

До факторів, що сприяють криміналізації сім'ї відносимо:

- низький рівень правової культури членів сім'ї, в основному батьків, які не здатні виховувати повноцінних громадян України;
- зловживання спиртними напоями та наркотичними засобами та втягування туди неповнолітніх;
- низький соціальний рівень, проживання «за межею бідності»;
- не останнє місце у формуванні правового нігілізму здійснює пропаганда ЗМІ щодо насильства та образу «крутого поганого хлопця», який знищує правоохоронців, зневажливо ставиться до людських цінностей: життя, здоров'я, честі, гідності, в тому числі до близьких у сім'ї;
- розповсюдження гральних залів, де пропонуються ігри, що пропагують культ насильства, а враховуючи високий рівень комп'ютерних технологій – дають неповнолітньому можливість звикати до виду крові, смерті людей та їх страждань без відчуття жалю;
- розповсюдження кримінального авторитету на членів сім'ї раніше засудженими, якому частіше за все підкоряються неповнолітні члени сім'ї;
- низький рівень профілактичної роботи з боку ОВС, а це вже прорахунки в управлінській сфері (велика кількість осіб, що стоять на обліку на одного працівника міліції; відсутність взаємодії чи її низький рівень між підрозділами ОВС як в середині системи, так і з представниками місцевої влади, громадськими організаціями);
- обмеженість інформації про роботу соціальних служб, телефонів довіри, що надають допомогу членам сім'ї, які потерпають від насильства; неповнолітнім, які попадають у скрутне становище;
- висока вимогливість роботодавців до осіб, яких приймають на роботу, що не дає змоги отримати роботу особам, що не мають достатнього досвіду роботи, раніше

засудженим тощо.

На нашу думку з окреслених двох, найбільш актуальним напрямком є той, що сприяє попередженню розростання та поглиблення злочинності. І важливим соціальним інститутом, що стає на заваді криміналізації особистості, є сім'я як основна складова суспільства, що формує його майбутніх членів. Таким чином, ми вважаємо, що саме розробка та впровадження адміністративно-правових способів, спрямованих на декриміналізацію сім'ї є ефективним чинником у боротьбі з активним впливом авторитету злочинності на суспільство.

При проведенні профілактичної роботи з особами раніше засудженими необхідно проводити також роз'яснювальну роботу з неповнолітніми членами їх сімей. Профілактика криміналізації у сім'ї – один з важливих факторів попередження професійної та сімейної злочинності, особливо з боку неповнолітніх. До способів профілактики криміналізації сім'ї можна віднести:

- постановка на облік неповнолітніх, де членами сім'ї є раніше засуджені, особи, які з покоління у покоління у сім'ї, вчиняють професійні злочини, зловживають наркотичними засобами, утримують притони;
- проведення профілактичних бесід з членами неблагополучних сімей;
- організація профілактичної та роз'яснювальної роботи з неповнолітніми у школах;
- залучення громадських, релігійних організацій до профілактичної роботи.

Список використаних джерел:

1. Новіков М.М. Інститут добровільних об'єднань громадян – стабілізуючий фактор розвитку української держави : Навчальний посібник. Херсон : ХЮІ ХНУВС, 2007. - 132 с.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СФЕРІ НОТАРІАТУ

Палієнко Уляна Олексіївна

*Національний університет державної
податкової служби України*

Україна розвивається як правова держава та ставить за мету впровадження верховенства права, тому особливої актуальності набувають питання правової відповідальності нотаріуса. І в цьому ракурсі, адміністративна відповідальність нотаріуса, як вид правової, потребує детального розгляду через призму проблем у сфері адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні.

Питання вдосконалення адміністративної відповідальності нотаріуса завжди були і будуть актуальними в галузі адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, оскільки від їх вирішення на пряму залежить стабільність у державі, захист прав громадян, всебічне задоволення їх різноманітних правових потреб [1, с. 67].

На даному етапі дослідження, перш ніж детально розглядати адміністративну відповідальність нотаріуса слід торкнутися поняття юридичної, або як її ще характеризують у науковій літературі, правову відповідальність.

Традиційно правову відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію, застосування і здійснення санкцій. Заходи юридичної відповідальності, які застосовують до правопорушника і які він зобов'язаний виконати, призводять останнього до обтяжливих майнових, моральних чи інших позбавлень.

Таким чином правопорушник “тримає відповідь” перед державою за неправомірну поведінку [2, с. 65].

Досить слушно у своїх працях зазначає класик теорії держави і права В.В. Лазарєв, що юридична відповідальність – це передбачена санкцією правової норми міра державного примусу, в якій виражається державний осуд винного в правопорушенні суб’єкта і котра полягає в перенесенні ним обмежень особистого, майнового чи організаційного характеру. Юридична відповідальність реалізується в рамках охоронних правовідносин [3, с. 41-42].

На погляд В.О. Котюка, юридична відповідальність – це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних благ чи цінностей (матеріальних, духовних чи особистісних), які йому належали до факту правопорушення, від імені держави (суспільства) на підставі закону (або іншого нормативного акта), з метою попередження правопорушення і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб’єктивних прав на матеріальні і духовні цінності [4, с. 41].

Якщо звернутися, до наукових творів Г.Г. Забарного, Р.А. Калюжного, В.К. Шкарупи юридична відповідальність – це засіб забезпечення правомірної поведінки суб’єктів права і боротьби з правопорушеннями. Юридична відповідальність встановлюється компетентними органами держави (судом, прокуратурою) і пов’язана з здійсненням державного примусу [5, с. 73].

На погляд В.К. Колпакова поняття адміністративної відповідальності, її зміст та обсяг до сьогодення часу залишаються одним з найбільш суперечливих питань української адміністративно-правової науки [6, с. 288].

У своїх працях І.П. Голосніченко пише, що адміністративна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, що являє собою сукупність адміністративних правовідносин, які виникають в зв’язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [7, с. 430-431].

Е.В. Додін, що адміністративна відповідальність – це визначення повноважними державними органами через застосування адміністративно-примусових заходів, обмежень майнових, а також особистих благ і інтересів за здійснення адміністративних правопорушень [8].

Є.С. Герасименко досліджуючи цю правову категорію зазначає, що адміністративну відповідальність можна визначити як специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім, адміністративних проступків), згідно з якою особи, що їх вчинили, повинні дати відповідь перед повноважним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [9].

У вчених в галузі адміністративного права немає єдиного визначення поняття адміністративної відповідальності, кожний з них має свій погляд на теоретичну дефініцію цієї правової категорії. Для формулювання визначення адміністративної відповідальності нотаріуса, на наш погляд, найбільш слушним є визначення адміністративної відповідальності такого вченого як Е.В. Додін.

Таким чином, підсумовуючи матеріал, що викладений вище, можна сформулювати ознаки адміністративної відповідальності нотаріуса та вивести її дефініцію:

- 1) специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення;
- 2) визначене повноважними державними органами;
- 3) через застосування адміністративно-примусових заходів, обмежень майнових,

а також особистих благ і інтересів за здійснення адміністративних правопорушень;

4) від правильного та ефективного застосування цього виду відповідальності залежить стабільність у державі, захист прав громадян, всебічне задоволення їх різноманітних правових потреб при участі нотаріусів.

Список використаних джерел:

1. Алфьоров С.М. Актуальні питання вдосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері громадської безпеки та громадського порядку / С.М.Алфьоров, С.М.Ващенко // Актуальні проблеми адміністративного законодавства України: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 4-5 червня 2010 р.). – Івано-Франківськ : ПЮІ ЛьвДУВС, 2010. – С. 67-72

2. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посібник / Ун-т внутр. справ / [Городинський М.І., Гуменюк В.А., Джагунов Г.В. та інші] / за заг. ред. А.Т. Комзюка – Харків, 1998. – 120 с.

3. Общая теория права и государства / [Афанасьев В.С., Герасимов А.П., В.И. Гойман и др.]; под ред. В.В. Лазарева – [2-е изд. перераб. и доп.]– М.: Юристь, 1996 – 472 с.

4. Котюк В.О. Основи держави і права: навчальний посібник/ В.О. Котюк. – К.: Вентурі, 1997. – 224 с.

5. Забарний Г.Г. Основи держави і права: навчальний посібник / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2002 – 384 с.

6. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія / Валерій Костянтинівич Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.

7. Голосніченко І.П. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 томах – Т. 1 Загальна частина / І.П. Голосніченко – К. Юридична думка, 2004 – 566 с.

8. Додін Є. В. Адміністративна деліктологія : [курс лекцій] / Є. В. Додін – Одеса: БАХВА, 1997. – 116 с.

9. Герасименко Е. С. Питання реформувань інституту адміністративної відповідальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Теорія управління ; адміністративне право і процес ; фінансове право” / Е. С. Герасименко. – Київ, 2000. – 19 с.

ВІЙСЬКО І ДЕРЖАВА ГЕТЬМАНЩИНИ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКОГО ЮРИСТА А.І. ЯКОВЛІВА

Петрик Артем Миколайович

Херсонський державний університет

Андрій Іванович Яковлів (1872-1955) український юрист, історик та державний діяч. Народився у Чигирині на Київщині у сім'ї чиновника І.Яковліва. Навчався у Дерптському університеті . Під час навчання захопився історією вітчизняного права та юридичних систем сусідніх країн. Справжнім «науковим батьком» А.Яковліва став професор М.Дяконов спеціаліст у галузі історії права східних слов'ян. У 1904 році Андрій отримав диплом магістра I-го ступеня. Протягом 1905-1917 років А.Яковлів пройшов шлях від юрисконсульта Київської казенної палати до Голови союзу адвокатів міста Києва. У той же час продовжувалася і його наукова діяльність. Андрій Іванович публікував свої розвідки на правничу тематику у «Відомостях Київської Міської думи» працював він і у таких періодичних виданнях як «Громадська Думка», «Рада» та інші.

З початком революції 1917 року А.Яковліва обрали до Центральної Ради. Пізніше він ввійшов і до так званої Малої Ради. Очолював у різний час Законодавчий комітет та Секретаріат Ради. З весни 1918 року починається дипломатична діяльність вченого. Протягом 1918-1923 років Андрій Яковлів представляв інтереси УНР в Австро-Угорщині, Бельгії та Нідерландах, деякий час очолював Департамент Чужоземних зносин в Міністерстві іноземних справ Української Держави. Протягом 1923-1945 років А.Яковлів працював викладачем історії держави і права у Вільному Українському Університеті у Празі, Українській Господарській Академії в Подєбрадах та Українському науковому інституті у Варшаві. З 1945 і аж до смерті А.Яковлів продовжував громадську і наукову діяльність у США. Помер Андрій Іванович у Нью-Йорку похований на кладовищі Саунт-Баунд Брук.

Розглядаючи проблему становлення Української держави Нового часу, практично, не можливо оминати питання, пов'язане з роллю збройних сил у даному процесі. Визначення ролі і місця війська у розбудові вітчизняної державності Нового часу має такі ж глибокі корені, як і питання визначення державного статусу українських земель даного періоду. Позиція дослідників завжди залежала від приналежності до тієї чи іншої нації-учасника кривавих подій у Східній Європі середини XVII століття і знаходилася у полоні тієї чи іншої політичної кон'юктури, що панувала в Польщі, Російській імперії чи Радянському Союзі на різних історичних етапах розвитку цих країн.

Позиція українських істориків періоду еміграції однозначна – Військо Запорозьке очолило боротьбу за незалежність, побудувало державу в якій військові стали чільною верствою, однак розплюсованість політична та територіальна призвели до громадянського протистояння. Можна виділити праці: М.Стадника «Гадяцька унія» (1909), В. Герасимчука «Виговщина і Гадяцький трактат» (1907), О.Тарлецького «Історія Української держави» (1923), В. Липинського «Україна на переломі 1657-1659» (1957), дослідження М. Грушевського, результати яких викладені у ґрунтовній «Історії України-Русі», Д. Дорошенко у «Нарисах з історії України», Н. Полонської-Василенко в «Історії України», О.Оглобліна в «Проблемі державної влади на Україні за Хмельницького», «Українсько-московській угоді 1654 року», «Хмельниччині та українській державності», Р. Млиновецького «Історія українського народу», Б. Нольде «Автономія України з історичного погляду», І.Холмського «Історія України». Зазначені вище дослідники відстоювали ідею багатовікових традицій української державності, обґрунтовували причини вибуху визвольної боротьби, місця і ролі війська як головної рушійної сили Хмельниччини і політичних процесів у відновленій україно - руській державі.

Однак слід відзначити – праці більшості істориків не залежно від національної приналежності і сучасної для них історичної епохи чи наявної кон'юктури, майже не торкалися питання розвитку вітчизняних збройних сил періоду Гетьманщини, їх бойового шляху а також проблеми підпорядкування армії. Дослідження останнього аспекту особливо актуальне у світлі визначення державно-юридичного статусу Гетьманської України в світлі козацько-польських і козацько-московських домовленостей епохи Хмельницького і Виговського. Статус і роль армії Козацької країни стають принциповими питаннями у процесі полеміки стосовно юридичної приналежності Гетьманщини до тієї чи іншої форми залежності від польських чи російських сюзеренів. А. Яковлів перший, з українських вчених, хто спробував вирішити питання статусу армії і держави України середини XVII століття, у полі міжнародних відносин Східної Європи, шляхом докладного вивчення юридичних джерел, якими являються міждержавні договори, укладені Військом Запорозьким з Річчю Посполитою, Московським царством, Шведським королівством,

Трансільванським князівством. Вчений відстоював ідею номінальної залежності України від Москви часів Хмельницького з поступовим перетворенням формального васалітету на реальний у наступні 50 років [3,с.67]. Андрій Іванович називав армію Гетьманщини основним фактором, який забезпечив державне існування Гетьманщини в умовах постійного військового протистояння як в середині країни так і з зовні. Він доводив – поки існувало військо, що власне і утворило державу доти існувала і сама Гетьманщина [2,с.112]. Вчені : Б. Галайчук у праці «Царські компетенції на основі Переяславського договору» (1962 рік) та М. Андрусяк в роботі «Переяславський договір» (1954 рік) підтримали позицію А.І. Яковліва і зробили спробу розширити межі досліджуваного питання, піднявши проблему існування регулярних частин в українській армії і зародження антагонізму між найманцями та козацькою кастою в умовах раннього Гетьманату. Як окрему групу можна виділити дослідження істориків, які розглядали явище Козацьких збройних сил з точки зору військової науки. Роботи російських військових теоретиків А.Керсновського «История русской армии в 4-х томах», А. Свечина «История русского военного искусства», «Еволюция военного искусства» А.Чернова «Вооруженные силы Русского государства XV – XVII веков», В. Каргалова «Русские воеводы XVI -XVII веков» розглядають розвиток вітчизняних військових формувань, їх організації, підпорядкування, опосередковано в контексті загальноросійської чи загальносвітової військової традиції. Українські дослідники І.Крип'якевич у праці «Історія українського війська», В.Голобуцький в «Українському козацтві початку XVIII століття» та «Запорожском казачестве» зробили спробу докладного дослідження питання українських збройних сил в тому числі періоду ранньомодерного Гетьманату, співвіднести поняття «армія» та «державна» в умовах козацько-гетьманського режиму. Сучасні українські історики О. Гуржій, О. Сокирко, В.Заруба, В. Горобець поставили вивчення проблеми розбудови гетьманської армії і держави на більш якісний рівень. Шляхом синтезу результатів роботи попередніх поколінь вчених, стратегічно-тактичного і юридично-правового аналізу у великій мірі наблизилися до вирішення спірних та маловідомих аспектів (як то роль і місце найманства, та регулярних частин у розбудові української військової машини), які проливають світло на роль військового стану у розвитку державної системи Гетьманату [1].

Список використаних джерел:

1. Сокирко О. Лицарі другого сорту. Наймане військо Лівобережної Гетьманщини 1669 – 1726 рр. – К. – 2006
2. Яковлів А. Українсько-московські договори в XVII-XVIII віках .- Варшава. – 1934
3. Яковлів А. Договір гетьмана Богдана Хмельницького з московським царем Олексієм Михайловичем 1654 р. – Нью – Йорк. - 1954

ДО ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

*Письменицький Андрій Анатолійович
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

Проблема усунення недосконалостей у нормативно-правовому регулюванні державної служби спрямована на підвищення ефективності державно-правового механізму у соціально-демократичній Україні. У зв'язку з цим, необхідно в корені

розмежувати такі поняття як державна служба та виробнича або обслуговуюча праця державного працівника. Таке розмежування витікає з додаткових вимог до державних службовців окремих категорій, наприклад, військових, міліціонерів, прикордонників тощо (Мін. оборони, СБУ, МВС та ін.). Воно спрямоване на поглиблену корпоративність до норм військового права з перспективами створення військового кодексу. Достатньо у майбутньому кодексі передбачити відповідні норми права, які б забезпечували диференціацію спеціальних нормативних положень щодо регулювання відносин служби та праці. Доцільно такі норми зробити бланкетними з посилкою на правила, які забезпечують регулювання правового статусу державних службовців.

Звідси, юридичні норми Закону України «Про державну службу» повинні стати основою для створення Кодексу державного службовця та забезпечення регулювання управлінської праці, як елементу державної служби.

У науковій літературі такі вчені як Аверьянов А.Б., Рябченко О.П., Макушев П.В., Корнієнко М.В. та багато інших пропонують розширити систему права спеціалізованими нормами з повноваженнями окремих категорій службовців, наприклад, галуззю судового права для ефективності діяльності суддів та судової гілки влади; галуззю виконавчого права задля ефективності діяльності державних виконавців; галуззю поліцейського права задля удосконалення діяльності міліції з подальшим її перетворенням у поліцію на європейський зразок та ін.

Загальновідома у системі права комплексна галузь митного права, але вона підготовлена для здійснення правового регулювання на «радянський манер» без урахувань реальностей функціонування державної митної служби (ДМСУ), тому Митний кодекс, на нашу думку, потребує явного удосконалення щодо конкретизації повноважень ДМСУ. Можна визначити і інші шляхи, тобто здійснити кодифікацію законодавства про державну службу із загальними вимогами для всього складу державних службовців. Таким чином, їх функціонування доцільно забезпечити Кодексом державного службовця, який регулював би службові відносини усіх категорій державних службовців. Це дозволить створити єдиний механізм правового регулювання державної служби з порядком призначення, правилами проходження, відповідальністю та заохоченнями щодо результатів діяльності, систематичністю звітів перед населенням та декларуванням доходів і видатків власних коштів, бо цього вимагає сучасне світове співжиття, демократія, прозорість та відкритість діяльності державних службовців, які здійснюють обслуговуючу функцію стосовно населення. Державна служба покликана гарантувати професійну придатність майбутніх державних службовців та обмежити упередженість при їх відборі. Для цього важливо законодавчо забезпечити конкурсний порядок відбору на державну службу, що зменшило б попадання випадкових, некомпетентних людей. У державну службу, на вищі посади слід висувати посадовців з органів місцевого самоврядування, де людина вже позитивно зарекомендувала себе в управлінській сфері та перемогла у випробуваннях.

Органи місцевого самоврядування є школами управлінської праці для зростання фахівців – управлінців вищого державного рівня.

Протягом 2005-2007 років було модно говорити про призначення окремих міністрів, які представляють певну політичну силу, але ступінь їх компетентності була незначною. Від них не можна чекати сталого реформування. М'яко говорячи, такі люди далекі від діяльності самого міністерства, виглядають кумедними перед професіоналами, ганьблять державний апарат. Добре, якщо це не шкодить певній галузі господарства, або життєво важливі сфері діяльності держави.

Слушно зауважує Греков І.П., що законом в сфері державної служби не передбачено надання даних про соціальний стан рідних та близьких, складання анкети чи надання відомостей про колишню професійну діяльність. Тому, він вважає, що

чинний Закон України «Про державну службу» повинен бути удосконалений шляхом нормативної вказівки, додатку, на зразок Кодексу законів про працю [1].

Вважаємо, що буде порушенням конституційних прав особи, якщо вимагати від неї як кандидата на державну посаду надання відомостей про віросповідання, партійну належність, належність до профспілок, громадянські посади, сумісне проживання в межах сім'ї з особою, шлюб з якою офіційно не зареєстрований. Основний принцип відбору до державної служби України повинен бути (ні кумівство, ні хабар) професіоналізм, компетентність, ініціативність, порядність, відданість справі.

Погоджуємося з думками науковців про розширення системи права спеціалізованими нормами, з повноваженнями окремих категорій службовців, наприклад, галуззю судового права; галуззю виконавчого права; галуззю військово-поліцейського права, на європейський зразок.

Корисним залишається створення Кодексу державного службовця, яким створиться єдиний механізм правового регулювання службових відносин з порядком призначення, правилами проходження, відповідальністю та заохоченням щодо результатів діяльності, систематичністю звітів перед населенням та декларуванням доходів і видатків коштів, які одержуються державними службовцями задля здійснення обслуговуючої функції стосовно населення.

Список використаних джерел:

1. Греков І.П. Особливості правового регулювання праці державних службовців в Україні. Навчальний посібн., К.: 2005, 184 с.
2. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав і свобод людини в Україні. Монографія. К.:2004, 284 с.
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції»// Офіційний вісник України, 2009. - № 53. – ст. 1823
4. Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень»//Офіційний вісник України, 2009. - № 53. - ст. 1823
5. Державна служба: організаційно-правові основи і шляхи розвитку /За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Київський регіональний центр Академії правових наук України, 1999. – 272с.
6. Петришин О. Державна служба як проблема теорії держави і права //Вісник Академії правових наук України. – 2000. - №1. – С.21-34.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ

Пінькас Лариса Володимирівна
Херсонський державний університет

Для реалізації конституційне закріплених прав і свобод людини в Україні необхідно мати налагоджений соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини.

У правовій науці не має усталеного визначення механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Термін "забезпечення" має досить широке значення, що трактується як: створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що- небудь від небезпеки. У зв'язку з цим у правничій літературі використовується різне його термінологічне позначення, таке як: механізм "забезпечення", "реалізації", "здійснення", "гарантування" прав і свобод людини і громадянина. Крім того , до його структури включають неоднакову кількість елементів,

однак найбільш загальними з них є: "гарантування", "реалізація", "охорона", "захист" і "відновлення".

На думку М.Д. Савенко, основу механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина становлять правові принципи, норми (юридичні гарантії), а також умови і вимоги діяльності органів влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян, які в сукупності забезпечують дотримання, реалізацію і захист прав та свобод громадян. Є думка, що це система взаємопов'язаних конституційних норм, які закріплюють основні права та свободи громадян і встановлюють гарантії їх реалізації, а також систему органів державної влади, місцевого самоврядування, інших інституцій держави, які забезпечують, охороняють і захищають основні права та свободи громадян.

З огляду на викладене, в широкому визначенні поняття, «забезпечення конституційного права людини і громадянина» здійснюється за допомогою двох елементів: нормативної основи (сукупність правових засобів) та інституційного, організаційного елементів (структура та діяльність відповідних органів державної влади). Нормативною основою механізму забезпечення конституційного права людини і громадянина на захист є конституційні норми та конкретизуючі норми поточного законодавства, за допомогою яких здійснюється закріплення загальних, формально визначених правил поведінки, які покликані забезпечити єдиний порядок та стабільність регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення права людини на захист шляхом створення, зміни чи відміни правових норм, визначення сфери їх дії та кола учасників. "Юридичними гарантіями" називають надання державою формальної (юридичної) загальнообов'язковості тим умовам, які необхідні для того, щоб кожна людина могла скористатися своїми конституційними правами і свободами, та встановлюються державою в Конституції та нормах діючого законодавства. Зокрема, статтею 55 Конституції України встановлено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Інституційний елемент включає діяльність органів державної влади, яка за допомогою своїх владних повноважень забезпечує гарантування, реалізацію, охорону, захист та відновлення права людини на судовий захист. Отже, механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина — це система засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини

Серед конституційних пріоритетів державного розвитку становлення України як соціальної держави накладає на неї цілий ряд зобов'язань стосовно забезпечення соціальних, економічних і культурних прав людини і громадянина. Сучасна соціальна держава, тобто така, що об'єктивно в змозі сприяти реалізації соціальних, економічних і культурних прав громадян, розбудовується лише на основі ринкової економіки, стимулювання конкурентного середовища, в якому ініціативні, соціально й економічно активні індивіди здатні реалізовувати свої права, забезпечуючи тим самим гідний рівень життя для себе та своїх близьких, а також, завдяки системі солідарної допомоги, дбати про підтримку соціальної злагоди у суспільстві.

Таким чином, процес забезпечення соціальних та економічних прав людини в Україні передбачає не лише розробку відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів, які б регулювали складну множину трудових, економічних, соціальних відносин, але й безпосередню роботу, спрямовану на законодавчий захист та сприяння окремим категоріям населення. Зазначений напрям роботи органів державної влади та недержавних організацій виявляє свою значущість з огляду на те, що він дозволяє сконцентрувати зусилля на вирішенні конкретних питань окремих категорій населення, і тим самим забезпечити по відношенню до них найбільш сприятливий режим користування конституційними соціальними, економічними і культурними правами людини та громадянина.

Об'єктивною потребою сучасного конституційного розвитку України є вдосконалення як юридичного забезпечення тих чи інших груп загальної системи прав людини, так і реформування системи органів державної влади та становлення інститутів громадянського суспільства, які покликані здійснювати захист прав людини. В цьому плані, одним з найбільш актуальних завдань, що постали перед Україною з погляду практичного забезпечення конституційних прав людини є процес вдосконалення законодавства, розробки і прийняття цілого ряду нормативно-правових актів, які повинні чітко закріпити конституційні здобутки і завершити процес формування юридичних основ системного забезпечення прав людини в Україні.

Важливим елементом реалізації принципів та ідеалів правової держави є чітке усвідомлення того, що права людини – це не лише перелік норм в чинній Конституції та інших законах держави, але й постійна, планомірна, науково-обґрунтована діяльність держави та її органів з метою забезпечення прав людини, створення належних умов для реалізації конституційного положення про те, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави», що «утвердження і забезпечення прав людини є головним обов'язком держави».

Досліджуючи систему захисту прав і свобод людини і громадянина в її цілісності, слід визнати, що вона включає в себе не лише державну, але й суспільну складову [64, с. 73]. В найбільш загальному вигляді цю тезу можна висловити наступним чином: захист прав людини і громадянина здійснюється не лише державою в особі органів державної влади та окремих посадових осіб, але й інститутами громадянського суспільства. В цьому сенсі, рівень сформованості громадянського суспільства безпосередньо впливає й на загальну ефективність функціонування системи забезпечення та захисту прав і свобод людини в Україні. Більше того, можна засвідчити, що небажанню або неготовності держави до змін в сфері забезпечення прав людини активно протидіє діяльність різноманітних неурядових, правозахисних та інших організацій.

Таким чином, нагальною потребою сьогодення в Україні в аспекті розвитку механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина є не лише вдосконалення діяльності окремих органів державної влади та її гілок, але й активне сприяння розвитку громадянського суспільства, яке завдяки своїм можливостям щодо самоорганізації та відстоювання інтересів громадян здатне постати поряд з державою надійною запорукою захисту прав людини. Водночас не можна залишати поза увагою й те, що в сучасному демократичному світі громадянське суспільство виконує не тільки функції захисту приватних та колективних прав та інтересів громадян, але й здійснює контроль за державою, щоб держава не перевищувала своїєї компетенції і дотримувалась конституційного принципу пріоритету прав і свобод людини і громадянина. В цьому плані, громадянське суспільство розглядається як рівний партнер та рівний за значимістю елемент загальної системи забезпечення та захисту конституційних прав і свобод людини в Україні.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДИСЦИПЛІНАРНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

*Плехневич Андрій Миколайович, Ніжнік
Вікторія Олександрівна
Інститут законодавства Верховної Ради
України*

Залучення державних службовців до дисциплінарної відповідальності

регулюється Законом України "Про державну службу", трудовим законодавством України та спеціальними дисциплінарними статутами (положеннями). Підставою дисциплінарної відповідальності державних службовців є дисциплінарний вчинок, пов'язаний з невиконанням або неналежним чином виконання службових зобов'язань, які покладені на особу, а також, якщо дії цієї особи призвели до порушення прав і свобод людини і громадян, інтересів інших приватних осіб \ організацій. Однак, Законом України "Про державну службу" чітко не позначено поняття дисциплінарного вчинку, а також не дано складові таких вчинків.

До державних службовців можуть застосовуватися такі заходи дисциплінарного впливу як попередження про неповну службову невідповідність та затримка до одного року до присвоєння чергового рангу або призначення на вищу посаду. Кодексом законів України про працю передбачено застосування таких двох дисциплінарних покарань як догана та звільнення.

Метою таких дисциплінарних заходів є охорона прав і свобод людини і громадянина, сфери державного управління від протиправних дій.

Перераховані вище заходи попереджувального характеру, які застосовуються до державних службовців, грають як захисну роль в конкретному випадку так і роль загальної та спеціальної превенції до державних службовців в цілому. Таким чином, протиправні діяння державних службовців передбачають не тільки залучення їх до дисциплінарної відповідальності, а й через систему дисциплінарних стягнень виникає інституційна можливість впливати на підвищення рівня державного управління, забезпечувати належний рівень виконавчої діяльності (дисципліни), гарантувати професійний рівень виконання державними органами своїх завдань і функцій. При цьому правове регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців нормами трудового права не відповідає сучасним підходам реформування публічної влади та публічної служби в Україні. Необхідно на законодавчому рівні систематизувати норми, що регулюють дисциплінарну відповідальності державних службовців.

Дисциплінарні стягнення застосовуються до державного службовця за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, понад-ня своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює. Звідси випливає, що Законом України "Про державну службу" виписані формальні підстави для залучення державних службовців до дисциплінарної відповідальності.

Вважаємо, що існування крім Закону України "Про державну службу" спеціальних дисциплінарних статутів не грає позитивну роль як при притягнення до дисциплінарної відповідальності таких осіб, так і в боротьбі з корупційними проявами, оскільки роз'єднаність правових норм, правил, які закріплюють порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців, умовно розділяє державну службу на загальну і спеціальну, тобто таку, яка реалізує функції держави в тій чи іншій сфері. Крім того, дисциплінарні статuti, незважаючи на їх затвердження законом, не є самі по собі законами. Це суперечить конституційним приписам, в яких перераховані питання, які визначаються виключно законами України: одним з таких питань є організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби (пункт 12 частини 1 статті 92 Конституції України).

Сьогодні в науковій літературі ведеться жвава дискусія щодо розширення системи дисциплінарних стягнень, що застосовуються до державних службовців. Зокрема, пропонуються такі нові види дисциплінарних стягнень як:

- 1) попередження;

- 2) сувору догану;
- 3) виключення з кадрового резерву на заміщення вищої посади;
- 4) звільнення зі служби без права поновлення на державній службі.

Зарубіжний досвід організації державної служби свідчить, що найбільш поширених видів дисциплінарних стягнень є:

- 1) попередження або догана;
- 2) догана;
- 3) затримка підвищення в ранзі на певний строк;
- 4) звільнення.

Однак є інші види дисциплінарних стягнень, передбачених у законодавстві зарубіжних країн (сувора догана, заборона заняття вищих посад тощо).

Окремо пропонують ввести в Україні такий вид дисциплінарного стягнення як штраф.

Підтримуючи євроінтеграційні прагнення України, а також враховуючи зобов'язання нашої держави перед європейським та структурами щодо реформування державного апарату, а також зміни підходів в адміністративно-правовому регулюванні владно-управлінських відносин, у разі зміни або введення нових видів дисциплінарних стягнень, які будуть застосовуватися до державних службовців, слід враховувати наступне:

1) зміна заходів дисциплінарного впливу до державних службовців має відбуватися в ході комплексного реформування інституту державної служби; дисциплінарну відповідальність слід розглядати як наслідок невиконання або неналежного виконання державним службовцем покладених на нього завдань і функцій;

2) в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який регулює весь перелік питань державної служби, крім того, на науковому рівні досить активно використовується поняття "публічна служба" (public service), що виходить за рамки правового регулювання виключно інституту державної служби (мова йде про дипломатичну службу, роботу прокурорів, суддів і т.д.);

3) на окремі види державної служби поширюється дія спеціальних дисциплінарних статутів.

Таким чином, погоджуємося з ідеєю про розширення системи заходів дисциплінарного впливу, що застосовуються до державних службовців. Це буде сприяти виділенню дисциплінарних проступків і диференціацією їх у відношенні до дисциплінарних стягнень.

ДО ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ

Погрібний Ігор Митрофанович

Навчально-науковий інститут права та масових комунікацій ХНУВС

Філософсько-правове обґрунтування співвідношення держави і громадянського суспільства діалектично витікає з їх механізму взаємодії з точки зору методологічних підходів до теорії державно-правової організації соціальних систем [1, с. 30-47]. З'ясуємо громадянське суспільство як соціальну систему, що має розгалужену структуру, функції, форми існування, етапи розвитку, специфіку взаємодії компонентів у єдності, складності та організованості як макросоціосистему. Складність такого суспільства полягає у наявності зв'язків між структурованими компонентами, їх інваріантності станів, а головне залучення сучасних державно-правових інститутів до

ефективності функціонування.

Громадянське суспільство як макросистема має специфічні ознаки:

- у своїй основі воно містить сукупність людей (сімей, трудових колективів, громадських і державних об'єднань), які є носіями потреб, інтересів, визначених рамками закону;

- громадянське суспільство має структуру з високорозвиненими політично-правовими, економічними, соціально—культурними та інформаційними зв'язками, якими вони користуються та обмінюються між собою [1, с. 165];

- для громадянського суспільства характерні рушійні сили, які впливають на процес його взаємодії з державою, форми прояву механізму взаємодії, етапи взаємодії з іншими підсоціосистемами – як компонентами громадянського суспільства.

Розглядаємо категорію “взаємодія” як закономірний, суттєвий і дуже активний вид зв'язку між об'єктивними явищами. Вона відбувається не тільки між відносно цілісними елементами, що утворюють кожен окремо визначену матеріальну для соціальних систем – соціальну одиницю. Саме характер взаємодії – прямий чи опосередкований, кількісний чи якісний, внутрішній чи зовнішній, змістовний чи формальний тощо, і обумовлює сутність і результати зв'язку. Тим самим взаємодія відображає в будь-якому соціальному явищі його сутність і структуру, зміст і форму, обумовлює логічну та історичну послідовність процесу розвитку” [1, с. 81].

Під механізмом громадянського суспільства розуміють систему всіх соціоінститутів, які створено для безпосередньої реалізації його функцій. Механізмом громадянського суспільства виступає “система самооб'єднань громадян – муніципальних комун, благодійних фондів, кооперативних об'єднань, клубів, релігійних та інших організацій і союзів, які відображають різні інтереси у сферах виробничого, соціального, духовного життя” [2, с. 29].

Отже, під механізмом взаємодії громадянського суспільства і держави слід розглядати систему взаємообумовлених і упорядкованих законом соціальних дій структурних компонентів громадянського суспільства (інститутів), які презентують державу та її підструктурні компоненти (органи влади, управління, установи, підприємства) з іншими структурними компонентами громадянського суспільства.

Тобто в громадянському суспільстві колишніх соціалістичних країн домінуючими елементами є державний апарат та інші компоненти державного механізму [3, с. 29-30].

Теоретично і практично структура громадянського суспільства України за перше десятиріччя XXI століття збагачена за рахунок асоціацій, які створюються за інтересами (територіальних, виробничих тощо), політичних партій, рухів, різноманітних структур у політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах суспільного життя.

Визначення структурних компонентів громадянського суспільства як соціальних інститутів дозволяє зрозуміти взаємодію держави і громадянського суспільства на рівні її соціальних інститутів. Безумовно, соціальні інститути є найважливішою ланкою в механізмі взаємодії між громадянським суспільством і державою, а їх удосконалення і створення нових відповідатиме логіці еволюційного розвитку громадянського суспільства як макросоціосистеми. Вважаємо, що подальше удосконалення цього механізму сприятиме позитивному впливу на різноманітні сфери життєдіяльності громадян, залучатиме їх до процесу демократизації суспільства і самоуправління. Соціальні інститути дозволяють об'єднувати інтелектуально вольові зусилля (та дії) людей з метою досягнення потреб не тільки індивідуального характеру, але й соціально-значущого. Фактично соціальні інститути є формами прояву соціальної взаємодії. Прикладом можуть бути такі форми, як сім'я, держава, державні організації,

установи, банки, суспільні організації тощо.

Функції держави повинні забезпечувати рівновагу приватних інтересів елементів своєї підсистеми із загальними інтересами всієї соціосистеми, тобто громадянського суспільства [1, с. 166]. Однак, фактично поряд зі сталими для кожної держави функціями зовнішнього характеру (оборона, міжнародна, представницька тощо) і внутрішнього (правоустановча, правоохоронна), традиційно значимими (на прикладі України чи Росії) вважаються “такі напрямки... діяльності, в яких конкретизується внутрішня політика відносно економічних, ідеологічних, екологічних, культурних та інших сторін життя громадянського суспільства. До внутрішніх функцій відносять: а) економічну; б) культурно-виховну ... г) соціального обслуговування населення; д) екологічну” [4, с. 50-51]. Це вказує на наявність перспективи в розмежуванні функцій держави і громадянського суспільства та ефективність їх перерозподілу.

Згідно з теорією державно-правової організації соціальних систем виходить, що для ефективності реалізації різних функцій соціосистеми (у нашому випадку громадянського суспільства) необхідна наявність чітко розробленого соціально-правового статусу всіх її учасників (тобто соціальних інститутів як форм прояву механізму взаємодії держави і громадянського суспільства). Це буде суттєво впливати на специфіку змісту, форми, види та інші характеристики соціальної взаємодії, упорядкованої правовим чином. У теорії державно-правової організації соціальних систем державно-правова основа існування соціальних інститутів розглядається також як єдина система, що формально (цілеспрямовано, свідомо) створюється людьми і для якої характерні правовідносини. Природно, що ця система є правовою основою реалізації механізму взаємодії держави і громадянського суспільства.

Таким чином, сучасне громадянське суспільство – це не тільки об’єднання громадян, а й ефективна взаємодія сімей, трудових колективів, громадських, релігійних організацій – по - горизонталі; класів, націй, народностей – по - вертикалі; що конструктивно співпрацюють за допомогою державно-правових механізмів та задовольняють нагальні потреби та інтереси усіх вищезазначених утворень в межах та поза межами правового поля.

Список використаних джерел:

1. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем / Под общ. ред. Е.Б. Кубко. – К.: Юринком, 1997. – 192 с.
2. Філософські проблеми права та правоохоронної діяльності співробітників органів внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – Київ: Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 212 с.
3. Правознавство: Навч. посібник / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; За ред. В.В. Копейчикова. – 2-ге вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 704 с.
4. Гусарев С.Д., Олійник А.Ю., Слюсаренко О.Л. Основи загальної теорії держави і права (терміни, визначення, елементи змісту) – К.: НАВСУ, 1998. – 237 с.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ К. ПОППЕРА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Поліщук Ірина Євгенівна
Херсонський державний університет

Теоретична спадщина Карла Поппера, який відомий не тільки завдяки методологічній концепції критичного раціоналізму, але й яскравій анти- тоталітарній позиції, ще недостатньо осмислена українськими філософами та науковцями. Між тим як сам критичний метод, так і глибокі соціально-політичні ідеї філософа можуть бути корисними для подальшої розробки вітчизняних соціальних теорій. Відзначимо, що критика К.Поппера стосується насамперед історизму, тобто спроби збагнути об'єктивні закони історичного розвитку та на їх основі передбачити майбутні стани. Запереченню, на думку філософа, підлягають два найсуттєвіші різновиди сучасного історизму - історична філософія расизму (або фашизму) та марксизму. Саме ці різновиди заважають процесу демократичної суспільної реконструкції. Саме в них наукове передбачення перетворюється в безпідставне історичне пророкування, яке в загальних рисах передрікає основні тенденції майбутнього розвитку суспільства. Марксистська позиція зокрема гальмує процес формування принципів відкритого суспільства, які, з нашої точки зору, відповідають сучасній синергетичній картині світу.

У відповідності до неї суспільство, як і світ у цілому, в точці біфуркації отримує можливості рухатися за численними сценаріями. К.Поппер зазначає, що майбутнє залежить від нас самих, а ми незалежні від будь-якої історичної необхідності [3;15]. Це теза потребує певного корегування, оскільки межі, в рамках яких будуть здійснюватись ті чи інші непередбачувані події, можуть підлягати певному передбаченню [5;61]. Однак важливим є те, що ми можемо вплинути на напрям руху за допомогою реалістичного вибору цілей. Ця думка носить етичний та екзистенціальний характер [5;64-65]. Будучи прибічником критичного раціонального підходу до соціальних явищ, К.Поппер приходив до необхідності врахування в розумових процесах ірраціональної складової, тим самим інтуїтивно долаючи догматичну антитезу раціоналізму та ірраціоналізму, демонструючи обґрунтований релятивізм і поміркований індивідуалізм.

Заслуговує на увагу критика К.Поппером деяких методологічних настанов новоєвропейської філософії. На думку філософа, і Декарт, і Бекон не змогли відмовитися від мислення, в якому присутня ідея авторитету, що несе достовірність знання. Таке мислення дає підстави для різних форм авторитаризму і навіть фанатизму. Деякі очевидні істини нерідко перетворюються в ідеологеми і деспотично, а часом і цинічно запроваджуються в свідомість людей [2;36]. Шляхом звернення до авторитету неможливо відкрити істину, але можна викувати солідарність, яка може бути нешкідливою в разі погодження людей в результаті обміну думок. Однак однодумство, що викуване в результаті модної сьогодні силової політики співтовариства і солідарності, лякає: бо якщо співтовариство і солідарність набудуть значної сили, вони можуть стати перепоною як свободі мислення, так і зростанню знання [1;70]. Саме К.Поппер мужньо протистояв цій моді на співтовариство і солідарність. Крім того філософ попереджав про те, що найулюбленіші ідеї гуманістів часто проголошувалися їхніми смертельними ворогами, котрі приходили до гуманістичного табору під лічиною союзників, сіючи в ньому розбрат і цілковиту плутанину [4;91].

На думку К.Поппера, в політику нерідко вторгаються певні ділові інтереси, це небезпечно і тому слід прийняти рішучі заходи для стримування цієї тенденції [1;78]. К.Поппер не розглядав будь-яку соціальну систему як мету в собі, а вважав, що вона є лише засобом досягнення свободи: «держава повинна існувати в ім'я людської особистості, в ім'я вільного суспільного життя, тобто в ім'я вільного суспільства, а не навпаки» [1;84]. Ці слова є підтвердженням критичного ставлення до принципу холізму в його академічних інтерпретаціях. К.Поппер не закликав громадянина до протиставлення особистісних і державних інтересів, але пропонував поєднувати в собі обов'язкову лояльність державі з певною часткою пильності і навіть недовір'я державі та її чиновникам. Громадянин зобов'язаний слідкувати, щоб держава не переходила меж

функцій, які відведені їй законом. Філософ вважав традиції вільного суспільства, в тому числі традиція пильності громадян, засобом здатним врівноважити державну владу посередництвом перевірок і контролю, від яких і залежить свобода. В той же час К.Поппер підкреслював, що демократію не можна ідеалізувати, бо вона діє тільки в суспільстві, де цінностями вважаються свобода і толерантність, що демократія, тобто голос більшості, може допомогти зберегти свободу, але не здатна створити свободу, якщо окремого громадянина вона не цікавить [1;85]. Найвищу цінність він вбачав в індивідуальній свободі як свободі прийняття самостійних рішень та їх здійснення. Для цього потрібне існування певних державно-правових інститутів, що мають гарантувати цю цінність та захищати її. Громадянину недостатньо мати право вільно висловити свою власну суб'єктивну думку, бо вона може бути і помилковою. В суспільстві потрібна дія певних механізмів раціональної критичної дискусії, яка може через подолання певних хибних положень, помилок призвести до більш правильного розуміння.

У відкритому суспільстві, на думку К.Поппера, має існувати традиція раціонального обговорення актуальних питань, що дозволить уникнути суто особистісного рівня сприйняття проблеми і вийти на рівень надособистісних і надгрупових раціональних норм. Оскільки безпомилкового знання не буває, навіть найрозумніші, компетентні і моральні управлінці можуть помилятися. Але, якщо в суспільстві формована культура раціонального обговорення політичних рішень, то помилки, які йдуть «зверху», будуть відкориговані і проблеми почнуть розв'язуватися. К.Поппер вважав, що питання слід ставити таким чином: як нам слід організувати політичні заклади, щоб погані та некомпетентні правителі не нанесли дуже великої шкоди людському життю.

Історична заслуга К.Поппера полягає не в остаточному теоретичному розв'язанні глобальних соціально-політичних проблем (оскільки сам «дух філософствування» автора є діалектичним), а в цінних методологічних настановах, які можуть сприяти поглибленню розробок концепцій відкритого суспільства, питань свободи і демократії, взаємодії держави і громадянина. Безумовно К.Поппер не дає ретельно розроблених рекомендацій щодо способів досягнення громадянами і суспільними організаціями високого рівня критичного раціонального мислення, зокрема щодо способів контролю закріплених законом функцій держави. Але сама постановка цього питання є вкрай цінною.

Керуючись принципами демократичної суспільної реконструкції ми маємо розробити механізми створення певних соціальних інститутів та організацій, що слугуватимуть в якості «соціальних фільтрів» для будь-яких рішень «зверху». Ми маємо вдосконалити закони України, які стосуються функцій держави та особистісної відповідальності чиновників за вихід їх пропозицій і рішень за межі цих функцій. Необхідно подолати тотальну дію механізму ототожнення владних та економічних ознак, який дозволяє підніматися на верхівку влади майже виключно заможним громадянам. Крім того в країні потрібно суттєво прискорити та поглибити процес морального і громадянського виховання молодого покоління, оскільки навчальні заклади ще недостатньо спрямовані на формування у учнів та студентів почуття власної гідності, соціальної відповідальності, самостійного критичного мислення.

Список використаних джерел:

- 1.Ноттурно М. Критика К.Поппером научного соціалізму, или Р.Карнап и его сотрудники//Вопросы философии. – 1995.- №12.- С.70-87.
- 2.Овчинников Н.Ф. Об интеллектуальной биографии Поппера//Вопросы философии. – 1995. - №12.- С.35-38.

3.Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т.1. – К.: Основи, 1994. – 444с.

4.Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т.2. – К.: Основи, 1994. – 494с.

5.Розов Н.С. Возможность теоретической истории: ответ на вызов Карла Поппера//Вопросы философии. – 1995. - №12. – С.55-69.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН

Прокопенко Антоніна Миколаївна

Херсонський державний університет

Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави є безпосередньо пов'язаною із розвитком правової культури. Саме правова культура та правове виховання населення є соціальною гарантією дії верховенства правового закону в суспільстві. Слід зауважити, що наукове мислення та наукова правосвідомість у взаємодії із правовим мисленням і правосвідомістю особистості, які є головними елементами правової культури, здійснюють активний вплив на реалізацію верховенства правового закону.

На сьогоднішній день правова культура набула нового визначення. Цю проблему досліджували такі українські вчені, як В.Д.Бабкін, М.І.Коцюба, В.А.Котюк, П.Ф.Мартиненко, А.Р.Мащок, Є.В.Назаренко, П.М.Рабінович, В.М.Селіванов, С.А.Тихонова та ін. В їх працях характеризується нова сутність правової культури, а саме: правова культура не зводиться лише до правосвідомості громадян суспільства. Вона визначається як сукупність досягнень суспільства, його соціальних груп та громадян у галузі регулювання суспільних відносин, яке забезпечує верховенство права в суспільному житті, тобто панування у суспільному житті правових принципів справедливості і гуманізму, захисту прав і свобод людини, її честі і гідності, реальне забезпечення місця людини як вищої соціальної цінності.

Учені сучасної України (А.П.Заяць, В.В.Копейчиков, П.М.Рабінович та ін.) пов'язують розбудову в Україні громадянського суспільства із суттєвим підвищенням правосвідомості громадян, їх правової культури, законслухняності, подоланням явищ правового нігілізму, професійної деформації. Вони розглядають розвиток правової культури як умову розвитку України.

Подолання деформації правової свідомості та створення умов для підвищення рівня правової культури населення, активної і свідомої участі громадян у здійсненні реформи є сьогодні першочерговим завданням суспільства і держави на шляху розбудови в Україні громадянського суспільства і правової держави. Саме ці питання набули наразі особливої актуальності і потребують подальшого дослідження.

Механізм правового регулювання складається із системи засобів, кожен з яких має своє призначення для регулювання суспільних відносин.

Норми права є первинною клітиною правової матерії, як зазначав колись відомий теоретик права професор С.С.Алексеев. Однак лише норм права недостатньо, щоб механізм правового регулювання запрацював, встановлюючи і розвиваючи правові відносини. Окрім норм права, його конструкція включає правовідносини, акти тлумачення норм права, правову свідомість і правову культуру та акти реалізації правових норм. За допомогою норм права законодавець встановлює права і обов'язки певних суб'єктів і, власне, створює необхідні умови для розвитку правовідносин.

Дуже важливу роль у механізмі правового впливу відіграє правосвідомість. Вона займає проміжне становище серед елементів правового впливу, оскільки

формується у людей під впливом різних чинників, у тому числі, правових. З іншого боку, правосвідомість при всій її різноманітності і недосконалої виступає як засіб регулювання суспільних відносин.

Правова культура припускає відповідні знання людьми певних положень чинного законодавства, порядку його реалізації, уміння користуватися даними знаннями при застосуванні норм права, їх виконанні. Розрізняють правову культуру суспільства, в цілому, і правову культуру особистості. Причому ці два поняття є взаємозалежними. Чим більше освічених у правовому відношенні особистостей є у суспільстві, тим вищою буде правова культура даного суспільства. Правова культура особистості, будучи компонентом правової культури суспільства, виражає ступінь і характер розвитку суспільства, так чи інакше забезпечує соціалізацію особистості та правомірну діяльність особи.

Побудова правової держави без поліпшення правової культури та підвищення рівня правосвідомості громадян України є неможливою. У цій справі, безумовно, відіграє надзвичайну роль правляча політична еліта, адже саме на прикладі її представників формується якоюсь мірою правосвідомість і правова культура наших людей. Інфантильність їх правосвідомості є вкрай недопустимою. Тим більше, що від рішень політичних діячів залежать долі громадян, справи всього суспільства.

Дані науки свідчать, що формування правової культури в нашому суспільстві не відбувалося і не може відбуватися у майбутньому стихійно, саме собою. Воно має бути результатом активної діяльності суспільства, усіх його громадян, кожної особи.

Тому в Україні має постійно зростати мотивація активного формування правової культури всіх суб'єктів суспільних відносин, оскільки без них неможливо втілити в життя поставлену мету — збудувати громадянське суспільство. Правова культура громадян є основою, фундаментом нового суспільства в Україні. Адже громадяни є єдиним чинником, здатним утворювати державу і правопорядок, приводячи в дію Конституцію України і законодавство. Успішне вирішення цих завдань залежить від багатьох факторів, але здебільшого від рівня організації правової освіти і виховання населення країни.

Окрім того, Україна потребує створення протягом найближчого періоду загальної концепції формування правової культури суспільства та прийняття Державної програми формування правової культури громадян шляхом розвитку правової освіти і правового виховання населення. Можливості підвищення правової культури населення в Україні є. Головне нині — рішуче і цілеспрямовано активізувати цю діяльність.

Проблема правової культури ще тривалий час буде актуальною, а необхідність її дослідження безпосередньо впливає із конституційного проголошення України правовою державою. Це обумовлює потребу в неухильному зростанні і досягненні високого рівня правової культури кожного громадянина, кожної посадової особи, кожного державного службовця і, особливо, професійних юристів, на яких припадає головна робота у законотворчості і застосуванні права. Лише тоді рівень правової культури населення досягне найвищого щабля розвитку, лише тоді кожен громадянин держави відчує власну приналежність до правового життя країни, буде активним учасником правового процесу і матиме змогу самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки і недоліки.

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Родік Леся Миколаївна

Херсонський державний університет

Правовий нігілізм є деформованим станом правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір.

Він є невід'ємною рисою сучасного українського суспільства. В умовах розбудови правової держави та становлення громадянського суспільства проблема подолання правового нігілізму набуває вагомого значення, оскільки є несумісною зі стандартами демократичної правової держави.

Гальмування і незавершення реформ, зловживання владою вищими посадовими особами держави є причинами правової невихованості населення, відсутності правових знань, досвіду правової діяльності та відповідних навичок, неможливості формування чіткої життєвої позиції. Невіра у право і закон нерідко досягає такого ступеня, що людина відмовляється від реалізації своїх законних інтересів, або вирішує не мати справи з правом. Більшість громадян, що піддалися злочинним посяганням на їх життя, честь, гідність, житло, майно не звертаються в правоохоронні органи, так як не вірять в їх здатність захистити людину.

Значна частина населення сприймає право як таке, що відповідає інтересам владних структур і, головним чином, як примусову і навіть каральну форму впливу на поведінку людей. В свідомості людей стало поширеним сприйняття права як будь-якого рішення властей, хоча не рідко це рішення є актом свавілля, або проявом підміни законності міркуваннями політичної, ідеологічної чи прагматичної доцільності. В подібній ситуації вирішального значення набуває не право, а суб'єктивний розсуд, коли під видом інтересів народу дбають про особистий або груповий інтерес політиків та чиновників.

Кризовий стан українського суспільства, який є головним джерелом правового нігілізму на сучасному етапі, не тільки не сприяє подоланню правового нігілізму, а й постійно відтворює і помножує його.

Усі форми боротьби з правовим нігілізмом так чи інакше пов'язані з виходом українського суспільства з тривалої кризи, але варто погодитися, що багато чого залежить від активної правової позиції кожного з нас.

Механізм подолання правового нігілізму має складатися з комплексу загально соціальних, спеціально-юридичних та виховних заходів:

- спрямованість державної політики на захист інтересів особистості;
- суворе дотримання Конституції і законів всіма державними органами;
- професійна законодавча діяльність;
- вдосконалення правової експертизи нормативно-правових актів;
- підвищення професійного рівня посадових осіб та державних службовців;
- застосування різних форм правового виховання та правової освіти населення.

Тільки шляхом системного підходу можна створити об'єктивні підстави для підвищення рівня правової культури і як наслідку – подолання правового нігілізму.

ПРАВО І МОРАЛЬ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сотула Олександр Сергійович

Херсонський державний університет

Вивчаючи матеріали з історії політичної злочинності, автор зіткнувся з маловідомою публікацією відомого французького кримінолога минулого сторіччя Луї Проаля, що стосується моральних та психологічних аспектів політичної діяльності [1].

Л. Проаль, радник Паризьського апеляційного суду, написав цю працю сто років тому, але більшість її положень настільки актуальні, що складається враження, нібито створена вона сьогодні і спеціально для України. Справа, мабуть, у ступені узагальнення, у невідривності оцінки норм правових від норм моралі та етики: «Питання політичне, як і питання соціальне, є, головним чином, питання етичне».

Проаль вважає, що деморалізація та правовий нігілізм, що властиві людській природі (останній, деякі вітчизняні автори відносять до типової риси українського національного характеру [2,3]) розвивається залежно від нравів країни, природи установ, організації суспільної влади, нарешті, від системи виборів.

При абсолютизмі деморалізація в політиці обмежується тісною сферою - міністрів, привілейованих фаворитів, урядовців. З парламентським режимом і загальним виборчим правом коли число громадян, що займаються політикою, значніше більше колишнього, і політика є для багатьох засобом зробити кар'єру і збагатитися торгом впливів, деморалізація зробилася більш загальною.

І у Франції минулого століття, і в сучасній Україні незважаючи на свободу слова, за допомогою якої можна знаходити і засуджувати ганебні вчинки, виборці так мало обурюються продажністю політиканів, що їх звичайно виправдовують. Продажність не виключає навіть популярності (приклад, виборчі компанії останніх років в Україні). Ця сумна (навіть ганебна) поблажливість до такої серйозної провини свідчить про байдужість до загальних інтересів; вона доводить, що дуже багато виборців дивляться на зраду у політиці, як на вигідне ремесло. Більш того, частина населення під впливом комерційних звичок, вважає нормальною звичку політиканів, яким потрібен їх виборчий голос, платити за це в будь-який спосіб, подібно тому, як торговий агент вимагає комісії за сприяння, що надається ним в якій-небудь торговій операції. Ця ідея комісії перейшла із світу торгового в світ політичний.

Взагалі, ідея отримання і використання будь-якої державної посади для власного збагачення (такий, свого роду, бізнес) стала для України настільки поширеною, що вважається найнебезпечнішим чинником для нормального функціонування всіх гілок влади, для існування держави взагалі [4]. Проальського часу з цього приводу виступає дуже категорично: «Політикани хочуть жити на рахунок політики, придбати владу, щоб збагатитися. Раніше величезні багатства отримувалися куртизанами і вельможами; нині вони отримуються лестивцями народу, які вступають до парламенту бідняками, обтяженими боргами, і які раптово багатішають, не маючи іншої професії, як політика».

Привабливість такої аморальної (і незаконної) ідеї і відносна легкість її реалізації в сучасних українських умовах веде до неймовірної популярності професійної політики у всіх верстах населення, що підтверджується останніми виборчими компаніями. І знову Проаль: «В демократії, де всі власті виборчі, число кандидатів на законодавчий мандат необмежено. Всі, хто поспішає зробити кар'єру і незадоволені своєю долею, кидаються у політику: професори і вчителі, незадоволені своїм утриманням; бакалаври без місця, що вправляються у революційній фразеології за стаканом полинової горілки в шинку; лікарі і адвокати без практики; невдахи, що мріють про соціальний переворот; молоді люди, охочі пошуміти, щоб звернути на себе увагу, ремісники і продавці пиття, щасливі, що можуть грати роль - всі відкривають в собі покликання політика».

Така конкуренція приводить до того, що вибори стають битвою, причому всілякі хитрощі, фальсифікації, насильства для того, що отримує перемогу виявляються дозволенними: «навколо урни б'ються, як навколо фортеці». При цьому, запал політичної боротьби відбувається, дійсно, не стільки від сили політичних ідей, як від гостроти апетитів. В той час, як виборці бажають перемоги ідей, соціальних реформ, поліпшення умов життя, мета політиків – «піднятися і збагатити розділом здобичі переможців».

Проаль попереджає про необхідність чіткого розподілу повноважень між гілками влади: «Небезпечна для свободи і суспільної моральності, всемогутність парламенту може розладнати державний організм. Коли члени парламенту привласнюють собі права влади виконавчої, адміністрація перестає працювати, стає небезкорисливою, упередженою, перестає думати виключно про свої обов'язки перед державою; загальні інтереси приносяться в жертву інтересам виборів, протекція і свавілля замінюють справедливість і рівність перед законом, дисципліна зникає, державні урядовці перестають бути слугами країни, щоб стати агентами виборів».

Таке становище, безумовно, веде до послаблення ролі контролюючих та наглядових органів держави. Зокрема, при слабкій виконавчій владі прокуратура, недостатньо захищена проти непродуманих дій представників законодавчої влади, стає залежною від корпоративних інтересів певних політичних груп.

Поставити прокуратуру, як і будь-яку державну службу поза виборних впливів, поставити урядовців вище за політичні впливи, зробити їх залежними лише від їх ієрархічного начальства, призначати їх лише по конкурсу, змінити їх лише за вимогою їх начальства і після заслухування їх пояснень, словом, забезпечити їм гарантію незалежності і міцності положення - значило б знищити панування протекціонізму, посередності і некомпетентності. Проводячи історичну аналогію, Проаль пише: «Раніше каприз жінки часто вимагав від королей найважливіх рішень; нині, якщо народні вимоги і парламентські впливи не стримуються правилами, натовп може грати ту ж роль - **поставити журналіста там, де потрібен інженер, - адвоката, де потрібен адмірал**» (виділення моє. – О.С.).

Які ж шляхи нейтралізації вказаних негативних чинників пропонує французьський вчений, і дієвість та ефективність яких з них вже перевірена часом?

По-перше, Проаль наголошує на необхідності скоротити число урядовців і депутатів: «Погляди, що відповідають вільним громадянам, несумісні з розмноженням чиновництва. Оскільки політична боротьба часто є лише боротьба особистих інтересів і пристрастей, в якій борються за владу з користолюбства, пихатості, заздрості, щоб придбати гроші і почесні, щоб роздавати місця родичам і друзям, то можна ослабити запал тих, хто бореться зменшенням ставки у битві». Крім того, він вважає, що скорочення числа депутатів мало б результатом більш спокійне обговорення законів.

Безумовно, як підтверджує досвід, скорочення завжди було ефективним методом боротьби із зловживаннями чиновників, але якщо воно поверхове, має характер разової акції, не зачіпає самої системи (як неодноразово було в Україні), то позитивний ефект дуже короточасний, і в кінці кінців перерозподіл владних повноважень при скороченнях веде не до зменшення кількості чиновників, а до її зростання.

По-друге, вчений пропонує виборче право надавати не раніше 25-річного віку, аргументуючи тим, що виборче право перш за все є громадський обов'язок, який вимагає зрілого розуму: «В демократії, де всі власті обираються народом, і де голос неука має таке ж значення, як і голос Пастера, немає більш важливої реформи, як виборча». Проаль вважає, що для щоб поліпшити загальне виборче право, необхідно вважати голосування не тільки правом, але і обов'язком, обов'язковою громадською посадою, і абсентеїзм повинен обкладатися штрафом. І дійсно, якщо цифру відсутніх приєднати до цифри меншини, то можна дійти до висновку, що більшість, видаючих закони, не є більшістю країни.

Така позиція є дійсно логічною, має правовий сенс і може стати приводом для наукової дискусії.

По-третє, Луї Проаль наголошує, що важливим аспектом у політиці є ідеологічне підґрунття цієї діяльності.

Суспільству потрібні ідеали. Із загальним виборчим правом, виховання народу є перший обов'язок властей. Виховання серця і совісті не повинно бути відокремлено від освіти. Молоді покоління будуть підготовлені до своїх майбутніх обов'язків громадян, якщо всі вчителі їх вселятимуть їм любов до батьківщини, пошану до свого минулого і всієї своєї слави, культ честі, покору закону і суспільним авторитетам, - словом, вдячні і піднесені почування.

Нажаль, в Україні така національна ідея відсутня. Її місце зайняли такі аморальні принципи, як, наприклад: «мета виправдовує засоби», «сила панує над правом». А для сучасного українського діяча як у політиці, так і у бізнесі, доволі часто, основним принципом діяльності є влучне народне прислів'я: «Поцарював та втік».

І, четверте. Французький вчений пропонує забезпечити гарантії прав та свобод громадян через обмеження повноважень законодавчої і виконавчої влади, з одночасним контролем з боку органів нагляду та правосуддя: «Обмежити парламентаризм, не значить знищити режим парламентарний; навпаки, це значить його укріпити реформою проти зловживань, які підривають до нього довіру. Розширюючи роль правосуддя на все, що входить в його природну область, знищують свавілля адміністративне і законодавче, укріплюють право і свободу».

Гарантії прав людини і громадянина в Україні проти всемогутності парламенту та уряду можуть бути забезпечені лише незалежною судовою владою та незалежною прокуратурою. Ми думаємо, що Конституційний Суд України і Генеральна Прокуратура України знаходяться ще на початку шляху надбання справжньої незалежності.

Як висновок, треба сказати, що робота французького автора хоча і є дещо емоційною та пафосною, але дуже чітко відображає ті загальні проблеми функціонування політичної системи, які існували і продовжують існувати в демократичній державі. Нажаль, коло цих проблем окреслено Луї Проалем ще на початку минулого сторіччя, а вирішення їх не знайдено і до теперішнього часу.

Список використаних джерел:

1. Политическая преступность (Из книги Л.Проаля, советника апелляционного суда в Париже, 1908 г.) // Государственная служба.- 2000.-№1.- С. 177-186.
2. Гнатенко П. И. Национальный характер: мифы и реальность.- К.: Вища школа, 1984.- 152 с.
3. Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография. - К., 1989. -736 с.
4. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції: Автореф. дис... доктора юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України, Київ, 2002. -33 с.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: ВИВЧЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Томіліна Юлія Євгенівна

Херсонський державний університет

Парламентський контроль — невід'ємна приналежність народовладдя, умова прозорості і відповідальності виконавчої влади, інструмент захисту від зловживань та забезпечення прав людини в державі, запорука підвищення ефективності роботи всіх ланок державного апарату. Він є необхідною умовою справжньої демократії, однією з гарантій від узурпації влади та свавілля бюрократії. Без контрольних функцій парламент перестає бути дієвою частиною державної влади і перетворюється в машину з видань законів, які влаштовують уряд та главу держави. Механізм здійснення парламентського

контролю у всіх країнах є ключовим для усунення корупції всередині самої верхівки влади.

Термін «парламентський контроль» зустрічається в конституційних актах небагатьох країн. Зокрема, крім Конституції України (ст. 85, п. 33), він є в Конституціях Греції 1975 р. (ст. 70, частина б), Республіки Болгарія 1991 р. (ст. 62), Республіки Македонія 1991 р. (ст. 68), Республіки Молдова 1994 р. (ст. 66, п. f) та деяких ін. Разом з тим окремі контрольні функції парламенту закріплені в Конституціях більшості країн світу.

Так, Конституція Швеції містить окрему главу «Контрольна влада», Конституція Португалії в главі «Компетенція Асамблеї Республіки» містить статтю 165 під назвою «Повноваження з контролю», Конституція Швейцарії покладає на Федеральні збори повноваження «вищого нагляду» за адміністрацією та юстицією. Подібний статус парламентського контролю визначається і в інших державах та відповідає практиці Міжнародної організації вищих контрольних органів, Лімській декларації керівних принципів контролю, яка була прийнята IX Конгресом цієї організації (1977 р.), а також досвіду Європейської організації вищих контрольних органів, організації щодо парламентського контролю Міжнародної академії порівняльного права, яка на XV конгресі (1998 р.) виокремила в секції «Конституційне право» підсекцію «Еволюція парламентського контролю».

Увага до інституту парламентського контролю в міжнародних документах обумовлена його значенням, що проявляється в наступному:

- він дозволяє вивчати ступінь виконання прийнятих законів;
- дозволяє розробити заходи щодо подолання виявлених у правозастосуванні недоліків;
- сприяє виявленню об'єктивних та суб'єктивних факторів, що впливають на процеси втілення законів;
- контрольно-аналітична робота є базою для внесення змін і доповнень до чинного законодавства;
- він підвищує відповідальність державних органів та посадових осіб у виконанні вимог законодавчих актів.

Варто зауважити, що важливість парламентського контролю в зарубіжних країнах визнаний давно. Саме контрольна функція парламенту виникла першою. Ще у 1215 році в результаті тривалого політичного протистояння барони та вище духовенство змусили англійського короля Іоана Безземельного підписати Велику Хартію Вольностей (Magna Carta), що серед іншого встановлювала контроль Ради королівства над королівськими витратами.

Функція парламентського контролю є широкою і багатогранною за змістом. Обсяг, зміст, ступінь використання та форми здійснення контрольних повноважень парламенту, насамперед, залежать від його місця і ролі у системі державного правління, тобто від правового статусу. Як правило, у парламентських республіках (Італія, Ізраїль, ФРН) депутати можуть висловлювати вотум недовіри уряду, що призводить до його відставки. Проте при такій формі правління можливий і розпуск парламенту. У свою чергу, президентська форма правління (США) характеризується наявністю парламентського контролю, який здійснюється переважно у формі комітетських слухань і комітетських розслідувань. Відставка уряду за результатами комітетських слухань чи розслідування не настає, але за неповагу до парламентаріїв чи надання неправдивих свідчень можливе притягнення винних до кримінальної відповідальності.

При цьому слід зауважити, що уряд не має жодного впливу на парламент, розпуск парламенту також не передбачено. При змішаній формі правління (Фінляндія, Франція) має місце і відповідальність уряду перед парламентом, і можливість розпуску

парламенту, і парламентський контроль у формі парламентських чи комітетських слухань і розслідувань.

Необхідність вивчення досвіду провідних країн світу викликано певними проблемами здійснення парламентського контролю в Україні, а саме:

- по-перше, це недостатній досвід застосування Веховною Радою наданих їй контрольних повноважень;

- по-друге, відсутність дієвих механізмів впливу на виконання владою законів та рішень Верховної Ради (зокрема, відсутність законодавчого закріплення відповідальності членів уряду за невиконання парламентських рішень);

- по-третє, недосконалість правового регулювання та усталених процедур і форм парламентського контролю.

Парламент, як орган в якому представлені різні соціальні, національні та територіальні інтереси, працюючи відкрито, формуючи деякі державні органи, затверджуючи бюджет країни та ін., не може не мати прав у сфері контролю.

В демократичних країнах парламентський контроль — важлива частина роботи депутатів. Вони розглядають будь-який проект, що реалізує виконавча влада. З цією метою у парламенті створюються спеціальні комісії й комітети на чолі яких стоять депутати від опозиційних партій. Допомогу парламентаріям здійснюють аудитори Рахункової палати. Важливо, що Рахункові палати підзвітні тільки парламенту і Президент чи Прем'єр-міністр не мають на них впливу. Депутати не підміняють чиновників а тільки контролюють їх діяльність та оголошують результати. Якщо виконавча влада, використовує адмінресурс і підкорює собі парламент, позбавляючи його парламентського контролю, програє, в першу чергу, народ.

Найпоширенішою формою контролю парламенту за діяльністю уряду прийнято вважати запити депутатів, звернені до глави уряду або окремих міністрів, іноді — уряду в цілому. Порядок внесення цих запитів закріплюється, як правило у регламентах палат. Для оголошення усних запитань у парламентах встановлюється спеціальний час. У Великобританії, Австрії, ФРН — година запитань на початку щоденних засідань нижньої палати, в Італії для цього передбачено сорок хвилин кожного дня на засіданні нижньої палати і один день засідань щотижня у верхній палаті. Для письмових запитів передбачається встановлення певних термінів для відповіді. У Бельгії, Франції та Фінляндії це тридцять днів, у Японії — тиждень. Депутатські запитання мають інформаційний характер.

Відповідна процедура не впливає на подальшу долю уряду і носить скоріше політичний характер.

Більш серйозною формою впливу на уряд є інтерпеляція. Її наслідком може бути застосування санкцій до уряду. У Франції вона практично ототожнюється з порядком внесення і розгляду резолюції осуду уряду. В Італії в нижній палаті парламенту відповідь на інтерпеляцію має бути дана після закінчення двотижневого строку з правом уряду на такий самий додатковий строк. За згодою авторів інтерпеляції відповідь може бути перенесена ще на пізніший строк. У сенаті дату відповіді на інтерпеляцію встановлює голова палати, а у випадку незгоди з нею авторів інтерпеляції — сама палата. Уряд може відмовитися відповідати, вмотивувавши причину такої відмови. Подібні процедури передбачені основними законами Литви, Словаччини, Словенії та інших держав.

Парламентська практика Великобританії та інших англомовних країн не знає процедури інтерпеляції. Своєрідним її заміником тут є так звана пропозиція. Зазвичай вона пропонується опозицією. Одним з варіантів пропозиції може бути проект резолюції, що має на меті висловити недовіру уряду.

У країнах, де уряд відповідальний перед парламентом, є можливість більш активно контролювати кабінет шляхом поставлення питання про вотум недовіри. Питання про вотум недовіри досить часто виносяться на порядок денний в Італії, Ізраїлі, траплялись такі випадки в Англії, ФРН та інших країнах. Однак такі дії мають контрольний характер у випадку, якщо перед голосуванням у парламенті про довіру уряд звітує. А це буває далеко не завжди. Результатом постановки питання про довіру уряду може бути його відставка.

Ще однією формою контролю законодавчого органу є діяльність омбудсмана, однією з головних функцій якого є контроль за діяльністю виконавчих та інших органів державної влади шляхом розгляду скарг громадян на дії тих чи інших органів або посадових осіб, що призвели до порушення прав та свобод людини і громадянина. В Данії, Фінляндії контроль омбудсманів поширюється й на членів уряду.

Вивчаючи світовий досвід з питань здійснення парламентського контролю за виконавчою владою, необхідно пам'ятати, що його ефективність залежить від історичних особливостей, форми правління, політичного режиму та виборчої та партійної систем кожної країни. Так, у Франції, з якою нерідко порівнюють Україну, реалізація механізму парламентського контролю може складатися двояко: при співпадінні партійної приналежності Президента, парламентської більшості й уряду — парламентський контроль не ефективний; і, навпаки, у період їх партійного неспівпадіння (“співіснування”), ступінь його ефективності значно зростає.

Іншим важливим моментом у дослідженні контрольних функцій законодавчого органу є межі парламентського контролю. Вони визначені по-різному в законодавчих актах країн (закриті засідання, обмеження кола питань, тощо) . Незважаючи на певні відмінності, необхідно відзначити — там, де починаються повноваження оперативної та виконавчо-распорядчої діяльності виконавчої влади, у відповідності з принципом розподілу влади, законодавча влада втручатися не може.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ПРАВО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

*Федорчук Олександр Михайлович,
Зубенко Василь Васильович
Херсонський державний аграрний
університет*

Однією з необхідних умов становлення і зміцнення української державності є вдосконалення організації територіального управління та самоврядування.

Конституційний принцип визнання та гарантованості місцевого самоврядування проголошується ст. 7 Основного Закону України. Цей принцип є одним з найважливіших принципів організації та функціонування публічної влади в суспільстві та державі. В теперішній час він розглядається як необхідний атрибут демократичного ладу. Європейська хартія місцевого самоврядування у ст. 2 проголошує: «Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, в конституції країни» [1].

За часів комуністичного режиму, не зважаючи на лозунг «Вся власть советам!», цей принцип рішуче відкидався, як такий, що суперечить централізовано-бюрократичному характерові радянської держави.

Поняття місцевого самоврядування досить багатоаспектне та багатогранне. У сучасній науковій літературі є різні визначення та підходи до його характеристики. Так, Європейська хартія місцевого самоврядування зазначає: «Місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей, у межах закону, здійснювати

регулювання і управління суттєвою часткою публічних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи» [1].

Конституція України (ст. 140) дає наступне визначення «Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України».

Слушним є визначення місцевого самоврядування як специфічної форми публічної влади, яка самостійно реалізується суб'єктами місцевого самоврядування шляхом вирішення в рамках законодавства питань місцевого значення і не входить у систему державної влади [2].

Виходячи з положення ст.5 Конституції України про те, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, останні не входять до системи органів державної влади. Звідси випливає, що місцеве самоврядування посідає окреме місце в механізмі управління суспільством і державою і його необхідно розглядати як окрему форму народовладдя.

Зазначена характеристика дозволяє визначити місцеве самоврядування як самостійну (поряд з державною владою) форму публічної влади – публічну владу територіальної громади [3].

Деякі науковці стверджують, що органи місцевого самоврядування самостійно здійснюють частку громадських справ «з дозволу держави», а саме місцеве самоврядування – це «влада, похідна від державної влади, яка діє з дозволу держави» [4].

Крім того, стверджується, що право на місцеве самоврядування «не має свого поза державного джерела і не є властивим правом територіальної громади», а органи місцевого самоврядування розглядаються як «конституційно встановлена організаційно-правова форма реалізації участі громадян в управлінні державними справами і реалізації своїх суб'єктивних прав у цій сфері» [5].

Найбільш детально нормативне визначення місцевого самоврядування дає ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»: «Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання кількох сіл, селища та міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [6].

Аналізуючи законодавство, що регулює функціонування місцевого самоврядування в Україні, його можливо класифікувати за правовими актами різного рівня:

- Конституція України – закладає конституційні основи місцевого самоврядування;

- Закони, що регулюють засади місцевого самоврядування, повноваження органів та посадових осіб (Про місцеве самоврядування, Про статус депутатів місцевих рад, про органи місцевого самоврядування, Про всеукраїнський та місцевий референдуми...);

- Закони, що визначають порядок формування органів місцевого самоврядування та обрання голів територіальних громад (Про вибори депутатів місцевих рад, сільських, селищних та міських голів);

- Закони, що є визначальними для формування ресурсів місцевого самоврядування, порядку формування бюджетів, встановлення податків і зборів тощо

(Про систему оподаткування, Про місцеві податки та збори, Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, Про плату за землю...)

- Галузеві закони, що визначають місце і роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у певних галузях правовідносин, що належать до предмету регулювання цими законами (Земельний кодекс, Про об'єднання громадян, Про підприємництво, про охорону навколишнього природного середовища...)

- Нормативні акти Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств, інших органів виконавчої влади, що ухвалюються на основі законів України і визначають порядок реалізації певних норм цих законів (організація тендерних закупівель тощо)

- Нормативні акти місцевої ради, що встановлюють особливості здійснення місцевого самоврядування в певній громаді та правила і процедури роботи органів місцевого самоврядування [7].

Таким чином, автори приходять до висновку, що без потужного місцевого самоврядування демократичний розвиток України не можливий. Адже сила його визначається спроможністю територіальної громади безпосередньо або через демократично обрані органи, вирішувати самостійно і під свою відповідальність місцеві проблеми, тобто проблеми повсякденного життя людей.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР, ВВР, 1997, №38.

2. Ярмиш О.Н., Серьогін В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні / За заг. Ред.. Тодики Ю.М. Навч. посібник. – Харків: Вид-во Нац. Ун-ту внутр. справ, 2002.

3. Чиркин В.Е. Конституционное право: Россия и зарубежный опыт. – М.: Зерцало, 1998.

4. Шумянкova Н.В. Муниципальное управление: Учеб.пособ.-М.: Экзамен, 2002.

5. Мартиненко П.Ф. Децентралізація у здійсненні державної влади як конституційний принцип в Україні // українсько-європейський журнал міжнародного та порівняльного права: Спеціальний випуск.-Т.1.- Вип. 2.- 2001.

6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР, ВВР, 1997, №24.

7. Місцеве самоврядування у громаді: практ. посіб. для депутатів місц. рад та активістів громад / За ред.. А. Ткачука. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ «ІКЦ ЛЕСТА», 20904.

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА: ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Цибуленко Лариса Олександрівна

Херсонський державний університет

Пріоритети розвитку правової держави у сьогоденні України передбачають проведення конституційної реформи. Актуальність проблеми конституційних змін полягає у розгляді доцільності удосконалення діючої Конституції, концепції щодо порядку формування та діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, підвищенні ефективності управлінської системи.

Метою даної роботи є розгляд основних пропозицій щодо змін при формуванні та функціонуванні українського парламенту. Першим кроком конституційних змін повинно стати удосконалення системи виборів депутатів. В Україні застосовувались усі

існуючи типи виборчих систем: мажоритарна, змішана та нині діюча пропорційна. На наш погляд, при формуванні корпусу депутатів ВРУ доцільно було б повернутися до змішаної виборчої системи. Половина депутатів повинна обиратись за мажоритарною – найстарішою – системою, яка застосовується у 83 країнах світу, в одномандатних виборчих округах на основі абсолютної більшості, коли для обрання кандидата необхідно зібрати більше половини голосів виборців від загальної кількості виборців, які брали участь у голосуванні. На відміну від відносної більшості, за якою кандидати можуть бути обраними абсолютною меншістю виборців, абсолютна більшість закладає потенційний демократизм - вона враховує інтереси більшості виборців. Другу половину депутатського корпусу доцільно обирати за пропорційною системою, що не дає можливості анулювати роль політичних партій при формуванні одного з найголовніших органів влади – законодавчого. При суто пропорційній системі вага партій та їх лідерів гіпертрофовано збільшується, як і залежність депутатів-партійців від партійного керівництва, при змішаній – цей компонент унеможливується. При цьому адекватно представлено у парламенті інтереси різних груп.

Збільшення прохідного бар'єру для партій до 4-5% вважаємо недоречним, тому що це перекриє шлях до парламенту багатьом партіям, що призведе до монополії у представницькому органі держави 1-2-х партій та поставить під сумнів саму суть парламенту як представницького органу.

Також слід скасувати грошову заставу, як перепону для участі у виборах більшості партій. Ми бачимо порушення частини 1-2 статті 4 Закону України «Про політичні партії в Україні», якою передбачено, що всі політичні партії мають рівні права [1]. Неможливість внесення грошової застави позбавляє партії декларованої рівності.

Необхідним є повернення до практики утворення партійних блоків, що забезпечують можливість об'єднання партій на близькій політичній основі та їх вірогідність проходження до парламенту. Це унеможливить монополізацію ВРУ 1-2-ма політичними силами та забезпечить існування альтернативності думок у парламенті, а також сприятиме практиці компромісу в українському політичному полі.

На наш погляд, доцільно залишити однопалатний парламент, тим більше, що Україна є унітарною державою. Запровадження другої палати, яка, з одного боку, представляла би інтереси регіонів, що безумовно було би позитивним, але, з іншого боку, сприяла би федералізації країни, підкреслювала б специфіку регіонів, що може створити загрозу цілісності держави в умовах сьогодення України.

Щоб зробити вибори більш демократичними та прозорими треба заповнити прогалину в IX розділі Закону України «Про вибори народних депутатів України» [2] й дозволити бути присутніми під час голосування та підрахунку голосів на дільницях та в округах не лише офіційним спостерігачам від партій та іноземних держав, міжнародних організацій, а й від громадських організацій України, що забезпечить наявність офіційних спостерігачів практично на всіх дільницях України.

Слід запровадити реальний механізм відкликання народних депутатів. Проект нового закону про вибори його теж не передбачає [3]. Це сприятиме відповідальності депутатів перед виборцями, а разом зі зменшенням пільг народним депутатам України сприятиме проходженню до парламенту реальних депутатів, які будуть вирішувати не корпоративні, а реальні проблеми більшості громадян України.

Щодо вилучення 3 частини статті 80 Конституції України [4], де йдеться про неможливість без згоди Верховної Ради притягувати народних депутатів до кримінальної відповідальності, слід зазначити, що якщо забрати депутатську недоторканість – це може призвести до переслідування депутатів правоохоронними органами з метою впливу на волевиявлення депутата стосовно його політичних поглядів

і переконань. Якщо ж і ліквідувати інститут недоторканості депутатів, тоді доречно позбавити недоторканості й Президента, суддів та омбудсмена.

Нагальною є проблема дотримання процедури голосування проектів законів, що передбачає своєчасне ознайомлення, обговорення в першому, другому та третьому читаннях. При цьому передбачено висловлювання альтернативних думок. Саме такий порядок надає легітимність законам, що приймаються. Недотримання процедури, по-перше, дає можливість з часом анулювати прийнятий закон, а по-друге, підриває престиж ВРУ як законодавчого органу влади, зменшує значення установчої, контрольної функцій ВРУ.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Конституція, дійсно, потребує деякої корекції, яка б сприяла процесу демократизації ВРУ як законодавчого органа державної влади, але зміни повинні носити продуманий, виважений характер. У цілому Конституція потребує сталого до неї відношення, що засвідчувало б повагу до неї як до основного закону України.

Список використаних джерел:

1. Закону України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 за № 2365-III зі змінами // ВВР. – 2001. – № 23.
2. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради України» від 25.03.2004 за №1665-IV зі змінами // ВВР. – 2004. – № 27-28.
3. Проект Закону «Про вибори депутатів Верховної Ради України» від 22.04.2011. [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції України [сайт]. – Режим доступу до вид.: <http://www.minjust.gov.ua/0/34859>.
4. Конституція України. – К., 1996 .

ПОЛИТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МОДЕРНИЗАЦИИ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Чермошнецов Николай Иванович
Херсонский национальный технический университет

Проблема модернизации местного самоуправления, имеющая проекцию во всех сферах жизни общества, приобрела актуальное политическое значение. При этом данная проблема имеет многоаспектный характер, затрагивает основы национальной государственности. Как отмечал Президент В.Ф. Янукович – реформа местного самоуправления приобретет завершённый вид только после внесения изменений в Конституцию, которые касаются административно-территориального устройства государства. Основы масштабных решений относительно формирования местной власти находятся в общем русле конституционных изменений, которые предусматриваются в среднесрочной перспективе. В этом отношении политический аспект модернизации местного самоуправления совершенно очевиден: она не возможна без принятия необходимых решений на высшем политическом уровне.

Прописная истина: власть есть кардинальный вопрос политики. Местное самоуправление можно рассматривать в качестве основополагающего принципа осуществления власти в обществе, которая наряду с принципом разделения властей определяет систему управления демократическим правовым государством. При этом местное самоуправление должно являться определяющим политическим фактором системы организации и деятельности граждан, обеспечивающим самостоятельное решение населением вопросов местного значения, управление муниципальной

собственностью, решение коммунальных проблем, исходя из интересов всех жителей данной территории.

В современном мире большее распространение получили системы местного самоуправления, основанные на оптимизации отношений между местными и центральными органами власти. Отметим в этом плане теорию свободной общины, согласно которой община первична по отношению к государству и, следовательно, государство должно уважать свободу общинного самоуправления, и, как альтернативу, теорию государственного самоуправления, предусматривающая тесную связь органов местного самоуправления с устоями общегосударственного устройства и необходимость включения их в систему государственных учреждений. Европейская хартия местного самоуправления утверждает принцип приоритета институтов последних для государств, подписавших данный международный договор, что касается и Украины. Местные власти должны иметь право осуществлять управление и контролировать значительную часть публичных обязательств в интересах местного населения и под свою ответственность. Публичные обязательства должны реализовываться на наиболее близком населению уровне и должны относиться к более высокому административному уровню только в том случае, если решение таких задач силами местных администраций не эффективно или невозможно. Надлежащее решение политических и иных проблем функционирование механизма местного самоуправления может и должно стать надежным консолидирующим фактором демократизации общества, и, наоборот, пренебрежение данными проблемами неизбежно явится дестабилизирующим обстоятельством, тормозящим развитие государства. Констатируем, что регионы не получили до сих пор необходимых рычагов влияния на улучшение социально-экономической ситуации, отсюда высокая степень недоверия людей к местным органам власти. Необходимо принятие политических решений по совершенствованию законодательства («Муниципальный кодекс», законы «О территориальных громадах», «О местных налогах и сборах» и др.)

Проведение политической реформы, реорганизация органов местного самоуправления в соответствии с принципами демократии и законности, закрепленными в Европейской хартии местного самоуправления является залогом успешного развития нашего общества.

ЛИШЕННЫЕ ДЕТСТВА

Чиркова Любовь Николаевна

Херсонский национальный технический университет

Дети и война. Два несовместимых понятия. Дети есть дети. Они не воюют. Они беззащитны. Они чисты. Дети – это продолжение жизни. Война - это то, что отнимает жизнь. И вот эти два понятия соединились – дети войны. Они родом из Второй мировой, которая была самой жестокой из всех мировых войн. Война осталась навсегда в памяти детей. Избавиться от детских воспоминаний невозможно.

В издательстве Херсонского национального технического университета вышла книга «Дитинство наше забрала війна». Она о прошлом детей войны, преподавателях и сотрудниках университета, детей, которые выжили в сороковые и выстояли в тяжелые послевоенные годы прошлого столетия, а также о тех, кто сейчас активно работает на благо общества, и о тех, кто уже находится на пенсии.

Герои книги – бывшие дети. Они неодинаковы, у них разные судьбы. Но детство у них одно – военное и послевоенное. Прочитав эту книгу, можно содрогнуться, как от

страшного сна. В ней судьбы людей. Подлинные, непридуманные, бесхитростные строки, написанные кровью сердца. В воспоминаниях детей войны – боль непрожитого детства, так как на детские плечи навалилась страшная тяжесть пережитых ужасов. Многие из них и сегодня без слез не могут говорить о прошлом. Вот почему соединить воедино скупые строки о себе, оказалось невероятно трудно. Трудно потому, что у каждого своя чаша страданий, свой крест, своя дорога, своя боль.

То, о чем вспоминают и пишут дети войны, уже принадлежит истории. Они теперь уже стали ровесниками тех, кто воевал за их мирное детство, за их счастливое будущее. С гордостью рассказывают они о своих отцах, матерях, друзьях детства. С улыбкой пишут о детских шалостях, счастливых минутах тех лет.

Некоторые очерки и воспоминания читать очень тяжело, так как чувствуешь, в каких невероятных условиях прошло их детство, которое было наполнено не только страхом, стрессовыми ситуациями, но и голодом, холодом. У детей войны не было детства, а бытовая неустроенность, непосильный для детского организма труд, систематическое недоедание ослабляли и без того подкошенное здоровье. Но они не зачерствели, не озлобились. Они радовались малому, у них хватило мужества и терпения, чтобы преодолеть трудности и добиться поставленных задач. Преданные и верные своей Отчизне, они не искали легкой жизни, а все жизненные и профессиональные достижения стоили им огромного труда и физических сил.

Мы не имеем права забывать о том, что именно это поколение детей войны восстанавливало разрушенное народное хозяйство, строило новые города, промышленные предприятия, покоряло космос. Они много и сознательно работали. Почти все, что нас окружает сегодня, воздвигнуто умелыми руками этих людей.

Книга о детях войны, наших бывших и сегодняшних преподавателях и сотрудниках университета - это сокровищница духовного и патриотического воспитания молодого поколения независимой Украины.

Изданная книга – это крик–напоминание о том, какими бедами оборачиваются войны, как нужно беречь мир на нашей многострадальной земле. Дети войны написали о том, чтобы никогда не было детей войны.

По воле судьбы, по стечению жутких обстоятельств дети войны являются последними свидетелями фашистского нашествия. А это значит, что память о прошлом они понесут дальше и дольше других, передавая эстафету младшим поколениям – нашим детям и внукам.

Один из преподавателей данного сборника пишет: «Мы безхитростно верили в свою великую страну, в свой цветущий вишневый край. Самой значимой из дорог для нас была дорога к родительскому дому. Прошли годы, многое забылось, многое переосмыслено. Со многим, что происходит в нашей стране, трудно смириться.

А вот сейчас, как многие, молчу,
Кто к истине укажет мне дорогу?
Нет, на судьбу свою я не ропщу,
Но чаще надобно нам бить тревогу.»

Бить тревогу необходимо. Мы в большом долгу перед нашим старшим поколением. Молодые и полные сил они были нужны своей стране, а сегодня они нуждаются в помощи государства. 1 января 2006 года вышел Закон Украины «О социальной защите детей войны». Этот закон устанавливает правовой статус детей войны и определяет основы социальной защиты и гарантирует их социальную защищенность путем предоставления льгот и государственной социальной поддержки. До сих пор названный Закон игнорируется государством, а пожилым людям приходится только через суд добиваться выплаты социальной гарантии – ежемесячной надбавки к пенсии.

Государство должно нести правовую, моральную, нравственную ответственность за выполнение своих же законов.

ТЕТРАРХІЯ ДІОКЛЕТІАНА

Чиркова Олена Анатоліївна

Міжрегіональна академія управління персоналом

Подолання кризи III ст., що поставило під загрозу саме існування Римської імперії, в історії пов'язують з ім'ям Діоклетіана. І хоча оздоровлення імперії почалося ще за його попередників, саме Діоклетіан почав здійснювати реформи, які сприяли не тільки подоланню кризи, а й переходу Імперії в нову стадію розвитку.

Бажаючи забезпечити престол від заколоту військ, честолюбства полководців, полегшити керування величезною державою та захистити кордони від ворогів, що нападали на Імперію з усіх боків, Діоклетіан поділив імператорську владу з помічниками, обрав собі співправителів, сподіваючись, що вони будуть допомагати один одному.

Першого квітня 286 року він призначив Августом свого сподвижника Максиміана, який вважався рівним Діоклетіану та керував західними провінціями Римської імперії.

За свідченнями деяких римських істориків, саме негаразди на кордонах та майже перманентні повстання на території Імперії примусили Діоклетіана зважитись на розподіл влади, оскільки самотужки він не встигав впоратись з усіма проблемами.

Подібний розділ Імперії між двома співправителями став початком цілого ряду визначальних реформ, які провів Діоклетіан, що призвело до серйозних змін у державній та соціально-економічній структурі римського суспільства у IV – V ст.

Заради зміцнення центральної влади, Діоклетіан присвоїв собі та Максиміану імена Іовія та Геркулія – синів Юпітера та Геракла. Цим підкреслювалося божественне походження імператорської влади. Крім того, була проведена низка реформ щодо посилення державного та військового апарату.

Розкол, який проявився під час кризи III ст. відтепер був оформлений розділенням Імперії на чотири частини, які зовнішньо зберігали єдність, але підпорядковані чотирьом правителям.

Відтак з 1 березня 293 року складається доволі чітка система управління: два Августу та два Цезарі, помічники Августів, якими стали Галерій та Констанцій Хлор.

Нова система передбачала перехід всієї повноти влади до Цезарів у разі раптової смерті або зречення Августів. Передбачалося, що через 20 років обидва Августу відречуться від престолу і зведуть в цей сан своїх Цезарів, які, в свою чергу, проголосять цезарями двох своїх полководців.

Оскільки Рим втратив своє панівне положення, нові правителі обрали для себе зовсім нові резиденції. Відтепер адміністративний розподіл Імперії виглядав наступним чином:

- Август Діоклетіан – резиденція Никомідія, території – азійські провінції, Єгипет, Фракія;
- Август Максиміан – резиденція Медіолан, території – Італія, навколишні острови, Африка;
- Цезар Галерій – резиденція – Сирмій, території – іллірійські провінції, Греція;

- Цезар Констанцій – резиденція – Тревіров (Трир), території – Іспанія, Галлія, Британія.

Своїх співправителів Діоклетіан обрав із середовища солдат дунайського походження. Старі провінції були поділені на більш дрібні частини. Таких провінцій було більше ста, причому Італію остаточно прирівняли до інших областей Імперії. Десять – дванадцять провінцій об'єднувались у діоцеза, на чолі яких стояли вікарії.

Таким чином, військова влада остаточно була відділена від цивільної. Новий поділ мав полегшити оборону провінцій, контроль за ними та ослабити провінційних намісників, які у попередні часи намагалися узурпувати владу.

Треба зазначити, що тетрархія була в набагато меншому ступені системою, чим вона здається в працях пізніших авторів: вона була відповіддю на проблеми часу і працювала не стільки в силу властивої їй логіки, скільки через те, що її примушували працювати адміністративні таланти Діоклетіана. Підстави цієї системи були дуже тендітним – в принципі вона трималася лише на взаємній згоді чотирьох правителів.

У 305 році обидва Августу, як і було домовлено зреклися влади, передали повноваження своїм Цезарям. Склалася друга тетрархія, яка проіснувала зовсім недовго. Між 309 та 313 роками більшість претендентів на імператорські пости померли або були вбиті у внутрішніх сутичках. У 313 році залишилося два імператори: Костянтин на заході та Ліциній на Сході. Тетрархія фактично припинила своє існування, хоча лише у 324 році Костянтин остаточно переміг Ліцинія та проголосив себе одноосібним імператором.

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Шкребець Дмитро Васильович

*Київський національний університет імені
Тараса Шевченка юридичний факультет*

Враховуючи євроінтеграційний курс України, актуального значення набувають питання приведення вітчизняного законодавства у відповідність з європейськими нормами та принципами. В першу чергу це стосується судової влади, оскільки незалежність цієї гілки влади є основною ознакою демократичних перетворень в країні. На сьогодні судова система України перебуває в процесі реформування, яке характеризується низькою проблем. Їх чітке визначення та вирішення є нагальною вимогою сьогодення державності України. Постає необхідність розробки практичних рекомендацій, які дозволили б удосконалити діяльність органів суду, здійснення правосуддя, адаптації законодавства до європейських стандартів [1]. Дієве судочинство – це ознака демократичної держави. Правосуддя – основна функція судової влади, що здійснюється судами, суддями, які наділені для цього спеціальними повноваженнями. Судочинство визначається як «сукупність процесуальних (процедурних норм), які визначають порядок діяльності при відправленні правосуддя, права учасників процесу, гарантії їхніх прав тощо». Основною метою судової влади є здійснення правосуддя шляхом справедливого розв'язання конфліктів, що виникають у суспільстві [2]. Дослідженню сучасного реформування судової системи України присвячені наукові праці Р.Куйбіда та О.Банчук. Розглядом особливостей державної служби та технологій державного управління, аспектами організації діяльності державної влади – такі сучасники: Ю. Шаров, С. Серьогін, М. Сіцінська, О. Валевський, І. Бондаренко, Л. Чайка, С. Кравченко, В. Купрійчук, М. Будник. Проблемами становлення в Україні європейських стандартів та реформування державного управління, законодавства до них

ряд таких науковців: Х. Хачатурян, В. Решота, А. Баровська та інші. Шляхами підвищення ефективності функціонування судової гілки влади мають стати:

1) Закон «Про тимчасовий порядок фінансування судової влади» (він встановить особливий порядок фінансування діяльності всіх судів України з метою забезпечення гарантій їх незалежності при здійсненні судочинства; виведе фінансування судової влади з казначейської системи обслуговування бюджетних коштів, що зробить суди і органи Державної судової адміністрації незалежними від органів виконавчої влади у питаннях їх матеріально-технічного забезпечення); Адміністративно-процедурного кодексу, який врегулює порядок розгляду звернень громадян, процедуру оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів влади, їх посадових осіб та вирішення адміністративної справи суб'єктом розгляду скарги - відповідним органом влади.

2) Розробка нормативно-правових актів на виконання Концепції судівництва щодо створення та забезпечення діяльності: Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; Дисциплінарної комісії суддів України; Вищої ради юстиції. При створенні нормативного забезпечення діяльності цих органів необхідно передбачити у державному бюджеті видатки на їх фінансування. Від практики здійснення членами кваліфікаційних та дисциплінарних органів своїх повноважень на громадських засадах варто відмовитися як від не результативної та передбачити оплатну основу їх діяльності.

3) Доповнення Бюджетного кодексу України нормами про: відповідальність за невиконання приписів бюджетного законодавства, особливо у випадку неповного та несвоєчасного надання коштів; обов'язкове врахування пропозицій судової влади щодо її потреб при прийнятті відповідного річного закону про Державний бюджет України (необхідно надати право Державній судовій адміністрації як головному розпоряднику коштів та Раді суддів формувати та включати свої пропозиції до бюджету); заборону зменшувати розмір поточних видатків органів судової влади у річних бюджетних законах.

4) Внесення відповідних змін до процесуального законодавства: спрощення судових процедур, особливо господарського процесу (скорочення термінів розгляду справ, оскарження судових актів та перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами, чітке визначення таких обставин); узгодження Цивільного, Господарського і Адміністративного процесуальних кодексів щодо розмежування компетенції судів загальної юрисдикції і спеціалізованих судів; відновлення у господарському процесі претензійного порядку розгляду для всіх категорій справ, що виникають із господарських зобов'язань; посилення відповідальності боржника за невиконання судового рішення [3].

5) Забезпечення однакового застосування законодавства судами: повернення Пленуму Верховного Суду України права приймати керівні роз'яснення, виконання яких було б обов'язковим не тільки для судів, а й для інших органів і службових осіб, які застосовували закон; надання Верховному Суду України право законодавчої ініціативи для забезпечення можливості самостійно порушувати питання перед Верховною Радою про внесення змін до чинних законодавчих актів чи прийняття нових. Таке повноваження Верховного суду надасть йому змогу ефективно реагувати на протиріччя та прогалини законодавства, які спричиняють неоднакове застосування законодавства судами загальної юрисдикції.

6) Впровадження та розвиток альтернативних способів вирішення спорів: третейського розгляду, медіації або примирення сторін в кримінальному процесі.

7) Створення системи правової допомоги: виконання етапів формування системи безоплатної правової допомоги в Україні, запропонованих у відповідній Концепції, схваленій Президентом України 9 червня 2006 року; забезпечення адвокатам компенсації реальної вартості юридичних послуг, що надаються ними безоплатно.

8) Удосконалення системи виконання судових рішень: доповнення Закону „Про виконавче впровадження” переліком обов’язкових дій державного виконавця, визначенням строків виконання та відповідальності за невиконання своїх обов’язків; встановлення обов’язку органів внутрішніх справ супроводжувати державних виконавців при здійсненні ними виконавчих дій щодо майна боржника (взаємодію органів державної виконавчої служби та органів внутрішніх справ при примусовому виконанні рішень судів доцільно передбачити у відповідному Порядку); підвищення відповідальності боржників за невиконання законних вимог державних виконавців; зміцнення матеріально-технічного забезпечення діяльності органів державної виконавчої служби; забезпечення належних умов для підвищення професійного рівню підготовки працівників державної виконавчої служби та соціального захисту державних виконавців [4].

Список використаних джерел:

1. Стефанюк В. Судова влада як основна юридична гарантія захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні // Право України. — 2001.— № 1.— С.15.
2. Остафійчук Л.А. Судова влада в Україні в контексті теорії правової держави // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наук. праць. — Вип. 147: Правознавство. — Чернівці, 2002. — С.19—22.
3. Притика Д. Сучасний стан та шляхи реформування системи правосуддя в Україні / Д. Притика // Право України. - 2008. - №8. - С.4-8
4. Коваль В. Актуальні проблеми функціонування судової системи України.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

INTERNATIONALIZATION IN HIGHER EDUCATION: STRATEGIC PERSPECTIVES OF UNIVERSITIES IN THE UNITED STATES AND THE UNIVERSITY OF THE PHILIPPINES

Portugal, Edwin

*Department of Business Administration, State
University of New York*

Cao, Sergio

*Office of the Chancellor, The University of the
Philippines*

Internationalization has been part of higher education in the United States (U.S.). Instantaneous global communication, overnight travel to anywhere in the globe, transparent workforce transferability among nations, the role of the U.S. in international relations, and the lightning speed of business transactions have played a prominent role in how students are educated. In addition to subject matter mastery, the general education component of campuses may include studies in world civilization studies, language studies, and cross cultural studies. From a macro perspective, the extent of campus internationalization varies from campus to campus.

In a knowledge-based economy where knowledge is considered a “weightless commodity,” there is a fierce battle among universities to attract the market. Thus, a new global education race is on. New trends upset western universities that, for a very long period of time, enjoyed the privilege of getting the best students around the world. In recent times, universities in Asia have attracted excellent students from various points around the globe. It is no longer a monopoly of established universities like Cambridge, Oxford, Harvard and Yale. The pursuit of Asian universities towards internationalization has remapped the global education landscape (Cao, 2008).

It is vital that there is a clear vision of the university’s commitment to campus internationalization. A vision provides a sense of direction about the future programming goals and a sense of what the university could be in the future. The vision should be built upon the mission that forms the foundation of the campus. The mission reflects the core values and the essence of the campus’ purpose. The vision and mission should then be supported by a set of strategic priorities and goals.

ACE Study

In 2006, ACE conducted a comprehensive nationwide survey on campus internationalization of 2,746 higher education institutions in the U.S. The survey instrument was addressed to the presidents of the campuses. Of the entire survey population, a total of 1,074 institutions responded, resulting in a 39% overall response rate. The respondents included 409 associate’s colleges, 246 baccalaureate colleges, 274 master’s universities, and 145 doctorate-granting universities. Findings from the survey were summarized in the report titled “Mapping Internationalization on U.S. Campuses” published in 2008.

Doctorate-Granting Universities

Although the entire ACE report is interesting, the findings from the various types of colleges and universities were revealing. The findings for the U.S. doctorate-granting institutions are relevant in discussing the current internationalization strategic directions of the University of the Philippines, which is a doctorate-granting university.

Of the 257 doctorate-granting universities surveyed in the ACE study, 145 returned

the survey, resulting in a 56% response rate. This compares favorably relative to the 39% overall response rate. To further breakdown the data, 102 (70%) were public doctorate-granting universities and 43 (30%) were private. In terms of campus size, 112 of the 145 were categorized as “large” universities with enrollments of 10,000 students or more, 9 were “small” campuses with between 2,000 and 2,499 students, and 24 were “medium” sized with 5,000 and up to 9,999 students. Thus, 77% of the responding doctorate-granting universities were categorized as “large.”

Institutional Commitment to Internalization

Several areas concerning campus internationalization were covered in the ACE study, including stated institutional commitment, organizational structure and staffing, external funding, undergraduate foreign-language requirements and offerings, undergraduate international/global course requirements and offerings, education abroad, extracurricular activities, use of technology for internationalization, funding for faculty opportunities, criteria for hiring, promotion, tenure, and recognition, enrollments, recruiting, scholarship/fellowship support, and programs and support services. Of these, the area of stated institution commitment is most pertinent in reviewing the strategic public documents, public statements, and public speeches by the heads and other strategic personnel of a university. Key results in this area are presented vis-à-vis the University of the Philippines with a view towards making a more concerted strategic effort of campus internationalization as part of the recommendations.

Internalization Strategy

At Drake University, the campus has embarked on an “infusion strategy” of campus internationalization. The strategy involved multiple facets and both macro and micro approaches. A group of dedicated faculty and staff (Skidmore, Marston, and Olson, 2004) led the process at Drake University and concluded:

An infusion strategy must offer diverse, multiple, and flexible options for responding to these needs. Curriculum development is key, but changes in course content and offerings are only likely to emerge and flourish if supported by other initiatives that reshape the campus culture and expectations: faculty development, campus programming, an approach to language learning that stresses functional competence, creative study abroad options, international partnerships, and the active involvement of relevant community groups.

Internalization as a Priority

ACE advocates making internationalization an institutional priority. One way to do is to articulate efforts in internationalization in institutional documents such the institution mission, vision, long-term goals, and short-term objectives. Speeches and news releases by the institutions’ president and other top leaders might include clear messages about the institutions’ intent and focus on campus internationalization. “While articulating a commitment to internationalization will not directly translate into greater student interest or participation, it can send a powerful message and create a framework for action.” (ACE, 2003)

Dr. Schwaller has had a long interest in internationalization. He is a nationally recognized scholar of early colonial Latin America, and of Nahuatl and the Nahua - the Aztec language and people. His teaching experience began when he was a graduate student and taught Spanish, followed by professorship in history and Spanish. He has advanced degrees in Spanish and history. He has been awarded Fulbright-Hays Research Fellowships for research in Spanish archives. Understandably, his commitment to internationalization has been deep and long.

According to the 2008 ACE report, many American colleges and universities “do not see internationalization as integral to their identity or strategy,” (p. 81). In the four strategies of conducting an assessment of campus internationalization, convening a task force working solely on internationalization, including internationalization among its top priorities in the strategic plan, and referring to internationalization in the mission statement, it found less than

half of all higher education institutions in the U.S. demonstrating a commitment to internationalization. Focusing specifically on doctorate-granting American universities, ACE found that nearly 60% now make internationalization on the top institutional priorities. In an earlier survey published in 2003, only about 50% had the same level of priority. It is also worth noting that 64% or about two-thirds of doctorate granting universities had developed specific goals for student learning outcomes for all or some students in international or global learning.

U.S. colleges and universities have many programs and initiatives related to internationalization but they are not synergistic and they do not create coherence in the campus internationalization strategy. Interestingly, the ACE study found a gap between commitment to internationalization in the recruitment brochures and stated mission, strategic plans, or campus policies. It appears that value is placed on communicating to potential students the various international or global events or activities on campus, but the same internationalization priority is not as high in the written strategic documents (vision, mission, and strategic priorities).

The University of the Philippines

The University of the Philippines (UP) is composed of seven campuses located in various strategic locations throughout the more than 7,100 islands of the Philippine archipelago. The Diliman campus, which is the flagship, or the main campus, has more than 26,000 students. There are more than 235 programs in English and more than 1,500 faculty members of which more than 520 have doctorate degrees and 590 have masters degrees.

There are 26 colleges, schools, and institutes. The oldest unit is the [College of Fine Arts](#) that was established in 1908. The units include: [Archaeological Studies Program](#), [Asian Center](#), [Asian Institute of Tourism](#), [College of Architecture](#), [College of Arts and Letters](#), [College of Business Administration](#), [College of Education](#), [College of Engineering](#), [College of Fine Arts](#), [College of Home Economics](#), [College of Human Kinetics](#), [College of Law](#), [College of Mass Communication](#), [College of Music](#), [College of Science](#), [College of Social Sciences and Philosophy](#), [College of Social Work and Community Development](#), [Institute of Islamic Studies](#), [Institute for Small Scale Industries](#), [National College of Public Administration and Governance](#), [School of Economics](#), [School of Labor and Industrial Relations](#), [School of Library and Information Studies](#), [School of Urban and Regional Planning](#), [School of Statistics](#), and the [Technology Management Center](#).

Leadership Efforts

The 2006 ACE report notes that “institutional leaders need to send a much stronger signal than they currently do that they support internationalization. These formal institutional documents and actions define the ideals and direction of the institution for the students, faculty, and public. By leaving internationalization out of these documents, internationalization is likely to remain at the fringes, relying on interested individuals to support activities and initiatives.” (ACE, 2006, p. 81)

To address the need to internationalize UP Diliman, the Chancellor, who assumed his first term in 2005 and was reappointed in 2008, included in his action plan that the best way to achieve the goal of internationalization is to ensure that the university maintained its excellent programs, excellent faculty, and excellent students within the framework of an excellent and globalizing university. His belief was that excellence in every aspect of the university was the best way to attract international students and researchers.

Faculty members were encouraged to pursue graduate studies in overseas institutions to realize the goal of producing new knowledge through the latest in collaborative research and creative works. Expanding international linkages that forge partnerships and friendships between UP Diliman and other institutions abroad were supported and vigorously encouraged. Among the seven UP campuses, the Diliman campus has the highest number of partner universities with more than 80 memoranda of agreements that are active and growing. Since

the current chancellor took over the helm of the Diliman campus, close to 70 new partnerships have been forged on top of those that were renewed and those that are inactive. The latest memorandum of understanding has been signed recently between the University of the Philippines and the State University of New York at Potsdam. The Potsdam campus will serve as the gateway campus for the entire State University of New York system with more than 64 different campuses and more than 350,000 students in all.

Promoting Internationalization

The 2006 ACE report suggests that “implementing internationalization requires intentional processes, well-designed and agreed upon plans, dedicated leadership, and sufficient resources. Successful internationalization requires the balancing of processes and products, goals, and accomplishments, and programs and people.” (ACE, 2006, p. 74)

The goal to strengthen UP as a national university is articulated in the university’s charter, Republic Act No. 9500 that was passed by the Philippine Congress in 2008. To achieve this goal, UP adopted eight priorities, one of which is to “serve as a regional and global university in cooperation with international and scientific unions, networks of universities, scholarly and professional associations in the Asia-Pacific region and around the world.” Given this mandate, UP Diliman under the leadership of its current Chancellor, has taken key steps in internationalizing the campus. It is recommended that the next levels of academic leadership reporting to the Chancellor take into consideration various opportunities to communicate this intent to internationalize.

The authors suggest three straightforward approaches for promoting campus internationalization from a strategic perspective. The first approach is to assess written strategic documents such as the campus vision, mission, and long-term goals in order to determine if campus internationalization is mentioned. With the abundance of campus documents easily accessible on the internal server of the campus, it would appear not to be too difficult to gather information about internationalization in the campus policies and written reports by top-level officers on campus. Perhaps, a good starting point is to scour all online documents over the past 5 years that a campus president has posted on the web and made available to the internal stakeholders as well as to the general public. There are regular updates from the presidents’ office, minutes of meetings with the campus councils, minutes of discussions in the president’s cabinet, or even quotes picked up by the press that deals with campus internationalization. After getting a sense of the depth of articulation of campus internationalization in written documents by the top leaders, the next step would be determine the strategic priorities and goals as discussed by the mid-level administrators. The goal is to determine if there is support by the mid-level leadership for the president’s articulation of internationalization. In this paper, the Chancellor of the University of the Philippines was able to speak about internationalization on several occasions and written copies of his speech were disseminated or made available on the internet. It is also clear that based on the UP charter, regionalization and internationalization are listed in the top priorities. Thus, the initial approach of determining the level of strategic commitment to campus internationalization is possible by examining written secondary sources of information.

This paper focused narrowly on the strategic perspective of the higher echelon leadership in campuses. Key findings from the ACE study on internationalization in U.S. campuses were presented. The many avenues utilized by the UP leadership for articulating internationalization from a strategic perspective were discussed. Recommendations in the form of three concrete approaches that can be used to assess the level of commitment to internationalization were proposed. By examining written documents, public speeches, and the campus website, the extent of campus internationalization can be evaluated. In future presentations, perhaps, one can also look into the micro activities that take place in the university with regards to campus internationalization, such as the recruitment of international

students, sending students for a semester abroad, or joint research partnership between faculty from two universities separated physically but in reality are on-line 24/7 with the use of the internet.

Campus internationalization has real benefits to students, faculty, the college community, and the global community as a whole. It is recommended that the higher education leaders engage in strategic actions that value and promote internationalization. Now is not the time to be timid about advancing campus internationalization. Be bold. Much work lies ahead.

СТУПІНЬ ГОТОВНОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДО ВВЕДЕННЯ В ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Алябов Юрій Васильович

Херсонський державний університет

В Україні з 1 січня 2012 року припиняється дія мораторія на відчуження земель сільськогосподарського призначення, ділянки земель стануть об'єктом купівлі-продажу і заставних операцій банків. Для недопущення помилок при оформленні правочинів мають значення умови доступу суб'єктів земельних правовідносин до упорядкованої, перевіреної бази даних.

В сучасних умовах земельний кадастр розглядається як система дій з обліку, опису та оцінки земель з метою отримання відомостей про землю для запровадження земельного оподаткування та забезпечення ефективного управління використанням та охороною земельних ресурсів країни [5, с.309].

Згідно зі ст. 194 ЗК України призначенням державного земельного кадастру є забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зацікавлених юридичних і фізичних осіб з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

За змістом державний земельний кадастр включає відомості і документи про правовий режим земель, їх розподіл серед землевласників і землекористувачів, за категоріями земель, дані про якісну характеристику земель та їх народногосподарську цінність. Правові засади державного земельного кадастру визначені у статтях 193-204 ЗК України.

Активні дії щодо запровадження в Україні автоматизованої системи ведення Державного земельного кадастру розпочались в 2010 році. До кадастру вносяться відомості щодо кожної земельної ділянки: кадастровий номер, межі, категорія землі, обмеження щодо використання ділянки. Прискоренню роботи з кадастром сприяло прийняття Верховною Радою України 7 липня 2011 року Закону України «Про Державний земельний кадастр». Закон на-бирає чинності 1 січня 2012 року.

Закон встановлює порядок реєстрації земельної ділянки. Власник має звернутись в районний відділ земельних ресурсів з пакетом необхідних документів, де отримує тимчасовий кадастровий номер. Відомості протягом двох тижнів перевіряються на центральному сервері Державного агентства земельних ресурсів. Результатом є протокол перевірки, і ділянці надається унікальний кадастровий номер з внесенням його до Єдиної державної системи. Власник ділянки отримує пакет документів, які затверджуються районною радою, як органом місцевого самоврядування. Закон встановив строк для реєстрації – 14 днів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2002 року «Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку і державного

акта на право постійного користування земельною ділянкою» законодавчо закріплено відповідні форми [5, с.196]. Державний акт, що ви-дається постійному землекористувачу, має реєструватись в установленому законодавством порядку, що запроваджений Указом Президента України від 17 лютого 2003 року «Про заходи щодо створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру. Така реєстрація покладена на підрозділи Державного агентства земельних ресурсів [5, с.196].

За відомостями Державного агентства земельних ресурсів на 1 січня 2011 року 6 913 302 громадянина України отримали державні акти в обмін на сертифікати про право власності на земельну ділянку (пай). Але не всі власники сертифікатів прагнуть отримати державний акт. У Львівській області близько 40 тисяч громадян відмовились отримати державний акт, в Рівненській області – близько 30 тисяч громадян. Причина в тому, що ці громадяни можуть втратити соціальні пільги та привілеї.

Нове законодавство також має ряд недоліків, які в майбутньому можуть бути перешкодою для розвитку нормальних земельно-ринкових відносин. Зокрема, під виглядом захисту прав особи і захисту доступу до конфіденційної інформації майбутній електронний реєстр не надає доступу до прізвищ володільців або орендарів земельних ділянок. Тобто, ми бачимо тут спробу законодавця зробити земельні відносини більш таємничими, всупереч принципам відкритості і прозорості таких відносин. Народ України і територіальні громади мають право знати приватних власників, з якими межують державні і комунальні землі.

В Україні діє проект Всесвітнього банку під назвою «Надання державних актів про право власності на землю в сільській місцевості і розвиток системи кадастру». Відповідно з цим проектом складаються базові та індексні кадастрові карти, вперше здійснюється суцільна аерофотозйомка території України (близько 600 тисяч квадратних кілометрів), вперше при зйомці застосовують-ся сучасні цифрові фотокамери і сучасні технології, геодезичне супутникове приладдя, яке додатне визначити координати точки на місцевості з відхиленням 2 мм. Матеріали аерофотозйомки і ортофотопланів зберігаються в цифровій формі.

За інформацією департаменту Державного земельного кадастру Державного агентства земельних ресурсів в систему кадастру внесені відомості про 14 мільйонів земельних ділянок, а ще 17 мільйонів ділянок очікують своєї черги. Всього в Україні нараховується 60,35 млн. га земель, з них 41,8 млн. га земель сільськогосподарського призначення, в тому числі ріллі 32,8 млн. га [6, с.318]. Станом на 1 січня 2011 року в Україні нараховувалось 25 млн. 383 тис. земле володільців і землекористувачів. Серед власників землі – 15,7 млн. фізичних осіб і більше, ніж 500 тисяч юридичних осіб. Станом на вересень 2011 року здійснено аерофотозйомку на площі 47 млн. га, тобто 80% території країни.

Електронна система державного обліку земель почне працювати з 1 січня 2012 року. Остаточні заходи щодо її впровадження заплановано на липень 2012 року. Після того ще два роки ця система буде працювати під патронажем Всесвітнього банку – для забезпечення додаткової надійності системи. До останнього часу межі земельних ділянок визначались з результатами геодезичних вимірів в умовній системі координат 1963 року (СК-63), яка, в свою чергу базувалась на попередній державній системі координат 1942 року (СК-42). В цих системах штучно викривлені відомості, що мало вводити в оману «уявного противника» СРСР. Система, що вводиться має виключити і попередити численні помилки і непорозуміння.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України.

2. Закон України від 07.07. 2011р. «Про Державний земельний кадастр».
3. Указ Президента України від 17 лютого 2003р. «Про заходи щодо створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру» // Офіційний вісник України. – 2003. - №8. – Ст.301.
4. Постанова КМУ від 02.04.2002р. «Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку і державного акта на право постійного користування земельною ділянкою» // Офіційний вісник України. – 2002. - №14. – Ст.753.
5. Земельне право України: підручник / В.І.Семчик, П.Ф.Кулинич, М.В.Шульга. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 600 с.
6. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / За заг.ред Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА СВОБОДУ ВІРОСПОВІДАННЯ

*Білаш Олександр Володимирович
Одеський національний університет імені
І.І. Мечникова*

Один із шляхів вдосконалення кримінально-правового забезпечення права особи на свободу віросповідання є виявлення через аналіз відповідних відносин в релігійній сфері всіх складових цього права, які може реалізовувати особа. З цього приводу в літературі прямо вказується, що «позитивно у цьому плані виділяється вітчизняний законодавець, однак й поза його увагою залишились певні аспекти, яким, на нашу думку, варто було би надати кримінально-правовий захист. Наприклад, необхідно було би закріпити кримінальну відповідальність за розголошення таємниці сповіді, окремою нормою виділити примушування священнослужителя до давання показів чи свідчень тощо. Отже ми бачимо, що є певні прогалини у забезпеченні нормальної реалізації особою свого права на свободу світогляду та віросповідання. Зокрема, встановлення відповідальності за розголошення таємниці сповіді сприятиме гарантуванню особі того, що реалізуючи своє право на сповідь, яке є частиною релігійних відносин, вона не буде розголошена іншим особам тощо.

В літературі щодо змісту права особи на свободу світогляду і віросповідання висловлено позиції, які вказують на те, що це право є значно ширшим, ніж передбачено в Конституції України. Й з цією думкою слід погодитися, оскільки, Основний Закон не може й не повинен докладно врегульовувати всі питання суспільного та державного життя країни. Зокрема, на це вказано в роботах С.Я. Лихової, Л.В. Ярмол, Ю.Ю. Фисун.

Узагальнення їх точок зору дає підстави для висновку, що право особи на свободу світогляду і віросповідання включає в себе доволі широкий спектр правових можливостей, якими може користуватися особа при реалізації цього права, де найважливіші елементи змісту права особи на свободу віросповідання повинні бути забезпечені захистом із боку кримінального права притаманними йому засобами.

Але слід відмітити певні особливості кримінально-правової охорони вказаного права особи. Так, Л.В. Ярмол на основі аналізу понять, що характеризують співвідношення свободи віровизнання та свободи віросповідання між собою, а також їх співвідношення із такими правами людини, як свобода світогляду, свобода переконань, свобода совісті, свобода релігії, доходять висновку, що свободи думки, переконань, совісті, віри, світогляду торкаються лише внутрішньої, психічної сфери життєдіяльності

особистості, а відтак, право як спеціально-соціальне (юридичне) явище може лише декларувати, визнавати такі можливості, проте воно не здатне їх забезпечувати, регулювати. І цілком можна погодитися з цією позицією в частині індивідуальності належного особі права та самостійності у виборі шляхів його реалізації, на що право дійсно в повному обсязі вплинути не може. Але з іншого боку, закріплення в законі цього права зобов'язує державу прийняти відповідні заходи щодо його забезпечення.

Саме тому слід вести мову про те, що закріплення права особи на свободу віросповідання лише надає будь-якій особі певні правові можливості, які вона може реалізувати у повсякденному житті, але вплинути на характер та саму реалізацію такого права особи держава не здатна і не повинна. З цього можна зазначити, що кримінально-правові засоби у вигляді встановлення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти права людини на свободу віросповідання застосовуються до тих осіб, які можуть перешкодити в тій чи іншій формі реалізації цього права особою. І саме в такій формі забезпечується, гарантується можливість особи реально реалізовувати своє право. Тому, можна відмітити, що встановлення кримінальної відповідальності за цей різновид злочинів виступає юридичною гарантією закріпленого в ст.35 Конституції України суб'єктивного права особи.

Зокрема, В.М. Малишко, розглядаючи питання про поняття і систему нормативноправових гарантій прав людини на свободу світогляду і віросповідання зазначає, що залежно від свого призначення конституційноправові гарантії нормативного характеру стосовно прав людини в релігійній сфері можна поділити на три основні види: конституційні норми-принципи, конституційноправові обов'язки та норми, які встановлюють юридичну відповідальність за порушення законодавства в релігійній сфері. Що стосується юридичної відповідальності, то В.М. Малишко вказує, що: «Найважливішими видами юридичної відповідальності за правопорушення в сфері релігійних правовідносин, особливості яких аналізуються в дисертаційній роботі, є кримінальна, адміністративна та дисциплінарна відповідальність, а також відшкодування збитків, завданих правопорушеннями в релігійній сфері. Застосування засобів юридичної відповідальності дає змогу, як свідчить проведений в роботі їх аналіз, як захищати права людини на свободу світогляду і віросповідання, так і притягувати винних в їх порушенні до відповідальності». І це є цілком обґрунтованим, оскільки, як відмічено в літературі, посягання на свободу віросповідання обмежують особисту свободу громадян, зокрема релігійну свободу, перешкоджаючи вільному вираженню релігійних переконань, що є особистою справою кожної людини. На думку М.В. Палія, з метою комплексного підходу до боротьби з посяганнями на свободу совісті, необхідно розподілити посягання на два основні різновиди за ознакою їх спрямованості стосовно обсягів прав громадян на свободу совісті. Таким чином, усі злочини проти свободи совісті можна розподілити на прямі порушення свободи совісті – утискання та непрямі порушення – перевищення меж свободи совісті. Можна зробити висновок, що злочинами проти свободи совісті необхідно вважати дії, які здійснені з прямим та непрямим умислом, що передбачені кримінальним законом та прямо або непрямі посягають на вільне існування різних віросповідань, законну релігійну діяльність та мир у релігійному середовищі. На цій підставі М.В. Палій пропонує під поняттям «злочинність у сфері віросповідання» розуміти сукупність вчинених на певній території за певний період часу суспільно небезпечних винних діянь, за які встановлено кримінальну відповідальність та які перевищують межі свободи віросповідання та/або утискають свободу віросповідання.

Отже можна відмітити, що встановлення кримінальної відповідальності за злочини проти права людини на свободу віросповідання виступає як гарантія його реалізації.

Оскільки, без наявності такої гарантії виникає можливість завдання істотної шкоди не тільки особі, яка сповідує релігію, але й взагалі суспільним відносинам у релігійній сфері. При цьому, слід звернути увагу, що фактично кримінальне право не тільки виступає гарантією цього права, але й встановлює межі поведінки як осіб, які реалізують це право, так і осіб, які тим чи іншим чином вступають у відносини з цими особами.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що саме завдяки встановленню кримінальної відповідальності з'являється можливість як запобігти порушенням права особи на свободу світогляду і віросповідання, так і забезпечити захист цього права в разі його порушення. а об'єктом кримінально-правового захисту виступає як саме право в цілому, так і окремі його складові.

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Бойко Андрій Володимирович

Одеський національний університет імені

І.І. Мечникова

Стаття 345 України Кримінального Кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Аналіз суб'єктивних ознак погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, дає можливість говорити, що суб'єктом погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства.

Враховуючи, що суспільно небезпечне діяння, передбачене статтею 345 КК України є спеціальним видом заподіяння тілесних ушкоджень, законодавець частиною другою статті 22 КК України встановив, що в частині третій статті 345 КК України це може бути особа, що досягла чотирнадцятирічного віку.

Погоджуючись з цим положенням, вважаємо, що боротьбою з «вуличною», груповою злочинністю, особливо серед неповнолітніх, переймаються, переважно, працівники правоохоронних органів, а погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу полягає, найчастіше, саме в тому, що злочин відбувається у зв'язку з конкретною діяльністю по охороні громадського порядку, і з цієї точки зору, притягнення осіб до кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною третьою статті 345 КК України, з чотирнадцятирічного віку є доцільним.

Тобто, суб'єктом погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу визнається фізична, осудна особа, що досягла чотирнадцяти років. Ці положення цілком відповідають тяжкості і суспільній небезпеці цього злочину.

Насильство щодо працівника правоохоронного органу може здійснюватись як з прямим, так і непрямим умислом. Але погроза насильства щодо потерпілого, про яке йдеться у статті 345 КК України, може бути вчинено тільки з прямим умислом.

Зміст умислу характеризується сукупністю тих об'єктивних ознак погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, які відбиваються у свідомості винного і мають значення для кваліфікації вчиненого. Інтелектуальний момент умислу при погрозі або насильстві щодо працівника правоохоронного органу включає в себе усвідомлення об'єкту злочину, характеру дій, а також суспільної небезпеки та протиправності такого посягання. Вольовий момент полягає, перш за все, у бажанні вчинити насильство щодо працівника правоохоронного органу або свідомому допущенні таких суспільно-небезпечних наслідків.

Мотиви вчинення погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, хоча і не вказані у диспозиції статті 345 КК України, є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього складу злочину і впливають на його кваліфікацію. Їх визначення має важливе значення для встановлення вини суб'єкта та її доказування, оцінки ступеня суспільної небезпеки вчиненого, призначення покарання, а також для виявлення умов скоєння злочину та розробки спеціальних мір по їх попередженню.

На наше переконання, мотивом погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу може бути прагнення перешкодити потерпілому у момент посягання або в майбутньому виконувати свої службові обов'язки або здійснювати діяльність щодо охорони громадського порядку. В якості мотиву погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу може виступати також помста за виконання цих обов'язків або таку діяльність у минулому. Таким чином, посягання на здоров'я потерпілого за часом може не співпадати із службовою діяльністю або діяльністю щодо охорони громадського порядку, яка зумовила посягання.

Якщо особі, вказаній у статті 345 КК України, було заподіяно тілене ушкодження не у зв'язку з її службовою діяльністю чи діяльністю щодо охорони громадського порядку, а з інших мотивів (особиста неприязнь, ревності, хуліганські спонування, помста на побутовому ґрунті тощо), відповідальність за статтею 345 КК України виключається. Дії винного потрібно розцінювати як злочин проти здоров'я особи (статті 121, 122, 125 КК України).

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ІЗРАЇЛЮ

Валецька Оксана Валеріївна

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою для всіх підприємств, установ і організацій. Встановлення мінімуму заробітної плати є засобом державного регулювання заробітної плати в ринкових умовах. У процесі реформування інституту оплати праці цікавим буде досвід інших країн щодо окремих проблемних питань. Більшість наукових досліджень присвячені аналізу трудового законодавства США та країн Європи, залишаючи поза увагою трудове законодавство країн Сходу, зокрема Ізраїлю. Метою статті є порівняльний аналіз трудового законодавства України та Ізраїлю у сфері мінімальної заробітної плати (далі - МЗП).

Законом України “Про оплату праці” від 24 березня 1995 р. визначено зміст мінімальної заробітної плати (ст. 3), віднесено встановлення розміру МЗП до сфери державного регулювання заробітної плати (ст. 8), передбачені умови визначення МЗП (ст. 9) і порядок його встановлення та перегляду (ст. 10). Відповідно до ст. 3 мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитись оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт). До мінімальної заробітної плати не включаються доплати, надбавки, заохочувальні та компенсаційні виплати. Вони є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання [1]. Ст. 10 Закону України “Про оплату праці” наголошує, що розмір МЗП встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України, як правило, один раз на рік у законі про Державний бюджет України з урахуванням пропозицій, вироблених шляхом переговорів, представників професійних спілок, власників, або уповноважених ними

органів, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення Генеральної угоди [1].

Держава гарантує працівникам одержання заробітної плати в розмірі не нижче мінімальної заробітної плати за наявності таких умов:

1. Виконання працівниками встановленої для відповідних робіт норми робочого часу, розрахованої на місяць;

2. Виконання працівником норми інтенсивності праці.

Закон Ізраїлю “Про мінімальну заробітну плату” від 1987 року забезпечує право на помісячну/погодинну заробітну плату, нижче якої роботодавець не має право платити працівнику. Її розмір складає в день - 1/25 частини мінімальної місячної зарплати; за годину - 1/8 частини денної норми. Складовими мінімальної заробітної плати є: базова або комбінована заробітна плата, надбавки при подорожчанні, постійна обумовлена колективна премія – до 20 % заробітної плати. Як доповнення до мінімальної заробітної плати працівник може отримати надбавку за стаж, сімейну надбавку, надбавку за змінну роботу, 13 заробітну плату, щорічні бонуси повернення коштів на відрядження тощо. Мінімальна заробітна плата зменшується пропорційно часу відсутності працівника на робочому місці, за винятком тих випадків, якщо працівнику встановлена оплата часу відсутності відповідно до трудового договору, колективної домовленості тощо.

Мінімальна заробітна плата працюючої молоді нижча, ніж аналогічна заробітна плата дорослого працівника. До 16 років – 65 % мінімальної оплати, 16-17 років – 70 % мінімальної оплати, після 17 років – 75 % мінімальної оплати. МЗП учня, який працює на повну ставку дорівнює 60 % мінімальної заробітної плати дорослого працівника [2]. Українське законодавство містить норму, відповідно до якої при скороченому робочому часі неповнолітнім заробітна плата виплачується у такому ж самому розмірі, як і при нормальній тривалості роботи (ст.194 КЗпП).

Тривалість робочого дня згідно із трудовим правом Ізраїлю при поденній оплаті становить 8 годин. Вартість одного часу розраховується із розрахунку 173 робочих години у місяць. Працівник, який отримує заробітну плату менше мінімальної, має право звернутися до суду з трудових конфліктів. Позов може подати працівник або організація, яка представляє інтереси працівників підприємства, чи інша організація, членом якої він є. На роботодавця накладається штраф за кожного такого працівника. Крім того, суд вправі зобов'язати роботодавця виплатити компенсацію, щоб підняти заробітну плату до мінімальної [2].

Розмір мінімальної заробітної плати в Ізраїлі у 2000 році складав 2 700 шекелів на місяць. У червні 2006 року вона зросла до 3585 шекелів на місяць, а 1 квітня 2007 года до 3710 шекелів на місяць. Відповідно до законодавства МЗП повинна складати не менше 47,5 % від середньої заробітної плати. Згідно з домовленістю між Міністерством фінансів та загальною федерацією профспілок (“Гистадрут”) у червні 2011 року МЗП буде складати 4100 шекелів на місяць, а у жовтні 2012 року – 4300 шек. МЗП досягне рекордного показника – 927\$. У зв'язку з досягнутою домовленістю уряд Ізраїлю подасть законопроект про зміну МЗП, що приведе до змін у відповідних трудових угодах на підприємствах державного та приватного сектора [3].

В українському законодавстві МЗП прямо пов'язана із прожитковим мінімумом для працездатних громадян і безпосередньо не залежить від зростання середньої заробітної плати по країні. Відповідно до змін у трудовому законодавстві та Державному бюджеті на 2011 рік в Україні заробітна плата у місячному розмірі становить: з 1 січня – 941 гривня, з 1 квітня – 960 гривень, з 1 жовтня – 985 гривень, з 1 грудня – 1004 гривні; у погодинному розмірі: з 1 січня – 5,66 гривні, з 1 квітня – 5,77 гривні, з 1 жовтня – 5,92 гривні, з 1 грудня – 6,04 гривні. У 2010 році середньомісячна заробітна плата зросла на 20 % і становила 2239 грн, а у січні 2011 року – 2397 грн [4, с.

5]. МЗП в Україні становить 113 \$, а у порівнянні із середньою заробітною платою складає 39,25 %. За висновками міжнародної комісії, утвореної у 1988 р. за ініціативою Ради Європи, справедливо вважається МЗП, яка досягає 68 % національної середньої заробітної плати. В Україні з 1991 року МЗП змінювалося 29 разів [5, с. 4].

Дозволимо собі зробити певні висновки. Великим кроком на шляху реформування мінімальної заробітної плати в Україні стали зміни щодо критеріїв визначення МЗП з урахуванням міжнародних стандартів, законодавче визначення мінімальної погодинної заробітної плати. Вдосконалення інституту оплати праці буде ефективнішим, якщо поряд з вивченням досвіду країн Європи у цьому питанні, ми звернемося до досвіду країн Сходу, зокрема Ізраїлю, що, можливо, надасть новий вектор науковим пошукам та змінам у практичному розв'язанні проблем.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст.121.

2. Минимальная заработная плата в Израиле // <http://www.jewish.ru/news/israel/2008/07/news994264371.php>

3. Минимальная зарплата в Израиле будет увеличена до 4.300 шекелей в месяц // NEWSru.co.il // Экономика // 2 марта 2011 г. <http://www.souz.co.il/israel/categories.html?cat=74>

4. Основні тенденції соціально-економічного розвитку // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 44. – С. 5.

5. Мандибура В., Тимофеев В. Аналіз економічних та правових методів регулювання мінімальної заробітної плати. – К.: Парламентське видавництво, 1997.–88 с.

ПОНЯТТЯ “КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТРОК” ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Василяка Дмитро Костянтинович
Херсонський окружний адміністративний суд

Для успішного виконання завдань кримінального судочинства велике значення приділяється фактору часу. Не випадково кримінально-процесуальне законодавство обмежує низку процесуальних дій і прийняття великої кількості процесуальних рішень визначеними строками. У зв'язку з тим, що процесуальне законодавство в основному оперує імперативними нормами, в процесуальних кодексах, в тому числі й в Кримінально-процесуальному кодексі України (далі – КПК) [1], встановлюється велика кількість юридичних обов'язків, а звідси, – й строків їх виконання. Адже загальновизнано, що найбільш результативним способом забезпечення своєчасності дій суб'єктів кримінального процесу є встановлення жорстких строків процесуальної діяльності. Зрозуміло, що як самі суб'єкти кримінально-процесуальних правовідносин, так і суспільство в цілому зацікавлені в тому, щоб права та обов'язки, що складають зміст цих правовідносин, здійснювалися не тільки належним чином, а й своєчасно у встановлені строки. При цьому досить важливим є те, як суб'єкти розуміють поняття та оперують ним в процесі діяльності, в нашому випадку поняттям строк кримінального процесу. З'ясування змісту поняття строку є необхідною умовою розкриття сутності кримінально-процесуальних строків і одержання системи знань про них. Задача визначення поняття строків у кримінальному судочинстві повинна полягати не тільки в

описанні їх окремих рис, а і розкритті їх правової сутності.

За визначенням, даним у тлумачному словнику української мови, “поняття – це одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об’єкта дійсності, розуміння кимсь чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей, власного досвіду. Сукупність поглядів на що-небудь, рівень розуміння чогось [2, с. 566]. У філософському розумінні термін “поняття” вживається у двох значеннях: 1) як спосіб розуміння та абстрактного уявлення результатів пізнання певної предметної галузі через усвідомлення істотних характеристик її об’єктів; 2) як форма мислення, що характеризується відображенням закономірних відношень та властивостей об’єктів у вигляді думки про їхні загальні та спеціальні ознаки [3, с. 506].

Визначаючи поняття строку як часової правової категорії у кримінальному процесі, необхідно проаналізувати та дослідити весь процес розвитку та становлення думки вчених-процесуалістів щодо розуміння і з’ясування сутності цього питання. Насамперед необхідно звернутися до тих джерел, в яких поняття строку викладене у загальному теоретичному розумінні. Як зазначено у тлумачному словнику української мови, строк – це встановлений, визначений для кого-, чого-небудь відрізок часу; відрізок часу взагалі, встановлений, призначений час, момент [4, с. 430–431]. У словнику російської мови поняття строку визначається як відрізок, проміжок часу, як правило, встановлений, призначений для чого-небудь; момент виконання чи настання чогось [5, с.241]. С. Ожегов, який, визначаючи поняття строку, зазначає, що це не тільки “визначена тривалість часу, а й ще момент настання, виконання чого-небудь” [6, с.699].

Аналізуючи думки вчених щодо визначення з юридичної точки зору строку як кримінально-процесуального поняття, які викладені в словниках, приходимо до висновку, що процесуальний строк – це передбачений (встановлений) законом або рішенням посадової особи, яка провадить кримінальне судочинство, проміжок (період) часу для вчинення чи утримання від вчинення процесуальних дій, з початком або з плином якого пов’язане виникнення та припинення прав і обов’язків, настання процесуальної відповідальності державних органів, фізичних та юридичних осіб. Слід сказати, що в українській правничій термінології поряд з поняттям “строк” часто вживається поняття “термін”. В українському тлумачному словникову поняття “термін” вживається у двоякому значенні та розумінні й визначається, по-перше, як відтинок, проміжок часу, визначений, установлений для чого-небудь; строк. Призначений, установлений момент, час виконання або настання чого-небудь; дата. По-друге, як слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя; будь-яке слово, будь-який вислів; вираз; слово або вислів, що вживається в тому чи іншому середовищі, на певній території, людьми певного фаху [4, с. 512–513]. У філософському розумінні “термін” – це слово або словосполучення, що означає спеціальне поняття якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо” [3, с. 798]. Щодо поняття “юридичного терміну”, то А.С.Піголкін визначає його як слово (словосполучення), що використовується у законодавстві, і є узагальненим найменуванням юридичного поняття, має точний та визначений зміст, вирізняється смисловою однозначністю, функціональною стійкістю [7, с. 65]. На наш погляд, поняття “строк” і “термін” у юридичному розумінні є тотожними й щоб не допускати зайвої плутанини, найкраще і доречніше вживати та оперувати у кримінально-процесуальній науці поняттям “строк”. До речі, в Юридичній енциклопедії при характеристиці поняття строків у трудових спорах, строків давності в кримінальних справах, строків покарання, процесуальних строків, строків у праві слово “термін” не вживається взагалі [8, с. 671–674]. Варто також сказати, що чинний КПК при зазначенні часових характеристик такого поняття як “термін” не містить. Водночас, у ст. 32 КПК містяться роз’яснення термінів, тобто понять, які вживаються у КПК. При

цьому необхідно також підкреслити, що у більшості законів, які приймаються Верховною Радою України, у Загальних положеннях першого розділу в статті 1 дається визначення основних термінів, що вживаються у тому чи іншому Законі. Крім того, загальні роботи, у яких дається визначення тих чи інших понять (в т.ч. і строку), мають назву, наприклад, “Терміни і поняття в законодавстві України” [9].

Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку що “терміни в праві означають абсолютно чітко структуровані правові поняття з точно визначеним юридичним змістом. Вживання різних термінів, навіть термінів-синонімів, що означають одні й ті ж поняття, призводить до зайвої плутанини”.

Процесуальний строк обов’язково пов’язаний з певною процесуальною дією або сукупністю дій. У чинному кримінально-процесуальному законодавстві України здійснення багатьох процесуальних дій поставлено в залежність від встановлених законом процесуальних строків, які мають свої точки відліку – початок та кінець певного строку. Встановлені строки окреслюють часові межі як в цілому в кримінальній справі, так і в окремих її стадіях, етапах, процесуальних діях. По суті, кримінально-процесуальна діяльність неможлива без встановлення строків у розумінні “визначеного проміжку часу” (протягом певного проміжку часу повинна бути закінчена та чи інша стадія процесу – наприклад, стадія судового розгляду) і “моменту настання, виконання чого-небудь” (неможливо, наприклад, викликати свідка для проведення слідчої дії, не вказавши “строку” (день, час) його явки; неможливо забезпечити нормальне проведення судового засідання, якщо учасникам процесу не буде заздалегідь повідомлено про час його відкриття), адже саме поняття “процес” у загальному значенні – “це послідовна зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь”.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: Офіц. видання. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2005. – 452 с.
2. Новий тлумачний словник української мови: У 4 т.: Для студ. вищих та серед. навч. зал. / В. Яременко, О. Сліпушко (уклад.). – К.: “Аконіт”, 1999. – Т. 3: – ОБЕ–РОБ. – 928 с.
3. Філософський словник / За ред. чл.–кор. АН СРСР, академіка АН СРСР В.І. Шинкарука. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986. – 800 с.
4. Новий тлумачний словник української мови: У 4 т.: Для студ. вищих та серед. навч. зал. / В. Яременко, О. Сліпушко (уклад.). – К.: “Аконіт”, 1999. – Т. 4: РОБ–Я. – 941 с.
5. Словарь русского языка: В 4-х т. / АН СССР, Ин-т русс. яз.; Под ред. А.П. Евгеньевой. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Русский язык, 1981–1984. – Т. 4. – 1984. – 794 с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Изд. 10-е, стереотип. Под ред. д-ра филолог. наук проф. Н.Ю. Шведовой. – М., “Сов. Энциклопедия”, 1973. – 846 с.
7. Язык закона / Авт кол.: С.А. Боголюбов и др. Под ред. Пиголкина А.С. ВНИИ сов. гос. строительства и законодательства. – М.: Юрид. лит., 1990. – 192 с.
8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: “Укр. енцикл.”, 1998. – Т. 5: П–С. – 2003. – 736 с.
9. Терміни і поняття в законодавстві України: Наук.-практ. словник-довідник. – Харків: Еспада, 2003. – 512 с

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Василяка Олеся Костянтинівна

Одеський національний університет імені

І.І. Мечникова

Реформування економічних відносин та становлення нової економічної системи України на початку та у середині 90-х років минулого століття викликало нагальну потребу в перегляді системи кримінально-правової охорони цих відносин з боку кримінального законодавства України та в кардинальній зміні не лише окремих положень кримінального закону, а і векторності названої системи. Саме з цією метою та в цілях посилення захисту економіки України від протиправних посягань 28 січня 1994 р. Кримінальний кодекс України 1960 року було доповнено ст. 148-6 “Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю” та 148-7 “Розголошення комерційної таємниці”. З незначними змінами вказані норми були включені до нового Кримінального кодексу України 2001 р., відповідно, у ст. 231 “Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю” та ст. 232 “Розголошення комерційної таємниці”.

Визначення в законі про кримінальну відповідальність такого предмету злочину, як інформація з обмеженим доступом, не було та не є новелою кримінального законодавства. Питанням кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом завжди приділялося багато уваги. Але такого роду інформація є неоднорідною за своїм змістом, соціальним значенням та правовим режимом. Так, відповідно до інформаційного листа Вищого Господарського Суду України № 01-8/184 від 28 березня 2007 року, інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на таємну і конфіденційну.

До таємної інформації відноситься інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі, а тому доступ до неї здійснюється відповідно до законів про таку інформацію.

Конфіденційна інформація — це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов. Особи, які володіють конфіденційною інформацією, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту.

У разі незаконного розголошення таємної інформації або незаконного поширення чи незаконного використання конфіденційної інформації третіми особами вчинене розглядається як правопорушення, а винні особи підлягають юридичній відповідальності відповідно до рівня та ступеня суспільної небезпеки (шкідливості) вчиненого. Так, кримінальне законодавство України передбачає наявність складу злочину та встановлює кримінальну відповідальність за протиправні дії щодо державної таємниці (ст. 114, 328 та 329 КК), лікарської таємниці (ст. 145 КК), таємниці голосування (ст. 159, ч. 3 ст. 160 КК), таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції (ст. 163 КК), таємниці усиновлення (удочеріння) (ст. 168 КК), конфіденційної інформації про особу (ст. 182 КК), комерційної або банківської таємниці (ст. 231 та 232 КК), інсайдерської інформації (ст. 232-1 КК), професійної таємниці захисника чи представника особи (ст. 397 КК), відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю (ст. 422 КК), економічних,

науково-технічних або інших відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави (ст. 330 КК) а також за погрози розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, – як спосіб вчинення вимагання (ст. 189 КК) Але незважаючи на те, що у всіх зазначених випадках наведені види інформації з обмеженим доступом є або предметом посягання, або предметом злочину, або безпосередньо пов'язані з посяганням на інші права, свободи та інтереси особи, законодавство чітко диференціює кримінальну відповідальність в залежності саме від суб'єктивного ставлення (суб'єктивної інкримінації), тобто в залежності від того, на який саме об'єкт здійснюється посягання винною особою. У разі вчинення діяння, що порушує суверенітет, територіальну цілісність, недоторканність, обороноздатність, державну, економічну чи інформаційну безпеку України, поєднане із передачею або збиранням відомостей, що становлять державну таємницю, скоєне розглядається як злочин проти основ національної безпеки України (розділ I Особливої частини КК). В інших випадках розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, розглядається як злочин у сфері охорони державної таємниці (розділ XIV Особливої частини КК) або злочин проти встановленого порядку несення військової служби (розділ XIX Особливої частини КК).

Таким чином, диференціація кримінальної відповідальності залежить не від змісту та особливостей певної інформації з обмеженим доступом, з певними властивостями якої закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину, а від характеристики певних відносин, благ, цінностей, прав і свобод (об'єкта злочину), на які безпосередньо здійснюються посягання. Вказане обумовлено тим, що предмет злочину як самостійна ознака злочину завжди існує поряд з об'єктом. Саме об'єкт і предмет у своїй сукупності утворюють самостійний елемент складу конкретного злочину. Вказаний підхід є основоположним, тобто таким, на якому побудована вся галузь кримінального права, окремі її інститути, правотворча і правозастосовна діяльність в нашій державі.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Волкович Олена Юріївна

Херсонський державний університет

Сучасні демократичні стандарти європейських країн відіграють провідну роль у трансформації правової системи України. Вітчизняні правознавці спрямовують свої зусилля на правове забезпечення комплексної адміністративної реформи та переосмислення концептуальних положень адміністративно-правової доктрини нашої держави на основі загальноприйнятих демократичних принципів [1, с.4].

У зв'язку з цим необхідно вирішувати ці проблеми стрімкими, ефективними та правовими засобами, оскільки проблеми підвищення ефективності інноваційної діяльності сучасних суб'єктів господарювання набувають принципового значення. Так, її вирішення дасть змогу перейти до створення і використання технологій більш високого рівня, а отже, прискорити економічне зростання національної економіки.

Теоретичним та прикладним підґрунтям цієї теми дослідження стали праці вчених у галузі адміністративного, фінансового, податкового права, зокрема, В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Г.В. Атаманчука, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, К.Н. Нілова, Н.Р. Нижник, В.М. Плішкіна, Ю.А. Тихомирова, В.К. Шкарупи, І.Л. Бачила, які присвятили певним чином свої роботи питанням державного регулювання.

Добробут націй нині дедалі більше залежить від використання інформації та знань, якому сприяє той величезний поступ, що був здійснений в інформаційних і комунікаційних технологіях (ІКТ). Використовуючи можливості нових цифрових форм будь-якої інформації, такі технології різноманітні змінюють чимало аспектів економічного та соціального життя – методи праці та робочі стосунки, організацію підприємств, напрями й аспекти освіти та професійного навчання, а також спосіб комунікації між людьми [2, с.313].

Відповідно до статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 року [3], під державною реєстрацією юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців розуміється засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру. Головною ознакою виступає саме факт державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця пов'язується із внесенням відповідних відомостей щодо особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а не з видачею будь-якого документа. Багато розмов відбувалося навколо цього питання і таким чином, ініціаторами законопроекту пропонувалося скасувати свідоцтво про державну реєстрацію, а для підтвердження державної реєстрації пропонується використовувати безпосередньо відомості Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а саме виписку із Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців або її копію. На думку депутатів, таке рішення суттєво мало спростити та здешевити ведення бізнесу в Україні.

Як не дивно, як зазначає К.Н. Нілов, державна реєстрація підприємницької діяльності переслідує мету обліку та контролю за їх діяльністю [4, с.27]. В якості принципів державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в юридичній літературі називають: публічність, достовірність, конститутивне значення реєстрації [4, с.43].

Так, набрав чинності Закон України від 07.07.11 р. № 3609-VI «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» [6] щодо проведення електронної реєстрації. Саме цим нормативно-правовим актом передбачається можливість реєстрації підприємства шляхом направлення державному реєстратору пакету реєстраційних документів в електронній формі. Зі слів розробників Закону, його застосування має створити умови для подальшого спрощення реєстраційних процедур, зменшення корупційних проявів за рахунок відсутності контактування заявника із державним реєстратором та значно спростити порядок отримання відомостей із Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, завдяки можливості подання запитів у електронному вигляді.

Як відмічає адвокат Адвокатського об'єднання «Адвокатська компанія «Соколовський і Партнери» Боднарчук А.Я., детальний аналіз нововведень дозволяє побачити, що з прийняттям Закону № 3609-VI процедура державної реєстрації не стало набагато простішою та швидшою. Так, зокрема, електронні документи, подані для проведення державної реєстрації повинні бути оформлені згідно з вимогами законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, а також електронного цифрового підпису. Тобто, заявнику для того, щоб подати реєстраційні документи в електронній формі, слід попередньо звернутися до акредитованого центру сертифікації ключів за наданням у користування засобів електронного цифрового підпису. Слід наголосити і на тому, що проведення державної реєстрації змін до

установчих документів, шляхом подання електронних документів законом не передбачається. В такому випадку, постає питання про доцільність подання документів в електронній формі, адже отримання сертифікату ключа є необхідним заявнику лише для того, щоб по спрощеній системі зареєструвати підприємство.

Так, європейські держави зазнають фундаментальних змін: вони переживають перехід від індустріального до інформаційного суспільства. Технології інформаційного суспільства поступово заповнюють всю промислову й соціальну діяльність і є ключовими чинниками конкурентності європейських компаній [2, с.313]. Не вирішеним залишилось питання про сплату реєстраційного збору, так Законом № 3609-VI передбачено, що при поданні електронних документів підтвердженням внесення реєстраційного збору є примірник електронного розрахункового документа. Однак, самим законом не дається визначення поняття «електронний розрахунковий документ» та не передбачається якими платіжними засобами має проводитися оплата. За таких обставин, виникнення спорів щодо внесення реєстраційного збору при поданні електронних документів буде лише питанням часу.

Тобто, для того, щоб запроваджена система електронної реєстрації змогла ефективно працювати, на законодавчому рівні слід закріпити порядок внесення платежів пов'язаних із реєстрацією підприємств. В цілому ж необхідно відмітити, що з огляду на необхідність отримання засобів електронного цифрового підпису, система електронної реєстрації підприємств залишається досить складною та потребує подальшого вдосконалення [7].

Список використаних джерел:

1. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / Авер'янов В.Б., Дерещ В.А., Школик А.М., та ін.; За заг.ред. Авер'янова В.Б. – К.: ЮСТІАН, 2007. – 288 с.
2. Ніколас Мусис. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Пер.з англ. – К.: «К.І.С.», 2005. – XIV с., 466 с.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003.-№ 31-32. - Ст.263.
4. Нилов К.Н. Государственное регулирование предпринимательской деятельности: Учебное пособие. Калининград: Изд-во КГУ, 2001. – 142 с.
5. Лаптев В.В. Предпринимательское право: понятие и субъекты. М.: Юрист, 1997.
6. Закон України від 07.07.11 р. № 3609-VI «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» // Голос України 2011. - № 144.
7. <http://lex.org.ua/ua/news-2011/1431>.

МОРАЛЬНІ ОСНОВИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Гетьман-П'ятковська Ірина

Анатолійівна

Херсонський державний університет

«Судді які купили судові місця, у свою чергу, продаватимуть правосуддя».

Україна робить дієві кроки на шляху реформування судової системи. Верховною Радою прийняті нові законодавчі акти, серед яких Цивільний і Сімейний Кодекс, Кримінальний Кодекс, Закон України « Про судоустрій і статус суддів» та ін., але ще очікує прийняття цілий масив правових документів які необхідно втілити демократичній державі. В суспільствах де діє принцип верховенство права і принцип верховенство закону, основою держави є суд та правосуддя. Відповідно до чинної Конституції Україна є правовою державою (ст.1), в якій судова влада є самостійною, незалежною гілкою влади в системі поділу державної влади (ст.6). Науковці з права визначають, що «рівень правосуддя набули загрозливих руйнівних форм, а суди фактично втратили довіру людей» [1].

Однією з головних проблем реформування правової системи є добір суддівських кадрів. Правильно встановлений порядок добору і кар'єрного просування суддів є однією з гарантій незалежності судді, шлях до професіоналізму суддів. Це забезпечить кожному громадянину України право на справедливий судовий розгляд у незалежному та неупередженому суді. На думку доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України В. Опришка « при доборі кадрів до судових органів необхідно враховувати їх фахові, ділові та моральні якості, які повинні бути закладенні у відповідних освітньо-професійних програмах підготовки кандидатів у суді» [2].

Підбір кандидатів на посаду судді повинен бути якісним, тобто відповідати вимогам європейської і міжнародної практики та встановленим стандартам. Зазначимо ці стандарти: доступність правосуддя; справедлива судова процедура; незалежність, безсторонність та професіоналізм суддів; юридична визначеність, однаковість судової практики і відкритість судових рішень; ефективність судового захисту; добір суддів та їх просування по службі; професійна підготовка і дисциплінарна відповідальність; організація суддівського самоврядування тощо. Європейські принципи і стандарти викладені у таких міжнародних документах: Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя (1983 р.); Основні принципи незалежності судових органів, розроблених ООН (1985 р.); Рекомендації Комітету Міністрів ради Європи від 13 жовтня 1994 р. № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів»; Європейська хартія про статус суддів (1998 р.); Загальна (універсальна) хартія судді (1999 р.) та ін.

Але на жаль, якість добору кандидатів на посаду суддів Україні ще залишається не задовільною. В Україні є не поодинокі факти хабарництва серед суддів при розгляді справи і прийняті рішення. Найбільшого резонансу отримала справа відносно Голови Львівського адміністративного суду Ігоря Зварича, який «отримував хабар за виконання дій з використанням свого службового становища та наданої йому влади в інтересах третіх осіб» [3].

За матеріалами СБУ, за перший квартал 2009 року, по відношенню до суддів були порушенні 24 кримінальні справи. Переважна більшість цих кримінальних справ порушено по ознакам хабарництва суддів за заздальгідь неправомірні рішення. Крім того, глава СБУ додав, що по відношенню до суддів складенні 59 адміністративних протоколів про дії, зв'язаних з корупцією. Глава СБУ вказав, що в 2006 році по відношенню до суддів було порушено 29 кримінальних справ, у 2007 році – 43, в 2008 році – 52 [4]. Отже, статистичні данні свідчать про тенденцію до збільшення фактів хабарництва та корумпованості суддівського апарату.

Це шокувало українське суспільство та громадян, з податків яких утримується державне фінансування судової системи. Зв'язку з реформою в судовій системі, постає питання про реформування системи добору і призначення (або обрання) на посаду судді. Чи повинні бути сформовані державою критерії, відповідно до яких формується добір

кадрів на посаду судді? Так, на нашу думку повинні бути сформовані чіткі критерії яким повинна відповідати людина, що призначається на суддівську посаду. Визначенні критерії, вважаємо повинні бути закріплені в нормативному законодавчому акті, наприклад Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

Відповідно до Європейській Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, визначенні критерії та вимоги до кандидата на посаду судді Європейського суду. Відповідно до пункту 1 статті 21 посадовими критеріями є наступні: **«Судді повинні мати високі моральні якості, а також мати кваліфікацію, необхідну для призначення на високу суддівську посаду, чи бути юристами з визнаним рівнем компетентності».**

В Статуті Міжнародного Суду ООН зазначено, що Міжнародний Суд є головним судовим органом Об'єднаних Націй, створюється і діє у відповідності до свого Статуту. В главі 1 «Організація Суду» зазначені вимоги та критерії до судді Міжнародного Суду. Відповідно до частини 1 статті 2 обов'язковим є наступне: **«Суд складається з колегії незалежних суддів, обраних, поза залежності від їх громадянства, з числа осіб високих моральних якостей, які задовольняють вимогам, що пред'являються в їх країнах для призначення на вищі судові посади, або вони є юристами з визнаним авторитетом в галузі міжнародного права»** [5].

Зазначимо єдність критерію до кандидата на посаду суддів Міжнародного суду ООН та Європейського Суду – це **вимога мати високі моральні якості і бути особою високих моральних якостей.** Отже, це імперативна вимога, тобто обов'язкова, як для суддів так і для держав які пропонують кандидатури для обрання на посаду судді.

Розглянемо українське законодавство, що до зазначеної проблеми.

В Законі України «Про судоустрій і статус суддів» в розділі IV, в главі 1 зазначений порядок зайняття посади судді суду загальної юрисдикції, а в ч.1 статті 64 визначенні вимоги до кандидатів на посаду судді. «На посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою».

Лише під час кваліфікаційного іспиту в статті 70 законодавець ставить відповідність кандидата до особистих і моральних якостей. Кандидат на посаду судді здає кваліфікаційний іспит який «полягає у виявленні належних теоретичних знань та рівня професійної підготовки кандидата на посаду судді, ступеня його готовності здійснювати правосуддя з питань юрисдикції відповідного суду, а також особистих і моральних якостей кандидата» [6]. Це новела в українському законодавстві. Цей встановлений порядок вимог, добору і призначення на посаду судді, ще тільки працює перший рік, не має узагальненої практики. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» є новим і потрібен час для його реалізації.

Ми бачимо, що критерій моральності для кандидатів на посаду суддів стоїть не на першому місці у законодавчому комплексі. Так постає питання чи ставить законодавець до судді вимогу бути моральною особою? Розуміємо, що критерій моральність є не визначальним для призначення на посаду судді в Україні. Вже як рік працює Вища кваліфікаційна комісія суддів України, яка виконує добір кадрів та інші повноваження відповідно до Закону «Про судоустрій і статус суддів». Цей орган є новим і потрібен час для визначення ефективності його роботи.

Український суддя приймає рішення відповідно до «внутрішнього переконання» та вимог закону. У чому полягає, таке «внутрішнє переконання»?

На думку Віталія Бойка, колишнього голови Верховного Суду України: «Проблема внутрішнього переконання є напрочуд важливою. Це є світоглядом судді. А як він формується? Не з народження, а протягом усього життя – життєвий досвід,

загальна культура, юридичний досвід тощо. Великим недоліком при підборі кандидата на посаду судді є відсутність перевірки психологічного, емоційного характеру судді, стан здоров'я. Бувають випадки, коли суддя є емоційно нестриманим, тоді судовий розгляд перетворюється на «базар», де голосніше за всіх кричить суддя.» [7].

Отже, Верховна Рада України як законодавець ставить певні вимоги до кандидата на посаду судді в українській системі правосуддя такі як: наявність громадянства України, юридична освіта рівня спеціаліст або магістр, досягнення 25 річного віку, досвід роботи не менше як 3 роки, проживання в Україні не менше як десять років, володіння державною мовою, проходження спеціального навчання, складання кваліфікаційного іспиту.

Проблема реформування судово - правової системи, залишається актуальною. В зв'язку з цим, пропонуємо внести зміни в національне законодавство, а саме до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та призначати суддів з **урахуванням критерію моральності як імперативної вимоги**, і ця вимога, на нашу думку, повинна стати імперативною нормою. Викласти статтю 16 Закону України «Про Конституційний Суд України» в наступній редакції: «Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який **є особою високих моральних якостей**, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту, стаж практичної, наукової або педагогічної роботи за фахом не менше десяти років, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом останніх двадцяти років».

Вважаємо, що судово - правову реформу не повинні здійснювати тільки судді, бо це навіть небезпечно, отже реформування судово - правової системи слід здійснювати громадянським суспільством, з обов'язковим залученням науковців.

Список використаних джерел:

1. Святоцький О. Судова влада в Україні: актуальні питання реформування // Право України № 5, 2010 – С.30-39.
2. Опришко В. Основні засади судової реформи // Право України № 5, 2010 – С.14-19.
3. Режим доступу: <http://www.unian.net/rus/news/news-290606.html>
4. Карпюк Г. Штрихи до портрету української Феміди // Дзеркало тижня, № 14 (742) 18 – 24 квітня 2009 р.
5. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод зі змінами, внесеними Протоколом N 11 (994_536)
Статут Международного Суда // Организация Объединенных Наций. Сборник документов. - М.: Наука, 1981.
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, N 43, N 44-45, ст.529)
7. Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/oarticle/2286/>

НОРМИ ВИКОНАВЧОГО ПРАВА У МЕХАНІЗМІ ОХОРОННОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Гонтар Дмитро Олександрович
Суворовський районний суд м. Херсона

У перехідних умовах державно-правового життя здійснюється формування української державності, з'являються нові та модифікуються вже існуючі інтереси, права, які потребують захисту та охорони. Одним з напрямків правоохоронної діяльності є дії Державної виконавчої служби України (ДВС), спрямовані на виконання

рішень судів та інших юрисдикційних органів, оскільки саме ця діяльність відновлює та захищає права громадян на власність та належний судовий захист, передбачені Конституцією України.

Глибоко пізнати специфіку об'єктів і відносин виконавчої діяльності, їх загальні та відмінні складові, а також особливості правового впливу на них як у соціальному, так і в нормативному аспектах дозволяє дослідження механізму правового регулювання діяльності ДВС України щодо виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. Розкриття цієї проблеми на теоретичному та практичному рівнях займалися А.В. Авакян, В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.П.Голосніченко, С.В. Ківалов, О.С. Клименко, В.К. Колпаков, С.Л. Фурса, С.В. Щербак та інші. Аналізуючи їх роботи можна підвести підсумок, що розуміння механізму правового регулювання діяльності Державної виконавчої служби України базується на системному підході до процесів, станів та явищ, які мають місце у сфері дії виконавчого права. У зв'язку з цим можна говорити про те, що механізм правового регулювання діяльності ДВС України включає у застосування норм виконавчого права алгоритми певних видів діяльності державних виконавців, які характеризують структуру та інфраструктуру правоохоронної і правозахисної діяльності, що реалізується Державною виконавчою службою.

Як складова правового регулювання, механізм правового регулювання діяльності ДВС України обумовлюється функціями права – регулятивною (зобов'язальною) та охоронною. Ці функції значно мірою ототожнюються з примусовими засобами права, зокрема санкціями, компенсаційними заходами, заборонами, дозволами, позитивними зобов'язаннями, а також з іншими юридичними конструкціями. У зв'язку з цим умовно можна визначити у механізмі правового регулювання складовий елемент, що утворює механізм охоронного регулювання правових відносин. Він має легітимний характер, коли серед інших суспільних регуляторів охоронні правові норми (у тому числі й норми виконавчого провадження) набувають необхідного сенсу і пріоритету стосовно норм моралі, технічних правил, релігійних заповідей, законів економіки.

Традиційно охоронні норми зосереджуються у галузях публічного права, зокрема в адміністративному, конституційному, цивільному, фінансовому. Саме в цих галузях закріплюються положення, що мають охоронне призначення. Йдеться про норми, в яких встановлюються умови та підстави притягнення до відповідальності, відшкодування шкоди, певні правові обмеження, накладення стягнень тощо. До цієї категорії відносяться й норми виконавчого права, яке виступає складовою частиною адміністративного права [1, Фурса].

Відповідно до охоронного регулювання визначаються поняття, класифікація норм, принципи, зобов'язання, які виникають як наслідок протиправних дій, наприклад: невиконання законних вимог державного виконавця та вимог Закону України «Про виконавче провадження», невиконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі тощо.

Головною відмінністю норм виконавчого провадження, що утворюють механізм охоронного регулювання суспільних відносин в діяльності ДВС України щодо виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, є те, що охоронне регулювання відбувається із застосуванням примусу, незалежно від того, має чи не має місце правопорушення.

Це обумовлене тим, що порушення права або значна його ймовірність зумовлює, таку правову роль винуватої особи, яка не може бути розкрита лише через поняття «обов'язок підкорятися вимогам закону». Обов'язок особи відповідати за правопорушення, за створення юридичної ймовірності цього, обов'язок відшкодувати

шкоду, погодитися з обмеженням правового статусу, виконати правову роль правопорушника, деліктогенної особи може бути реалізований як примусове відношення незважаючи на готовність суб'єкта виконати таку правову роль добровільно.

Через це ми можемо стверджувати, що зміни у нормах права, які стосуються діяльності державної виконавчої служби України щодо виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів повинні бути спрямовані на те, щоб зробити правопорушення у сфері виконавчого провадження не просто економічно не вигідним заняттям, а й обтяжливим, завдати правопорушникові додаткових руйнівних обмежень. Це, на нашу думку, удосконалив соціальну сутність охоронних норм виконавчого права, оскільки воно торкається уявлень про правову безпеку, соціальну справедливість, про дію принципів верховенства права, рівності перед судом і законом тощо.

Таким чином, вважаємо за необхідне визначити, що більшість норм виконавчого права є охоронними, оскільки їх зміст з самого початку спрямований на захист права стягувача як учасника виконавчого провадження. Об'єднуючись між собою у сталі алгоритми дій, що реалізуються державним виконавцем, вони утворюють механізм охоронного регулювання виконавчих відносин. Дане твердження є актуальним, оскільки дає можливість удосконалити та створити нові належні межі відповідальності за порушення порядку виконавчого провадження, умови відшкодування шкоди, зміну статусу осіб, винних у спричиненні негативних явищ або причетних до нього. Все це у підсумку сприятиме підвищенню дієвості правового регулювання виконавчого провадження в Україні, а як наслідок – покращення рівня діяльності Державної виконавчої служби України.

Список використаних джерел:

1. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
2. Ковальський В.С. Охоронна функція права: Монографія / В.С. Ковальський. – К.: Юрінком Інтер, 2010.

СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Демченко Олена Григорівна,

Демченко Михайло

Херсонський державний університет

Ризиком у бізнесі та банківській діяльності зокрема є дії суб'єкта господарювання за непрозорих, невизначених обставин. Уникнути економічного ризику неможливо, адже він залежить від об'єктивних, притаманних економіці конфліктних ситуацій, відсутності необхідного інформаційного забезпечення, що спричиняє недостатню обґрунтованість прогностичних рішень керівництва банку у виборі клієнтів із метою надання кредитів, придбання й реалізації цінних паперів, маркетингових послуг, рівня інфляції, вибору ринку капіталів, недооцінки можливостей конкурентів тощо. Ризик є вартісним виразом імовірної події, яка може призвести до збитків, тобто до відхилення фактичних показників від передбачуваних. Отримання прогнозованого прибутку можливе лише тоді, коли ризик врахований на стадії прийняття рішень щодо виконання певної програми та заздалегідь передбачені заходи для підстрахування ризику.

Ризик слід розуміти як комплексне поняття, як невизначеність, що несе потенційну можливість як втрат, так і отримання прибутку.

Причини ризиків – невизначеність, випадковість і протидія, які взаємодіють між собою.

Невизначеність – результат необізнаності, недостатності знань законів діяльності галузі (банківської діяльності), що не дає змоги ефективно управляти нею.

Випадковість – неможливість передбачати, що відбуватиметься у подібних умовах.

Протидія – вияв невизначеності у забезпеченні підприємства (банку) ресурсами, порушення договірних зобов'язань, недосконалість державних регуляторів.

Якісний аналіз ризику є найскладнішим і потребує ґрунтовних знань, досвіду й інтуїції. Його головна мета – ідентифікувати можливі ризики. Існують формалізовані процедури аналізу ризику для прийняття рішень з урахуванням ставлення суб'єктів до ризику.

Кількісний аналіз ризику ґрунтується на методі аналогій, аналізі чутливості (вразливості), методі імітаційного моделювання, аналізі можливих збитків тощо.

Проблема управління ризиком у наш час стає актуальною для всіх економічних суб'єктів, особливо в умовах ринкової економіки.

Найважливіше завдання банківського менеджменту полягає у тому, щоб у межах виробничо-господарської цільової системи знайти оптимальне співвідношення між прибутком, ризиком і ліквідністю. Для успішного функціонування банку і забезпечення його стійкості в умовах становлення ринкової економіки важливим є розроблення відповідної стратегії управління ризиком. Проблеми, які постають перед банком, можна подолати лише застосовуючи системний підхід до управління банком в цілому і управління ризиками зокрема.

Стратегія управління ризиком, торкаючись усіх суттєвих відносин і зв'язків банку, дає змогу пов'язати банківську діяльність з механізмами зовнішнього управління ризиками з боку НБУ та інших державних органів. Дія різних чинників призводить до появи ризиків, пов'язаних практично з усіма сферами банківської діяльності. Ступінь їхнього впливу на кінцеві результати діяльності банків, їх фінансову стійкість настільки значні, що банкам потрібно знаходити ефективні методи та інструменти, які б забезпечили раціональну стратегію ризику, його мінімізацію.

Ризик потенційно шкідливий і небезпечний, але набагато гірше за ризик вважається невизначеність - стан незнання того, що відбувається, або вид небезпеки, про яку нічого не відомо і котру неможливо оцінити та виміряти. Тому невизначеність треба перетворити у ризик, який потім необхідно детально вивчити й оцінити. Відомо також, що між розміром доходу і рівнем ризику існує прямо пропорційна залежність: чим вищий очікуваний дохід, тим вищим виявиться рівень ризику.

Система управління кредитними ризиками повинна: 1) визначати стратегію кредитної діяльності, тобто правила і процедуру кредитування; 2) забезпечити виконання правил і процедури кредитування; 3) організувати внутрішній контроль за процесом кредитування; 4) забезпечувати достовірність бухгалтерського обліку та звітності кредитних операцій. Обов'язковим елементом системи управління кредитними ризиками є створення внутрішньої служби, яка б здійснювала періодичні перевірки процесу кредитування, оцінюючи розміри окремих і сукупних ризиків.

З урахуванням специфіки банківської сфери методи регулювання й управління банківськими ризиками повинні реалізовуватися за такими напрямками: по-перше, макроекономічне (на рівні держави) управління банківськими ризиками, яке реалізується засобами адміністративного й економічного регулювання ризиків і яке передбачає існування ефективної системи банківського законодавства і нормативних актів НБУ, що містять у собі механізми і процедури подолання кризових явищ (у наш час спостерігається тенденція посилення державного контролю за ризикованою

політикою комерційних банків); по-друге, внутрішньобанківська стратегія управління ризиками, яка реалізується через виконання менеджерами банку своїх функцій. Мета процесу управління полягає в обмеженні чи мінімізації рівня ризику. При цьому, процес управління ризиками складається з трьох основних етапів:

- 1) усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення та ризикованих сфер;
- 2) обчислення величини ризику за допомогою кількісних методів;
- 3) мінімізація ризиків з використанням відповідних методів управління.

Вибір методу управління залежить від особливостей та причин виникнення кожного виду ризику.

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Дудченко Оксана Сергіївна

*Ніжинський державний університет імені
Миколи Гоголя*

З проголошенням незалежності в Україні розпочалися демократичні перетворення, спрямовані на формування громадянського суспільства та розбудову правової держави. Відповідно до Конституції України в нашій державі визнається і діє принцип верховенства права [1].

Дослідженням принципів діяльності органів виконавчої влади загалом, та принципу законності зокрема, займалися такі дослідники, як О.М. Бандурка, Л.М. Горбунова, І.Б. Коліушко, А.М. Колодій, О.Д. Крупчан, Н.Р. Нижник, О.Ф. Фрицький та інші. Як стверджує український вчений А.М. Колодій, принципи права – це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності і підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять його головні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загально значимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу [2, с. 27]. Принципи державного управління визначаються як основні, вихідні положення, на яких ґрунтується і функціонує управлінська діяльність і які можуть бути сформульовані у вигляді певних правил [3, с. 26]. А.М. Колодій підкреслює, що основними принципами органів державної влади України є: демократизм, національна рівноправність, законність, суверенність, розподіл влад, соціальна справедливість, гуманізм і милосердя, поєднання переконання і примусу, гласність, відкритість і врахування громадської думки тощо [4, с. 26–27].

Осауленко О., Панько О. зазначають, що законність виступає режимом (станом) діяльності всіх без виключення державних органів, громадських об'єднань, політичних партій, підприємств, установ, організацій, їх посадових осіб, окремих громадян, за якого необхідно точно й неухильно дотримуватися положень чинних законів України [5, с. 61–63].

О.І. Ющик стверджує, що принцип законності має своїм вихідним моментом необхідність мати закон як юридичну форму нормативної сутності в діяльності державного апарату. Повнота законодавчого регулювання суспільних відносин є базою для послідовного здійснення принципу законності. Далі зазначає дослідник, що принцип законності не можна обмежувати суто формулюванням вимоги до агентів публічної влади дотримувати положень закону [6, с. 15–16]. Л.М. Горбунова поділяє цю точку зору, і підкреслює, що означений принцип є загальним як для органів державної влади та місцевого самоврядування, так і для всіх фізичних і юридичних осіб на території

України. Іншими словами, він має всеосяжне суспільно-правове значення, є основою взаємовідносин влади і громадянського суспільства, їх функціонування та розвитку. Механізми з допомогою яких забезпечується реальна реалізація режиму законності в усіх сферах державного життя, є соціальні та юридичні технології впровадження законності [7, с. 16–17].

Конституційна законність спрямована на гарантування природних прав і свобод особи, включає передусім вимогу щодо рівності всіх перед законом і судом, непорушності демократичних і загальнолюдських цінностей, первісності громадянина порівняно з державою [8, с. 6–7]. Відповідно до Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Державні органи і громадські організації, їх посадові особи зобов'язані додержуватися Конституції і законів України. Отже, принцип законності полягає в тому, що держава, її органи та посадові особи діють на основі дотримання законності, забезпечують охорону правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради від 23 липня 1996 р. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Колодій А. М. Принципи права України : [монографія] / Анатолій Миколайович Колодій. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 207 с.
3. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України : [навч. пос.] / Ортинський В. Л., Кісіль З. Р., Ковалів М. В. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 296 с.
4. Колодій А.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: [підручник] / Колодій А.М., Олійник А.Ю; за ред.. Кондратьєва Я.Ю. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 464 с.
5. Осауленко О., Панько О. Зміцнення законності у правозастосовному процесі / О. Осауленко, О. Панько // Право України. – 2004. – № 12. – С. 61–68.
6. Ющик О.І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1997. – 192 с.
7. Горбунова Л. М. Принцип законності у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади : [монографія] / Лідія Миколаївна Горбунова. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 240 с.
8. Горбунова Л.М. Історія дослідження ідеї та поняття законності / Л.М. Горбунова // Право України. – 2004. – № 2. – С. 3–8.

РИСИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ ЯК ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Єшук Ольга Михайлівна

Херсонський державний університет

Саунін Роман Дмитрович

Національний університет біоресурсів і природокористування

Сучасна нормативно-правова база, що склалася на даному етапі розвитку України як демократичної та правової держави, що прагне зайняти гідне місце на міжнародній арені, в сфері охорони права на комп'ютерні програми потребує подальшого вдосконалення.

Результати дослідження Асоціації виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance, BSA), свідчать, що Україна зайняла 4-е місце за рівнем комп'ютерного піратства у світі.

Згідно з дослідженням, в Україні 16% користувачів завжди отримують ПЗ нелегальних джерел (наприклад, купують піратські диски на ринках або завантажують програми з локальних мереж та Інтернету), а 53% - роблять так у більшості випадків. При цьому 31% користувачів прагне завжди або в більшості випадків купувати ліцензійні програми з легальних джерел (наприклад, купувати ПЗ встановленим на комп'ютер або окремо у офіційних продавців). У той же час, користувачі, навіть ті, що використовують ПЗ нелегально, висловлюються на підтримку принципів захисту інтелектуальної власності [1].

У вітчизняній юридичній літературі переважає точка зору, що право інтелектуальної власності, яким у тому числі охороняються комп'ютерні програми, є підгалуззю цивільного права (А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко) [2, с. 4].

Межі адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми мають такі риси: законодавець формалізує поняття комп'ютерної програми в технічних термінах; комп'ютерні програми є об'єктом інтелектуальної власності та відповідно до міжнародних конвенцій охороняються як літературні твори. Але в той же час однією з головних ідей нідерландського науковця у галузі комп'ютерних наук Ёдгера Дейкстри, відомого своїми філософськими працями, є те, що програми – це об'єкти, які не мають прецедентів у нашій культурній історії, і що найбільш близькою аналогією, яку він може привести, є математична теорія [3].

Тобто ми приходимо до висновку, що комп'ютерна програма — це достатньо самобутній та принципово новий об'єкт адміністративно-правової охорони. З аналізу національного, міжнародного та іноземного досвіду нормотворення видно, що в кожній країні існує своє, унікальне законодавство щодо адміністративно-правової охорони прав на комп'ютерні програми.

Також існує досить поширена думка, що використання цивільно-правових способів захисту від порушення авторського права на комп'ютерну не завжди дає результати, про що, зокрема зазначає Л.А. Безуглий [4]. Тому, на нашу думку, слід шукати шляхи покращення охорони права на комп'ютерні програми в інших галузях права, в т.ч. в адміністративному.

Однією з найбільш загальноприйнятих на цей час концепцій є те, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори, можливо з невеликими застереженнями. Але, переглянувши в історичному аспекті нормативну базу, наприклад, Європейського Союзу, бачимо, що розвиток положень директив Ради Європи про правову охорону комп'ютерних програм збільшує кількість різного роду обумовлень: штучно прирівнявши комп'ютерну програму до літературних творів, законодавець змушений все більше уточнювати відмінності комп'ютерної програми від літературного твору.

Крім цього, як вже неодноразово зазначалося, в більшості країн комп'ютерні програми охороняються авторським правом, в той же час, алгоритм, тобто свого роду ідея, охороні не підлягає. Складається досить несподівана ситуація. Алгоритм, який може бути створений особою або групою осіб завдяки творчій праці, навіть опублікований та втілений на матеріальному носії, жодній, в тому числі адміністративно-правовій, охороні не підлягає. А кожен з можливих тривіальних записів цього алгоритму у вигляді вихідного коду комп'ютерної програми, в той же час, отримує захист цілої низки галузей права. Більше того, потужній охороні підлягає і об'єктний код, в якому комп'ютерна програма в переважній кількості випадків дістається кінцевому користувачу, хоча він створюється суто механічним, не творчим способом із

вихідного коду.

Все вищезазначене нашо́вхує на думку, що комп'ютерна програма має отримати свою власну, спеціально для неї розроблену, систему адміністративно-правової охорони. І такі спроби були здійснені, наприклад, Міністерством зовнішньої торгівлі і промисловості Японії, яке запропонувало нову, спеціально створену форму захисту, яка мала б відповідати новому типу правової категорії. Але ця спроба під тиском уряду США, вочевидь завдяки лобюванню своїх інтересів транснаціональними софтверними корпораціями, зазнала невдачі. На жаль, вирішення цієї проблеми виходить за межі нашого дослідження.

Все вищезазначене нашо́вхує на думку, що комп'ютерна програма має отримати свою власну, спеціально для неї розроблену, систему адміністративно-правової охорони. І такі спроби були здійснені, наприклад, Міністерством зовнішньої торгівлі і промисловості Японії, яке запропонувало нову, спеціально створену форму захисту, яка мала б відповідати новому типу правової категорії. Але ця спроба під тиском уряду США, вочевидь завдяки лобюванню своїх інтересів транснаціональними софтверними корпораціями, зазнала невдачі. На жаль, вирішення цієї проблеми виходить за межі нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Україна зайняла 4-е місце за рівнем комп'ютерного піратства у світі : [Електронний ресурс] / NewsMarket. – 8 вересня 2011. – Режим доступу <http://www.newsmarket.com.ua/2011/09/ukrayina-zaynyala-4-e-mistse-za-rivnem-komp-yuternogo-piratstva-u-sviti/> :- Назва з екрану.

2. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : [в 4 т.] / [А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко, В.Г. Рогань]. – К. : А.С.К. ; Севастополь : Ін-т юрид. дослідж., 2004. – 864 с.

3. Почему программное обеспечение такое дорогое?: [Електронний ресурс] / Пояснение для разработчиков аппаратуры. – 12 серпня 2011. – Режим доступу : <http://club.shelek.ru/viewart.php?id=194> – Назва з екрану.

4. Безуглий Л.А. Переваги кримінально-правового захисту авторського права на комп'ютерні програми і бази даних / Л.А. Безуглий // Проблеми правотворчості очима науковців : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Частина №, м. Тернопіль, 9 лютого 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 3-4.

ЗАКОННІСТЬ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ

Задорожня Надія Олександрівна

Херсонський державний університет

Законність – політико-правове явище, що характеризує процес вдосконалення державно-правової форми організації суспільства і реалізації ідеї соціальної справедливості шляхом неухильного додержання і виконання чинного законодавства.

Законність є важливою умовою існування й розвитку правової держави. Вона необхідна для забезпечення свобод та прав громадян, раціональної діяльності державною апарату, утворення і функціонування громадянського суспільства та реалізації демократії.

Поняття законності широко використовувалося в науковому обігу вже у другій половині XIX ст. У працях учених-юристів кінця XIX – початку XX ст. питання законності розглядалося в контексті утворення і функціонування правової держави.

У традиційному розумінні законність передбачає суворе дотримання й виконання всіх правових норм, установлених або санкціонованих державою, у тому числі тих, що містяться в підзаконних актах органів державного управління. Водночас у науковій літературі законність зазвичай розглядається не тільки як загальноправовий, а і як галузевий принцип права. Очевидно, що без існування принципу законності, наприклад, у кримінальній, кримінально-процесуальній, адміністративній та іншій діяльності, не існує законності як загальноправового принципу. Законність набуває різного змісту в певні історичні періоди залежно від конкретних соціальних умов. Традиційно в юридичній літературі виділяють три аспекти (елементи) сутності цього складного соціального явища: предметний, суб'єктний, нормативний, а в кожному з них, крім того, ідеальну і реальну складові.

Незалежно від того, чи розглядається законність як принцип, спосіб, метод або режим, йдеться про відповідність різних правових явищ і процесів, що існують і відбуваються в суспільстві, положенням чинних правових розпоряджень. Саме ця відповідність і є глибинною властивістю законності, її сутністю. Таким чином, розгортання категорії законності відбувається за такою формулою: принцип законності – метод законності – режим законності. Справжня цінність законності для суспільства стає очевидною лише тоді, коли вона набуває своєї завершеної форми у вигляді режиму соціально-правового життя і характеризує організацію і функціонування суспільства і держави на правових засадах.

Термін «законність» є похідним від терміна «закон» і, будучи комплексним поняттям, охоплює всі сторони життя права — від його ролі в створенні закону до реалізації його норм в юридичній практиці. Законність відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави, права і суспільства. Вимога законності рівною мірою стосується вищих органів державної влади, інших державних органів, які ухвалюють у межах своєї компетенції підзаконні акти (сфера правотворчості), безпосередніх виконавців законів — посадових осіб, а також громадських організацій, громадян (сфера правореалізації).

Законність характеризується поєднанням двох ознак:

– зовнішньої (формальної) — обов'язком виконувати розпорядження законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами і різними об'єднаннями;

– внутрішньої (сутнісної) — наявністю науково обґрунтованих і відповідних праву законів, якістю законів.

– Закон займає особливе місце в системі нормативно-правових актів. Він має ряд юридичних та інших ознак, що не властиві іншим нормативним актам. Розуміння законності як виконання всіх нормативно-правових актів, встановлених або санкціонованих державою, об'єктивно знижувало значення закону у системі нормативно-правових актів держави.

Законність — явище багатоаспектне і може виступати як принцип, метод, режим. Принцип законності притаманний лише демократичним державам, оскільки він є антиподом сваволі і беззаконня, припускає пов'язаність всіх органів держави правовими нормами, дії в їх рамках і в ім'я їх реалізації. Разом з тим з боку діяльності держави законність виступає як певний метод державного управління суспільством, тобто воно здійснюється виключно правовими засобами.

Як метод державного управління суспільством законність означає, що:

1) органи держави і посадові особи при здійсненні своєї діяльності, розробляючи і приймаючи рішення, спираються на принципи і вимоги законності;

2) при організації реалізації прийнятих рішень вони не виходять за межі своєї компетенції;

3) при здійсненні контролю і нагляду за законністю дій учасників суспільних відносин вони додержуються правових процедур, використовують правові засоби і способи.

Режим законності — неодмінний елемент демократії, тому що без законності демократія може перетворитися на охлократію. Без законності як режиму суспільно-політичного життя суспільство може бути ввергнуте в анархію і хаос, коли особа стає уразливою для безконтрольних дій з боку державної влади, незахищеною від її сваволі. Удосконалення процедур захисту прав і свобод індивіда, дотримання принципу законності – важливе і невід’ємне завдання української держави.

При режимі законності створюється правова атмосфера, де панують ідеї права, гуманізму, справедливості, свободи і відповідальності; особа захищена від сваволі влади, суспільство — від анархії, хаосу, безладдя і насильства.

Список використаних джерел:

1. Головатий С.П. Верховенство права: у 3 кн. Кн. 2: Від доктрини - до принципу. — К.: Фенікс, 2006 — 625 с.

2. Мелех Л. В. Дотримання законності – основа демократичного суспільства / Л. В. Мелех // Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008. – Вип. 1. – С. 74–81.

3. Назаров В. В. Дотримання законності за обмеженням конституційних прав і свобод людини при розкритті та розслідуванні злочинів / В. В. Назаров // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 317–323 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10nvvtrz.pdf>

4. Самохвалов В. В. Законність та справедливість як вимоги та фактори правореалізації // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні та політичні науки. Вип. 31. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. – С. 567–572.

ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Казанчан Андрій Аркадійович

Херсонський державний університет

Реформування пенсійного забезпечення в Україні, започатковане відповідними змінами чинного пенсійного законодавства, має на меті здійснення змін всієї системи пенсійного страхування в Україні, встановлює нові або суттєво змінює існуючі умови та порядок призначення пенсій громадянам України [1; 2].

Метою даної статті є спроба оцінити характер змін пенсійного законодавства України, визначити позитивні і негативні наслідки таких змін, виявити можливі проблеми функціонування існуючої системи пенсійного забезпечення в Україні, обґрунтувати пропозиції щодо їх вирішення.

Згідно із Законом України “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи” у солідарну систему пенсійного страхування вводяться наступні зміни [3]:

- підвищується пенсійний вік для жінок, а також для чоловіків, які є державними службовцями або прирівнюються до державних службовців;
- пропонуються більш жорсткі заходи стимулювання більш пізнього виходу

на пенсію;

- вводяться зміни у періоди страхового стажу, які враховуються для обрахунку розміру коефіцієнту заробітної плати пенсіонерів та середньої заробітної плати в цілому по країні на одну застраховану особу;
- підвищується розмір мінімальної пенсії за віком і одночасно обмежується граничний розмір максимальної пенсії за віком;
- підвищується тривалість страхового стажу, як мінімального, так і необхідного для призначення повної пенсії за віком;
- вводяться зміни щодо умов та порядку перерахунку пенсій та дострокового оформлення і виплати пенсій.

Крім того, визначаються строки запровадження загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за накопичувальною системою, вносяться зміни до системи недержавного добровільного пенсійного страхування [3].

До причин реформування пенсійного законодавства відносять наступні [4]:

- несприятливу демографічну ситуацію в Україні, при якій на 98 пенсіонерів припадає 100 осіб, що сплачують єдиний соціальний внесок;
- відсутність належної диференціації пенсій в залежності від трудового стажу та страхових внесків пенсіонерів;
- значний розрив між розмірами пенсій жінок і чоловіків (середній розмір пенсії за віком у жінок становить в середньому 993,09 грн. проти 1.441,93 грн. у чоловіків);
- незбалансованість бюджету Пенсійного фонду України, дефіцит якого у 2010 році склав майже 34,4 млрд. гривень.

Як очікується, запровадження змін до пенсійного законодавства України дозволить в 2011 році зменшити дефіцит бюджету Пенсійного фонду на 211,6 млн. грн., а в 2012 році - зменшити видатки солідарної системи пенсійного страхування на 2.500,9 млн. грн. [4].

Існуюча модель пенсійного забезпечення громадян в Україні, не дивлячись на зміни в законодавстві, має недоліки та проблеми [5-10]. Серед таких проблем слід виділити наступні:

- низький рівень середнього розміру пенсій; невідповідність розміру пенсій трудовому стажу та сплаченим пенсійним внескам працівників; складна демографічна ситуація в країні [6; 10];
- паралельне існування декількох пенсійних систем і, внаслідок цього, значна диспропорція у розмірах пенсій; збільшення розриву між раніше призначеними та новими пенсіями; невідповідність розміру пенсій міжнародним стандартам; нерегульованість пенсійного забезпечення окремих категорій працівників [7];
- низький рівень мінімальної пенсії у порівнянні з прожитковим рівнем; значний дефіцит Пенсійного фонду, який компенсується з Державного бюджету [8; 9];
- велика кількість пільгових пенсій, а відповідно підвищення витрат на пенсійне забезпечення пільгових категорій громадян за рахунок бюджетних коштів; зрівнялівка у розмірах мінімальної та середньої пенсій тощо [9;10];
- несвоєчасна сплата страхових зборів (внесків) до Пенсійного фонду України, що породжує заборгованість з виплати пенсій [10].

Сучасна реформа пенсійного законодавства України не вирішує, в повній мірі, всіх проблем. Внаслідок такої реформи не відбувається збільшення розмірів пенсій, що є основним доходом для пенсіонерів, не збільшується кількість працюючих на підприємствах, в установах, організаціях, які є платниками податків та пенсійних страхових внесків. Реформа пенсійного забезпечення спрямована виключно на

покращення фінансового стану Пенсійного Фонду України через зменшення пенсійних виплат громадянам, що обумовлюється:

- обмеженням кількості пенсіонерів за віком;
- обмеженням граничних розмірів пенсій 10 прожитковими мінімумами для непрацездатних громадян (з 01.10.2011 р. - 7.840 грн., з 01.12.2011 р. – 8.000 грн.) [3];
- обмеженням страхового стажу, за який враховуються заробітки громадян, стажем після 1 липня 2000 року;
- обмеженням розміру середньої заробітної плати в цілому по країні на одну застраховану особу середнім значенням за три останні роки проти середнього значення за останній рік перед зверненням за пенсією (1.735,68 гр. за 2008-2010 роки проти 1.982,63 гр. за 2010 рік) [3];
- збільшенням страхового стажу, який вимагається для отримання повної пенсії за віком (30 та 35 років для жінок та чоловіків проти 20 та 25 років відповідно);
- збільшенням граничного розміру максимальної заробітної плати, з якої сплачуються страхові пенсійні внески, до 17 прожиткових мінімумів для працездатних громадян проти 15 прожиткових мінімумів, як це було до цього (з 1 жовтня 2011 – 16.745 грн., з 1 грудня 2011 р. – 17.068 грн. проти 14.400 – до 1 жовтня 2011) [3; 11].

Безумовно, зменшення дефіциту бюджету Пенсійного Фонду України є позитивним моментом для подальшої ефективної роботи даної установи і всієї системи пенсійного страхування України. Однак, виникає питання, які позитиви привносить реформа пенсійного законодавства у життя рядових пенсіонерів на сучасному етапі. Як покращується їх життя, підвищується добробут, покращується реалізація прав, свобод, законних інтересів.

Нажаль, для мільйонів пенсіонерів реформа пенсійного законодавства не пропонує відчутних позитивних змін. Натомість, серед результатів такої реформи слід очікувати наступні:

- зменшення кількості пенсіонерів, які будуть отримувати пенсії за віком, а також зменшення тривалості часу отримання ними пенсій за віком;
- зменшення реальних розмірів пенсій пенсіонерів у порівнянні з тими розмірами пенсій, які б вони отримували до введення вищезазначених обмежень.

Так, наприклад, впровадження пенсійної реформи призведе до зменшення кількості пенсіонерів майже на 1,7 млн. осіб, що в свою чергу дозволить “зеконотити” близько 1,7 млрд. гривень на місяць або понад 20,5 млрд. гривень на рік [12].

Крім того, впровадження пенсійної реформи призведе до зменшення розмірів пенсій кожного пенсіонера в середньому на 250 гривень [13]. І це при тому, що прожитковий мінімум в Україні дещо занижений на законодавчому рівні, тобто розміри пенсій обраховуються, виходячи з менших розмірів мінімальних соціальних стандартів в цій сфері [14].

На думку О.Пасхавера, “те, що зроблено, це не пенсійна реформа. Це її маленький шматочок, найбільш непопулярний. Треба було починати з більш популярних і важливих речей, ніж подовження віку роботи...” [15].

Інший дослідник, Ю.Буздуган, вважає, що скорочення чисельності пенсіонерів не призведе до покращення ситуації в сфері пенсійного забезпечення, адже замість збільшення кількості працюючих осіб, а значить і збільшення страхових виплат на потреби пенсійного страхування, призведе до збільшення безробітних серед літніх людей і ще більшого підвищення навантаження на Державний бюджет України [16].

На наш погляд, розв’язати зазначені проблеми в системі пенсійного забезпечення громадян в Україні можливо лише комплексним запровадженням низки заходів законодавчого, економічного, соціального та іншого характеру.

Так, наприклад, слід активно запроваджувати заходи економічного характеру,

що включають заходи щодо збільшення кількості робочих місць; збільшити розміри заробітної плати працівників, інших доходів громадян за рахунок структурних змін у фондах заробітної плати, зменшення кількості та обсягів податкових відрахувань; слід стимулювати трудову активність громадян та більш пізній вихід на пенсію через встановлення пільг, переваг трудового, соціального та іншого характеру.

Крім того, слід застосовувати заходи соціального характеру, що передбачають підвищення тривалості життя та рівня життя громадян, залучення їх до активного споживання товарів та послуг, залучення до системи добровільного недержавного соціального страхування тощо.

Однак, ці заходи слід застосовувати поетапно, з врахуванням економічних та політичних реалій сьогодення, з врахуванням бажань і прагнень громадян, щоб їх реалізація відбувалась еволюційним шляхом, без значних негативних змін та потрясінь, позитивно сприймалась більшістю населення.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України №3668-VI від 08.07.2011 р. // Голос України від 13.09.2011 - № 169.

2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування": Закон України №108-IV від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. - № 49-51. - Ст. 376.

3. Моніторинг законодавства щодо закону України "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" // FINREP: Проект розвитку фінансового сектору. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finrep.kiev.ua>.

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" від 31.05.2011 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

5. Казанчан А.А. Проблеми пенсійного забезпечення громадян в Україні на сучасному етапі // Сучасні тенденції економічної теорії і практики: світовий досвід та вітчизняні реалії: Збірник науково-методичних праць. - Херсон: Вид-во ХДУ, 2010. - С.263-267.

6. Бенько І. Основи пенсійного забезпечення громадян України: проблеми та перспективи розвитку // Наукові записки Тернопільського національного економічного університету. – Вип. 14. – 2005. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.tane.edu.ua>.

7. Про стан і проблеми пенсійного забезпечення громадян та завдання профспілок у цій сфері: Постанова Федерації професійних спілок України №П-25-8 від 15.02.2006 // NAU-Online. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

8. Вирішення проблеми пенсійного забезпечення в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insbroker.com.ua>.

9. Проблеми пенсійного забезпечення. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://durdum.in.ua>.

10. Іващук С.С. Проблеми пенсійного забезпечення: прагматика та шляхи удосконалення. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rusnauka.com>.

11. Индексы, курсы, минимумы // Дебет-кредит. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua>.

12. Розподіл постійного населення за статтю, віковими групами та типом поселень. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat6.stat.lviv.ua>.

13. Пенсійна псевдореформа орієнтується на боротьбу з наслідками. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http : // health.unian.net](http://health.unian.net).
14. Федерація профспілок підрахувала прожитковий мінімум // UBR. Український бізнес ресурс. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http : // ubr.ua](http://ubr.ua).
15. Пасхавер О. Пенсійну реформу треба було починати з накопичувальної системи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// gazeta.ua](http://gazeta.ua).
16. Буздуган Ю. Магістральний шлях вирішення пенсійних проблем країни – збільшення частки зарплат у ВВП // Диалог.ua. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http : //dialogs.org.ua](http://dialogs.org.ua).

ТРУДОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО – СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Кириченко Тамара Марківна

Херсонський державний університет

Право на працю є основним конституційним правом громадян України (ст. 43 Конституції України).

Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає, або на яку вільно погоджується.

Для цього держава створює умови для забезпечення повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, а також реалізує програми створення робочих місць, професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки працівників.

Незалежно від форм власності підприємств, влаштування на роботу переважної більшості громадян здійснюється шляхом укладення трудового договору.

Як юридичний факт, договір належить до числа правомірних дій, які спрямовуються його учасниками на виникнення, змінення або припинення правових відносин.

Трудовий договір впливає на динаміку трудових відносин, породжуючи їх, змінюючи чи припиняючи. Він визначає і обсяг кореспондуючих прав та обов'язків сторін (виконувати роботу, виплачувати заробітну плату), регулює поведінку сторін при здійсненні трудових відносин (дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку, забезпечувати належні умови праці).

Але під час трудової діяльності між працівниками і власниками компаній або уповноваженими ними органами досить часто виникають непорозуміння, у тому числі і стосовно розірвання трудового договору, що вирішуються в судовому порядку.

Здебільшого судами розглядаються спори стосовно незаконного звільнення та поновлення на роботі.

Аналіз чинного законодавства України та відповідної судової практики свідчить про те, що працівники, яких було звільнено з роботи, незалежно від підстав припинення трудового договору досить активно реалізують право на звернення до суду з позовом про поновлення на роботі.

Відповідно до п.6 ст.40 КЗпПУ власник вправі звільнити працівника у зв'язку з поновленням на роботі працівника, який раніше займав це робоче місце (посаду).

Встановивши факт звільнення працівника без законної підстави (в тому числі без згоди виборного органу первинної профспілкової організації, якщо одержання такої згоди є обов'язковим), власник вправі зі своєї ініціативи або на вимогу відповідного органу нагляду за дотриманням законодавства про працю, поновити працівника на роботі, звільнивши того працівника, який був прийнятий на його місце.

Але, як трудове законодавство, так і судова практика в основному стосується забезпечення конституційних прав звільненого працівника та поновлення його на роботі, проте, нечітко визначає конституційні права працівника, який при виконанні судового рішення підлягає звільненню.

Наявність різних законодавчих актів, якими забезпечуються гарантії працівників при поновленні на роботі та надані пільги працівникам стосовно неможливості їх звільнення, нечітко відображаються у трудовому законодавстві, що призводить до прийняття роботодавцями незаконних рішень при поновленні на роботі звільненого працівника.

Аналіз трудового законодавства та судової практики стосовно вирішення трудових спорів про поновлення працівників на роботі свідчить, що робітник, який підлягає звільненню у разі поновлення на роботі працівника згідно рішення суду, обмежений у своїх правах.

Для врегулювання зазначеного питання та урівняння прав працівників, вважаю за необхідне внести зміни до деяких законодавчих актів, а саме:

1. У Кодексі законів про працю України передбачити:

- повний перелік працівників, які не можуть бути звільнені у разі поновлення на роботі основного працівника;

- визначити, що у разі поновлення працівника на роботі на підставі рішення суду, працівник що був прийнятий на цю роботу, повинен бути переведений на іншу роботу на цьому ж підприємстві, відповідно до його кваліфікації із збереженням заробітної плати;

- зобов'язати роботодавця, у разі неможливості працевлаштування відповідно до кваліфікації працівника, в обов'язковому порядку запропонувати йому іншу роботу на цьому підприємстві. Переведення на іншу роботу здійснювати лише за згодою працівника, відповідно до статті 32 КЗпПУ;

- передбачити, що у разі неможливості працевлаштування по основному місцю роботи, працівникові може бути запропонована інша робота на іншому підприємстві, але переведення на це підприємство здійснюється лише за згодою працівника;

- визначити, що у разі неможливості працевлаштування працівника на даному або іншому підприємстві, він підлягає звільненню та направленню, відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», до центру зайнятості для взяття на облік і працевлаштуванню;

- передбачити санкції у вигляді адміністративної, матеріальної чи дисциплінарної відповідальності керівника підприємства або роботодавця за допущене незаконне звільнення працівника.

2. До Закону України «Про зайнятість населення» внести відповідні доповнення, а саме:

статтю 49 цього закону доповнити розділом про розповсюдження Закону України «Про зайнятість населення» на працівників, які звільнені у зв'язку з поновленням на роботі основного працівника згідно рішення суду, відповідно до пункту 6 статті 40 КЗпПУ.

Такі зміни будуть сприяти урівненню конституційних прав працівників. Роботодавець, щоб уникнути негативних наслідків та санкцій у разі поновлення працівника на роботі при вирішенні питань звільнення, буде вимушений глибше вивчати причини та обставини розірвання трудового договору.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Ковальов Віталій Валерійович

Херсонський державний університет

У сучасних умовах розвитку економічних відносин в Україні постає питання нормативно-правового регулювання економічного оцінювання вартості бізнесу та господарської діяльності господарюючих суб'єктів різних організаційно правових форм.

Нормативно-правове регулювання оцінювання майна та майнових прав здійснюється відповідно з Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [1]. Який визначає правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів.

Згідно зі статтею 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України [1].

Розглядаючи стан забезпечення оціночної діяльності системою стандартів, слід зазначити, що позитивний досвід пов'язаний з розробкою та практичному використанню національних стандартів оцінки майна відповідає міжнародним вимогам.

Так в Україні методичне регулювання оцінки майна здійснюється на підставі чотирьох національних стандартах:

- національний стандарт №1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав"[2];
- національний стандарт №2 "Оцінка нерухомого майна" [3];
- національний стандарт №3 "Оцінка цілісних майнових комплексів" [4];
- національний стандарт №4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності" [5].

Але наведені національні стандарти не охоплюють всі напрями оціночної діяльності. На нашу думку слід розширити перелік стандартів пов'язаних з економічним оцінюванням майна господарюючого суб'єкта, та особливу увагу приділити оцінці землі.

Аналізуючи ситуацію яка склалася на ринку оцінки, можливо стверджувати що нормативно-правова база оціночної діяльності не забезпечує ефективного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.

2. Національний стандарт №1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>

3. Національний стандарт №2 "Оцінка нерухомого майна" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF>;

4. Національний стандарт №3 "Оцінка цілісних майнових комплексів" //

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF>.

5. Національний стандарт №4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕДУМОВА ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Костяк Микола Михайлович

*голова Херсонської обласної державної
адміністрації*

У сучасній Україні відбуваються процеси оновлення усіх сфер соціально-економічного і суспільного життя. Не є винятком і державне управління.

Президентом України В.Ф.Януковичем ініційовано адміністративну реформу, мета якої – зробити владу відкритою, прозорою, ефективною та підконтрольною громадянам.

У Посланні до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір» Глава держави окреслив найбільш актуальні питання адміністративної реформи, що потребують особливої уваги. Серед них визначення ідеології реформи, насамперед у взаємовідносинах людини та держави. Концептуально реформа має йти назустріч сподіванням громадян щодо забезпечення можливості для якнайширшої реалізації їх прав [2].

Демократизація системи державного управління передбачає забезпечення відкритості і прозорості у діяльності органів виконавчої влади, широке залучення громадськості до управління державними і місцевими справами, здійснення громадського контролю над управлінським процесом.

Підвищення ефективності державного управління можливе не лише за рахунок удосконалення владних структур та унормування їх діяльності, а, в першу чергу, завдяки всебічному захисту прав і свобод людини та громадянина, налагодженню соціального партнерства.

В Україні термін «соціальне партнерство» тривалий час тлумачився лише як система взаємодії органів влади, профспілок, організацій роботодавців у регулюванні соціально-економічних і трудових відносин, вирішенні трудових та соціальних конфліктів [1].

Однак дедалі більше вчених починають вважати таке тлумачення невичерпним. На противагу вузькому підходу, за якого майже не розглядаються інші найважливіші питання соціальної сфери, на сучасному етапі за поняттям «соціальне партнерство» уже закріпилося нове тлумачення.

З розвитком суспільства проблема соціального партнерства виходить далеко за межі соціально-трудова відносин, переростаючи в суспільно-політичну – соціальне партнерство як механізм побудови системи демократичного урядування. Тому і в багатьох країнах методологією соціального партнерства керуються фахівці з метою встановлення співробітництва на всіх рівнях владних структур із неурядовими некомерційними організаціями «третього сектору» [3].

На побудову ефективної системи взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства спрямовані численні ініціативи Президента України В.Ф.Януковича, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України та громадськості.

Серед іншого вони знайшли втілення у Законах України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про доступ до публічної інформації», постановах Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», від 12 жовтня 2011 року № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка».

Питанням розвитку громадянського суспільства та налагодження соціального партнерства присвячений окремий розділ Послання Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір».

Ефективність реалізації таких ініціатив значною мірою залежить від того, наскільки активно вони впроваджуватимуться на регіональному рівні.

У Херсонській області налагодження співпраці з громадсько-політичними об'єднаннями, сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства, вивчення думки населення є одним з пріоритетних напрямків діяльності обласної державної адміністрації та інших місцевих органів виконавчої влади.

З метою досягнення таких цілей створено і забезпечено необхідні умови для результативної роботи консультативно-дорадчих органів при обласній державній адміністрації, зокрема, Громадської ради, до складу якої входять відомі в області громадські діячі, лідери впливових обласних громадських організацій.

В області відповідно до Угоди про партнерство між обласною державною адміністрацією, обласною радою та Програмою розвитку ООН в Україні успішно реалізується проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», що сприяє соціальному розвитку через підтримку громадських ініціатив.

Вперше у тісній взаємодії з громадськими організаціями розроблено проект обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства «Свідома громадськість та відкрита влада» на період до 2015 року, що успішно пройшов процедуру публічного обговорення, був схвалений колегією обласної державної адміністрації і переданий на розгляд обласної ради.

Таким чином, налагодження соціального партнерства, забезпечення публічності в діяльності органів державної влади є основою для формування прогресивних відносин між громадянином і владою, демократизації державного управління. За таких умов суспільство відмовиться від уявлення про громадянина виключно як об'єкта управління, а виконавчу владу – як суб'єкта управління.

Список використаних джерел:

1. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні: Навч. посіб. – К.: УАДУ, 2000. – 200 с.
2. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.
3. Пашенко І.Н. Економіка праці та соціально-трудова відносини. – Львів. – 2007. – 260 с.

ПРОЦЕСС ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В НАЧАЛЕ 90-Х ГГ ХХ ВЕКА

Лихтей Михаил Викторович
Одесский национальный университет
имени И.И. Мечникова

Начало 90-х годов ознаменовалось для советского государства волной деструктивных процессов (спад экономики, вооруженные конфликты в отдельных регионах, провозглашение независимости прибалтийских республик) [1]. В этих условиях украинские власти, учитывая общественные настроения, 16.07.1990 принимают Декларацию о государственном суверенитете (далее - Декларация). Данный акт провозглашал приоритет республиканских интересов над общесоюзными, в т.ч. в вопросах экономической политики. Декларация предусматривала, в числе прочего, создание собственной банковской, финансовой, ценовой систем, защиту всех форм собственности, проведение собственной внешнеэкономической политики [2]. Такие шаги свидетельствовали о готовности существенно изменить экономическую систему, что закономерно требовало соответствующего правового обеспечения нормативными актами хозяйственного законодательства соответствующего характера.

Такие акты начинают появляться сразу после принятия Декларации: уже 03.08.1990 принимается Закон УССР «Об экономической самостоятельности». В нем предусматривались общие положения законодательного регулирования процессов управления народным хозяйством и финансовой системой республики [3]. Важнейшим его положением, на наш взгляд, являлось законодательное оформление курса на постепенный переход к рыночной экономике, поддержку предпринимательства на государственном уровне, отказ от непосредственного вмешательства в хозяйственную деятельность предприятий. Это являлось революцией в смене экономической системы республики, провозглашением перехода к капиталистической системе хозяйствования. Вместе с тем, Закон предусматривал косвенные механизмы государственного влияния на экономику : контроль на ценообразованием, регулирование экономики путем установления налогов, государственного кредитования, квот, лицензий, дотаций, экономических санкций. Все эти меры должны были обеспечить баланс между рыночной саморегуляцией и государственным регулированием макроэкономических процессов.

Однако, на тот момент, вышеперечисленные методы носили, несмотря на прогрессивность подхода, общий характер и не были конкретизированы. Руководство республики, стремясь подкрепить провозглашенный курс в течении 1990-91 гг. принимает ряд законов, призванных обеспечить определенную стабильность и баланс между старой командно-административной и основами новой системы : «О ценах и ценообразовании», «О предпринимательстве» и др. Данные акты хозяйственного законодательства сыграли важную роль в регулировании основ коммерческой хозяйственной деятельности, которая впервые со времен 20-х гг. получила статус одного из основополагающих элементов экономики.

Но, несмотря на это, законотворчество в хозяйственной сфере в целом носило фрагментарный характер, охватывая далеко не все необходимые сферы экономики. Кроме того, продолжалась складываться обостренная ситуация в политической сфере, которая прямо отражалась на экономической системе : ситуация с перестройкой экономики выходила из под контроля, нарастал спад в производстве, товарный дефицит, мощные инфляционные процессы. В этот момент, под давлением сложившейся обстановки, руководством республики принимается ключевое решение, которое придало развитию Украинского государства и его экономической системе совершенно новый характер – 24.08.1991 был провозглашен Акт о независимости. Украина выбрала свой самостоятельный путь развития. Такое решение предполагало создание своей собственной законодательной системы, в т.ч. в хозяйственной сфере.

Новое законодательство должно было обеспечить тот вариант экономической системы, которому будет отдано предпочтение. В этом отношении украинское руководство продолжило стратегический курс, провозглашенный Декларацией о

государственном суверенитете и Законом «Об экономической самостоятельности». Переход к рыночной экономике стал неизбежен. Исходя из этого, задача законодателя являлась соответствующей.

Вместе с тем, несмотря на отказ от основ командно-административной системы и коренную ломку ее элементов, урегулирование кризисного положения, создавшегося после распада СССР и развитие украинской экономики без вмешательства государства было невозможным. Для этой задачи необходимо было создание качественно нового хозяйственного законодательства, которое четко смогло бы определить границу между процессами саморегуляции, свойственной рынку, и глобального государственного регулирования всей экономической системы. Такое законодательство неизбежно требовало важнейшего элемента, которого недоставало хозяйственно-правовой системе советского периода. Этим элементом должна была стать его кодификация.

Осознавая реалии сложившейся обстановки, Президиум Верховной Рады Украины 31.10.1991 принимает постановление о поручении подготовки проектов ряда кодификационных актов Кабинету Министров Украины. В их числе – проект Торгового кодекса [4]. Этим решением украинское руководство первым среди союзных республик признало самостоятельность хозяйственного права как отдельной самостоятельной отрасли на государственном уровне.

Таким образом, начало 90-х годов стало переломным моментом для украинского хозяйственного права. Провозглашенный курс на переход к рыночной экономике требовал правового обеспечения соответствующей системой хозяйственного законодательства. Уникальность этой системы заключалась в стремлении на государственном уровне синтезировать ее главные элементы в кодификационном акте, что делалось впервые на постсоветском пространстве.

Список использованных источников:

- 1) Бойко О.Д. Історія України: Навчальний посібник : Навч. посіб. 3-тє вид., вип., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.
- 2) Декларация о государственном суверенитете Украины от 16 июля 1990 года // Ведомости Верховной Рады УССР, 1990, № 31, ст. 429
- 3) Закон УССР «Об экономической самостоятельности Украинской ССР» от 3 августа 1990 года // Ведомости Верховной Рады УССР, 1990, № 34, ст. 499
- 4) Постановлении Президии Верховной Рады Украины «О подготовке проектов законодательных актов Украины» от 31 октября 1991 года // Ведомости Верховной Рады УССР, 1990, № 52, ст. 780

ІНШІ ОКРЕМІ ВИДИ ЗАСТАВ В МЕЖАХ ПОЛОЖЕНЬ Ч. 3 СТ. 576 ЦК

Маковій Віктор Петрович
Донецький юридичний інститут МВС
України

Частина 3 ст. 576 ЦК передбачає правове регулювання інших окремих видів застав в межах спеціального законодавства, в числі яких наступні.

У відповідності до ст. 49 Закону заставодавець може укласти договір застави як належних йому на момент укладення договору прав вимоги по зобов'язаннях, в яких він є кредитором, так і тих, що можуть виникнути в майбутньому. З переліку майнових прав виключено при цьому майнові права особистого характеру, які не визначені ні ч. 5 ст. 576 ЦК, ні ч.5 ст. 4 Закону України “Про заставу”. Досліджуючи подібне за російським законодавством (ст. 336 ЦК РФ) до таких прав слід віднести вимоги про аліменти, про

відшкодування шкоди, завданої життю чи здоров'ю тощо.

Майнові права, що можуть бути предметом застави, поділяються в залежності від їх реальності на момент виникнення застави на ті, що наявні на вказаний момент, та ті, які виникнуть у майбутньому. Залежно від конкретного різновиду майнового права можна виділити заставу речових прав, заставу зобов'язальних прав (оренда), заставу майнових прав щодо об'єктів права інтелектуальної власності, заставу корпоративних прав.

Серед особливостей застави майнових прав слід вказати наступне: 1) обов'язкове зазначення у договорі застави особи, яка є боржником по заставленій вимозі заставодавця; 2) визначення вартості майнового права, що немає грошової оцінки за домовленістю сторін; 3) заміна предмета застави, якщо ним є майнове право, строк задоволення якого минув; 4) додаткові обов'язки заставодавця (виконувати дії, необхідні для забезпечення дійсності заставленого права; не здійснювати уступки заставленого права; не виконувати дій, що тягнуть за собою припинення заставленого права чи зменшення його вартості; вживати заходів, необхідних для захисту заставленого права від посягань з боку третіх осіб; повідомити заставодержателя про виконання заставленого права; надавати заставодержателю відомості про зміни, що сталися в заставленому праві, про його порушення з боку третіх осіб та про домагання третіх осіб на це право); 5) визначення в числі прав заставодержателя права на переведення на себе заставленого права за умови порушення вищезазначених обов'язків заставодавця; 6) автоматична заміна майнового права на одержане в результаті його виконання в якості предмета застави.

Цінний папір характеризується поняттями права на цінний папір та права з цінного паперу. Для характеристики цінного паперу в якості предмету застави характерним є передання в заставу саме прав з цінного паперу. Законодавством відмежовано майнові права з цінних паперів від інших майнових прав і приділено окреме нормативне регулювання.

Застава цінних паперів має свої характерні риси, що відображено як у Законі України "Про заставу" так і спеціальних нормативних актах, як, наприклад, щодо іпотечних цінних паперів.

Зокрема, в межах Розділу VI Закону України "Про заставу" наведені такі особливості: 1) передання цінних паперів за домовленістю сторін у депозит державної нотаріальної контори, нотаріуса чи банку для зберігання на час дії застави відповідно до глави 13 Закону України "Про нотаріат"; 2) залежно від способу легітимації держателя цінного паперу можливі різні форми застави цінного паперу з огляду на приписи ст. 197 ЦК (шляхом вчинення передавального запису (індосаменту) і вручення заставодержателю індосованого цінного паперу щодо ордерного цінного паперу; шляхом вчинення правочину між особою, на ім'я якої видано цінний папір, та заставодержателем (цесія) щодо іменного цінного паперу; шляхом передання цінного паперу заставодержателю щодо пред'явницького цінного паперу); 3) інші особливості, встановлені спеціальним законодавством, яке регулює обіг цінних паперів.

З урахуванням широкого спектру цінних паперів існують певні особливості їх застави, що відображені у відповідній нормативній базі. При цьому слід зауважити, що виникнення права застави у розглянутих випадках слід визнавати з моменту укладення відповідного правочину. Внесення заставодержателя до відповідного реєстру, який не є державним реєстром застав, є засобом до легітимації заставодержателя, його опублічення. З цього приводу слушним є інформаційний лист Президії Вищого арбітражного суду РФ від 21.01.2002 року № 67, в якому чітко визначено відмінність сутності державної реєстрації застави й внесення у відповідний реєстр відомостей про заставу цінного папера незалежно від його форми, а також моменту виникнення права

застави у заставодержателя.

Стаття 55 Закону України “Про заставу” поширює правове регулювання застави товарів в обороті або переробці також і на заставу цінних паперів на пред’явника, що пояснюється відсутністю індивідуалізації такого цінного паперу й його розрізнення за відповідними родовими ознаками: форма випуску, особливості легітимації держателя, зміст тощо.

До особливостей застави товарів в обороті або переробці слід віднести: 1) предмет – сировина, напівфабрикати, комплектуючі вироби, готова продукція тощо; 2) спеціальний порядок обігу заставленого майна (реалізовані заставодавцем товари перестають бути предметом застави з моменту їх вручення набувачу або транспортній організації для відправлення набувачу або передачі на пошту для пересилки набувачу; набуті заставодавцем товари, передбачені в договорі застави, стають предметом застави з моменту виникнення на них права власності); 3) індивідуалізація предмета способом, достатнім для ідентифікації сукупності речей, визначених родовими ознаками; 4) заставодавець здійснює володіння, користування та розпорядження предметом застави на власний розсуд, замінюючи вибуле майно новим, що відповідає вказаним ознакам.

У літературі виникають питання виділення інших видів застав й обґрунтування необхідності їх правового регулювання, як-то застava підприємства як єдиного майнового комплексу, застava будівель та споруд, застava майна у ломбарді, які за своєю суттю врегульовані в межах вище вказаного законодавства.

З огляду на сутність підприємства як єдиного майнового комплексу заслуговує на увагу ст. 44 Закону Російської Федерації “Про заставу”, згідно якої виділені наступні особливості даної застави: 1) виступ підприємства одночасно як заставодавцем так і предметом застави; 2) поширення застави на все майно підприємства, у тому числі основні фонди та оборотні засоби, а також інші цінності, відображені на його самостійному балансі, якщо інше не передбачено договором чи законом; 3) включення до обов’язків заставодавця зобов’язання на вимогу заставодержателя надавати йому річний баланс (з метою упередження негативних наслідків банкрутства чи інших фінансових труднощів застводавця); 4) у випадку невиконання забезпеченого заставою зобов’язання заставодержатель повинен прийняти заходи по оздоровленню фінансового стану підприємства, які визначені домовленістю у договорі застави, у тому числі (призначення представників в керівні органи підприємства-застводавця; обмеження права розпорядження виробленою продукцією підприємства тощо); 5) звернення стягнення на підприємство здійснюється як крайній захід факультативно за умови, що прийняті заходи по оздоровленню фінансового становища підприємства-застводавця бажаного результату не досягли; 6) при умові звернення стягнення на предмет застави підприємство продається з аукціону як єдиний майновий комплекс.

ОБОВ’ЯЗКИ ПРОКУРОРА: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА

*Марченкова Світлана Олександрівна
Національний університет біоресурсів та
природокористування*

Правова держава та громадянське суспільство, до яких прагне Україна на сучасному етапі розвитку, не можливі без неухильного додержання та правильного застосування законів, від цього залежить комплексне реформування системи державних органів в контексті забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а основне місце у цій сфері серед правоохоронних органів займає Прокуратура України.

До проблеми обов’язків прокурора в контексті його адміністративно-правового

статусу звертались різні вчені О.В. Агєєв, О.В. Анпілогов, І.Л. Бородин, М.М. Говоруха, І. С. Ковальчук, М.М. Руденко, С.В. Таранушич, В.В. Шевчук та ін. Проте вони досліджували суміжні чи більш широкі соціальні відносини, що пов'язані з схожою проблематикою, а адміністративно-правові аспекти обов'язків прокурора потребують більш ґрунтовного дослідження в юридичній літературі.

Як відомо обов'язки прокурора з погляду теорії адміністративного права є елементом його адміністративно-правового статусу. Під яким розуміють сукупність визначених законодавством меж: правосуб'єктності; обов'язків і прав щодо представництва інтересів громадянина та держави в суді, нагляду за додержанням законів; відповідальності за неналежне виконання поставних на нього завдань.

З метою виконання визначених функцій прокурор має значні законодавчо прописані повноваження; в компетенцію прокурора входить право видавати документи прокурорського реагування (протест, подання, припис або постанову); у справах про адміністративні правопорушення процесуальною підставою перегляду справи про адміністративне правопорушення може бути протест прокурора; за неналежне виконання своїх обов'язків прокурор може бути притягнутий до спеціальної дисциплінарної відповідальності [1, с. 258].

Проте провідною категорією для прокурора, як для державної посадової особи є «обов'язок», який вживається в українській мові у двох значеннях: 1) те, чого треба беззастережно дотримуватися, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства або виходячи з власного сумління; повинність, обов'язь; 2) певний обсяг роботи, сукупність справ, межі відповідальності і т. ін, що визначаються відповідним званням, посадою, родинним станом тощо [2, с. 410].

Тепер проаналізувавши етимологію слова «обов'язок», звернемося до трактування значення юридичних обов'язків, як різновидів обов'язків. Юридичний обов'язок — це вид і міра необхідної поведінки, яка встановлена законом. В основу суб'єктивного права покладено юридичне забезпечення можливості, а в основу юридичного обов'язку — закріплення необхідності. Носієм можливої поведінки виступає уповноважена особа, а носієм обов'язку — зобов'язана особа [3].

У відповідності до ст. 4 «Завдання прокурорського нагляду за додержанням законів» Закону України «Про прокуратуру» до завдань прокуратури відноситься, діяльність органів прокуратури спрямована на всемірне утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку і має своїм завданням захист від неправомірних посягань: 1) закріплених Конституцією України незалежності республіки, суспільного та державного ладу, політичної та економічної систем, прав національних груп і територіальних утворень; 2) гарантованих Конституцією, іншими законами України та міжнародними правовими актами соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод людини та громадянина; 3) основ демократичного устрою державної влади, правового статусу місцевих Рад, органів самоорганізації населення [4].

У Кодексі адміністративного судочинства України, а саме в статті 60, що називається «Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб» міститься положення, у випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до адміністративного суду із адміністративними позовами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб і брати участь у цих справах. Прокурор здійснює в суді представництво інтересів громадянина або держави в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України та іншими законами, і може здійснювати представництво на будь-якій стадії адміністративного процесу [5].

Отже, обов'язки прокурора – це певний обсяг роботи, сукупність справ, межі

відповідальності, що визначаються в правовому полі для відповідного звання, посади, а також вид і міра необхідної поведінки, яка встановлена законом.

Проте, із аналізу діючого загального законодавства не можливо знайти однозначну відповідь на це запитання із Дисциплінарного статуту прокуратури України. В якому визначається, що працівники прокуратури повинні мати високі моральні якості, бути принциповими і непримиренними до порушень законів, поєднувати виконання своїх професійних обов'язків з громадянською мужністю, справедливістю та невідкупністю. Вони повинні особисто суворо додержувати вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм та правил суспільного життя. Будь-які порушення прокурорсько-слідчими працівниками законності та службової дисципліни підривають авторитет прокуратури, завдають шкоди інтересам держави та суспільства [6].

Тим самим і в дисциплінарному статуті залишаються декларативними обов'язки прокурора.

Відповідно вони уточнюються та розвиваються у функціональних обов'язках посадових осіб прокуратури, які затверджуються прокурором вищого рівня.

Таким чином, до обов'язків прокурора відноситься: 1) здійснювати нагляд за додержанням і застосуванням законів; 2) здійснювати нагляд за додержанням законів про адміністративні правопорушення, протидії захоплення підприємств; 3) здійснювати нагляд за додержанням законів при прийманні, реєстрації та розгляді заяв та повідомлень про правопорушення; 4) контролювати виконання управлінських заходів Генерального прокурора України та прокурора області, їх доручень, додержання вимог наказів та інших документів, виконання контрольних завдань та доручень прокуратур вищого рівня, своєчасність розгляду документів прокурорського реагування; 5) координувати діяльність правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю; 6) організувати роботу з питань первинного обліку, ведення статистичної звітності в прокуратурі району, нагляд за обліком злочинів; здійснювати нагляд за додержанням обліково-реєстраційної дисципліни, працівниками прокуратури; 7) організувати прокурорський нагляд за додержанням і застосуванням законів щодо захисту прав і свобод громадян, державних та публічних інтересів; 8) здійснювати нагляд за додержанням законодавства про збереження мобілізаційного резерву підприємствами – зберігачами матеріальних цінностей; організувати здійснення нагляду за додержанням законів про адміністративні правопорушення; 9) організувати здійснення нагляду за додержанням законодавства у сфері боротьби з корупцією; організувати роботу щодо здійснення нагляду за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища; організувати роботу з питань захисту прав громадян і держави при виконанні рішень суду, поставлених за позовами та заявами прокурора; 10) організувати нагляд за додержанням законів, спрямованих на запобігання правопорушенням неповнолітніх, про захист їх соціальних, майнових і особистих прав; 11) організувати роботу з розгляду і вирішення звернень та особистого прийому громадян у прокуратурі, безпосередньо вирішувати звернення громадян та юридичних осіб, вести особистий прийом громадян; 12) здійснювати контроль за проведенням перевірок додержанням вимог законодавства України, яке регулює питання з розгляду звернень і прийому громадян, на підприємствах, організаціях та установах підпорядкованими працівниками, організувати роботу з питань правового забезпечення; 13) організувати роботу в галузі міжнародного співробітництва та правової допомоги; підтримувати зв'язки із засобами масової інформації, органами влади та місцевого самоврядування; 14) забезпечувати охорону праці працівників

прокуратури району, додержання в прокуратурі району правил техніки безпеки та протипожежних правил, забезпечувати виконавчу та трудову дисципліну оперативними та технічними працівниками прокуратури району, керувати роботою підрозділу з обліку та доставки документів.

Отже, з метою дієвого забезпечення прав і свобод фізичних і юридичних осіб, обов'язки прокурора мають бути законодавчо прописані у Законі України «Про прокуратуру» для чого в нього треба внести доповнення, шляхом введення ст. 6-1 «Обов'язки прокурора».

Список використаних джерел:

1. Марченкова С.О. Межі адміністративно-правового статусу прокурора в Україні / С.О. Марченкова // Митна справа: науково-аналітичний журнал. – 2011. - № 2 – с. 255-259.

2. Новий тлумачний словник української мови : [у 3 т.] / [укладачі В. Яременко, О. Сліпушко]. – К. : Вид-во Аконіт, 2003. – Т. 2 : ОБЕ-РОБ. – 927 с.

3. Суб'єктивні права, правомочність і юридичні обов'язки суб'єктів права : [Електронний ресурс] / Радник - Український юридичний портал – 10 травня 2011. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/teoriua-prava/38-tsvik/87-s-4-----html> – Назва з екрану.

4. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

5. Кодекс адміністративного судочинства України : за станом на 1 травня 2011 р. // Голос України - 2005 - № 158.

6. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» : за станом на 1 травня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.01.1992 - 1992 р., № 4, стаття 15

СУБ'ЄКТИ ПРАВА НА ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ

Мельниченко Юлія Станіславівна
Донецький юридичний інститут МВС
України

Сутність права на географічне зазначення передбачає практично невизначене коло суб'єктів. Коло управомочених суб'єктів, що мають легальну можливість ідентифікації своїх товарів (послуг, продукції) за допомогою географічного зазначення, визначається законодавцем, виходячи з уявлень останнього про місце й роль виробників товару (продукції) в інфраструктурі ринку.

Одним із багатьох невирішених питань є встановлення особи (осіб), якій належить виключне право на географічного зазначення. Згідно зі ст. 502 ЦК України, суб'єктами права на географічного зазначення є виробники товарів, асоціації споживачів інші особи, визначені законом. Отже, відсутній вичерпний перелік суб'єктів права на географічне зазначення. Відсилає ЦК України за додатковою інформацією до спеціального законодавства. Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», суб'єктами є: особа чи група осіб; асоціації споживачів; установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць.

Метою дослідження є окреснення кола можливих суб'єктів права на географічне зазначення та оцінка стану правового поля в предметній сфері заявленої тематики.

Слід мати на увазі ту особливість цього інституту, що право на географічне

зазначення не є монопольним. Таке право може бути надане будь-якій юридичній або фізичній особі, що зареєструвала його та знаходиться в тому ж географічному районі і виробляє товар (надає послуги) з тими ж особливими властивостями, якостями та характеристиками.

Виходячи з того, що основною функцією географічного зазначення є індивідуалізація місця виготовлення товарів, отже такими особами можуть бути як юридичні особи (в тому числі й некомерційній), так і фізичні особи (як суб'єкти підприємницької діяльності, так і ні). При цьому, виробництво товару має знаходитися в тій місцевості, назва якої використовується для позначення товару. Оскільки виробництвом товарів, особливі властивості яких виключно або головним чином обумовлюються характерними для даного географічного об'єкта природними умовами, можуть одночасно займатися декілька осіб, право на використання одним і тим же географічним зазначенням закріплюється за всіма ними. Правоволодільці здійснюють свою діяльність незалежно один від одного. Кожен має право самостійно використовувати географічне зазначення на свій розсуд будь-яким способом, що не суперечить законодавству. Такі товаровиробники можуть об'єднатися з метою захисту своїх інтересів щодо географічного зазначення, однак вони залишаються незалежними один від одного. Особи, яким належать виключні права не є при цьому співволодільцями: кожній із них право належить окремо; кожна з них окремо може реалізувати своє право і захищати його від порушень.

Виключне право на географічне зазначення може виникнути лише в тієї особи, яка виробляє (видобуває чи переробляє) товар, що походить з географічної місцевості. Головною умовою для виникнення права є виробництво (перевиробництво) товару та знаходження такого виробництва в певній географічній місцевості, що обумовлює особливі властивості товару.

Що стосується «асоціації споживачів» та «установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць», як можливих правоволодільців географічних зазначень, то Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» не зазначає їх правового статусу, і відповідно, не містить вказівки яким чином вони можуть здійснювати належне їм право.

Однією з основних умов виникнення права на географічне зазначення є виробництво товару в певній географічній місцевості. Очевидно, що у таких осіб відсутня практична потреба в індивідуалізації товарів, оскільки вони не виробляють товари. Отже суб'єктами права на географічне зазначення, можуть бути тільки ті особи, які займаються виробничою діяльністю. Що робить сумнівним можливість «отримання права на географічне зазначення асоціації споживачів; установ, що мають безпосереднє відношення до ... вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць».

На нашу думку, наділення інших осіб не товаровиробників правом на географічне зазначення, по суті, це надання таким особам можливості щодо охорони чужих інтересів. Немає потреби надавати таким суб'єктам і права перешкоджання незаконному використанню географічного зазначення, адже це контрольні та превентивні повноваження, які мають здійснювати компетентні державні органи.

Пісумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що ми не вбачаємо можливості для існування такого широкого кола суб'єктів права на географічне зазначення. Суб'єктом права на географічне зазначення слід вважати виключно товаровиробника чи групу (асоціацію) товаровиробників. Товаровиробниками можуть бути будь-які особи як фізичні, так і юридичні. Існування інших суб'єктів права на географічне зазначення, крім товаровиробників, є недоцільним адже вони не мають

жодного стимулу для здійснення своїх прав щодо географічного зазначення.

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ

Михайлова Валентина Алексеевна

Херсонский государственный университет

Необходимость активного государственного регулирования национальной экономики в современных условиях не вызывает сомнений благодаря многочисленным теоретическим исследованиям его сущности, функций, направлений, усиленному осуществлению микро и макроэкономического управления на практике в развитых странах.

Однако рассмотрение вопросов о формах, способах, методах регулирования государством социально-экономических процессов для обеспечения эффективного трансформирования плановой системы в современную рыночную остается дискуссионным и недостаточно изученным.

Формирование рыночноориентированной модели экономики в постсоциалистических странах значительным образом меняет роль государства и его функции. Одни функции государственного регулирования становятся ненужными, другие приобретают изменения по содержанию при неизменной форме, появляется необходимость в тех, которые ранее не существовали. Такой функцией государства является управление самим переходом к реальным рыночным отношениям, поскольку он представляет собой сложный, противоречивый, не имеющий аналогов в истории человечества процесс. К сожалению, в Украине на первом этапе рыночных преобразований господствовало мнение о недопустимости участия государства в экономической сфере. Были приняты недееспособные юридические законы, которые не соответствовали реальной хозяйственной практике.

В условиях рыночной трансформации государство в меньшей степени, чем в предыдущем обществе, выступает как бюрократический центр управления. Государственное регулирование – это центральное, но не единственное институциональное звено развития нового общества потому, что огромную роль играет рыночный механизм.

Государство становится важным институтом, который разрабатывает законодательные, нормативно-правовые «правила игры» для новых субъектов хозяйствования, которых ранее не существовало, в том числе для многочисленных и разнообразных организационных форм предпринимательства.

Важная роль государства в переходной период состоит в том, что оно выступает как самостоятельный экономический агент, участвуя в организации обмена, распределения не только других, но и для себя, конкурирует за право владеть ограниченными ресурсами.

В собственности государства сохраняется ряд отраслей и производств, поскольку оно несет ответственность за обеспечение общественными благами, услугами населения в масштабах всей страны. Важнейшими аспектами влияния государства при системной трансформации являются макроэкономическое регулирование возникновения, функционирования, преобразования предпринимательства, его сотрудничества с органами власти.

Государство при осуществлении приватизации разрешает главную задачу постсоциалистической трансформации – приведение в соответствие системы власти и собственности формирует предпринимательские структуры. Однако влияние

государства может быть не только положительным. Бесконтрольность, безнаказанность действий органов власти в ходе приватизации ведет к перераспределению национального богатства в пользу носителей политической власти, её окружения. При отсутствии институтов обеспечения правового поля для перераспределения прав государственной собственности формируется теневой бизнес.

Взаимосвязь государства и предпринимательства имеет огромное значение для обеих сторон. Используя различные формы сотрудничества: контракты на поставку товаров и услуг для удовлетворения общественных потребностей, на предоставление технической помощи, соглашений на раздел продукции, лизинг, концессий, акционерное участие, государство выполняет функции контроля, регулирования, соблюдение общественных интересов. Частный сектор получает от государства финансово-кредитную поддержку, нормативно-налоговую базу деятельности, инфраструктуру, что позволяет обеспечить коммерческий интерес. Особое внимание на современном этапе следует уделять новой форме сотрудничества государственного и частного сектора «государственно-частное партнерство». В нем с учетом преимуществ обоих видов собственности формируется система реальных хозяев.

Распределение прав собственников в рамках партнерства касается только ключевых прав: контроля на использование активов, на доход, на управление, право на переуступку тех или других прав другим лицам.

Рыночные преобразования приводят к возникновению сложной социально-экономической проблемы – экономического неравенства граждан. В переходный период доходы населения значительно дифференцированы, уровень безработицы высок, бедность становится массовой, снижается жизненный уровень. Поэтому при проведении социальной политики приоритетными для государства становятся защитная и распределительная функции, которые постепенно замещают ранее первостепенные экономическую и идеологическую.

Выбор оптимальных моделей распределения доходов, защиты населения весьма сложен, он во многом определяется политическим выбором и идеологическими предпочтениями.

Государство по своему потенциалу не может взять на себя обязательства по полной защите населения, а использование принципа индивидуальной трудовой ответственности за уровень доходов угрожает усилению социальной и политической нестабильности в обществе. Кроме того у населения должно быть сформулировано новое представление о том, что неравенство это не только результат действий рыночного механизма, но и необходимое и обязательное условие эффективного его функционирования, создания и поддержки мотивации и инвестирования.

Трансформационные преобразования касаются и изменений в государственном управлении регионами. Несмотря на общие черты региональной и национальной экономики регионы превращаются в самостоятельные, конкурирующие субъекты, рассматриваются «регион как рынок», «регион как корпорация». При таких условиях недопустим высокий уровень централизованного управления потому, что возникают внутри и межрегиональные противоречия.

Усиление неравномерности развития регионов негативно отражается на уровне и качестве жизни, сдерживает динамику рыночных преобразований на всех уровнях. В то же время государство не может допустить абсолютную автономность регионов, поскольку местные интересы будут преобладать над общенациональными. В первую очередь, государство должно четко законодательно определить функции, полномочия, ответственность каждого органа, которые участвуют в разработке и реализации региональной политики, координации и согласованности их деятельности. Цели, задачи, задания государственного регулирования должны быть направлены на обеспечение

ефективного використання реальних можливостей територіального розподілу праці, економічного, природного, ресурсного потенціалу регіонів.

Успішна ринкова трансформація національної економіки можлива тільки при ефективному державному регулюванні. Однак використання різних методів, форм, інструментів державного управління не може бути жорстко заданим на довгий проміжок часу, цілесобразність їх використання треба постійно переглядати, оскільки розвиток ринкової економіки, її середовища змінюється, нестабільно, багатоваріантно, своєрідно.

Список використаних джерел:

1. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети/За ред. З. С. Варналія. – К.: НІСД, 2007.- 768 с.
2. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: монографія / В. Є. Воротін. – К.: УАДУ, 2002. – 392 с.
3. Чистов С. М., Никидоров А. Є., Куценко Т. Ф. Державне регулювання економіки: навч. посібник. – К.:КНЕУ, 2000, - 316с.
4. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: підручник. – К.: Знання, 2008. – 462с.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Мохненко Андрій Сергійович

Херсонський державний університет

Здійснення в даний час в Україні економічної реформи, виникнення нових соціальних і економічних орієнтирів, найважливішим з яких, безумовно, є поява приватної власності на засоби виробництва (включаючи землю), викликало необхідність принципового перегляду правової бази для функціонування народного господарства країни в цілому і сільського господарства, зокрема.

Процеси реформування в АПК супроводжувалися кардинальними змінами в діяльності організаційно-господарських структур. Так, на базі колишніх господарських формувань утворилися нові форми господарювання, розширили діяльність господарства населення та видозмінилися господарства суспільного сектору. Важливе місце в цих перетворюючих процесах займає фермерство, як одна з провідних форм господарювання в розвинених країнах світу.

Специфічність дослідження діяльності фермерських господарств в Україні, на відміну від інших організацій та господарських структур у сільському господарстві, полягає в тому, що неможливо повною мірою використати історичний підхід. Вік їх існування досить короткий, а об'єктивність дослідження і полягає в тому, щоб розглянути об'єкт через призму минулого, оцінити сучасний етап розвитку і на основі цього заглянути в його майбутній стан. У цій науковій тріаді випадає одна важлива ланка – історичне минуле нашого вітчизняного фермерства. Для усунення цих прогалин ми передбачаємо вивчити досвід функціонування фермерських господарств у зарубіжних країнах.

В Україні формування аграрного законодавства щодо становлення та розвитку фермерства почалося з прийняття у 1991 році Закону України "Про селянське (фермерське) господарство". Згодом він втратив чинність на підставі Закону України "Про фермерське господарство", який було прийнято у 2003 році та який на сьогодні регулює усі питання пов'язані з діяльністю фермерських господарств.

Цей Закон визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України.

Закон спрямований на створення умов для реалізації ініціативи громадян щодо виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також для забезпечення раціонального використання і охорони земель фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України.

У законі прописано поняття фермерського господарства, його створення та діяльність, надання допомоги фермерам, права та обов'язки фермерів, майнові права та інші питання щодо розвитку фермерства в Україні.

Важливим кроком на шляху розвитку фермерства в Україні було створення на підставі Закону України "Про фермерське господарство" Українського державного фонду підтримки фермерських господарств який є державною бюджетною установою, яка виконує функції з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення і розвитку фермерських господарств, діє на основі Статуту, який затверджується центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики України.

З метою забезпечення прав і законних інтересів громадян України, які ведуть фермерське господарство, а також створення сприятливих умов для розвитку фермерських господарств було створено Асоціацію фермерів та приватних землевласників України, яка представляє інтереси громадян, які ведуть фермерське господарство, перед Президентом України, Верховною Радою України, центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування та вносить пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює діяльність фермерських господарств, на розгляд центральному органу виконавчої влади з питань аграрної політики України.

Законодавство, регулююче аграрні відносини, знаходиться у стадії розвитку. Багато питань, пов'язаних з організацією і діяльністю фермерських господарств, вимагають детальнішого врегулювання, а неможливість позитивного рішення ряду проблем, з якими стикаються фермери в рамках існуючого законодавства, значно уповільнює процес виникнення і становлення селянських господарств в Україні.

ЕФЕКТИВНЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ – НАДІЙНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСКОНАЛОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Некряч Анастасія Іванівна

Міжнародний університет бізнесу і права

Складність і суперечливість процесів, що відбуваються в світі та масштабність соціально-економічних реформ, започаткованих в Україні, потребують якісно нового розуміння ролі і місця громадянського суспільства та одного з найважливіших його інститутів - місцевого самоврядування.

Будучи відокремленим від держави, громадянське суспільство виступає потужним її підґрунтям, яке збалансовує і гармонізує енергію влади, забезпечує належні умови існування, захист законних прав та свобод людей.

З точки зору політичної науки громадянське суспільство представляє собою вищий тип суспільної організації, яке виступає цілісною системою забезпечення економічних, соціальних, культурних та духовних потреб людини і функціонує відповідно до своїх закономірностей. Це своєрідне середовище в якому мешкають і

взаємодіють люди незалежно від держави. І чим розвиненішим воно є, тим більше двосторонніх, багатосторонніх зв'язків встановлюється між його елементами і структурою. В свою чергу, чим міцнішим і надійнішим є фундамент цих зв'язків, узгодженість між ними, ефективніше діє кожен сегмент його ланки, тим збалансованіші і гармонійнішими стають стосунки між людьми, тим більше гарантій в них для задоволення своїх потреб.

За таких умов громадянське суспільство здатне протистояти будь-яким внутрішнім і зовнішнім викликам, мінімізувати негативи, що виявляються в ході перехідного періоду та кризових станів.

Варто зазначити, що важливим інститутом громадянського суспільства є місцеве самоврядування, основним завданням якого є безпосередньо і оперативно вирішувати важливі проблеми конкретних людей. Самоврядність, як форма співіснування, виникає на досить ранніх формах людської цивілізації. Впродовж багатовікової історії змінювались підходи, вдосконалювався механізм її функціонування, проте незмінною залишалися її засадницькі основи – це створення умов для якісного і безпечного людського життя. Самоврядування – це своєрідний спосіб організації публічної влади та управління на місцевому рівні за допомогою якого мешканці отримують можливість самостійно вирішувати питання повсякденного життя, задовольняючи різноманітні свої потреби.

Проте, як засвідчує практика, останні не завжди є належного рівня та відповідних стандартів. Однією з причин цього є те, що рішення, які приймаються на місцевому рівні часто носять лобістський характер, а відтак вигідні не всій громаді, а окремим її групам. Якщо до цього додати, що потреби ростуть швидше ніж можливості, то без особливих зусиль можна передбачити дії влади. Адже саме обмеженістю ресурсів місцева влада може завжди виправдати прогалини та прорахунки в своїй роботі, довести, що необхідність прийняття тих чи інших рішень на користь окремих прошарків та груп населення продиктовані місцевими потребами.

В даній ситуації доречно послатися на зарубіжний досвід, де органи місцевого самоврядування оперативно вирішують місцеві справи, залучаючи до цієї роботи самих мешканців громади, осередки політичних партій, громадські організації. Досить змістовною виглядає тут діяльність представницького органу. Обранець народу виступає, з одного боку як представник виборців, захисник їх інтересів, а з іншого - як керівник, посередник і партнер між владою і населенням. Для забезпечення належного рівня підготовки та прийняття рішень, реалізації повноважень та компетенції, долучаються експерти, які надають методичні поради та рекомендації, здійснюють аналітико-прогностичну роботу, допомагають налагодженню стосунків між представницькими органами і громадою. Це підвищує довіру до депутатів, сприяє відкритості, прозорості у прийнятті рішень представницьким органом та ефективності місцевої влади в цілому.

Повертаючись до вітчизняних реалій, можна зазначити, що велика кількість населення залишається байдужою до того, що відбувається на місцевому рівні. Звісно, що потреба участі не приходить спонтанно, а через відповідну мотивацію. Напрацювати необхідні мотиваційні установки, ціннісні орієнтації можна через залучення людей до діяльності в громадських об'єднаннях, слуханнях, асоціаціях, органах самоорганізації населення, участі в зацікавлених групах, групах тиску, місцевих референдумах, ініціативах тощо. Кожна з вище перерахованих форм по-своєму формує почуття співучасті та солідарної відповідальності, залучення людей до вирішення своїх проблем. При цьому варто запобігти відкритого чи прихованого обману людей. Адже несправедливе ставлення до їхніх законних вимог, природно, стає підґрунтям апатії, яка може набувати різноманітних проявів, включаючи протести або латентне невдоволення

чи агресію.

Наступне. Важливим чинником, що засвідчує демократичність місцевого життя є доступ мешканців територіальної громади до публічної інформації. Чим чіткіше функціонують «каналами» зв'язку, більше оприлюднюється прийнятих рішень радами, виконавчими комітетами та виконавчими органами, офіційних позицій посадових осіб, коментарів стосовно важливих публічних тем, соціально-культурних, інфраструктурних проектів, тим сприятливіші умови для налагодження постійного діалогу місцевої влади з громадою та залучення широких верств населення до вирішення питань місцевого значення, підвищення результативності діяльності рад та відповідальності їх перед громадою, а також створення об'єктивної суспільної думки стосовно органів місцевого самоврядування і підвищення рівня довіри громади до влади.

Здавна відомо управління – процес закритий від людського ока. Справді, чи багато що нам відомо про нормативні акти, програмні документи, які приймаються радами та їх виконавчими комітетами та органами, чи знаємо, які розпорядження підписуються посадовими особами? Звісно, що ні. І тут, на нашу думку, багато що залежить від того, хто формує громадську думку на місцевому рівні. Як засвідчує аналіз, в цьому процесі задіяні не депутати, партійні осередки, громадські організації, а чиновники. Бюрократична «машина» на власний розсуд визначає «канали» зв'язку з населенням і шляхи оприлюднення інформації, що природно обмежує їх право на об'єктивну, неупереджену, незаангажовану інформацію.

Важливо, щоб в умовах низького рівня довіри до влади, трансформації суспільства, не сформованості суспільних інституцій, недосконалістю механізмів управління органи місцевого самоврядування використовували всі наявні в них важелі для створення розгалуженої мережі зв'язків з населенням з урахуванням специфіки територіальної громади, завдань, компетенції, повноважень та функцій представницьких органів.

Аналізуючи загальні тенденції, що проявилися останнім часом в самоврядному середовищі, можна дійти висновку, що мешканець територіальної громади стає все більш прагматичнішим і раціональнішим в своїх вимогах. Це можна підтвердити виборчою кампанією 2010 року, коли електорат оцінював кандидатів в депутати виключно через здатність розв'язувати безпосередньо їхні особисті питання. Тому найбільш «ходовою» монетою минулих місцевих виборів стали блага та послуги від кандидатів.

Продовжуючи проблему демократичності самоврядного середовища, доречно простежити наскільки в реальному житті взаємодіють між собою бюрократія та демократія? Насамперед зазначимо, що прямих підстав для звинувачення чиновників в порушенні принципів демократії знайдеться небагато. Проте, це теоретично. На практиці ж все по-іншому. Найбільш суттєвим прорахунком в контексті вищезазначеного є те, що порушено управлінський баланс на користь чиновницького апарату, що призвело до централізації влади на всіх рівнях управління. Чиновники вміло застосовують принцип гнучкої політики, постійно спілкуються з партійними лідерами, впливовими фінансовими і банківськими групами, об'єднаннями, професійно маніпулюють громадською думкою.

А оскільки в нашій державі практично відсутній механізм контролю з боку населення за обраними представниками та чиновницьким апаратом, то це стає вагомою перешкодою на шляху утвердження принципів демократії. Відсутність можливості контролювати владу знизу, породжує корупційні схеми. Не поодинокі випадки, коли злочинна діяльність місцевих чиновників «кришується» т.зв. «своїми» фракціями в радах, вищими структурами.

Не має сенсу зайвий раз доказувати, що корупція, згубно впливає на

внутрішньо політичні процеси та міжнародний імідж України. Залишається лише сподіватися на антикорупційний закон. Та чи зможе він зупинити розповзання цієї небезпечної гідри - питання часу. А поки що, українці продовжують ділитися своїми статками з бюрократично-чиновницькою меншістю.

Тому першочерговим завданням місцевої влади має бути забезпечення відкритості та прозорості у своїй діяльності, оскільки сутність демократичного самоврядування і полягає у врахуванні різноманітних інтересів, позицій, думок усіх верств населення.

Нажаль інколи чистою формальністю стають обов'язкові звіти посадових осіб перед громадою, що обмежує можливість мешканця безпосередньо спілкуватися з чиновником, ставити йому незручні запитання та вимагати якісних послуг.

На нашу думку, дієвим способом підвищити відповідальність посадовців можна через публічне обговорення їхньої роботи, оцінювати яку варто не за партійною належністю, а професійним підходом. Не виключені і такі форми як звернення в суди та впровадження в практику інституту місцевого омбудсмена.

Світовий досвід засвідчує, що ефективність управління великою мірою залежить безпосередньо від регіональної та місцевої еліти. В силу цілої низки обставин як суб'єктивного так і об'єктивного характеру, українське суспільство до теперішнього часу не сформувало професійних управлінців, здатних адаптуватися до сучасних вимог, діяти в жорстких ринкових умовах, конкуренції, кризових станах та перехідних періодах. Та в нас немає альтернативи. Ми маємо ставати досконалішими і цивілізованішими. А відтак зобов'язані побудувати ефективне та дієздатне місцеве самоврядування і сильну місцеву владу, спроможну надавати державні, муніципальні, адміністративні, управлінські, соціальні, громадські послуги в повному обсязі. Це вимога часу.

Таким чином, чим активніше в рамках громадянського суспільства функціонують інститути демократії, органи місцевого самоврядування, тим збалансованішими стають відносини між людьми, а відповідно останні більше отримують гарантій для реалізації своїх нагальних інтересів. Та власне і сама влада стає сильнішою, держава – стабільнішою та вищим міжнародний її імідж.

Підсумовуючи зазначимо, що громадянське суспільство виступає як: а) сфера людської діяльності, в якій особа, людина, громадянин забезпечують свої природні права та інтереси; б) сукупність зв'язків між цілими поколіннями, цивілізаціями, епохами, ерами і водночас продукт багатовікового формування української нації, уніфікованості інтересів та взаємодії різних національних меншин, етнічних груп, етносів; в) відповідна ідеологія, спосіб життя, світогляд, особливий формат мислення, який виступає об'єднуючим фактором гармонізації стосунків великої кількості людей як первинних суб'єктів політичного життя; г) найпотужніший інститут, здатний на будь-які трансформації заради самозбереження, самоорганізації і самовдосконалення, саморозвитку; д) невичерпне джерело людської мудрості, скарбниця людських надбань, середовище накопичення досвіду цілих поколінь, механізм збереження і передачі цих надбань прийдешнім поколінням; е) сприятливе середовище для становлення справжньої самоврядності, здатної забезпечити мешканцям територіальної громади достойне і гідне життя.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПО СПРАВАМ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Огороднікова Ірина Ігорівна
Національний університет державної
податкової служби України

Особливість провадження у справах про адміністративні правопорушення в сфері оподаткування полягає в тому, що воно має загальні ознаки, характерні для цього виду провадження, із специфікою, яка обумовлена видовим об'єктом правопорушень, що знаходяться в його основі - відносинами, що виникають у сфері фінансової діяльності держави і в процесі реалізації яких формується доходна частина бюджетів і державних цільових фондів.

Серед вітчизняних та зарубіжних науковців неодноразово робилися спроби виділити окремий вид провадження на підставі виокремлення нового виду відповідальності – «податкової» (Будько З.М. [1], Хімичева Н.І. [2]) та «фінансової» (Іванський А.В. [3]).

Слід зазначити, що в Україні на даний час порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [4] та великою кількістю підзаконних нормативно – правових актів, серед яких вважається за необхідне виділити таку групу документів, як інструкції. Великий обсяг інструкцій, які регламентують процедурні питання, породжує, на нашу думку, значну незручність для правозастосовувача.

Наприклад, у главі 12 «Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності» КУпАП регулюється порядок залучення до адміністративної відповідальності тільки індивідуальних суб'єктів, порядок накладання адміністративних стягнень на колективних суб'єктів закріплений спеціальними нормами. Так, серед нормативно-правових актів, що закріплюють порядок провадження по справах про правопорушення в сфері оподаткування можна виділити: КУпАП [4], КАСУ (Кодекс адміністративного судочинства України [5], Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995р. [10], Закон України «Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010р. № 2464-VI [11], Інструкція з оформлення органами державної податкової служби матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Державної податкової адміністрації України від 28.10.09 №585[8], Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджена Постановою правління Пенсійного фонду України від 27 вересня 2010 року N 21-5 [9] та інші.

В переважній більшості випадків провадження у справах про правопорушення юридичних осіб за своєю конструкцією відповідає провадженню у справах про адміністративні правопорушення з наявністю аналогічних стадій і етапів. Водночас провадження у справах про правопорушення юридичних осіб відрізняються, як правило, більшою простотою та оперативністю за рахунок спрощеної процедури розгляду справ про правопорушення.

З цього приводу зазначимо, що ситуація щодо процесуального закріплення порядку притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері оподаткування юридичних осіб залишається досить спірною. Рішення Конституційного

Суду України від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001 у справі № 1-22/2001 (справ про відповідальність юридичних осіб) [10] передбачає, що строки, передбачені ст. 38 КпАПУ [4], не можуть застосовуватись до юридичних осіб за порушення в сфері оподаткування, оскільки КпАПУ регулює адміністративну відповідальність лише фізичних осіб.

Водночас в деяких нормативно-правових актах зроблено спробу запровадити новий вид провадження – на підставі застосування «фінансових санкцій» до юридичних осіб. Так, наприклад, ст. 25 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [6] закріплено, що суми фінансових санкцій, які визначені ст.ст. 17-24 цього Закону, підлягають перерахуванню суб'єктами підприємницької діяльності до Державного бюджету України в десятиденний термін з дня прийняття органами державної податкової служби України рішення про застосування таких фінансових санкцій. Одночасно даний нормативно правовий акт не визначає форму такого рішення, а також порядок та підстави його прийняття на відміну від КпАПУ, в ст. 256 та 277 якого закріплено підстави відкриття провадження та строки розгляду справи відповідно [8]. Також, на відміну від вищезгаданого закону статтею 38 КпАП передбачено строк давності накладення адмінстягнення, що також є невід'ємною складовою провадження по застосуванню відповідних стягнень.

Як російський, так і український законодавець, виділивши в КпАП РФ та, відповідно, в КпАПУ для провадження у справах про адміністративні правопорушення значне місце, тим не менш, не дав легального його визначення. Серед основних рис провадження у справах про адміністративні правопорушення в сфері оподаткування можна виділити наступні:

1) Виникає у зв'язку зі здійсненням адміністративного правопорушення в сфері оподаткування.

2) До переліку суб'єктів, уповноважених здійснювати таке адміністративно-юрисдикційне провадження, законами України віднесено органи державної податкової служби та суди.

3) Тільки за допомогою адміністративного провадження застосовуються стягнення за правопорушення в сфері оподаткування.

4) Особливість актів, що складаються відповідними державними органами під час кожної стадії даного провадження: протокол є підставою для порушення справи, постанова про накладення стягнення - результат розгляду рішення приймається після завершення стадії оскарження.

5) Специфіка процедури застосування стягнень за такі правопорушення характеризується простотою, оперативністю, економічністю, досить короткими термінами, що повною мірою відповідає суті адміністративно-юрисдикційного провадження.

Звернемо увагу на те, що згідно зі ст. 245 КпАПУ [4] завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Щодо строків - ст. 277 КУпАП [4] чітко встановлює строки розгляду справ про адміністративні правопорушення, зокрема для правопорушень в сфері оподаткування діють загальні строки – 15 діб. На нашу думку, така обмеженість часовими раками перешкоджає детальному та всебічному розгляду справ в сфері оподаткування, що в

свою чергу не відповідає принципу встановлення об'єктивної (матеріальної) істини. Адже при здійсненні провадження у адміністративних правопорушеннях доведенню й оцінці підлягають: факт здійснення правопорушення; винність (або невинність) особи, приваблюваної до адміністративної відповідальності; зм'якшуюча й обтяжуюча відповідальність обставини та інші обставини. Якщо, наприклад, правопорушник є посадовою особою великого платника податків – юридичної особи, то тільки на встановлення винності (або невинності) такої особи може піти декілька діб. Такий стан справ, як нами вже було зазначено раніше, спричинений індивідуальними внутрішньо-структурними особливостями такого платника податків.

Відповідно до пункту першого частини другої ст. 17 КАСУ юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності. Відповідно до ст. 3 КАСУ суб'єктом владних повноважень є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Органи ДПС відповідно до Закону України «Про державну податкову службу в Україні» здійснюють владні, управлінські функції, що полягають у контролі за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, установлених законодавством (надалі – податки, інші платежі), а отже є органами владних повноважень.

Правові основи діяльності, компетенція державної податкової служби визначаються Законом України «Про державну податкову службу в Україні». Згідно з ч. 2 ст. 1 даного Закону, податкова міліція є спеціальним підрозділом по боротьбі з податковими правопорушеннями, який входить до складу державної податкової служби. До завдань адміністративно-юрисдикційної діяльності податкової міліції, згідно з ст. 9 Закону, можна віднести:

- провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів;
- запобігання корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів.

Окремо слід виділити податковий контроль, який формально не відноситься до провадження, але в ході якого податковими органами здійснюються дії, за своєю формою та змістом аналогічні провадженню по справах про адміністративні правопорушення в сфері оподаткування.

Справи про адміністративні правопорушення розглядають судді районних, районних у міських чи міжміських судів відповідно до ст. 221 Кодексу. Водночас відповідно до ст. 234² КУпАП органи державної податкової служби розглядають лише справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з ухиленням від подання декларації про доходи (ст. 164¹ Кодексу), порушенням порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи (ст. 166⁶ Кодексу). Така позиція законодавця неодноразово піддавалася критиці з боку науковців, адже перекладання функцій з розгляду правопорушень в сфері оподаткування з органів державної податкової служби на міські суди не відповідає таким принципам адміністративного провадження, як оперативність та доцільність. Складається ситуація, що суперечить основним засадам адміністративно-процесуального права. Адже, як було сказано раніше, адміністративний процес покликаний реалізовувати норми адміністративного права й вирішувати індивідуально-конкретні справи. Окрім того, за даними опитування більшість респондентів серед працівників органів ДПС України

погодилися з тим, що до повноважень органів потрібно віднести розгляд та винесення постанов по справам про адміністративні правопорушення по ст.ст. 155¹, 163¹-163⁴, 164, 164⁵ опитуванні мотивували свою відповідь в основному тим, що такі зміни спростять процес винесення постанови, її оскарження та значною мірою скоротять час по підготовці матеріалів для розгляду.

Невирішеним залишається питання щодо визначення провадження по адміністративним правопорушенням в сфері оподаткування, що регулюють надходження державних страхових внесків. Адже в основному науковці відносять до посадових органів, уповноважених розглядати справи по правопорушенням в сфері оподаткування лише органи ДПС та суди. Але, як нами вже було неодноразово зазначено, до правопорушень у вищезазначеній сфері відносяться також наступні склади: ухилення від реєстрації в органах Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України платників обов'язкових страхових внесків і порушення порядку обчислення й сплати внесків на соціальне страхування (ст. 165¹); порушення строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків (ст. 165³); порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які зумовили втрату працездатності (ст. 165⁴); ухилення від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків, а також порушення порядку використання страхових коштів (ст. 165⁵). Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що до органів, уповноважених розглядати справи в сфері оподаткування слід віднести також органи Пенсійного фонду, від імені якого розглядати справи про правопорушення, застосовувати фінансові санкції на підставі документів, що свідчать про вчинення правопорушення, мають право Голова правління Пенсійного фонду України, його заступники, начальники головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі та їх заступники, начальники управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах та їх заступники (ч. 18 ст. 26 Закону України «Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»).

Таким чином на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Існування кількох проваджень у справах про адміністративні правопорушення, на нашу думку, викликане недосконалістю і невпорядкованістю норм матеріального адміністративного права. Тому частину адміністративних правопорушень у сфері оподаткування розглядають за нормами провадження у справах про адміністративні правопорушення, а частину - за правилами галузевого законодавства та відомчих актів, часто в порядку контрольно-наглядової діяльності, здійснюваної тими ж суб'єктами адміністративної юрисдикції, які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. Провадження у справах про податкові правопорушення за своєю правовою природою, змістом і процедурою принципово не відрізняється від провадження у справах про адміністративні правопорушення. А отже, можемо зробити висновок, що ні на теоретичному, а тим паче, законодавчому рівні немає достатніх підстав говорити про появу нових видів проваджень – фінансового або податкового. Провадження по правопорушенням в сфері оподаткування відноситься до адміністративного та кримінального (в залежності від тяжкості скоєного правопорушення).

3. В зв'язку із прийняттям Податкового кодексу, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», а також

інших нормативно правових актів, основоположні поняття, що проаналізовані в даній статті, мають перспективу подальших наукових досліджень. Серед них зокрема: особливості провадження по правопорушенням в сфері оподаткування, за які передбачена адміністративна відповідальність, адміністративно-юрисдикційний статус органів, уповноважених розглядати справи у вищезгаданій сфері, а також особливості нормативно-правового регулювання даних процесів.

Список використаних джерел:

1. Будько З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія держ. податкової служби України. - Ірпінь, 2005. — 218 с.
2. Финансовое право: Учебник /Отв. ред. Н.И. Химичева. - 3-е изд., перераб. и доп.- М.: Юристъ, 2004. - 749с.
3. Іванський Андрій Йосипович. Фінансово-правова відповідальність в сучасній Україні: теоретичне дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук: спец 12.00.07 - 2009.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 // Відомості Верховної Ради УРСР, 1984, додаток до N 51, ст. 1122.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 35-36, N 37, ст.446.
6. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 6 липня 1995 року N 265/95-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.liga.net>
7. Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010р. № 2464-VI // Офіційний вісник України від 20.08.2010 - 2010 р., № 61, стор. 13, стаття 2108, код акту 52354/2010.
8. Інструкція з оформлення органами державної податкової служби матеріалів про адміністративні правопорушення, затвердженою наказом ДПА України від 28. 10. 2009 р. №585 // Офіційний вісник України від 11.01.2010 - 2009 р., № 101, стор. 439, ст. 3577.
9. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджена Постановою правління Пенсійного фонду України від 27 вересня 2010 року N 21-5 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.liga.net>
10. Рішення Конституційного Суду України від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001 у справі № 1-22/2001 (справ про відповідальність юридичних осіб) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.liga.net>
11. Про державну податкову службу України: Закон України від 04.12.1990 року N 509-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.liga.net>

ОСОБЛИВОСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТА, СТВОРЕНОГО У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Піхурець Олена Вікторівна
*Харківський національний університет
внутрішніх справ*

Одним із ключових нововведень книги IV Цивільного кодексу України є спроба більш чітко врегулювати інститут об'єкта, створеного у зв'язку з виконанням трудового договору (надалі – службовий об'єкт) й убезпечити автора від можливих утисків з боку роботодавця. Службовий об'єкт (ст.429 ЦК України) займає специфічне місце серед об'єктів права інтелектуальної власності, але творці книги IV ЦК України приділили йому неналежну увагу. Особливо це стосується порядку набуття виключного майнового права на службовий об'єкт та яким договором необхідно регулювати питання належності майнових прав на службовий об'єкт – трудовим або цивільно-правовим.

Особливий порядок набуття роботодавцем виключних майнових прав на службовий об'єкт передбачено ст.429 ЦК де встановлено, що майнові права на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором. Очевидно, що зазначена норма ЦК України поліпшує становище автора (творця) та захищає його права. Разом з тим дана норма обтяжила регулювання взаємин між працівником і роботодавцем щодо створених службових об'єктів.

Відповідно до ст. 369 ЦК, співвласники майна, що перебувало в спільній власності (згідно ст. 190 ЦК, поняття «майно» включає й майнові права), володіють і користуються ним спільно, якщо інше не передбачено домовленістю між ними, а також розпоряджаються за згодою всіх співвласників. Цілком можливо, що автор (творець) і його роботодавець не досягнуть згоди щодо спільного використання службового об'єкта чи взагалі будуть один одному перешкоджати. Цивільне законодавство, нажаль не передбачає такого спільного володіння щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Припустимим є тільки належність співавторам спільно авторського права на твір, що створеного у співавторстві. Але підставою виникнення авторських прав на такий твір є виключно створення твору (ст. 437 ЦК).

Отже виникає питання чи може юридична або фізична особа, де або у якої автор (працівник) працює стати суб'єктом первісного права на результат інтелектуальної, творчої діяльності і набути права на службовий об'єкт через власні дії, не пов'язуючи таке майнове право із набуттям від інших осіб.

Вважаємо, що ні. Оскільки юридична або фізична особа, де або у якої автор (працівник) працює не може стати суб'єктом первісного права на службовий об'єкт. Для виникнення такого первісного права потрібна творча, інтелектуальна, розумова діяльність фізичних осіб (людей). Тому, як би не сприяв роботодавець створенні службового об'єкта, саме створення такого об'єкта є справою окремих фізичних осіб (людей). Спочатку працівник, як автор (творець) створить даний службовий об'єкт, а потім майнове право може перейти до роботодавця.

Діяльність роботодавця може бути виражена в діях його працівників або службовців, якщо вони відбуваються від імені роботодавця. Процес створення службового об'єкта, як процес творчий, не відбувається від імені роботодавця, навіть якщо він виконується у межах службових обов'язків. Творча діяльність будь-кого сама по собі не може привести до виникнення авторського права в роботодавця, хоча б всі працівники-автори діяли в межах службових обов'язків для нього. Отже, роботодавець може бути суб'єктом майнового права як правонаступник працівника-автора службового твору, тобто може бути суб'єктом похідного права інтелектуальної власності. Це похідне право інтелектуальної власності може виникнути в роботодавця на підставі спеціального цивільно-правового договору з автором або його правонаступниками.

Так, ст. 429 ЦК України дозволяє врегулювати взаємини по цьому питанню шляхом укладення договору. На жаль, законодавець не вказав, яким саме договором

регулювати вищезазначені відносини, однак, проаналізувавши дану норму, можна зробити висновок про те, що таким договором може бути як трудовий, так і цивільно-правовий договір. Зрозуміло, що роботодавці, зацікавлені, щоб їх відносини з працівником-автором розглядалися як трудові.

Як відомо суть договору визначається не формою, а змістом. Найчастіше сторони нечітко визначають характер укладеного договору, тобто не вказують, чи це трудовий або цивільно-правовий. У такому випадку висновок про те, що договір є трудовим може бути зроблено при наявності низки умов. Насамперед, предметом трудового договору є трудова діяльність працівника, що відповідає його посаді й кваліфікації. Вона може носити й творчий характер, але мова може йти про виконання певної трудової функції, а не про створення конкретного інтелектуального, творчого результату. Важливо встановити, чи був включений автор (творець) у трудовий колектив роботодавця, чи підкорявся він правилам внутрішнього трудового розпорядку та розпорядженням адміністрації, чи закріплювалися за ним трудові права й пільги тощо. Якщо нічого цього не було, то для кваліфікації відносин сторін як трудових відсутні підстав.

У якості висновку зазначимо, що єдиною підставою виникнення первісного права інтелектуальної власності на службовий об'єкт слід визнати створення результату інтелектуальної, творчої діяльності, а не укладення трудового договору. Створення результату інтелектуальної, творчої діяльності, виникнення та здійснення права на результат є виключно цивільними правовідносинами. Отже, на наше глибоке переконання підставою виникнення майнового права на службовий об'єкт у роботодавця може бути укладення цивільно-правового договору про створення та використання службового об'єкта, який потрібно укладати окремо від трудового. Маємо надію, що зазначені питання знайдуть належне врегулювання в оновленому Законі України «Про авторське право та суміжні права» чи будуть внесені відповідні зміни до Цивільного кодексу України.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ ПРОВАДЖЕННЯ ТА УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Пригуза Павло Дмитрович

Господарський суд Херсонської області

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [1], далі Закон про банкрутство, та Господарський процесуальний кодекс України [2], далі ГПК, неоднозначно і різними поняттями називають учасників провадження у справах про банкрутство та учасників судового процесу у справах позовного провадження. Ця обставина створює деякі проблеми при здійсненні правосуддя у справах про банкрутство, оскільки, згідно ст. 4-1 ГПК, господарські суди розглядають справи про банкрутство у порядку провадження, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом про банкрутство.

В той же час, назвавши сторони та інших учасників провадження відмінно від їх найменувань у ГПК, законодавець не визначив об'єму їх процесуальних прав та обов'язків, порядку їх набуття та припинення тощо. Наразі, виникає питання, чи є стороною у справах спрощених процедур провадження (ст. 51, ст. 52 Закону про банкрутство) кредитори, які не подають своїх заяв з грошовими вимогами до господарського суду, а надають свої претензії і вимоги ліквідаторові? Чи виникають процесуальні права сторони у кредитора, який не звертався до господарського суду з вимогами до боржника? Можливо, зазначені кредитори користуються іншими правами,

відмінними від прав сторони, наприклад, правами третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору?

Питання процесуальних прав кредиторів постійно обговорюються вченими та практиками Поляковим Б.М. [3], Джуном В.В.[4], Вечірko I.O. [5] та іншими, але проблеми застосування законодавства про банкрутство залишаються в судовій практиці та потребують наукового дослідження і врегулювання.

Теоретико-правові засади набуття процесуальних прав

Процесуальний статус учасників провадження, обсяг їх процесуальних прав і обов'язків можна визначити лише шляхом системного тлумачення норм Закону про банкрутство та ГПК України [5, с. 7].

Для наукового дослідження цих питань необхідно спочатку розмежувати поняття «провадження» у справах про банкрутство та «судовий процес» у справах про банкрутство і у справах позовного провадження, визначивши їх обсяг та зміст, загальні та відмінні риси, порядок набуття статусу і прав.

Інститут права неплатоспроможності належить до господарського права, предметом його правового регулювання є правовідносини з організації та здійснення (управління) господарською діяльністю та майном боржника, а її учасники є суб'єктами господарювання. Оскільки вказані правовідносини виникають та існують лише в межах порушеного провадження у справі про банкрутство, то суб'єкти цих відносин отримують ще й статус учасника провадження.

У структурі предмета правового регулювання Закону про банкрутство основними суб'єктами правовідносин неспроможності та банкрутства визначено кредитора (кредиторів) та боржника (банкрута), а також представника комітету кредиторів, які є сторонами у справі. Також учасниками провадження вважаються такі особи як арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, а також інші та заінтересовані особи.

Хто ж такий кредитор? Кредитор – це не нове поняття для цивільного та господарського права. Воно виникло задовго до його законодавчого визначення. Кредитором називається сторона у зобов'язанні, яка має право вимагати від зобов'язаної сторони, яка вважається боржником, вчинити на свою користь другою (управленою) стороною певної дії (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії (ст.ст. 509-510 ЦК, ч. 2 ст. 175, ст. 210 ГК).

Під наведене визначення поняття «кредитора» підпадають особи, які набувають процесуального статусу у господарському процесі. Так, у справі позовного провадження позивач, як сторона у справі, завжди є кредитором. У справі про банкрутство заявник грошових вимог (управнена сторона) називається так само як в цивільному праві – кредитором, і користується усіма правами, що передбачені положеннями ГПК для позивача. Як бачимо, позивач і кредитор з точки зору процесуального права – це одна й та ж особа, яка була стороною у зобов'язанні та яка заявляє (має) цивільно-правову вимогу до боржника.

Однак, обсяг прав сторони у справі про банкрутство набагато більший, ніж у сторони позовного провадження.

Кредитор, як сторона у справі про банкрутство зберігає не лише цивільно-правову назву свого статусу, але й отримує додаткові цивільні, господарсько-правові та процесуальні права і повноваження, які передбачені Законом про банкрутство та ГПК, що характеризують його особливий правовий статус. При цьому об'єм прав є основною ознакою, яка відрізняє позивача і кредитора. Позивач, як правило, вимагає захисту окремого цивільного права шляхом примусового відібрання боргу від відповідача (боржника). Процесуальні права тут виступають як засіб захисту права (подання позову,

отримання наказу). На відміну від цього, кредитор претендує на відібрання від юридичної особи-боржника та передачі йому прав з управління майновими активами, трудовими ресурсами і розпорядження майном боржника для задоволення своїх грошових вимог. Процесуальні права в неплатоспроможності слугують способом отримання управлінської влади над самим боржником.

Набуття статусу сторони у справі (позивача, кредитора)

Основною формою судового процесу за положеннями ГПК є позовне провадження, до учасників якого віднесено сторони (позивач та відповідач).

Процесуального статусу позивача (ст. 21 ГПК) набувають особи, що звернулися до господарського суду з позовом, який прийнято судом до провадження. Тобто, щоб отримати процесуальний статус сторони у справі позовного провадження треба в установленому порядку подати позовну заяву до суду.

Отже, не всякий цивільно-правовий кредитор може стати стороною у справі про банкрутство. Стороною справи стає лише той кредитор, який в установленому Законом про банкрутство порядку подав заяву до господарського суду.

Як відомо, Закон про банкрутство передбачає декілька видів провадження: загальне, спеціальне та спрощене.

В загальному провадженні кредитори зобов'язані подати заяву з вимогами до суду, отже в обов'язковому порядку у разі звернення до суду вони становляться стороною у справі. Але той хто не подав заяву у визначений строк, втрачає як право вимоги, так і можливість набуття статусу сторони у справі як кредитор.

У спрощених провадженнях кредитори не зобов'язані звертатися з заявами до суду, а мають право подати свої вимоги (претензії, заяви) ліквідатору, який їх розглядає, визнає та включає в реєстр вимог кредиторів. Такі вимоги не розглядаються судом, а реєстр вимог, що ведеться ліквідатором, не підлягає затвердженню судом. Щодо таких кредиторів виникає питання, чи є вони (кредитори) стороною у справі про банкрутство?

Виходячи із загального алгоритму набуття процесуального статусу сторони у справі, ми вважаємо, що ні. Статус кредитора набувається з господарських та цивільно-правових угод. Статус сторони у справі набувається на підставі активних дій кредитора з реалізації своїх прав на подачу позову до суду. Очевидно, саме тому законодавець у спрощених процедурах вказує, що кредитор подає ліквідатору претензію чи заяву з вимогами.

Склад учасників судового процесу

Статус учасника судового процесу також набувається у встановленому ГПК порядку. До учасників судового процесу віднесено, крім сторін, третіх осіб, прокурора, інших осіб, які беруть участь у процесі у випадках, передбачених цим Кодексом.

Статусу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, може набути особа, яка вступає до вже порушеної справи, подавши позов до однієї або двох сторін. Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу господарський суд виносить ухвалу, з моменту прийняття якої особа набуває статусу третьої особи.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача, або їх може бути залучено до участі у справі. Питання про допущення або залучення третіх осіб до участі у справі вирішується господарським судом, який виносить з цього приводу ухвалу. Ухвала є підставою для виникнення статусу третьої особи.

Склад учасників провадження у справі про банкрутство

Закон про банкрутство не регулює порядок набуття статусу та об'єм процесуальних прав учасників судового процесу, що дає нам підстави стверджувати, що ці права набуваються лише в порядку і у спосіб, який визначений процесуальним Законом (ГПК).

Закон про банкрутство встановлює склад учасників провадження у справі про банкрутство. До учасників провадження відносяться: сторони, арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, а також у випадках, передбачених цим Законом, інші особи, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство та інші.

Учасники провадження у справі про банкрутство та учасники судового процесу, при співставленні їх прав, обов'язків тощо – це особи, різні за своїм процесуальним положенням. Учасник провадження у справі про банкрутство може здійснити свої повноваження не набуваючи процесуального статусу сторони чи третьої особи. Наприклад, у спрощеному провадженні кредитор, не звертаючись до суду, не отримує статусу сторони у справі, в той же час приймає участь у провадженні, подаючи заяву ліквідаторові на включення до реєстру вимог, погашення вимог, списання боргу ліквідацією банкрута тощо.

Розмежування понять провадження і процесу

Провадження у справах про банкрутство – це комплекс процесуальних та процедурних дій, які мають різну правову природу, тісно взаємозв'язані та відбуваються у певній послідовності: судовий процес і господарські процедури. Провадженням по суті є порядок здійснення господарських процедур щодо боржника. Їх необхідно класифікувати на господарсько-правові та господарсько-процесуальні. Господарсько-правові процедури визначені нормами матеріального права, а саме ГК України, це: розпорядження майном, санація, мирова угода, ліквідація. В свою чергу Закон про банкрутство містить процедурні норми, які називаються судовими процедурами (господарсько-процесуальні) – розпорядження майном, санації, мирової угоди, ліквідації.

Отже, сторони та інші особи, які причетні до процесу здійснення, наприклад, ліквідаційної процедури, не звертаючись до суду або не будучи залученими до участі у справі, стають учасниками провадження, не набуваючи статусу учасника судового процесу.

Зазначена особливість здійснення провадження у справі обумовлюється тим, що до боржника перш за все застосовується господарсько-правова процедура, яка відкривається та здійснюється на підставі ухвали суду, але реалізується безпосередньо в самому підприємстві-боржнику, тобто за межами зали судових засідань. Так, діяльність керуючого санацією з управління боржником не є процесуальною, а носить господарсько-правовий характер: оцінка фінансового становища боржника, встановлення нового правового режиму управління підприємством, зміну його структури виробництва тощо.

Судові ж процедури виражаються у процесуальній діяльності господарського суду та учасників судового процесу. Процесуальні дії сторін та інших учасників судового процесу вчиняються шляхом подачі заяв, клопотань, скарг, звітів тощо, які розглядаються в залі судового засідання, а результати їх розгляду оформлюються процесуально ухвалами і постановами господарського суду.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-XII // Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 31. – Ст. 440.
2. Господарський процесуальний кодекс України. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради, 1992. – №6. – Ст.56.
3. Поляков Б.М. «Правовые проблемы регулирования несостоятельности (банкротства)»: дис. ...доктора юрид. наук: 12.00.04 / Б.М. Поляков. – К., 2003. – 407 с.

4. Джунь В.В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство: дис. ...доктора юрид. наук: 12.00.04 / Джунь В'ячеслав Васильович. – Київ, 2009. – 452 с.

5. Вечірко І.О. Особливості процесуального статусу боржника у провадженні у справах про банкрутство. / І.О. Вечірко // Вісник господарського судочинства, 2008. – № 5. – С. 54.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Сенченко Л.В.

*Інституту права та суспільних відносин
Університету «Україна»*

Особливої гостроти сьогодні в державі набула проблема боротьби з корупцією, оскільки масштаби її поширення становлять реальну загрозу національній безпеці та створюють серйозний ризик для формування України як демократичної, незалежної та соціальної держави. Корупція залишається одним із найбільш небезпечних соціальних лих, а заходи, що вживаються для її подолання з боку держави, бажаного результату поки що не дають.

Зазначене свідчить про актуальність теми доповіді та необхідність подальшого опрацювання теоретичних засад протидії та запобігання корупції серед державних службовців.

Дослідження проблеми корупції у системі державної служби можна знайти, зокрема, у працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, В.О. Глушкова, Е.Ф. Демського, М.І. Мельника, В.В. Сташиса, В.І. Олефіра тощо. Проте потребують додаткового дослідження заходи запобігання та протидії корупції на державній службі у зв'язку з удосконаленням чинного законодавства у цій сфері.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну службу» державною службою в Україні є професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження [1].

Стаття 16 Закону передбачає, що на державних службовців поширюються обмеження, передбачені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», який дає розгорнуте визначення поняттю «корупція». Отож корупція – це використання державним службовцем та/або посадовою особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди державному службовцю, або на його вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [2].

Відповідно до Звіту про проведення роботи з питань запобігання та протидії корупції Головного управління державної служби України (нині Національне агентство України з питань державної служби або Нацдержслужба України) за 11 місяців 2010 року до суду було направлено 5333 протоколи про корупційні діяння, з них стосовно державних службовців – 960. Усього за звітний період притягнуто до адміністративної відповідальності (оштрафовано) 4206 службових осіб, з них державних службовців – 584 та посадових осіб місцевого самоврядування – 2676. За рішенням суду стосовно

службових осіб порушено 4 кримінальні справи, з них 2 стосовно державних службовців [3].

Проаналізувавши вищенаведені статистичні дані, ми вважаємо, що Українська держава практично нічого не може пред'явити суспільству в якості реальних досягнень з протидії корупції, натомість демонструючи поодинокі факти боротьби з корупціонерами. Антикорупційна діяльність в Україні сьогодні потребує впровадження нових ефективніших заходів та ревізії вже існуючих, адже щодо питань боротьби з корупцією в Україні прийнято понад 70 нормативних документів.

Корупція як система негативних відносин стала в сучасному суспільстві однією з найгостріших проблем, не тільки тому, що є свідченням деградації моральних основ суспільства, але і тому, що спричиняє негативні наслідки для більшості сфер господарювання, економіки та промисловості. Поширення корупції в органах публічної влади є одним із чинників, що істотно впливає на викривлення державно-управлінських процесів і характер розвитку суспільства в цілому. Вона деморалізує громадян, руйнує їх довіру до влади [4].

Встановлено, що прогнозованими наслідками поширення корупції в Україні можуть бути підірив соціальної довіри й верховенства права, руйнація соціальної моралі та ідеалів справедливості у населення, деформація системи розподілу матеріальних благ, посилення соціальної напруженості в регіонах, зневіра громадян в ефективності державної політики [5].

На нашу думку, основні напрямки й завдання боротьби з корупцією в органах публічної влади України доцільно об'єднати в систему заходів державно-правового, соціально-економічного, організаційного, виховного характеру, запровадження яких передбачає профілактику корупційних дій посадовців, розвиток загальної культури владних відносин в українському суспільстві.

Також для вдосконалення механізму протидії корупції необхідним є проведення реформи публічної служби, концепція якої на сьогодні остаточно не доопрацьована. Одним із заходів реформи є розробка та впровадження в діяльність публічних посадових осіб кодексів етичної поведінки державних службовців. Оскільки лише законодавчими заходами проблему корупції викоринити важко, тому варто використати цінний багаторічний досвід Ради Європи щодо боротьби з корупцією через прищеплення етичних стандартів у роботі державних службовців та посадовців місцевого самоврядування.

Погоджуючись з думкою професора Коломоець Т.О., що правове регулювання питань професійної етики державних службовців сьогодні є дуже актуальним та потребує вдосконалення, оскільки регулюється переважно підзаконними актами [6, с. 42] (Загальні правила поведінки державного службовця, затверджені Наказом Головного управління державної служби України від 4 серпня 2010 р. № 214 [7]), ми пропонуємо прийняти етичний кодекс для публічних осіб (на основі проектів етичних кодексів державних службовців у контексті адміністративної реформи).

Отже, реалізація вказаних положень в сукупності зі здійсненням інших організаційно-правових заходів на шляху реформування державної служби в Україні повинна забезпечити формування нової генерації державних службовців, яка б утворила національну управлінську еліту, що стала б основою створення нового потужного державного апарату, становлення професійної та авторитетної державної служби.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 28.12.1993 – 1993 р. – № 52. – Стаття 490.

2. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7.04.2011 № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України від 07.10.2011 – 2011 р. – № 40. – Ст. 404.
3. . Звіт про проведену роботу з питань запобігання та протидії корупції Головного управління державної служби України за 11 місяців 2010 року // Офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382964&cat_id=255109.
4. Яцків І.І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ірина Ігорівна Яцків. – Київ, 2011. – 20 с.
5. Серьогін С.С. Механізм попередження та протидії корупції в органах публічної влади України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упралін.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Сергій Сергійович Серьогін. – Харків, 2010. – 16 с.
6. Адміністративне право України: Навчальний посібник / [за заг. ред. Т.О. Коломоець, Г.Ю. Гулевської]. – К.: Істина, 2008. – 216 с.
7. Про затвердження Загальних правила поведінки державного службовця: Наказ Головного управління державної служби України від 4.08.2010 № 214 // Офіційний вісник України від 03.12.2010 – 2010 р. – № 90. – Стор. 211. – Стаття 3208. – Код акту 53581/2010.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВАЛЮТНІ ПРАВОВІДНОСИН»

*Старинський Микола Володимирович
ДВНЗ «Українська академія банківської
справи Національного банку України»*

Радикальні економічні, політичні та соціальні реформи, що були здійснені в Україні після отримання нею незалежності корінним чином змінили фінансові взаємовідносини як всередині держави так і на міжнародному рівні. На початку 90-х років ХХ століття були практично повністю зняті всі бар'єри відносно вільного руху грошових коштів. Держава відмовилась від виключно адміністративно-командного способу впливу на економіку. В державі почали виникати, змінюватись та припинятись відносини пов'язані з економічною діяльністю, що до цього часу були практично неможливими і забороненими законом, і від яких залежав нормальний розвиток України як самостійної та економічно незалежної і розвиненої країни. Яскравим прикладом таких відносин є валютні відносини. При цьому поряд з відносинами почало виникати відповідне законодавство як їх регулятор і яке перетворило їх на валютні правові відносини.

На сьогоднішній день дослідження валютних правовідносин є одним з пріоритетних напрямків фінансової юридичної науки, оскільки від їх адекватного правового регулювання залежить не тільки розвиток України, як економічно розвиненої країни, а й інтенсивність надходження іноземних інвестицій в економіку країни.

Не вдаючись до комплексного аналізу визначень, які надаються іншими вченими в юридичній літературі ми лише констатуємо, що на сьогодні в юридичній літературі присвяченій дослідженню правового регулювання валютних відносин превалюють три основних підходи до визначення поняття «валютні правовідносини». Деякі дослідники вважають валютними правовідносинами урегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають між учасниками валютних операцій з приводу

проведення таких операцій, а також між учасниками валютних операцій та державними органами у зв'язку з регулюванням порядку проведення валютних операцій та контролем за його додержанням[1. С 40]. Інші вважають валютними правовідносинами ті, суспільні відносини які виникають в процесі здійснення валютного регулювання і валютного контролю, урегульовані нормами фінансового права та мають владно-майновий характер[2. С 62]. Деякі дослідники взагалі не надають визначення поняття валютних правовідносин, а констатують лише те, що їх можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні валютні правовідносини становлять сукупність публічноправових та приватноправових відносин, що виникають з приводу валютних цінностей. У вузькому розумінні валютні правовідносини ототожнюються або з публічними, або тільки з приватними правовідносинами[3. С 21].

Оцінюючи зазначені підходи з точки зору конструювання поняття ми можемо цілком справедливо прийти до висновку, що вони досить не точно відображають те явище, яке ми називаємо валютні правовідносини, що призводить до викривлення нашого уявлення про нього.

На нашу думку при наданні визначення поняття «валютні правовідносини» варто зміщувати акцент на такі його складові як суспільні відносини та валюта.

Досліджуючи зміст суспільних відносин варто наголосити на тому, що вони в соціальній філософії вживаються в двох значеннях: в широкому, коли мається на увазі будь-які відносини що виникають між людьми в суспільстві, і в вузькому, коли мають на увазі тільки відносини між великими соціальними групами, які мають безпосередньо суспільний характер.

Вважаємо за доцільне взяти за основу широке сприйняття суспільних відносин, оскільки саме воно дає можливість акцентувати увагу на тому, що в них приймає участь суб'єкт, який має відповідати певним критеріям (приналежність до певної соціальної групи, держави) і вказати на певний зв'язок, в даному випадку соціальний. Беручи за основу широке сприйняття категорії «суспільні відносини» як складової категорії «валютних відносин» звертаємо увагу на те, що термін «валютні» по відношенню до «суспільних відносин» є конкретизуючим і вживається для вказівки на об'єкт зазначених відносин тобто на валюту.

Стосовно ж валюти то слід зазначити, що після проведення комплексного дослідження, проаналізувавши різні підходи науковців стосовно цього питання, під категорією «валюта» слід розуміти гроші іноземних держав. Спираючись на те, що гроші – це загальний еквівалент вартості товарів, робіт, послуг який є законним засобом платежу, поняття «валюта» варто визначити як загальний еквівалент вартості товарів, робіт, послуг, що є законним засобом платежу на території держави емітента.

Враховуючи зазначене, беручи за основу наведені визначення таких категорій як «суспільні відносини» та «валюта» поняття *«валютні правовідносини»* можна визначити як *урегульовані нормами права суспільні відносини між уповноваженими суб'єктами з приводу обігу валюти і валютних цінностей реалізація якого забезпечується силою державного примусу.*

Використання зазначеного визначення поняття «валютні правовідносини», на нашу думку, надасть можливість при дослідженні відносин пов'язаних з обігом валюти та валютних цінностей більш точно відобразити особливості їх правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Валютное право : учеб. пособие / [Д.Г. Алексеева, С.В. Пыхтин, Н.В. Сапожников, Я.М. Фальковская]. – М. : Норма, 2007.

2. Крохина, Ю.А. Валютное право : учебник для вузов / Ю.А. Крохина, Ю.Л. Смирникова, Ю.В. Тютина; под. ред. д.ю.н., проф. Ю.А. Крохиной. – 2-е изд. – М. : Юрайт-издат, 2009.

3. Костюченко, О.А. Валютне законодавство України : навч. посібник. – К. : Атіка, 2006.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПІЗНАННЯ ТА ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стратонов Василь Миколайович

Херсонський державний університет

Оскільки ми дійшли висновків, що пізнання є невід'ємною частиною процесуального доказування, постає необхідність обговорити питання про їх співвідношення.

Пізнання в широкому розумінні слова становить собою отримання знань про ті чи інші предмети, обставини, явища, а доказування створює та обґрунтовує положення, умови для пізнання тих же обставин розглядаємої по суті справи. Тобто доказування дозволяє перевіряти достовірність зібраної інформації, прийнятих рішень та сформульованих висновків. І.М. Лузгін писав про те, що пізнання в широкому розумінні слова становить собою процес отримання знань про певні предмети або явища, а доказування – це обґрунтування визначених положень, створення умов для пізнання тих самих об'єктів іншими особами [1, с.21-22]

Доказування інколи трактується в широкому і вузькому розумінні: в першому – як здійснення всієї пізнавальної діяльності суб'єктами, які ведуть кримінальний та адміністративний процес, що охоплює не лише оцінку, але й збирання та перевірку доказів, у другому – лише як логічну діяльність з обґрунтування висунутої тези [2, с.156-158].

Характеризуючи співвідношення понять доказування та пізнання, зазначаємо, що пізнання й доказування, як правильно відмічає В.С. Джатієв, – це різні види раціональної діяльності. Пізнання – це діяльність “для себе”, а доказування – “для адресата”. Метою пізнання є отримання знання, а метою доказування – переконання адресата у будь-чому [3, с.5].

Завдання судочинства полягає в тому, щоб зібрані докази дійшли до адресата, в нашому випадку впливали на прийняте рішення. Тому доказування завжди буде комунікативним – воно забезпечує перехід знання від одного суб'єкта до іншого, тоді як пізнання може стати результатом знань лише пізнаючого суб'єкта.

Розглянемо детальніше співвідношення доказування та пізнання в кримінальному судочинстві.

Пізнання дозволяє органу розслідування та іншим суб'єктам кримінального процесу отримувати знання про скоєний злочин, робить їх власниками знань про розслідувану подію. Наприклад, оглянувши місце події, слідчий отримує сліди в їх взаємозв'язках з оточуючою дійсністю, але ці знання належать тільки йому до того моменту, поки слідчий не зафіксує виявлені сліди в протоколі. В першому випадку характеризується пізнання, в другому – доказування.

Тому не треба вважати, що пізнання й доказування у кримінальній справі та адміністративному провадженні є тотожними поняттями [4, с.22].

Ми вважаємо, що пізнання розслідуваної події – це частина кримінально-процесуального доказування. Воно включає в себе майже всі складові процесу доказування, за винятком посвідчувального моменту [5, с.166]. При цьому всі посадові

особи, що проводять пізнавальну діяльність, і суб'єкти, що беруть участь у кримінальному та адміністративному процесі, перетворюють “факти в собі” на “факти для всіх”. Це досягається шляхом застосування науково-обґрунтованих (надійних) засобів отримання знань, зокрема тих, що засновані на новітніх досягненнях науки і техніки.

Збирання доказів в кримінальному процесі здійснюється в установленому законом порядку шляхом проведення слідчих, процесуальних та оперативно-розшукових дій, які забезпечують виявлення доказової інформації, її фіксацію, вилучення та збереження з метою подальшого аналізу та використання.

Доказування включає в себе, як обов'язковий елемент, дослідження зібраних доказів, тобто відповідність відношення їх з точки зору достовірності. Наприклад, злочинець залишає на місці скоєння злочину предмет зі слідами іншої особи для того, щоб заплутати слідство. Оцінка доказу дозволяє визначити допустимість та відносність до скоєної події. Інколи наявність слідів не означає причетність до скоєння злочину особи, яка залишила цей слід. Тому елементом оцінки доказів є встановлення причинних зв'язків між фактами, їх взаємозв'язок, пояснення їх походження.

Немає сумніву, що оцінка доказів здійснюється шляхом проведення логічних розумових операцій, не виключаючи і практичної перевірки такої доказової інформації шляхом проведення слідчих дій. Наприклад, очна ставка проводиться в тих випадках, коли в раніше отриманих показаннях є суттєві протиріччя. Тому на слідчого покладається завдання не просто встановити факти, констатувати їх існування, але й пояснити їх сутність, взаємозв'язки.

Таким чином, приходимо до ряду узагальнених висновків.

Пізнавальна діяльність адміністративного та кримінального судочинства та доказування протікають надзвичайно складно і проявляється у вирішенні цілої системи простих та складних завдань, які впливають зі склавшихся ситуацій та основної мети судочинства – встановлення об'єктивної істини у справі.

Пізнання є невід'ємною складовою кримінально-процесуального та адміністративно-процесуального доказування. Інакше доказування лишається безтілесною формою, що не має пізнавальної сутності.

Всебічне й об'єктивне розслідування можна провести лише тоді, коли буде об'єднано доказування та всі рівні, способи, аспекти пізнання як різні сторони наближення мислення суб'єкта до об'єктивної дійсності.

Список використаних джерел:

1. Лузгин И.М. Расследование как процесс познания.– М.: Юрид. лит., 1969.– С.21-22.
2. Див.: Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. – М., Наука, 1971. – Т.1.- С.298-299.; Савицкий В.М. Государственное обвинение в суде. – М.: Наука, 1971. – С.156-158.
3. Джатиев В.С. Общая методология и современные проблемы обвинения и защиты по уголовным делам: Автореф. дис... доктора юрид. наук.– Владикавказ, 1995.– С.5.
4. Рыжаков А.П. Уголовно-процессуальное доказывание: понятие и средства.– М.: Филинь, 1997.– С.22.
5. Копнин П.В. Диалектика, логика, наука.– М.: Наука, 1973.– С.166.

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Філенко Костянтин Вікторович

заступник начальника управління з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю Херсонської обласної державної адміністрації

Масштабні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, охоплюються не тільки економічні, але й суспільні відносини. Особливого значення та актуальності набуває впровадження на державному і регіональному рівнях практичних механізмів налагодження взаємодії влади та громадськості з метою підтримки малозахищених верств населення, створення умов для нормальної життєдіяльності громадян.

У зв'язку з цим все частіше державні і громадські лідери, вчені та фахівці-практики звертають увагу на необхідність широкого запровадження соціального замовлення, пов'язуючи з ним сподівання на стимулювання подальшої розбудови «третього сектора», забезпечення публічності у діяльності владних органів, поліпшення якості суспільно важливих послуг населенню.

В Україні відсутнє загальноприйняте тлумачення терміну “соціальне замовлення”. Окремі громадські діячі, науковці та експерти вбачають у ньому інструмент ефективного розв'язання державою конкретної соціальної проблеми за допомогою громадських об'єднань, протиставляючи його поняттю “муніципальний грант”, який тлумачать як механізм залучення засобів на підтримку діяльності неприбуткових організацій [2].

Інші – підходять до постановки питання більш широко, висловлюючи думку, що муніципальні гранти або, як їх ще називають, конкурси соціальних проєктів – це лише одна з правових форм реалізації соціального замовлення [1].

У будь-якому випадку, беззаперечним є те, що обидва поняття тісно взаємопов'язані, взаємозалежні та мають багато спільного: одночасне використання державних і громадських ресурсів, визначення переможців на конкурсних засадах, схожість цільової спрямованості – посилення захисту громадян, підвищення якості соціальних послуг, розв'язання суспільно важливих проблем.

Перший досвід запровадження соціальних замовлень в Україні належить Одеській міській раді та місцевим громадським організаціям (2000-й рік). Результати такого об'єднання зусиль влади і громади не забарилися і виявилися кращими ніж очікувалося. Громадські організації, що перемогли у відповідних конкурсах, отримали активну підтримку міжнародних благодійних фондів. Це дозволило додатково залучити у соціальну сферу міста близько 450 тис. грн., що у 7 разів більше ніж сума видатків, передбачених у міському бюджеті 2001-го року на реалізацію соціальних замовлень [3].

Ініціативу Одеси перехопили інші міста України. Механізм соціальних замовлень використали Миколаїв, Чернівці, Алчевськ, Бердянськ, Вознесенськ, Львів, Рівне, Кам'янець-Подільський та багато інших населених пунктів.

При цьому досвід виконання в Україні соціальних замовлень на обласному рівні залишається вкрай обмежений і стосується лише окремих сфер. Такі замовлення, переважно, спрямовувалися на розвиток молодіжного середовища та реалізовувалися у регіонах як логічне продовження урядової ініціативи щодо проведення конкурсу проєктів програм, розроблених всеукраїнськими молодіжними, дитячими громадськими організаціями та їх спілками, стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї (постанова від 25 липня 2002 року № 1062).

Іншою постановою – від 12 жовтня 2011 року № 1049 – Кабінет Міністрів України, врахувавши позицію громадськості, затвердив загальний порядок проведення усіх конкурсів з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка з державного або місцевих бюджетів.

Цим документом встановлено новий, більш демократичний і прозорий, механізм поєднання ресурсів влади та громадськості для розв'язання актуальних проблем у суспільстві.

У Херсонській області запровадження соціальних замовлень вперше передбачено проектом регіональної програми сприяння розвитку громадянського суспільства «Свідома громадськість та відкрита влада» до 2015 року. Цей програмний документ уже успішно пройшов процедуру громадського обговорення, був схвалений колегією обласної державною адміністрацією і найближчим часом виноситиметься на затвердження обласною радою.

Таким чином, широке застосування механізму соціального замовлення як на державному, так і регіональному рівнях дозволяє досягти виконання ряду першочергових завдань: сформувати нову, активну й адресну, соціальну політику; поліпшити якість послуг, що надаються населенню; забезпечити додаткове фінансування соціальної сфери за рахунок залучення недержавних засобів; підвищити ефективність бюджетних витрат; створити додаткові умови для розвитку “третього сектора”.

Список використаних джерел:

1. Жураковський В. Що таке соціальне замовлення / Жураковський В. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://soczakaz.org.ua/teoriya/opredelenie-soczakaza-belarus/>
2. Лазарева Т.М. Соціальне замовлення як один із механізмів досягнення громадянської злагоди в суспільстві / Лазарева Т.М. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://soczakaz.org.ua/teoriya/soczamovlennya-socpartnerstvo/>
3. Соціальне замовлення в Україні: Обґрунтування та впровадження. Авторська гр. Брудний В.І., Камінник І.С., Асоціація підтримки громадських ініціатив “Ковчег”, Одеса, 2001.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ У ГАЛУЗІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Шайтан Олексій Олександрович
Волинський національний університет
ім. Лесі Українки

Методологічну основу дослідження складає теоретико-методологічна база, що обумовлена метою та особливостями досліджуваного явища – державної інформаційної безпеки у гуманітарній сфері та її реалізації в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Синтез системно-структурного, синергетичного методів сприяє детальному вивченню понять і категорій державної інформаційної безпеки та інформаційного суверенітету. За допомогою системно-структурного методу визначено складові інформаційної безпеки гуманітарної сфери, досліджено гуманітарну сферу як правову категорію. Метод дозволяє визначити місце та роль інформаційного права у вітчизняній правовій системі, питання його формування та розвитку як окремої галузі

права, місце інформаційних відносин у системі цивільних правовідносин, захист законних прав та інтересів суб'єктів інформаційних правовідносин [2, с. 35].

Синергетичний метод дозволяє з'ясувати особливості розвитку інформаційних правовідносин, визначити шляхи формування та становлення структури та функцій державного управління сферою інформаційної безпеки.

Історико-правовий метод використаний при аналізі місця та ролі безпеки як ключової категорії у забезпечення функціонування та розвитку держави та права. Безпека як комплексне соціальне явище, виступає фактором становлення та розвитку людини, держави та суспільства [2, с. 36].

Метод застосовано при вивченні становлення та розвитку наукових поглядів на предмет дослідження, розгляді еволюції нормативно-правової бази щодо функцій та повноважень державних органів управління галуззю інформаційної безпеки гуманітарної сфери.

Правове регулювання державної інформаційної безпеки підпадає під розроблену у США наприкінці ХХ століття П. Ді Маджио і У. Пауеллом «відкриту модель організаційного поля». З позиції цієї теорії рішення щодо інформаційної безпеки приймаються у певному інституціональному середовищі, яке включає державні структури, громадсько-політичні об'єднання, комерційні і некомерційні організації, що мають різні цілі, статус, ролі [5, с. 36].

Враховуючи, що інформаційна безпека значною мірою визначається глобалізаційними процесами, що відбуваються в сучасних умовах, актуальним для даного дослідження є синергетичний метод. Він допомагає розкрити сутність феноменів самоорганізації, нелінійності розвитку держави та суспільства, вивчити особливості розвитку правових основ інформаційної безпеки [7, с. 25].

Формально-юридичний метод використовується при дослідженні змісту та структури правових норм, що регулюють відносини інформаційного забезпечення функціонування органів державного управління гуманітарною сферою суспільного розвитку [1, с. 234].

Логіко-семантичний метод необхідний при дослідженні понятійно-категоріального апарату, визначенні елементів структури та змісту державного інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки, їхньої пріоритетності [4, с. 36].

Догматико-юридичний метод аналізу норм чинного законодавства дозволяє виявити в ньому прогалини та недоліки, сформулювати пропозиції щодо удосконалення правових норм у галузі інформаційної безпеки гуманітарної сфери [2, с. 37].

Порівняльно-правовий метод використовується при дослідженні історіографії наукової проблеми, аналізі та вивченні міжнародного досвіду правового регулювання інформаційної безпеки у гуманітарній сфері та особливостей його застосування у вітчизняних умовах [1, с. 235].

Аналіз і синтез використовувався під час визначення структури та елементів механізму забезпечення інформаційної безпеки у гуманітарній сфері. Системно-структурний метод застосовувався для розробки критеріїв поділу інформації на види, з'ясування рівнів інформаційної безпеки. Застосування функціонального методу дозволило встановити основні напрями вдосконалення правового та організаційного забезпечення інформаційної безпеки [3, с. 32].

Державно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки у гуманітарній сфері виступає як комплекс структурних складових, що адаптуються до зовнішнього середовища і унормовуються ієрархією правових норм і принципів. При цьому використовуються як можливості загальної теорії пізнання так і розробки правової онтології, гносеології, аксіології, юридичної антропології. Це обумовлює аналіз системи інформаційної безпеки через призму ціннісної ієрархії: інструментальної,

власної, соціальної цінності права як регулятора інформаційних правовідносин [6, с. 246].

Комплексне вивчення проблем інформаційної безпеки передбачає використання методів екстраполяції, моделювання та прогнозування, за допомогою яких слід передбачати можливі наслідки функціонування сучасної системи інформаційної безпеки для подальшого розвитку демократичного процесу, трансформаційних перетворень українського суспільства [6, с. 241].

На основі формально-логічного, системно-структурного, історичного, догматико-юридичного та діалектичного методу дослідження вивчалися: поняття та правовий режим інформації; структура, понятійно-категоріальний апарат державного інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки гуманітарної сфери; нормативно-правова база та напрямки вдосконалення законодавства у сфері дослідження; державна інформаційна політика, реальні та потенційні загрози інформаційній безпеці; міжнародний досвід правового регулювання державної інформаційної безпеки у гуманітарній сфері, захисту інтелектуальної власності [4, с. 121].

Отже, комплекс наукових методів дозволяє розкрити структуру та зміст дослідження, питання формування та розвитку правових основ державної інформаційної безпеки у гуманітарній сфері як системи та правового явища, визначити засади та напрями державної інформаційної політики, дослідити складові системи інформаційної безпеки у гуманітарній сфері, визначити національні інтереси у гуманітарній сфері, реальні та потенційні загрози їх реалізації, дослідити шляхи подолання таких загроз відповідно до діалектичного, історичного, синергетичного, системно-структурного, формально-логічного методів, взаємодії факторів формування та розвитку правових основ у сфері дослідження.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні / за ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Ін Юре, 1999. – 236 с.
2. Гордієнко С.Г., Стрельбицький М.П. Нормативно-правове регулювання захисту інтелектуальної власності в Україні: Монографія / С.Г. Гордієнко, М.П. Стрельбицький. – К., 2008. – 238 с.
3. Гордієнко С. Г. Молодому науковцю коротко про необхідне: наук.-практ. посіб. / С. Г. Гордієнко. – К.: КНТ, 2007. – 90 с.
4. Методологические основы научного познания / Под ред. проф. П. В. Попова: Учеб. пособие для студентов вузов. – М., Высш. шк., 1972. – 272 с.
5. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Пер. с англ. М. В. Арапова, Н. В. Малыхиной. – М., Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
6. Философия и методология науки: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. В. И. Купцова – М.: Аспект Пресс, 1996. – 551 с.
7. Степанов Е. А., Корнеев И. К. Информационная безопасность и защита информации: Учеб. пособие. – М., ИНФРА-М, 2001. – 304 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ І МІСЦЯ КОНТРОЛІНГУ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

Шапошиков Костянтин Сергійович
Херсонський державний університет

Сучасна система корпоративного управління вимагає нових підходів до організації та змісту управління з урахуванням нових можливостей інформаційного суспільства. Для здійснення ефективного корпоративного управління потрібні спеціальні управлінські інструменти, які ґрунтуються на використанні широких можливостей, що відкриваються інформаційним прогресом. Таким інструментом, який представляє механізм інформаційного та аналітичного забезпечення управління, є контролінг.

Термін «контролінг» походить від англійського *controlling* – контролювати, управляти, яке, у свою чергу, є похідним від французького слова, що означає «реєстр, список перевірки».

Спочатку під контролінгом розуміли сукупність завдань у сфері обліку і фінансів, а контролер був головним бухгалтером. Потім це поняття почали трактувати ширше: до функцій контролінгу стали відносити фінансовий контроль і оптимізацію використання фінансових ресурсів та джерел. Водночас професор Ельмар Майєр визначає контролінг як систему управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності фірми. Контролінг надає допомогу в корпоративному управлінні, у виконанні тих планів, які повинні бути реалізовані у найближчі 12–36 місяців, якщо прогнози й економічна дійсність у цьому прогнозованому періоді відповідатимуть одне одному.

Д. Хан обґрунтовує, що згідно з сучасним підходом контролінг може інтерпретуватися як інформаційне забезпечення орієнтованого на результат управління підприємством.

Термін «контролінг» вперше офіційно вживають у Німеччині, звідки він прийшов до країн СНД, зокрема до України, де паралельно використовують обидва терміни: «контролінг» та «управлінський облік». Водночас вважається, що термін «контролінг» інформаційно місткіший в умовах корпоративного управління.

Мета контролінгу є похідною від цілей підприємства. Вища мета полягає у збереженні й успішному подальшому розвитку підприємства. Контролінг сприяє також досягненню головної вартісної (монетарної) мети підприємства – оптимізації фінансового результату через максимізацію прибутку і цінності капіталу за гарантованої ліквідності. Водночас за допомогою контролінгу досягнення такої мети координується з досягненням соціальних і ринкових цілей та необхідними для цього заходами й ресурсами.

Похідними від основної мети контролінгу є отримання даних, оброблення і трансформація в інформацію для корпоративного управління та прийняття рішень, яка є нестандартною і призначається для виявлення тенденцій та закономірностей явищ і процесів у діяльності підприємства. Контролінг базується на системі нормування витрат, визначенні залежності між обсягом реалізованої продукції, витратами та прибутком, кількості витраченого часу на виробництво продукції, експлуатацію машин і управління та інших показників.

Функції контролінгу включають такі основні напрями, як: нормування витрат; розробку заходів щодо покращання роботи на підставі інформації про відхилення від норм; прогнозування ціноутворення; аналіз тенденцій розвитку підприємства; передбачення господарської і комерційної діяльності залежно від зміни умов роботи;

координацію мети різних рівнів управління для досягнення загальної мети фірми; відстеження фінансового стану корпорації.

Основними завданнями контролінгу є: ліквідація «вузьких місць», які визначаються на основі даних планування, обліку (інформації), аналізу, контролю і використання методів оперативного та стратегічного корпоративного управління; орієнтація на отримання результату.

Об'єктами онтролінгу виступають: ресурси підприємства; господарські процеси; фінансова діяльність підприємства; показники ефективності роботи підприємства.

Використання контролінгу в корпораціях дозволяє використовувати такі інструменти, як: системи планування і бюджетування на підприємстві; системи звітності, орієнтовані на керівників усередині підприємства; методи розрахунку витрат за видами діяльності та місцями виникнення; методики розрахунку маржинального прибутку; методики розрахунку ефективності діяльності підприємства; методики аналізу відхилень фактичних від планових показників та ін. Вище перераховані інструменти є основою планування, обліку й аналізу господарської діяльності підприємств, проте вони розробляються для конкретного керівника підприємства або структурного підрозділу.

Отже, функції, завдання та інструментарій контролінгу постійно доповнюються й удосконалюються відповідно до змін, які відбуваються в інституціональному середовищі, а тому значення контролінгу в корпоративному управлінні постійно зростає.

Список використаних джерел:

1. Корпоративне управління організаційним розвитком: креативні засади: [монографія] / Я.П.Квач, К.С.Шапошников, М.М.Адамкович; Одеський інститут фінансів. – Ізмаїл: СМІЛ, 2008. – 272 с.

2. Креативне корпоративне управління: теорія і практика: [монографія] / К.С.Шапошников; Херсонський державний університет. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. – 256 с.

3. Еволюція інституціональної теорії в контексті трансформації сучасних економічних систем: [монографія] / Ю.В.Богоявленська, К.С.Шапошников; Житомирський державний технологічний університет. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 550с.

КОНДОМІНІУМ – ОБ'ЄКТ ЧИ СУБ'ЄКТ ЖИТЛОВИХ ВІДНОСИН?

Янголь Євген Васильович

*Харківський національний університет
внутрішніх справ*

У сфері використання житлового фонду України назріло багато проблем, що потребують докорінного осмислення й переопрацювання з урахуванням наявних тенденцій до роздержавлення даного майна та самих послуг з його утримання. Останнє було відображено у Загальнодержавній програмі реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009 - 2014 роки, затвердженій Законом України від 24 червня 2004 року № 169-IV, якою передбачено поетапні кроки переведення житлово-комунального господарства на утримання об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Зокрема, серед очікуваних результатів реалізації цієї програми ріст кількості таких об'єднань по Україні прогнозується до 45530, що у питомій вазі відображає збільшення обслугованого житлового фонду ними з 7,3 % у 2009 році до 70,0 % у 2014 році.

У зв'язку з цим виникає питання встановлення правової природи поняття “кондомініум”, яке безпосередньо пов'язане з управлінням житловим фондом та має прогресивну тенденцію до поширення на пострадянських просторах протягом останніх років.

У приватноправовій сфері під кондомініумом (condominium, від латинського con - разом, спільно і dominium - володіння, влада) розуміють форму загального володіння житлом.

Водночас, аналіз наявних на сьогодні нормативних актів України та деяких інших країн дає привід зробити висновок, що розповсюдженим використанням цього терміна є визначення єдиного комплексу нерухомого майна (ст. 1 Закону Російської Федерації “Про товариства співвласників житла” від 15.06.1996 року, ст. 1 Закону Республіки Молдова “Про кондомініум у житловому фонді” від 30.03.2000 року), різновиду некомерційної юридичної особи (ст. 3 Закону Республіки Вірменія “Про кондомініум” від 4.06.2002 року, Указ Президента Російської Федерації від 23.12.1993 року № 2275, Закон Республіки Польща “Про власність на приміщення” від 1994 року) та форми власності на нерухомість (ст. 209 Цивільного кодексу Республіки Казахстан).

У проекті вітчизняного Закону “Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, товариства власників житла та асоціації кондомініумів” від 14.07.1999 року № 3211-1 було поєднано обидва перших значення даного слова, однак у ході прийняття цього закону від запозиченого слова “кондомініум” відмовились. Сутність кондомініуму була сформульована у Положенні про порядок організації та діяльності об'єднань, що створюються власниками для управління, утримання і використання майна житлових будинків, яке перебуває у загальному користуванні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.07.1995 року №588, а пізніше було відтворено у Законі України “Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку”. Перший документ відносить його до суб'єктів цивільного права, в другому містяться деякі ознаки опосередкованого віднесення кондомініуму до об'єктів.

Згідно статті 4 Закону кондомініум створюється для забезпечення і захисту прав його членів та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання неподільного і загального майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. В одному житловому комплексі може бути створене тільки одне об'єднання. При цьому, що згідно ст. 1 Закону житловим комплексом є єдиний комплекс нерухомого майна, що утворений земельною ділянкою в установлених межах, розміщеним на ній жилим багатоквартирним будинком або його частиною разом із спорудами та інженерними мережами, які утворюють цілісний майновий комплекс. Останнє дещо дефініції єдиного майнового комплексу за підприємницькою метою використання (ст. 191 ЦК).

Відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону в одному житловому комплексі може бути створене тільки одне об'єднання. Житловий комплекс, в свою чергу, як було зазначено, згідно із абзацом 3 ч. 1 ст. 1 цього ж Закону, - це єдиний комплекс нерухомого майна, що утворений земельною ділянкою в установлених межах, з розміщеним на ній житловим багатоквартирним будинком або його частиною разом із спорудами та інженерними мережами, які утворюють цілісний майновий комплекс.

Разом з тим у проекті Житлового кодексу (ч.1 ст.48) закладені передумови віднесення до житлового комплексу декількох будинків. Об'єкти, утворюючі кондомініум загалом можна розділити на три групи: об'єкти, що знаходяться у власності окремих домовласників (тобто самостійні об'єкти права); об'єкти нерухомості, призначені для обслуговування єдиного комплексу (не є самостійними об'єктами); об'єкти нерухомості, які можуть бути самостійними об'єктами права.

Отже, кондомініум опосередковано слід розглядати як єдиний майново-земельний комплекс з особливим правовим режимом, кваліфікуючою ознакою якого є наявність виділеної в натурі земельної ділянки. Даний комплекс не є єдиною нерухомою річчю, єдиним об'єктом суб'єктивних прав. Об'єктами права і операцій, що підлягають державній реєстрації, в кондомініумі виступають: житлові і нежитлові приміщення; загальне майно здатне бути (обмежено або повною мірою) оборотоздатним.

Щодо характеристики кондомініуму як суб'єкта, то в первісному варіанті проектом Закону "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" пропонувалось встановити три типи об'єднань власників житла: об'єднання співвласників багатоквартирного будинку; товариство власників житла; асоціація кондомініумів.

В сучасному варіанті відображено перший і останній типи, товариство власників не знайшло свого відображення. Разом з тим проект Житлового кодексу повертається до первісного варіанту згаданого закону.

Тобто, як бачимо у питанні співвідношення поняття кондомініуму в ролі об'єкта чи суб'єкта цивільного права відповідь не знайдена, хоча превалюючим у національному законодавстві є закріплення саме його правосуб'єктності.

КЛАСТЕРНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ І ГРОМАДИ (ДОСВІД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

*Яценко Андрій Анатолійович
Херсонська обласна державна
адміністрація*

Розвиток громадянського суспільства – одна з найважливіших умов становлення України як демократичної, правової і соціальної держави.

На території Херсонської області активно впроваджуються ініціативи щодо забезпечення публічності в управлінському процесі, поглиблення співробітництва з об'єднаннями недержавного сектору.

Важливу роль у процесі реалізації державної політики в економічній, соціальній та гуманітарній сферах, забезпечення відкритості та прозорості в роботі органів виконавчої влади, налагодження соціального партнерства, залучення широкої громадськості до розв'язання нагальних проблем життєдіяльності області відіграють консультативно-дорадчі органи при обласній та районних державних адміністраціях. Тільки обласного рівня таких нараховується на даний момент близько 130-ти. До складу цих органів входять та беруть безпосередню участь у їх роботі численні представники інститутів громадянського суспільства.

Зокрема, активно діє Громадська рада при обласній державній адміністрації, сформована за новим, більш прогресивним, механізмом на підставі постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

У її складі представлені відомі в області громадські діячі, лідери впливових обласних громадських організацій, які систематично долучається до розгляду та обговорення проектів соціально важливих документів.

У 2010 році розпочала активну роботу і новостворена молодіжна рада при обласній державній адміністрації, спрямована на залучення лідерів молодіжного руху області до реалізації державної політики у відповідній сфері.

У липні 2010 року з метою консолідації зусиль козацької громади та органів влади області створено обласну раду громадських організацій сучасного українського козацького руху при голові обласної державної адміністрації.

Таким чином, діяльність консультативно-дорадчих органів при органах державної влади має велике значення у процесі забезпечення громадського контролю над владою та залучення громадськості до управлінського процесу. Разом з тим, обласна державна адміністрація вживає додаткових заходів щодо унормування та підвищення ефективності роботи консультативно-дорадчих органів, ліквідації тих з них, які функціонують формально.

Однією з основних форм безпосередньої взаємодії обласної державної адміністрації з інститутами громадянського суспільства є участь у реалізації спільних проектів і програм, спрямованих на вирішення проблемних питань у різних сферах життєдіяльності області.

Так, в Херсонській області відповідно до Угоди про партнерство між обласною державною адміністрацією, обласною радою та Програмою розвитку ООН в Україні успішно реалізується проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Він має на меті сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні через підтримку та співфінансування громадських ініціатив. Загалом у межах відповідного проекту на території регіону створено 54 кластери, які об'єднують зусилля громад сіл, селищ, міст, органів місцевого самоврядування, виконавчої влади і бізнесу. Цими кластерами реалізовано біля 60 мікропроектів на суму понад 7 млн грн.

Це дозволило розв'язати ряд нагальних проблем, які турбували населення, у тому числі щодо ремонту соціальних об'єктів, поліпшення систем водопостачання та енергозбереження. У 2011 році розпочато реалізацію другого етапу зазначеного проекту. Реалізація подібних ініціатив дозволяє громадам стати безпосередніми учасниками, суб'єктами управлінського процесу, відчутти власну відповідальність за стан місцевого розвитку, підвищити громадянську активність населення.

Один з потужних проектів є кластер сільського зеленого туризму «Зелені хутори Таврії», який об'єднує 75 окремих селянських господарств, підтримується органами місцевого самоврядування Голопристанського району, тісно співпрацює з підприємствами, науково-освітніми закладами, обласним центром зайнятості, туристичними і транспортними компаніями, громадськими організаціями. Проект полягає у забудові 100 гектарів болотних та солончакових територій, які не можливо використовувати з метою вирощування сільгосппродукції, традиційними українськими сільськими будинками початку ХХ та розвитком традиційних ремесел. Фактично, створюється етнографічно-екологічний музей під відкритим небом.

Сьогодні всі об'єкти являють собою 45 хуторів, які поєднуються між собою за допомогою водного сполучення та сільських доріг. Кожний хутір-острів спеціалізуватиметься на певному виді промислу чи відпочинку. Для туристів організовано відпочинок, спілкування з природою. Земельні ділянки під майбутні хутори знаходяться на території Великокардашинської сільської ради між кардашинськими озерами. Хутори будуть мати цікаві назви у відповідності до індивідуальної специфіки та колориту: Ковальський, Гончарний, Козацький, Рибальський, Казковий, Циганський та ін.

За перші два роки реалізації проекту заплановано відновлення інфраструктури — доріг, каналів, мостів, підведення прісної води до кожного острова, облаштування третини островів. Вже сьогодні для 45 родин хутори є постійним місцем проживання та основним місцем роботи. Додатково буде створено 60 робочих місць для найманих працівників. Влітку 2011 року «Зелені хутори Таврії» прийняли більше 10 000 туристів (в 2010 році кластер прийняв біля 5 000 туристів).

Реалізація проекту відбувається у 5 етапів:

1 і 2 етапи реалізовані за власні кошти ініціаторів проекту – учасників кластеру.

1 етап – 1 млн. 200 тис.грн. (будівництво доріг, дамб, каналів - 20% території);

2 етап – 1 млн. 300 тис.грн. (музей, кузня, озера для водних розваг);

3 етап – 1 млн. 500 тис.грн. (центр декоративно-ужиткового мистецтва, будівництво доріг, дамб, каналів);

4 етап – потребує інвестиційних вкладень 2,5 млн.грн. (фітотерапія);

5 етап – необхідно вкласти 1 млн. грн.. (паркінг для автокемпінгів).

У наступні чотири роки планується будівництво ще 30 хуторів, що збільшить до 75 сімей учасників проекту, збільшення робочих місць до 700 чоловік, створення єдиного центру управління транспортно-туристичним потоком Херсонської області. Діяльність такого кластеру за рахунок його співпраці з базами відпочинку на узбережжі Херсонської області, Одеської, Миколаївської областей та курортами АР Крим дасть можливість вже в 2012 році збільшити кількість туристів на Херсонщині з 1500000 до 2500000, в 2013 році до 4000000 чоловік, до 7 млн. туристів у 2015 році.

Реалізація цього кластерного проекту вже має позитивний соціально-економічний ефект для регіону:

- для сільського населення не тільки важливо знайти роботу, але ще більш важливо знайти постійну (не сезонну), стабільну і легальну роботу;
- проект сприяв створенню стійкого партнерства органів місцевого самоврядування з приватним та державним секторами, широким колом суб'єктів місцевого розвитку у конкретній програмі територіального розвитку;
- дав змогу об'єднати зусилля як малого і середнього бізнесу, так і великих підприємств у здійсненні конкретного проекту;
- відкрив шлях до внутрішніх інвестицій, для яких виникла і існує відчутна мотивація;
- сприяв лібералізації ринку робочої сили;
- поліпшив умови доступу до кредитів;
- покращив можливості доступу до ринків збуту, а точніше створює новий регіональний ринок збуту нових видів послуг;
- значно поживав розвиток соціальної інфраструктури та позитивно вплинув на вирішення широкого кола соціальних проблем.

Вагомим елементом співпраці обласної державної адміністрації та об'єднань громадян стала також громадська експертиза управлінських рішень і управлінської діяльності.

Так, за допомоги обласної державної адміністрації громадська організація “Успішна жінка” здійснила громадську експертизу виконання обласної програми з протидії торгівлі людьми, “Нова генерація” - діяльності обласної державної адміністрації щодо утвердження гендерної рівності, “Молодіжний центр регіонального розвитку” – реалізації в області державної молодіжної політики, благодійний фонд “Захист” – стану захисту прав дітей на Херсонщині. Їх експертні пропозиції були враховані під час розробки та виконання відповідних управлінських рішень [1].

З метою налагодження соціального партнерства, а також відповідно до численних ініціатив Президента України В.Ф.Януковича, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, що підтримані громадськістю, на Херсонщині вперше розроблено обласну програму сприяння розвитку громадянського суспільства «Свідома громадськість та відкрита влада» на період до 2015 року [2].

Для її підготовки обласною державною адміністрацією була створена спеціальна робоча група, до складу якої увійшли представники місцевих органів

державної влади, депутати обласної ради, авторитетні громадські діячі, вчені та експерти.

Розроблений нею проект програми був підтриманий у ході публічного обговорення за участю членів Громадської ради при обласній державній адміністрації, інших представників громадськості, схвалений 28 вересня 2011 року на засіданні колегії обласної державної адміністрації і переданий на розгляд обласної ради.

Список використаних джерел:

1. Реєстр громадських експертиз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.kherson.ua/uk/frontend/page/1870/gromadski-ekspertizi>.

2. Розпорядження голови Херсонської обласної державної адміністрації від 05 жовтня 2011 року № 618 «Про проект обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства «Свідома громадськість та відкрита влада» на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.kherson.ua/uk/frontend/page/11/rozporядzhennya>.

3. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні: Навч. посіб. – К.: УАДУ, 2000. – 200 с.

4. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.

5. Пащенко І.Н. Економіка праці та соціально-трудова відносина. – Львів. – 2007. – 260 с.

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

ПРОБЛЕМА БІПАТРИЗМУ В УКРАЇНІ

Андрущак Роман

*Інститут історії, етнології і права
Вінницького державного педагогічного
університету ім. М. Коцюбинського*

Проблема інституту подвійного громадянства займає провідне місце в Українському законодавстві, що стосується питань громадянства. Це пов'язано із недостатнім врегулюванням такого правового явища, як біпатризм, як на світовому, так і на загальноукраїнському рівні. Дана проблема є досить актуальною і потребує більш детальнішого дослідження.

Метою статті є характеристика проблеми біпатризму в Україні через нормативно – правові акти національного законодавства.

Громадянство є основою правового статусу особи як у державному, так і в міжнародному праві. Громадянство України – це стійкий, необмежений в просторі правовий зв'язок особи з Українською державою, заснований на юридичному визнанні державою цієї особи громадянином України, внаслідок чого особа і держава набувають взаємних прав і обов'язків в обсязі, передбаченому Конституцією і законами України[8].

Громадянство - це належність особи до даної держави, внаслідок якої на особу поширюються суверенні права держави і забезпечується захист її прав і законних інтересів як всередині країни, так і за її межами.

Система конституційно–правових норм, що регулюють питання громадянства складає головний конституційно-правовий інститут – інститут громадянства.

Національне законодавство в галузі громадянства спирається насамперед на Конституцію України[1], Закон України «Про громадянство України»[2], Закон України «Про біженців»[5] і Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»[4]. Основним положенням з усього пласту законодавства України в галузі регулювання питань громадянства, є положення задеклароване в Конституції України (ст. 25)[1] та у преамбулі Закону України «Про громадянство України», де зазначається, що право на громадянство є невід'ємним правом кожної людини (останнє є фактичним відображенням відповідного положення Загальної декларації прав людини 1948 р. (ст. 15)[6] та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. (ст. 24))[7].

Подвійне громадянство (біпатризм) є таким правовим статусом особи, за яким вона одночасно має громадянство двох або більше країн. Подвійне громадянство виникає:

по-перше, за народження дитини у державі, де діє принцип «права ґрунту», від батьків, які мають громадянство держави, де діє принцип «права крові» (наприклад, Чилі – Україна, Аргентина – Росія, Бразилія - Великобританія);

по-друге, за натуралізації, якщо законодавство країни, громадянства якої

набуває індивід, не вимагає відмови від попереднього (Іспанія – Росія, Ізраїль - Україна);

по-третє, внаслідок шлюбу жінки з іноземцем, якщо законодавство країни дружини зберігає за нею громадянство, а законодавство країни чоловіка надає їй свого громадянства;

по-четверте внаслідок укладання міжнародних договорів, що сприяють виникненню подвійного громадянства, та власне свідомої діяльності законодавця.

Переважна більшість держав світу встановлюють сьогодні єдине громадянство – адже саме цей принцип забезпечує однаковий правовий зв'язок кожного громадянина зі своєю державою. Україна сьогодні входить до списку саме таких країн. Про це свідчить Закон України «Про внесення змін до закону України «Про подвійне громадянство» від 16 липня 2005 року.

Конституція України[1], а також закон «Про громадянство України» декларують що громадянство в Україні є єдиним[2].

Принцип невизнання подвійного громадянства записаний у ст. 3 багатосторонньої Гаазької конвенції 1930 р. «З деяких питань стосовно колізій законів про громадянство»[9]. Проте у національному праві багатьох держав подвійне громадянство не визнається. Так, ст. 2 Закону України «Про громадянство України» встановлює: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави, або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України»[2].

Незважаючи на це, біпатриди фактично існують. Тому перед судами й посадовими особами постійно постає проблема визнання критерію встановлення єдиного законного громадянства біпатридів з точки зору як національного, так і міжнародного права.

Негативна сторона біпатризму полягає у порушенні ним стійкого юридичного зв'язку, який існує між громадянином і державою та породженні міжнародних конфліктів, що підривають авторитет країни. Також біпатризм дозволяє цілком легально уникати кримінального переслідування небезпечним злочинцям, які підлягають суду.

Конституція України не допускає подвійного громадянства. Водночас законодавець не прийняв відповідних актів, які мали б відповідати на питання відповідальності за подвійне громадянство. Подвійне громадянство країн, законодавством яких передбачено, що своїх громадян правосуддю інших країн вони не видають, стосується Ізраїлю та Росії. У випадку загрози відповідальності одразу ж можна опинитися за кордоном під захистом іншої країни[10].

У випадку введення інституту подвійного громадянства виникає і ряд інших проблем, як наприклад проблеми із дипломатичним і консульським захистом біпатрида, із реалізацією виборчого права тощо. Зрештою, подвійне громадянство формує загрозу втручання однієї держави у внутрішні справи іншої під виглядом захисту інтересів своїх громадян.

Окрім того, подвійне громадянство - це не лише можливість користуватися всіма правами в обох державах, але й необхідність нести подвійне навантаження обов'язків та зобов'язань перед цими державами (приміром податкових, чи військових). Як свідчить міжнародна юридична практика, нерідко виникають ситуації, коли необхідність виконувати закони одночасно двох держав призводить до суперечностей і людина опиняється перед складним вибором: закон якої країни порушити, щоб не порушити законів іншої.

Наразі проблема впровадження інституту подвійного громадянства в Україні залишається дискусійною і важко сьогодні говорити про можливість, про доречність його впровадження. Чи готова Україна сьогодні покласти на себе зобов'язання по

врегулюванню колізій, які можуть виникнути внаслідок відповідної зміни законодавства, якщо і дотепер остаточно не врегульоване питання про захист громадян України, які знаходяться за межами Батьківщини? Чи в змозі буде держава забезпечити єдиний правовий статус для всіх громадян України та однаковий правовий зв'язок кожного громадянина з державою? Чи зможе держава запобігти реалізації можливих загроз національній безпеці у випадку застосування принципу подвійного громадянства. Так чи інакше, з боку виконавчої влади, говорити про програму впровадження цього принципу зарано, тим більше у ситуації невизначеності з реальними стратегічними орієнтирами держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (із змінами і доповненнями). – К.: Атіка, 2006. – 64 с.
2. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001
3. Закон України «Про правовий статус закордонних українців» від 04.03.2004
4. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 06.12.2003
5. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011
6. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948
7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.
8. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2000. – С.81
9. Фединяк Г.С, Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. - 2-е вид., допов. - К., Юрінком Інтер, 2000. - 416 с.
10. Шурхало Д. Подвійне громадянство в Україні: юридичні і політичні аспекти. // <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24295294.html>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АВТОНОМНИХ УТВОРЕНЬ У СКЛАДІ УНІТАРНОЇ ТА ФЕДЕРАТИВНОЇ ДЕРЖАВ

Благовещенська Олеся

Херсонський державний університет

Серед багатьох теоретичних і практичних проблем сучасного державотворення, що потребують глибокого дослідження і узагальнення, важливе місце посідає комплексна проблема правового статусу автономних утворень. Якщо взяти, наприклад, визначення поняття «автономія», що даються в сучасній літературі, то вражає розмаїття розуміння сутності проблеми та вразливість кожного визначення з огляду на його довершеність і повноту. Але якщо звернутися до реально існуючих автономій у сучасних державах світу, то багато з них за своєю суттю не відповідатимуть усім цим визначенням.

Про недосконалість понятійного апарату стосовно автономних утворень свідчить також відсутність єдиного, узгодженого підходу до їх класифікації. Звертає на себе увагу і той факт, що про автономії в літературі у більшості випадків згадується у контексті державного устрою унітарних держав. Автономії у складі федеративної держави розглядаються рідше і у загальному вигляді.

До унітарних держав, які мають у своєму складі автономні утворення, зазвичай відносять Італію, Іспанію, Великобританію, Данію, КНР, Португалію, Фінляндію, Індонезію, Судан, Францію, Габон; до федеративних – Індію, Російську Федерацію, Бельгію, Німеччину [5, с.30].

У юридичній літературі виділяють такі форми автономій: персональну, корпоративну, територіальну (політична та адміністративна).

Персональна форма автономії існує в Австрії, Угорщині, Фінляндії, Швеції, Естонії. Спроба утворити національно-персональну автономію була зроблена і в Україні у 1918 році, але ця ідея не була реалізована у зв'язку з припиненням існування Центральної Ради того ж року [2, с. 141].

Корпоративна автономія існує у деяких невеликих штатах Індії, а також на Ямайці (народність маруни мають певну автономію).

До територіальних автономних утворень можна віднести - Корсику у Франції, Іракський Курдистан, Азорські острови у Португалії [1, с.112].

Є у світі й такі держави, у яких вся територія складається з автономних утворень - Японія та Італія.

Політична автономія (її ще називають державною та законодавчою) існує в таких унітарних державах світу – Північна Ірландія у Великобританії, Аландські острови у Фінляндії, Гренландія у Данії, Корсика у Франції, архіпелаги Азорський і Мадейра в Португалії тощо. Повноваження цих автономій визначаються конституцією держави або спеціальним законом, можуть мати своє громадянство і свою конституцію. Широке повноваження мають політичні автономії в постсоціалістичних країнах, зокрема Республіка Нахічевань в Азербайджані, Республіка Каракалпакія в Узбекистані. Відповідно до Конституції Азербайджану Нахічеванська Республіка є автономною державою у складі Азербайджану зі своєю конституцією та правом приймати закони, що не суперечать конституції та законам Азербайджанської Республіки.

Відповідно до Конституції Узбекистану Каракалпакстан є суверенною демократичною Республікою, яка має свою конституцію і навіть має право виходу зі складу Республіки Узбекистан на підставі загального референдуму населення автономії.

Адміністративна автономія існує у значно меншій кількості держав світу порівняно з політичною автономією. У Китайській Народній Республіці нараховується найбільша кількість адміністративних автономних утворень – понад 100. Національні меншини КНР можуть утворювати три ступені автономій: автономні райони, округи, повіти. Крім того, є ще два особливих адміністративних райони – Сянган та Аоминь [4, с.22].

Російська Федерація, у якій існує Єврейська автономна область і 10 автономних округів, посідає друге місце за кількістю адміністративних автономій. Невеликі адміністративні автономії є в Таджикистані, Нікарагуа, Індії та в інших країнах [4, с.23].

У порівнянні з вище наведеними автономними утвореннями Автономна Республіка Крим у складі України має більш обмежені повноваження, не беручи до уваги те, що вона має статус республіки та власну конституцію [3, с.254].

Отже, на основі викладеного можна зробити висновок про те, що оптимальне поєднання централізації та децентралізації державної влади, що має важливе значення для демократичного розвитку всього суспільного життя, забезпечують цілісність та стабільність як унітарної, так і федеративної держави. Ефективним способом вирішення проблеми правового статусу автономних утворень є конституційно-правове закріплення за складовими частинами унітарної та федеративної держав статусу автономій.

Список використаних джерел:

1. Борденюк В. Територіальна автономія як явище державно-правового життя: конституційно-правові аспекти / В. Борденюк // Ефективність державного управління в умовах змін [Текст]: зб.наук.пр. – К.: [б.в.], 2005. – С. 102-124.

2. Історія Української Конституції / Упоряд. А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко – К.: Право, 1997. – 356 с.

3. Копиленко О.Л. Автономна республіка Крим: проблеми правового статусу [Текст] / О.Л. Копиленко. – К.: Таксон, 2006. – 342 с.

4. Мяловицька Н. А. Теоретичні проблеми правового статусу автономних утворень у сучасних державах світу // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 4. – С. 20-23.

5. Мяловицька Н. А. Конституційні автономії у федеративному устрої Німеччини // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. - № 1. – С. 28 - 40.

ТРАКТУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВЛАСНОСТІ КРІЗЬ НОРМИ РИМСЬКОГО ПРАВА

Вінчевська Владислава

Херсонський державний університет

Право Стародавнього Риму — яскрава сторінка світової історії. Понад дві тисячі років тому на основі рабовласницького способу виробництва склалася і розвинулась правова система, в якій найбільшого успіху досягла розробка основних інститутів приватного права. Зокрема, набуло своєї завершеності формулювання багатьох правових принципів, особливо тих, що стосуються приватної власності, договірною, спадкового, сімейного та інших галузей права. Право стало класичним юридичним виразом життєвих умов і конфліктів суспільства, в якому панує приватна власність.

Цивільне право змінювалось і вдосконалювалось для того, щоб задовольняти потреби римського суспільства, яке бурхливо розвивалося. Римське цивільне право первісне знало державну й общинну власність на землю і приватну власність на інше майно. В умовах нескінченної боротьби за переділ землі і склалися суспільні відносини з приводу користування нею, що наклало відбиток на формування їхнього правового оформлення.

Обсяг і межі права приватної власності римляни визначали за допомогою вказівки правомочності власника. Сукупність цих правомочностей складав зміст права власності. Римський власник мав наступні права: право володіння (*jus possidendi*); право користування (*jus utendi*); право розпорядження (*jus abutendi*); право одержувати доходи (*jus fruendi*); право захисту (*jus vindicandi*). Однак згодом, помітивши, що деякі правомочності у визначеній мірі повторюють один одного, римляни звужують їхнє коло. У результаті відпала така правомочність, як право захисту (*jus vindicandi*), оскільки всяке право підлягає захисту і виділяти спеціальну правомочність для права власності просто немає необхідності; право користування (*jus utendi*) поглинуло право одержання доходів від речі (*jus fruendi*). Залишилося лише три правомочності – право володіння (*jus possidendi*), право користування (*jus utendi*) і право розпорядження (*jus abutendi*), що охоплюють усі можливі форми і способи впливу власника на річ і в той же час зазіхання інших осіб, що відмежовують право захисту майнових інтересів, що пов'язані з володінням від права власності, на цю же річ. Тому право власності називають ще найбільш повним, правом по обсязі, оскільки всі інші права на річ уступають йому в цьому.

Кодекс Юстиніана (529-534 р. н. е.) визначає право власності як повну владу особи над річчю. Головна властивість права власності - це поєднання необмеженого панування особи над річчю з правом розпоряджатися нею, правом визначати її долю (продати, обміняти, віддати в заставу, знищити тощо).

Основи інституту власності у Стародавньому Римі стали настільки значущими і доскональними, що їх застосування у подальших системах кодифікації є доволі закономірним та обґрунтованим явищем. Наприклад, ця рецепція вбачається в нормах

Німецького та Французького права XIX століття. При ретельному дослідженні французького законодавства того часу з'ясовується, що характеристика інституту права власності з часів Римської імперії істотних змін не зазнала.

Французький законодавець, складаючи відомий Кодекс Наполеона (1804 р.), перерахував у статті 544 основні правомочності власника (користування і розпорядження майном). Цей кодекс побудовано за інституціональною системою, в основі якої — рецепція Інституцій Гая (*Corpus Juris Civilis*).

Німецький законодавець обрав інший підхід. Упорядники остаточного проекту усенімецького Цивільного Уложення (1896 р.), всіляко уникаючи наукових дефініцій, не дали поняття права власності. Загальна норма, яка характеризує це право, одержала тому таку редакцію: «Власник речі може, наскільки не перешкоджають закон чи права третіх осіб, поводитись з реччю на свій розсуд і виключати інших від впливу на неї» (§ 908). Цей кодекс ґрунтувався на пандектній системі, що була рецепційована з Дигестів (Пандектів) Юстиніана.

Щодо питань рецепції римського права в СРСР слід мати на увазі, що з самого початку свого існування радянська влада почала енергійно руйнувати існуючу систему майнових відносин, активно застосовуючи, крім усього, і правові засоби. Останні слугували не стільки для урегулювання нових відносин, скільки для знищення центральних інститутів приватного права (у цьому нема нічого дивного, якщо пригадати, що сутність комунізму в першу чергу вбачали в тому, що це лад, позбавлений приватної власності, відмова від визнання необмеженого права власника панувати над речами).

Римське право та юриспруденція незалежної України перебувають, так би мовити, у нестійкому динамічному зв'язку, який почав формуватися ще в СРСР у період так званої «перебудови» 80-х років і знайшли відображення в проекті Основ цивільного законодавства 1991 р.

Третя книга Цивільного Кодексу України складається з двох розділів і 12 глав (ст. 316—417). Розділ I визначає загальні положення про право власності, набуття та припинення права власності, право спільної власності, право власності на землю та на житло. Розділ II визначає загальні положення про право на чуже майно, право володіння чужим майном, право користування чужим майном, право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб і право користування чужою земельною ділянкою для забудови. Приблизно так само побудований інститут права власності у Цивільному кодексі Російської Федерації.

В умовах формування сучасної правової системи України питання рецепції римського приватного права є особливо актуальним. Адже, по-перше, багато положень і принципів римського приватного права і сьогодні є непохитними "стовпами" розвиненого цивільного права. По-друге, в основі цивільного законодавства багатьох держав, з якими Україна розвиває економічне, науково-технічне співробітництво, лежать досконалі, перевірені часом, форми римського приватного права. По-третє, теоретичні узагальнення, терміни, запроваджені римськими юристами, перевірені практикою їх застосування, становлять скарбницю правової культури і також є надбанням українських правників.

Список використаних джерел:

1. *Corpus iuris civilis* // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.) — СПб., 1890—1907.
2. Гримм Д. Д. Лекции по догме римского права. М., 2003. 496 с. Покровский И. А. История римского права. М., 2004.

3. Глиняный В.П. История государства и права зарубежных стран. В 2-х ч. – Х., 2000, - ч. I
4. Савельев В.А. Гражданский кодекс Германии. – М.: Юрист, 1994
5. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посібник. – Київ-Львів, 2003
6. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. Т. II /За ред. Гончаренка В.Д. – К., 1998
7. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посіб. для студ. юрид. вузів. – К.: Вентурі, 1997

ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНФЛІКТУ В ТЕОРІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Гарбарчук Тетяна

Херсонський державний університет

Сучасна правова наука, особливо конституційне право, потребує фундаментальних досліджень, що мають містити поряд із теоретичними відомостями узагальнення і осмислення практики конституційно-правового будівництва. Одним із питань, на яке конституційно-правова теорія дотепер не давала однозначної відповіді, є питання конфліктності у сфері конституційно-правових відносин [1].

Соціальні конфлікти, як правило, характеризуються наявністю певних правових аспектів. Багато конфліктних ситуацій виникає і має перебіг у сфері правовідносин, які об'єктивно породжуються юридичними ситуаціями, а потім мають бути вирішені саме юридичними засобами. Це стало приводом для виникнення і становлення нової комплексної наукової дисципліни теоретико-прикладного характеру - юридичної конфліктології, яку відносять до спеціальних конфліктологічних теорій та визначають сутність її предмета як проблеми взаємодії між суб'єктами правовідносин чи проблеми конфлікту у правовій галузі. Такий підхід дає змогу поєднати проблему конфліктів із правовими інститутами, розглянути конфлікт не в абстрактному соціальному просторі, а у реальному зв'язку з існуючими правовідносинами, юридичними механізмами і чинним законодавством.

Інструментальний характер конфліктології дозволяє поглибити знання у сфері конституційного права, оскільки при дослідженні конституційно-правових інститутів неодмінно доведеться зіткнутися з конфліктами між ними. Крім того, інструментальні конфліктологічні знання можуть сприяти поліпшенню правового регулювання у сфері конституційно-правових відносин.

Ще у 1996р. професор Ю. Тодика – основоположник вітчизняної конституційної конфліктології- поставив на порядок денний вивчення конфліктів у конституційно-правовій сфері, визначивши державно-правову конфліктологію важливим напрямком наукових досліджень [2].

Конституційний конфлікт є необхідною формою розвитку конституційно-правової реальності, що поєднує в різних пропорціях деструктивні та конструктивні компоненти, які збагачують людей новим соціальним досвідом як негативного, так і позитивного характеру. Він розглядається як вид юридичного конфлікту та становить протистояння у політико правовій взаємодії суб'єктів конституційних відносин, яке відображається в інституційно-норматизованих взаємоспрямованих діях цих суб'єктів щодо визнання, задоволення, захисту своїх інтересів, потреб, цілей. Тобто у загальному вигляді конституційний конфлікт є конфронтаційним типом взаємодії суб'єктів конституційно-правових відносин. Такими суб'єктами, як відомо, є й органи державної

влади, й об'єднання громадян, окремі громадяни тощо. З цих та інших позицій недостатньо обґрунтованим уявляється вибір категорії «державно-правовий конфлікт», що визначається її прихильниками як «найбільш прийнятною для конституційно-правових досліджень» [3].

Термін «державно-правовий конфлікт», уживаний Ю. Барабашем у його наукових працях, є абсолютно правильним, коли йдеться про конфлікти за участю суб'єкта публічної влади. Так, він зазначає, що «суб'єктами державно-правових конфліктів найчастіше виступають органи публічної влади та їх посадові особи. В окремих випадках державно-правові конфлікти можуть виникати між політичними партіями і державою в особі її органів чи посадових осіб або між групами людей... та владними інституціями». Крім того, Пряхіна Т.М. визначає державно-правові конфлікти «як протистояння, що виникають із приводу реалізації суб'єктами публічної влади», «між декількома владними інститутами, владним інститутом (інститутами) та інститутами суспільства, соціальними спільнотами» з приводу здійснення публічної влади або заволодіння нею [4]. Отже, завжди у державно-правовому конфлікті однією зі сторін є «владна інституція». Така категорія конфліктів у конституційно-правовій сфері дійсно має називатися державно-правовими. Але ще існують конфлікти, що виникають між суб'єктами конституційного права, що не наділені публічно-владними повноваженнями (між громадянами, виборцями, політичними партіями, громадськими організаціями тощо) — це не державно-правові конфлікти, але конфлікти конституційні.

Отже, державно-правові конфлікти є різновидом конституційних конфліктів, а останні можуть виникати і в інших сферах, які регулюються конституційним правом, не пов'язаних із публічним владарюванням. Крім того, конституційні конфлікти можуть виникати і між суб'єктами, не наділеними публічно-владними повноваженнями. Крім того, виходячи з того, що назву видам юридичних конфліктів дають відповідні галузі права, більш правильним буде вживати назву «конституційний конфлікт», що відповідає назві відповідної галузі українського права. До речі, у співвідношенні цих двох найменувань конфлікту проглядається аналогія щодо найменування самої галузі — конституційне або державне право.

Беручи до уваги розширення діапазону наукових досліджень у сфері вітчизняного конституційного права, яке відбувається в умовах новітньої української державності, можна говорити про конституційну конфліктологію як про перспективну доктринальну концепцію

Список використаних джерел:

1. Єзеров А. Конфлікти у конституційно-правовій сфері: проблема найменування та визначення // Право України.-2011.-№5-С.187-194
2. Тодика Ю. М. Державно-правова конфліктологія як важливий напрямок наукових досліджень // Вісник Академії правових наук України. — 1996. — № 6.
3. Дарендорф Р. Современный социальный конфликт: эссе о политике свободы // Социальный конфликт: современные исследования (отв. ред. Н.Л.Поляков.- М, 1991.- С. 15-17.
4. Пряхина Т. М. Конституционные конфликты // Государство и право. — 2004. — № 11. — С. 20.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ У СОЦІАЛЬНІЙ ТА ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Грішин Олексій

Херсонський державний університет

Загальновідомо з наукових джерел, що держава становиться соціальною, коли соціум, або громадянське суспільство за допомогою нормативно-правових актів держави та державних органів може в повній мірі задовольнити потреби та інтереси власних громадян та інших шарів населення, наприклад захистом прав споживачів. А правовою держава стає з умов належного захисту конституційних прав і свобод кожного юридичними засобами. Так, Конституція України, за ст. 42, проголошує: «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів». Безсумнівно, що споживачами називають тих, хто вживає продукцію та споживає товари та послуги в обмін на все державний еквівалент оцінки праці, або в обмін товарів на інші товари. Крім того, за ст. 50 Головного закону України гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена».

З історії відомо, що у США (1936 році) з'явилася [Національна асоціація споживачів](#), а потім у Франції (1951 році) та Великобританії (1957 році). Таким чином, з'явився 15 березня [Всесвітній день прав споживачів](#), а у 1973 році XXV сесія Консультативної Асамблеї [Ради Європи](#) затвердила [«Хартію захисту споживачів»](#), а 1985 році [Генеральна Асамблея ООН](#) затвердила «Керівні принципи захисту інтересів і прав споживачів», а саме, на задоволення «базових потреб» - на житло, на достатній життєвий рівень, на охорону здоров'я та медичну допомогу. Цьому сприяє Закон України «Про захист прав споживачів» (01.12.2005 року). Він регулює відносини між споживачами товарів, (робіт, послуг) та виробниками, виконавцями, продавцями різних форм власності, а також встановлює права споживачів. Споживачі, що знаходяться на території України, під час придбання, замовлення чи використання товарів (робіт, послуг) мають право на: захист своїх прав державою; здобуття знань; належну якість продукції та обслуговування; безпеку продукції; необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця); відшкодування шкоди (збитків), завданих дефектною чи фальсифікованою продукцією або продукцією неналежної якості, а також майнової та моральної (немайнової) шкоди, заподіяної небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законодавством; звернення до суду та інших уповноважених органів державної влади за захистом порушених прав; об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів). Вітчизняне законодавство щодо захисту прав та інтересів споживачів включає також й інші законодавчі та підзаконні акти, серед яких Закони України «Про рекламу», «Про інформацію», «Про освіту», «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про транспорт», «Про зв'язок», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», положення про «Правила роздрібної торгівлі», «Правила торгівлі на ринках», «Правила торгівлі у розстрочку», «Правила торгівлі лікарськими засобами», «Правила торгівлі транспортними засобами і номерними агрегатами», «Правила роздрібної торгівлі тютюновими виробами» тощо. В Україні діють також певні європейські директиви в рамках міжнародних угод, підписаних нашою країною, які доповнюють вітчизняне законодавство на захист прав та інтересів споживачів нормами, визнаними у світовій та

європейській спільноті, зокрема, звернення до Стразбурзького суду.

Захист прав споживачів – це складова частина захисту прав людини. В державах з розвинутою економікою споживач здійснює керівну функцію на споживчому ринку. А це можливо лише за активної життєвої позиції кожного громадянина країни та державної підтримки. Головним принципом у захисті прав споживачів залишається з радянських часів прислів'я «Клієнт завжди правий!» з кінофільму «Дайте скаргу книгу!» Виходячи з принципу, закріпленого в ст. 3 Конституції України про те, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека визнані в Україні найвищою соціальною цінністю, то права споживачів належать до найголовніших соціальних прав громадян, захист яких покладено на Державну службу захисту прав споживачів. Ці принципи конкретизовано в положеннях ст. 4 Закону України «Про захист прав споживачів», згідно з якою, споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізовується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на: 1) державний захист своїх прав; 2) належну якість продукції та обслуговування; 3) безпеку продукції; 4) необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця); 5) відшкодування шкоди, завданою дефектною чи фальсифікованою продукцією або продукцією неналежної якості, а також майнової та моральної (немайнової) шкоди, заподіяної небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законодавством; 6) звернення до суду та інших уповноважених органів державної влади за захистом порушених прав; 7) об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

Цей перелік не є вичерпним, оскільки згідно п. 2 ст. 4 «Інші права споживачів, що витікають з основних задекларованих прав встановлені в низці статей Закону України “Про захист прав споживачів”, а також у постановах Кабінету Міністрів України, правилах і переліках, затверджених відповідними постановами, а також у наказах міністерств і відомств»

Теоретичну основу доповіді склали праці відомих фахівців в галузі цивільного права та інших вчених-юристів, а саме: С.С.Алексєєва, М.І.Брагінського, С.М.Братуся, О.В.Дзери, А.С.Довгерта, Г.В.Єрсьоменко, О.І.Загорулько, О.С.Іоффе, О.О.Красавчикова, Н.С.Кузнецової, О.Е.Лейста, В.В.Луця, Ю.Я.Львовича, В.П.Паліюка, О.А.Пушкіна, О.А.Підопригори, Р.О.Стефанчука, Є.О.Суханова, Я.М.Шевченко, Г.Ф.Шершеневича, Р.Б.Шишки, В.С.Щербини та ін.

Споживчі стандарти на якість продукції доцільно мати на кожному підприємстві, з публічним проголошенням та додержанням їх у процесі виробництва, при періодичному (раз на рік) контролі за заявленою якістю Державною службою захисту прав споживачів, це є ґрунтовною засадою захисту прав споживачів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. - 1996. - N 30. - Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№40-44. - Ст.356.
3. Господарський кодекс від 16 січня 2003 р. (зі змінами та доповненнями) – К.: Юрінком Інтер, 2005. - 192 с.
4. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН "Керівні принципи для захисту інтересів споживачів" від 09.04.1985.
5. Указ Президента України „Про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики” від 1.10.2002 р. №887/ 2002 //

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ, ЕТАПИ

Зіньковський Іван

Херсонський державний університет

Конституція сучасної правової держави має бути основним і дієвим інструментом регулювання суспільних відносин. Конституція повинна об'єднувати правову систему держави, надавати їй стабільності та впорядкованості. Тому таким важливим і важким стає для України конституційний процес, адже створення власної конституції проходило (та власне й проходить зараз) в умовах економічної та політичної кризи. Проте слід зазначити, що під час розгляду всіх правових документів на різних етапах вітчизняної конституційної реформи помітна еволюція правових ідей, становлення принципів правової держави в конституційних актах.

Початок новітнього конституційного процесу в Україні пов'язується з прийняттям Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., де утверджувалося здійснення українським народом його невід'ємного права на самовизначення та проголошувалися нові принципи організації публічної влади та правового статусу людини і громадянина. У цьому процесі можна виділити три основні етапи.

Конституційний процес, що розпочався ще в 1990 році, тобто ще за часів УРСР, призвів до створення кількох проектів конституцій протягом 1993-96 років, лавини змін до чинного на той час Основного Закону 1978 року, укладення «малої конституції» - Конституційного Договору 1995 року, прийняття Конституції 1996 року.

З того часу і розпочинається історія перманентних намагань «удосконалити» Конституцію з точки зору політичної доцільності та розсуду тих чи інших партій, гілок влади та окремих політиків.

Перш ніж говорити про необхідність подальшого конституційного реформування, насамперед слід проаналізувати, на скільки в реальному житті забезпечується виконання самої Конституції, іншими словами – дати відповідь на питання про те, на скільки використано існуючий з 1996 року потенціал Основного Закону, про необхідність перегляду якого так часто говорять в середовищі політиків та експертів.

Практика виконання Конституції України дозволяє говорити про те, що її потенціал на сьогодні залишається значною мірою невикористаним, починаючи із загальних принципів, визначених статтями 1, 3, 6, 8 тощо, і закінчуючи законами, прийняття яких або прямо передбачене Конституцією, або впливає з її норм.

Аналізуючи процедуру прийняття Конституції України 1996 р. не можна не зазначити, що вона відбулася з певними порушеннями вимог конституційної доктрини, а саме — вона була прийнята парламентом без затвердження на всенародному референдумі. Таким чином установча влада народу була реалізована органом державної влади без відповідного уповноваження народом (Верховну Раду України не було трансформовано в установчі збори, вона зберігала статус парламенту).

Така процедура може викликати певні сумніви щодо легітимності Конституції України 1996 р., а посилення на те, що її було прийнято відповідно до положень Конституції УРСР 1978 р. навряд чи щось змінює, оскільки остання, за своїм змістом і принципами, мала неконституційний характер.

Практично до початку 2000-х років питання про внесення змін до Конституції серйозно не ставилося. Логічно було б першим у цьому ряду розглядати всеукраїнський

референдум 2000 року, оскільки саме на ньому вперше були поставлені питання (структура парламенту, депутатський імунітет тощо), реалізація яких призводила б до розвитку та вдосконалення Конституції.

Проте основним спонукальним фактором до такого роду дій стали пошуки варіантів для подальшого стабільного функціонування державної влади. У 2001 році з'явився перший з таких проектів, і словосполучення «політична реформа» з того часу чітко асоціюється з конституційними змінами.

Нині немає чіткого бачення необхідних змін до Основного Закону. Є невелика кількість проблемних моментів, наприклад конституційні положення про місцеве самоврядування, вектор змін яких не викликає заперечень у переважної більшості суб'єктів законодавчого процесу. Все ж інше, починаючи від форми державного правління та структури парламенту, і закінчуючи мовою та державними символами, викликає дискусії.

Для визначення концептуальних напрямів конституційної реформи видається доцільним проведення широкого обговорення її змісту із залученням народних депутатів, провідних науковців, фахівців. Результати такої дискусії могли б стати базою для вироблення стратегії конституційної модернізації та особливостей її реалізації на нормативному рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 року. – К.: Преса України, 1997. – С.10.
2. Конституція України: Наук.-практ. Коментар / В.Б.Авер'янов, О.В.Баштанов, Ю.В.Баулін та ін.; В.Я.Таций (голова ред.кол.); Академія правових наук України.– Х.: Право; Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.-808 с.
3. Конституційне право України: Підр. для студ. юрид. спец. вищих закладів освіти / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Х.: Право, 2010 р. -416 с.

ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Іваніцький Ігор

Херсонський державний університет

Забезпечення принципів правової демократичної держави в реальній політико-правовій практиці зумовлює потребу в існуванні іншої, відмінної від законодавчої й виконавчої влади, яка була б уповноважена вирішувати питання конституційності нормативних актів які мали остаточний характер виконання. Відсутність такої контрольної влади призвела б до ситуації, за якої акти органів законодавчої й виконавчої влади стали фактично верховними й непідвладними будь-якому контролю, всупереч заборонам чи обмеженням, які може містити сама конституція.

Для закріплення в Україні принципів верховенства закону та верховенства права, необхідності забезпечення поділу влади та дотриманням конституційних прав та свобод громадян, стало поштовхом для утворення Конституційного Суду України.

Питання утворення спеціального органу, що здійснював би контроль і нагляд за додержаннями Конституції, реально постало наприкінці 1980-х років [6,С.29]. 27 жовтня 1989 р. Верховна Рада прийняла закон про внесення змін до чинної Конституції Української РСР, в якому передбачалося створення Комітету конституційного нагляду Української РСР (подібний однойменний комітет діяв у Союзі РСР) [6, С. 29]. Практична реалізація ідеї утворення Конституційного Суду України вперше була здійснена шляхом внесення змін та доповнень до Конституції УРСР 1978 р [6, С.29].

Але лише після прийняття нової Конституції України і Закону «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р., перші 16 суддів Конституційного Суду України 18 жовтня того ж року склали присягу на пленарному засіданні Верховної Ради України [1, С. 272]. Цей день і став початком діяльності Конституційного Суду України.

На відміну від законодавчої та виконавчої влади, які є активними політичними силами і перебувають під впливом інших політичних сил, Конституційний Суд України повинен бути повністю деполітизованим, інакше він не зміг би належним чином виконати своє головне призначення – утверджувати верховенство права.

Він має бути незалежним, але його незалежність не повинна набувати ознак необмеженості, що б провокувало Суд посягати на права громадян. За своїм функціональним призначенням зусилля Конституційного Суду України повинні бути спрямовані на те, щоб всі гілки державної влади діяли в межах Конституції та законів України, своєї компетенції і не підміняли, не дублювали одна одну. І якщо Конституційний Суд України виконує функцію арбітражу у спорах про компетенцію між вищими органами державної влади, то тим більше він не має права брати на себе повноваження законодавчого характеру, виконавчих і судових органів.

Соціальна цінність Конституційного Суду України як спеціалізованого органу правового захисту Конституції України полягає насамперед у тому, що він є елементом механізму поділу влади.

Конституційний Суд України, із часу свого становлення займається вирішенням питань щодо конституційності нормативно-правових актів вищих органів державної влади України, може контролювати ці органи, тим самим – бути одним із найдієвіших учасників системи стримувань і противаг.

По суті, у системі стримувань і противаг Конституційний Суд України займає таке положення, яке дає йому змогу визначати всю систему правових координат державного життя країни. Зокрема, Конституційний Суд України вирішенням питання щодо конституційності нормативно-правових актів вищих органів державної влади України може контролювати ці органи, тим самим – бути одним із найдієвіших учасників системи стримувань і противаг.

Такі високі вимоги щодо діяльності Конституційного суду, не можуть не впливати на процес його формування, адже саме цей процес впливає на визначення суддівського корпусу Суду та на гарантії, якими будуть володіти судді під час прийняття важливих для суспільства та держави рішень. З урахуванням зарубіжного досвіду та нагальних потреб нашої країни, слід вирішити кілька завдань. По-перше, до кандидатів на посаду суддів Конституційного Суду повинні встановлюватися вимоги щодо високих моральних якостей. Такі вимоги сьогодні є непоодинокими у конституційному законодавстві зарубіжних країн (подібні норми містяться у конституціях Польщі, Болгарії та Литви). По-друге, окрім морально-етичних якостей, судьями Конституційного Суду повинні призначатися особи за професійними якостями, тобто провідні вчені з питань правової теорії чи професійні судді, які мають не менше 15 років досвіду роботи у вищих судових інстанціях України. Практика призначення суддів саме за професійною ознакою простежується у багатьох конституціях зарубіжних країн (Конституція Словенії використовує поняття "професійні правники"; Конституція Італії дозволяє обирати суддів Конституційного Суду із "ординарних професорів права університетів"). По-третє, потребує нормативного регулювання питання відбору кандидатів на посаду суддів Конституційного Суду, яке сьогодні не врегульовано законодавством України. Така процедура насамперед повинна передбачати участь широкої громадськості у висуненні претендентів на призначення. Вказана пропозиція обумовлена тим, що саме представники громадянського суспільства можуть бути одним із цензорів, в першу чергу, морально-етичних якостей кандидата на посаду судді

Конституційного Суду України.

Таким чином, Конституційний Суд як орган конституційного контролю займає важливе місце у механізмі державної влади, оскільки він покликаний захищати закріплені Конституцією суверенні права народу від протиправних дій та рішень органів публічної влади, тим самим надаючи їм додаткової легітимності. Суд наділений такою владою тому, що виступає охоронцем Конституції, яка є за своєю природою суспільним договором, в якому, з одного боку, визначені основні права людини, а з іншого – межі повноважень держави. З метою такої демократичності Конституційний Суд повинен володіти певними повноваженнями, які на сьогодні закріплені в конституціях розвинутих європейських держав.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про Конституційний Суд України” // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 49. – С. 272.
2. Рудик П. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи. – Київ: Атіка, 2006. – С. 195.
3. Скомороха В., Пшеничний І. Конституційний контроль: питання розгляду справ, характеру та змісту рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 1. – С. 62.
4. Тихий В. Правотлумачення Конституційним Судом та правова природа його рішень // Вісник Конституційного Суду України. – 2001. – № 1. – С. 63.
5. Шаповал В. М. Суд як орган конституційного контролю (із зарубіжного досвіду) // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. – № 6. – С. 32.
6. Шаповал В. Становлення конституціоналізму в Україні: проблеми теорії // Право України. – 1998. – № 5. – С. 29.

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Кіценюк Ангеліна

Херсонський державний університет

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, в якій одним із головних завдань є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Центральне місце в сфері правового захисту в державі посідають правоохоронні органи.

Правоохоронна діяльність розглядається як вид державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку. Це найзагальніше визначення поняття правоохоронної діяльності, що широко використовується в правовій літературі

Правоохоронна діяльність охоплює такі напрями:

- діяльність із виявлення, запобігання й розслідування злочинів та інших правопорушень;
- діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку в Україні;
- діяльність органів прокуратури;
- діяльність із забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства.

Правоохоронна діяльність спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та

ліквідацію наслідків. Різним видам правоохоронної діяльності властива одна спеціальна ознака. Вона полягає в тому, що охорона прав фізичної чи юридичної особи здійснюється шляхом застосування публічно встановлених процедур. Як охоронний інструмент держави, правоохоронна діяльність впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх додержанням та реалізації юридичної відповідальності.

До правоохоронних органів традиційно відносять органи внутрішніх справ, органи прокуратури, Служби безпеки, органи державної прикордонної служби, державної податкової служби, державної митної служби, пожежної охорони, державної контрольно-ревізійної служби, низку інших органів, що здійснюють правоохоронні та правозастосовні функції.

У законодавстві немає чіткого визначення поняття правоохоронної діяльності, немає і вичерпного переліку правоохоронних органів. У різних законодавчих актах поняття та перелік правоохоронних органів визначаються по-різному. Найширший їх перелік міститься у ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яка до таких органів відносить органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи та установи виконання покарань, державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції [2].

Окрім перелічених законів, термін «правоохоронні органи» згадується ще у двадцяти інших законах України й численних нормативних актах Президента та Кабінету Міністрів.

У різних правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному.

Нечітке й суперечливе вживання законодавцем терміна «правоохоронні органи» свідчить про відсутність єдиного підходу в його розумінні й тлумаченні. Це ускладнює розв'язання теоретичних проблем у цій сфері, негативно впливає на правове регулювання компетенції правоохоронних органів, правове й соціальне становище їхніх працівників, а отже, на їх діяльність загалом.

Правоохоронна діяльність, яку здійснюють правоохоронні органи, визначається правоохоронною функцією держави, що є об'єктивною потребою розвитку держави й суспільства та спрямована на забезпечення правопорядку. Забезпечення правопорядку може відбуватися лише в межах законності.

Підтримання правопорядку та припинення правопорушень покладено на компетентні державні органи (прокуратуру, органи внутрішніх справ, податкову міліцію, органи Служби безпеки України), для яких діяльність із запобігання правопорушенням, дізнання та розслідування злочинів є обов'язковою й полягає в невідкладному та відповідному реагуванні на факти невиконання або неналежного виконання вимог правових норм з боку юридичних або фізичних осіб.

Відновлення порушеного права – головне завдання правоохоронних органів. Це система правомірних дій, до яких примушують фізичну або юридичну особу, що зумовила збитки або інші негативні наслідки, щодо їх відшкодування. Законодавством передбачено порядок відшкодування моральної або матеріальної шкоди, закріплено компенсаційні виплати за неправомірні дії правоохоронних органів. Діяльність правоохоронних органів є публічною, багатоплановою та підконтрольною. У зв'язку з цим правоохоронний орган можна визначити як юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, правопорядку, розслідування або запобігання правопорушенням, захисту

національної безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності.

Правоохоронна діяльність – це один із напрямів державного управління, адже вся державна діяльність потребує організації й впорядкування. За допомогою адміністративно-правового регулювання встановлюють правові засади функціонування правоохоронних органів.

І. Марочкін та Н. Сибільова вважають, що «правоохоронна функція тією чи іншою мірою властива всім органам державної влади і є складовим елементом діяльності інших органів, організацій, установ та посадових осіб, що обумовлено конституційними вимогами дотримання законності, забезпечення охорони правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян. Однак ця діяльність у більшості органів та організацій не є основною, вона вторинна, постає з основної, забезпечуючи реалізацію їх організаційно-управлінської функції у галузі економіки, фінансів, науки, освіти та інше».

Розбіжності в поглядах різних учених стосовно правоохоронної функції держави ґрунтуються на різних підходах до розуміння поняття функціонування держави у сфері правоохоронної діяльності й зумовлені відсутністю законодавчого визначення правоохоронної функції держави.

Правоохоронну функцію держави здійснюють уповноважені правоохоронні органи засобами й методами правоохоронної діяльності.

Єдине розуміння та правове визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція держави», які разом складають правоохоронну систему держави, мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Адже відсутність цього породжує нечіткість у розмежуванні компетенції і повноважень різних правоохоронних органів, дублювання їхніх функцій, паралелізм у завданнях та цілях діяльності й конфліктність у взаємовідносинах.

Згадані прогалини в правоохоронній системі держави необхідно усунути, прийнявши спеціальний закон України «Про правоохоронну діяльність», де визначити правоохоронну функцію держави, поняття та перелік правоохоронних органів, цілі й завдання їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – С. 366.
2. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – С. 50.
3. Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України: Моногр. – Ч. 1. – Х., 2007. – С. 27 - 28.
4. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: Навч. посіб. – К., 2002. – 195 с.
5. Скакун О. Ф. Теория государства и права: Учеб. – Х., 2000. – 450 с.
6. Ющик О. І. Правова реформа: загальні поняття, проблеми здійснення в Україні. – К., 1997. – С. 21–22
7. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: Навчальний посібник. -К.: Кондор, 2006. -320, с.

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА УКРАЇНСЬКИХ ГРАМОТ XIV СТОЛІТТЯ

Ключко Валерія

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Офіційні документи українських земель XIV століття є мало дослідженими з огляду на те, що цей історичний проміжок часу характеризується пасивною правотворчою діяльністю. Але саме цей історичний період є перехідним від Галицько-Волинської державності до литовсько-польського панування. Давньоруське право хоча і зберігало свої традиційні риси, але розвиток суспільних відносин та іноземний вплив оновлював і вдосконалював форму і зміст правових норм. Для визначення рівня юридичної техніки норм необхідно визначити наступні ознаки: вибір доцільної термінології, використання стійких юридичних конструкцій, послідовність і компактність викладу, відсутність суперечностей усередині акта, наявність формальних реквізитів, наявність чіткої структури, стислість викладу і разом з цим ясність та логічність. Зважаючи на те, що такий аналіз недоцільно робити по кожному з документів, вважаю за необхідне визначити лише основні риси, притаманні українським правовим актам XIV століття.

Основним джерелом норм права на той час залишалися звичай, Руська Правда і церковне законодавство. Подальший розвиток давньоруського права відбувався в князівському законодавстві, яке існувало у вигляді грамот, статутів, договорів тощо. Українські грамоти уявляли собою найбільший масив офіційних документів, тому для якісного аналізу особливостей юридичної техніки їх можна класифікувати наступним чином: цивільно-правові акти, адміністративно-правові акти, інші документи, серед яких особливо виділяються договори щодо мирного врегулювання відносин. Грамоти як форми правового акту характеризуються відсутністю поділу на статті

Варто зазначити, що про договори на засадах юридичної рівності у класичному розумінні при феодальному суспільстві говорити важко, тому доцільніше цю групу іменувати «цивільно-правові акти». Наприклад, у грамоті, якою Роман Мушат, молдавський господар, дарує своєму слугі витязю Іванишу три села на р. Сереті, про юридичну рівність мова йти не може. А у грамоті, якою посвідчується, що Олександр Коріятович дарує млин Смотрицькому монастиреві, є риси цивільного договору у сучасному розумінні. Але з боку юридичної техніки суттєвих відмінностей такі документи не мають.

Основний масив цивільних актів припадає на договори купівлі-продажу і дарування, іноді зустрічається позика. В цей період важко вказати чітку послідовність викладу положень, отже, говорити про формування певної структури цивільних актів ще рано. У довільному порядку викладаються наступні частини документу: імена та статус осіб, що беруть участь у правочині, фрази з православних молитов, обов'язок вчинити певну дію на користь іншої (продати дідництво, подарувати маєток), характеристика майна, що є предметом цього правочину (перелічується склад дворища, вказується місце знаходження земель), звертання до всіх, кому буде пред'явлено цей документ, обсяг прав і обов'язків того, на чю користь здійснено правочин, перелік свідків даної угоди, дата укладення правочину. Іноді зустрічаються згадки про писаря, закріплення угоди шляхом пиття «могорича» та ін.

Натомість, юридичні конструкції цивільних актів того часу вже більш-менш окреслені, що дає змогу говорити про удосконалення юридичної мови, перехід юридичної техніки на новий рівень якості. Наприклад, при переданні права власності на майно обсяг правомочностей нового власника визначається так: «правити і рядити» (Лев Данилович, князь галицький, надає церкві святого Спаса село Страшевичі), «отдати,

ізпродати, замінити» (Великий князь литовський Ольгерд підтверджує право Григорія Тункеля на майно), що відповідає сучасному праву володіння, користування і розпорядження.

Адміністративно-правові акти представлені різноманітними грамотами владних осіб щодо розподілу землі, визначення правових стосунків між певними верствами населення (Великий литовський князь Олександр - Вітовт визначає правові стосунки між євреями і християнами у Литві), надання привілеїв, дозволів (Молдавський воєвода Мірча старий дозволяє львівським купцям торгувати в межах свого воєводства та ін.) та організаційними документами, такими як: присяга на вірність, визнання себе васалом, порука за родича тощо. Чітка послідовність викладу матеріалу в таких документах не завжди присутня, але вже окреслюються вступна, мотивувальна і регулятивна частини. Також можна виділити більш високий рівень юридичної термінології та конструкцій. Активно вживаються терміни: порука, свідчення, вольності, присяга, лист, опіка та інші. Часто вживаються словосполучення, близькі (за сучасним розумінням) до юридичних конструкцій: «на віки вічні», «завшати печать», «держати вірність» та ін.

Договори про мирне врегулювання відносин укладались як всередині держави, так і на міжнародному рівні. Міжнародним актам притаманні акцент на статусах сторін та високий стиль викладу, натомість, внутрішні угоди більш формалізовані, з чітким визначенням обсягів розмежованих прав. Це пояснюється відносною рівністю сторін і матеріальною зацікавленістю, на відміну від міжнародних угод, де поряд з майновим існує політичний інтерес.

Таким чином, юридична техніка XIV століття на українських землях була на стадії розвитку, але вже окреслилась певна система засобів і прийомів оформлення правових документів. В адміністративно-правових актах можна визначити певну послідовність викладу, а юридичні терміни та конструкції вийшли на якісно новий рівень.

КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ

Коверда Аліна

Херсонський державний університет

Законодавчий процес виступає важливим правовим інструментарієм легітимації публічної влади, уособлює собою процесуальні форми влади українського народу, процесуальні форми здійснення публічної державної та публічної муніципальної влади, обумовлює в широкому розумінні державне управління. Підвищення ефективності законодавчого процесу є опосередкованою формою підвищення якості державного управління.

Понад п'ятнадцятирічна практика застосування чинної Конституції України в сфері регулювання законодавчої діяльності засвідчує не лише позитивне значення цього регулювання, а й певну недосконалість, непослідовність, прогалини й суперечності в ньому, що зумовлюють потребу в глибшому теоретичному осмисленні проблем правотворчості. Зупинімося коротко на основних проблемних моментах конституційного регулювання законодавчого процесу.

1. Аналіз стану законодавчого процесу в Україні дає достатньо підстав стверджувати, що невідкладного вирішення потребує проблема правового регулювання законодавчої діяльності. Очевидно, що існуючого конституційного і регламентного визначення законодавчого процесу виявляється недостатньо для повноцінного нормативно-правового регулювання законодавчої діяльності, про що свідчить практика численних конфліктів у сфері законотворення, порушення конституційних та

регламентних вимог при прийнятті законів. Тобто між конституційним і регламентним визначенням процедур парламентського законотворення існує широке коло відносин, які потребують регулювання законом [4,с.21];

2. Конституцією не виправдано скорочується коло суб'єктів законодавчої ініціативи у Верховній Раді України. Нині їх лише чотири: Президент України, народні депутати, Кабінет Міністрів України та Національний банк України. Це призводить до скорочення кола питань, які розглядаються ВРУ;

3. Потребує законодавчої конкретизації конституційна вимога про особисте голосування народних депутатів України (ч. 3 ст. 84 Конституції України), яка по суті не працює. Неособисте голосування народних депутатів ставить під сумнів легітимність законодавчого процесу в Україні. Адже порушення процедури прийняття законів є підставою для визнання їх неконституційними;

4. Не є юридично досконалим і конституційне визначення порядку втрати чинності законом за рішенням Конституційного Суду про неконституційність закону. Визнаний неконституційним закон втрачає чинність тільки з дня ухвалення рішення КСУ. Тобто неконституційний закон зберігає чинність і діє в правовій системі впродовж певного часу, з дати набрання ним чинності до ухвалення рішення КСУ (це можуть бути місяці і роки). Таке тимчасове існування неконституційних законів суперечить загальним засадам Конституції України [2,с.10].

Вирішення цих проблем – справа багатьох років, однак цілеспрямовано наближатися до нього можна лише за умови невідкладної розробки шляхів їх подолання.

1. Необхідне прийняття закону «Про закони і законодавчу діяльність», який можна розглядати в якості нормативно-правової бази законодавчого процесу та гарантії ефективного процесу прийняття законів;

2. Потрібні конституційні зміни, які б розширили коло суб'єктів законодавчої ініціативи. Зокрема, надати таке право Верховному Суду України, Генеральному прокуророві України та Уповноваженому Верховною Радою України з прав людини. Крім того заборонити внесення альтернативних чи дублюючих законопроектів депутатами, котрі належать до однієї депутатської фракції;

3. Врегулювання проблеми обов'язкового особистого голосування народних депутатів шляхом прийняття закону «Про обов'язкове особисте голосування народних депутатів».

Отже, конституційне регулювання й удосконалення законодавчого процесу в сучасних умовах необхідно здійснювати через послідовний ряд тактичних рішень та юридичних актів, які сприяли б консолідації суб'єктів політичної влади, посилювали їх легітимність. І тільки на основі легітимної влади, що спирається на справжню більшість суспільства, ухвалення політико-правових актів стратегічного характеру є виправданим з точки зору інтересів нашого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на сесії Верховної ради України 28 червня 1996 року// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Ющик О. Юридична революція // Юридичний вісник. – 2007. - №17. – С. 9.
3. Неособисте голосування народних депутатів ставить під сумнів легітимність законодавчого процесу в Україні. – Режим доступу: <http://razom.org/ua>.
4. Ющик О. До питання законодавчого процесу в Україні // Право України. – 2009. - №10. – С. 21.

ПРОЦЕДУРА ІМПІЧМЕНТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Козут Едуард

Херсонський державний університет

Імпічмент – це конституційно встановлений порядок притягнення парламентом до відповідальності вищих посадових осіб держави (президента, міністрів, суддів вищих судів тощо) за порушення ними законів [2, с.172].

За Конституцією України порядок імпічменту має квазісудовий характер, тобто містить деякі елементи досудових процедур — створення спеціальної тимчасової слідчої комісії, призначення спеціального прокурора, спеціальних слідчих, пред'явлення обвинувачення (парламентом), надання висновку Верховним Судом України.

Однак сам судовий процес відсутній: немає судових засідань, змагальності і диспозитивності сторін, свободи у наданні доказів, їх дослідженні та доведенні їхньої переконливості перед судом, а головне — не вистачає обвинувального вироку суду, згідно з яким особу можна вважати винною у скоєнні злочину. Такі конституційні протиріччя є невирішеними як у теоретичному, так і в практичному сенсі, оскільки стаття 124 Конституції України наголошує, що: «Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються». Частина друга цієї ж статті зазначає, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі. Отже, правомірно поставити запитання: чи поширюється юрисдикція судів на правовідносини з імпічменту, а якщо поширюється, то якого суду і на які саме відносини? Ще більше запитань виникає за відсутності чітко регламентованої на законодавчому рівні процедури імпічменту. Не визначені права та обов'язки захисників, свідків, експертів, без яких важко уявити сьогодні будь-який процес. Підсумовуючи вище наведене, хочу підкреслити, що сучасна конституційна процедура імпічменту є внутрішньо суперечливою, юридично незавершеною і нелегітимною з правової точки зору.

У науці конституційного права України сформульовано декілька пропозицій стосовно встановлення додаткових підстав настання ретроспективної конституційно-правової відповідальності глави держави у вигляді імпічменту і удосконалення процедури її застосування: у разі порушення ним норм Конституції України та законів [3, с.13]; порушення Президентом України присяги [4, с.4]. Однією із пропозицій оновлення інституту імпічменту глави держави була пропозиція Віктора Ющенка, яка викладена у ст. 124 проекту нової Конституції України: «Президент України може бути усунений з поста в порядку імпічменту у разі вчинення ним умисного злочину» [1, с.69]. Як бачимо, пропонується встановити конституційно-правову відповідальність глави держави тільки у разі вчинення ним умисного злочину, що виключає можливість притягнення його до відповідальності у разі вчинення неумисних злочинів.

З огляду на вищенаведене, процедура імпічменту, на відміну від нині існуючого порядку, повинна складатися з двох основних етапів: ініціація імпічменту і зняття президентської недоторканності, по-перше, та судовий розгляд справи, по-друге. При цьому послідовність процедури, передбачена частинами 2, 3, 4 і 5 статті 111 Конституції України на першому етапі не змінюється, але потребує деякого уточнення. Так, питання про імпічмент ініціюється більшістю від конституційного складу Верховної Ради. Для проведення розслідування Верховна Рада створює спеціальну тимчасову слідчу комісію, до складу якої включаються спеціальний прокурор і спеціальні слідчі. Висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії розглядаються на засіданні Верховної Ради. За наявності підстав парламент не менш як двома третинами свого конституційного складу

приймає рішення про зняття президентської недоторканності. Зауважимо, що при цьому питанні винності Президента в скоєнні злочину не розглядається, оскільки це не є функцією парламенту. Другий етап імпичменту повинен передбачати розгляд справи у двох судових інстанціях: в Конституційному Суді України — щодо дотримання конституційної процедури ініціації імпичменту і зняття президентської недоторканності, в Верховному Суді України (палата з кримінальних справ) — щодо винності особи у скоєнні державної зради або іншого злочину. При цьому судовий процес відбувається за участю спеціального прокурора, який на підставі висновків тимчасової слідчої комісії висуває і підтримує від імені держави обвинувачення. Цей процес здійснюється з дотриманням усіх процесуальних засад, передбачених для кримінального судочинства, включаючи можливість апеляційного оскарження рішення палати до пленуму Верховного Суду України. З моменту набуття сили обвинувальним вироком Верховного Суду України повноваження Президента автоматично припиняються. Винесення виправдувального вироку означає припинення процедури імпичменту і поновлення президентської недоторканності. Така регламентована процедура може бути єдиним легальним засобом додержання законності при здійсненні процесу притягнення до відповідальності вищої посадової особи держави. Саме такий порядок певною мірою знімає конституційні суперечності і дає відповіді на запитання, поставлені вище.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 31.03.2009 р. № 4290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=34882&pf35401=138340
2. Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів. – К., 2005. – 568 с.
3. Мельник О.В. Конституційно-правова відповідальність вищих органів державної влади: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 17 с.
4. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2004. – 20 с.

ПРАВОВА ДЕРЖАВА І ДЕМОКРАТІЯ: ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВЗАЄМОДІЇ

Костікова Анастасія

Херсонський державний університет

Останнім часом не вщухають дискусії щодо співвідношення понять «демократична держава» та «правова держава», їх співвіднесеності з процесами соціальних змін, формуванням законодавчого поля країни. При цьому одні автори фактично отожднюють зазначені терміни, стверджуючи, що проголошення України суверенною та незалежною державою дає змогу характеризувати її водночас як демократичну й правову, тоді як інші – намагаються довести, що побудова правової держави є справою віддаленої перспективи.

Проголошення Конституцією нашої держави як демократичної, правової, а також закріплення основних принципів правової держави як програмних, тобто таких, що не реалізовані повною мірою (відповідальність держави перед людиною, визнання людини найвищою соціальною цінністю, поділ державної влади, верховенство права тощо), дає підстави стверджувати: Україна потребує подальших демократичних перетворень.

Мають рацію вітчизняні й зарубіжні автори, котрі переконані: правова держава є таким типом владарювання, за якого створюються умови для найповнішого забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також послідовного обмеження правом політичної влади з метою недопущення можливих зловживань. У цьому розумінні правова держава постає як міра співвіднесеності між соціально-правовим ідеалом і реальною практикою його досяжності, проголошеними цілями соціального розвитку та засобами їх досягнення, виходячи передусім з можливостей державної правової політики, реального стану громадянського суспільства [1].

Принципи, на яких ґрунтується правова держава, найбільш повно охарактеризовані в теорії держави і права. У теоретико-методологічному плані вони являють собою найважливішу частину концепції правової держави. Практичне значення концепції правової держави зумовлюється тим, що вона концентрує, втілює прогресивні здобутки людства у державно-правовій сфері. Концепція правової держави дає відправні гуманістичні орієнтири для вдосконалення і розвитку сучасної демократичної держави; спрямовує відповідним чином основні напрямки діяльності різноманітних державних органів.

Демократія виступає політичним ідеалом рівної, вільної участі всіх громадян у керівництві суспільними справами, у тому числі і контролю за використанням ресурсів і сили держави. Справа полягає у тому, як ближче наблизиться до цього ідеалу, адже в новому столітті зафіксовано непоодинокі випадки, коли відбувається обмеження демократії, при політичній байдужості та незацікавленості громадян у нормальних політичних процесах багатьох країн.

Розглядаючи демократію, необхідно підкреслити ще одну її важливу ознаку. Це влада більшості і забезпечення прав меншості. У всіх демократичних системах громадяни вільно виносять рішення за принципом більшості.

Демократія — це свобода, вкладена в норми. Саме тому, можна визначити випробувані часом основи конституційного ладу, прав людини і принципу рівності перед законом, що їх повинно дотримуватися будь-яке цивілізоване суспільство, щоб могли називатися демократичним.

О. Скрипнюк трактує демократію як конституційну цінність, що складають «демократичні політичні інститути, засновані на вільних ринкових відносинах, економічний лад, демократичне суспільство» [2, с. 244].

Наразі можна виокремити такі ознаки демократії в Україні:

1) принцип народного суверенітету; 2) громадянський консенсус, тобто принципова згода основної частини громадян дотримуватися встановлених правових умов, у межах яких мають досягатися часткові цілі. Цей принцип потребує використання форм і процедур, які дають змогу виявити політичну більшість. Основними серед них є представницьке правління та форми безпосередньої демократії; 3) правління більшості передбачає ще один принцип демократії – дотримання та охорону прав меншості [3].

Правова держава і демократія формуються спільно, і процес їхнього творення займає тривалий історичний період. Він здійснюється також разом з розвитком суспільства і вимагає цілеспрямованих зусиль. Ні правова держава, ні демократія не вводяться одноразовим актом і не можуть стати результатом чистого законодавства. Увесь цей процес повинен бути органічним для суспільства, яке дозріло до відповідних змін.

Список використаних джерел:

1. О.Копиленко. Ідея правової держави та її реалізація в законотворчому процесі // Концепція правової держави у світлі Декларації про державний суверенітет і

Конституції України : наук.–прак. конф. : Віче. – 2010. – № 1. – С. 8-9.

2. Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). – К.: Логос, 2006. – 512 с.

3. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) – К.: Либідь, 2002.

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТІВ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Крижановська Юлія

Національний університет

кораблебудування імені адмірала

С.О. Макарова

Проблема гарантій реалізації та захисту прав людини і громадянина у сфері навколишнього природного середовища у вітчизняній науці залишається недостатньо дослідженою. Звернення у наукових дослідженнях в галузі охорони навколишнього середовища до проблем суб'єктивних екологічних прав людини пов'язане певною мірою із встановленням таких прав у міжнародних документах та законодавстві зарубіжних країн. Зокрема, Декларація Ріо-де-Жанейро 1992 р., прийнята на Конференції ООН по навколишньому середовищу проголошувала, що людина має основне право на свободу, рівність та сприятливі умови життя, та несе головну відповідальність за охорону та покращення навколишнього середовища на користь сьогоденного та майбутніх поколінь [5].

Під гарантіями прав розуміють сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на фактичну реалізацію прав людини, на усунення причин і перешкод їх обмеження, ненадійного здійснення і захист від порушень. Вони поділяються на загальні й спеціальні [6].

До загальних гарантій належать соціально-економічні, політичні, ідеологічні умови життя суспільства, до спеціальних — юридичні. Однак всі вони перебувають у нерозривному зв'язку, взаємодії.

Юридичні гарантії стосуються насамперед правотворчої діяльності держави, способів закріплення прав людини і принципів дії фіксуючих їх норм, визначення порядку реалізації прав, форм їх охорони.

З урахуванням визначення поняття правових гарантій, яке міститься у юридичній літературі, під юридичними гарантіями конституційного права людини і громадянина на безпечне для життя і здоров'я довкілля можна розуміти встановлену Конституцією та законами України єдину систему юридичних умов (засобів, способів), яка забезпечує здійснення цього права на всіх стадіях його реалізації, та визначені нормами права повноваження та завдання органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо охорони та захисту права на безпечне довкілля, відновлення його в разі порушення та притягнення винних до відповідальності.

У законодавстві не міститься визначення поняття захисту екологічних прав громадян. Зазначається лише, що порушені права громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища можуть бути поновлені, а їх захист здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства України [2]. Тобто закон визначає порядок та засоби (способи) захисту порушених прав. Отже, захист екологічних прав громадян доцільно розглядати як сукупність юридичних заходів, що спрямовані на припинення порушення таких прав, усунення перепон у їх реалізації,

відновлення порушених прав.

Ю.С. Шемшученко виражає впевненість в тому, що назріла необхідність безпосереднього закріплення права громадян на сприятливе навколишнє середовище в законі про охорону навколишнього середовища [5].

Екологічні права громадян нашої держави здобули своє закріплення в ст. 50 Конституції України (далі КУ), якою встановлено, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Крім цього, КУ гарантує кожному судовий захист будь-яких його прав і свобод (ст. 55), в тому числі екологічних, а також право звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України. Така посада запроваджена відповідно до ст. 101 Конституції України з метою здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних (в тому числі екологічних) прав і свобод людини і громадянина. Компетенція Уповноваженого Верховної Ради України визначена Законом України від 23 грудня 1997 р., згідно з яким, він вправі приймати до свого розгляду звернення, подане протягом року після виявлення порушення прав і свобод людини і громадянина [3]. За даними першої щорічної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, про порушення екологічних прав звертаються громадяни з усіх регіонів України, переважно з Південно-Східного регіону (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька та Луганська області), де постійно перевищуються нормативи викидів шкідливих речовин у повітрі та воді, що тягне за собою порушення права на безпечне довкілля (ст. 50 КУ)

Відповідна роль у механізмі захисту екологічних прав громадян належить Конституційному Суду України, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів про екологічні права Конституції України і дає їх тлумачення (ст. 147 КУ).

Найбільш дієвим засобом відстоювання екологічних прав громадян є їх звернення до органів прокуратури. Прокурорська перевірка виконання піднаглядними органами й організаціями екологічних норм законодавства – основна форма діяльності прокуратури по виявленню фактів порушення екологічних прав. Дані, отримані в результаті проведення перевірок, є основою подальшої роботи прокурора, спрямованої на припинення порушень закону і притягнення до відповідальності осіб, які вчинили порушення.

Як показує практика, в останні роки стали утворюватися регіональні екологічні прокуратури, природоохоронні прокуратури, в обласних прокуратурах утворюються спеціальні відділи по нагляду за дотриманням законодавства в цій сфері, в Генеральній прокуратурі України також утворений спеціальний відділ по нагляду за дотриманням екологічного законодавства.

У випадках, коли використані всі національні засоби правового захисту, кожен має право звертатися за захистом своїх порушених прав і свобод до відповідних органів міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (ст. 55 Конституції України). З метою сприяння громадянам України звертатися до таких органів у центральній газеті державної виконавчої влади «Урядовий кур'єр» опубліковані Правила звернення в Європейську Комісію з прав людини.

Отже, з вищевикладеного можна зробити такий висновок, про те, що у кожній державі права людини закріплюються або в конституції, або в спеціально присвяченій ним декларації. У поточних законах і підзаконних юридичних актах передбачаються процедури, механізми реалізації і захисту основних прав людини, закріплених у конституції. Норми про права людини можуть мати як пряму дію, так і дію через конкретні спеціальні закони, що встановлюють форми їхньої реалізації. Принцип прямої

дії (закріпленій у Конституції України) є демократичнішим, проте його реалізація припускає високий рівень правової культури.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2008. – 64 с.
2. Закон України від 25 червня 1991 р. «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №41. – ст. 546
3. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. - <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию от 14 июня 1992 г. - <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. - 720 с.
6. А.П. Гетьман, М.В. Шульга. Екологічне право України. Харків – 2005 р.

ТЕОРІЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Дідик Олена

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Влада – це можливість впливу одного елемента суспільства на інший з метою реалізації завдань владного суб'єкта. Якщо говорити про державну владу, як один із різновидів влади взагалі, то це публічно-політичні, вольові (керівництва — підкорення) відносини, що утворюються між державним апаратом і суб'єктами політичної системи суспільства на підґрунті правових норм зі спіранням, у разі потреби, на державний примус.

Для того, щоб державна влада реалізовувалася на достатньому рівні, тобто щоб не відбувалося узурпації всього обсягу повноважень в компетенції одного державного органу (або посадової особи), та була можливість контролювати і впливати в певній мірі на діяльність інших органів влади, на практиці використовується теорія поділу влади, яка була запропонована ще Ш.-Л. Монтеск'є. Його теорія полягала у тому, що необхідно державну владу поділити на гілки, а саме законодавчу, виконавчу та судову.

У Конституції України (ст.6) закріплюється принцип, що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Даний поділ є характерним для більшості держав, оскільки його використовують як ідеальну модель побудови та функціонування органів державної влади.

Якщо здійснювати розподіл державної влади за функціональним спрямуванням, то виникає питання - на якій підставі не виділяється така гілка влади як правоохоронна. Під правоохоронною гілкою влади необхідно було б розуміти наявність сформованих та дієвих державних органів, структурних підрозділів, на які саме покладається підтримання правопорядку (в широкому розумінні). З однієї сторони, на даний момент в Україні функціонують такі органи, а саме міліція, прокуратура та ін. В Законі України «Про міліцію» зазначається, що міліція є озброєним органом виконавчої влади, але фактично її повноваження починають реалізовуватися коли вже в наявності порушення певних прав окремої особи, або ж усунення приводу для такого порушення. Віднесення міліції до виконавчої влади має суперечливий характер так, як сама суть виконавчої влади не реалізовується ними (тобто не спрямована на встановлення механізму набуття та реалізації конкретних прав), а має контрольне значення. З іншої сторони, чіткого виокремлення правоохоронних органів в окрему гілку влади не здійснюється.

Необхідно також зазначити щодо повноважень Президента України, які регламентовані Конституцією України (ст.106). Так, на Президента України покладається представництво держави у міжнародних відносинах, призначення та звільнення третини складу Конституційного суду України та ін. Тому саме особу, яка займає посаду Президента України можна віднести до представника відокремленої гілки влади - організаційної. Наприклад, підписання законів, прийнятих Верховною Радою України (п. 29 ч.1 ст.106 Конституції України), має організаційний характер.

Також щодо статусу органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, які представлені сільськими, селищними, районними, місцевими і обласними радами, здійснюють державну політику на місцевому рівні. Для оптимізації їх діяльності і можливості вирішувати важливі питання громад відповідної території, вони наділені об'ємом повноважень, які базуються на чинному законодавстві, але в той же самий момент дають можливість удосконалювати і деталізувати певні правила поведінки. Важливим є те, що органи місцевого самоврядування обираються жителями певної території, тобто реалізовується принцип народовладдя. Він полягає в тому, що населення обирає своїх представників, які надалі будуть, керуючись їх же інтересами, приймати рішення стосовно діяльності самих виборців. Звичайно, органи місцевого самоврядування не мають можливості впливати на законодавчу або іншу гілку влади, в той же час вони відіграють одну з найважливіших ролей в управлінні державою, оскільки упорядковують відносини на місцевому рівні.

Отже, можна зробити висновок, що закріплення поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, є досить вузьким та не охоплює всі завдання та компетенцію існуючих державних органів в Україні. Дане закріплення має лише фундаментальний характер, оскільки на базі існуючих в Україні органів державної влади та їх посадових осіб можна виділити й інші гілки влади такі, як правоохоронна, організаційна, місцевого самоврядування.

ПРОБЛЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КОНДОМІНІУМІВ

Пастухова Вікторія

Херсонський державний університет

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) є порівняно новою організаційною формою суб'єктів господарювання в Україні, виникнення якої пов'язано, насамперед, із питаннями права власності на житло, управління та обслуговування житла. На сьогодні проблеми власності на житло, його утримання, забезпечення населення комунальними послугами і забезпечення оплати цих послуг є конче важливою проблемою, яка суттєво впливає на розвиток економічних взаємин у державі, про що й зазначено в Програмі реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002-2005 рр. та на період до 2010 р. (схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2002 р. №139)[1].

Одним із напрямів реформування відносин у житловій сфері, поряд із продовженням розмежування форм власності у житловому фонді, стимулюванням його приватизації, формуванням інституту власника житла, реорганізацією та роздержавленням житлово-експлуатаційних організацій з метою перетворення їх на рівноправних партнерів на ринку послуг, є створення об'єднань співвласників будинків та квартир у багатоквартирних будинках як неприбуткових організацій для управління та утримання будинку, його ремонту та експлуатації.

Створення ОСББ у межах єдиного комплексу нерухомого майна, що включає земельні ділянки і розташовані на них жилі будинки, є також одним із ефективних засобів захисту прав власника житла та організації управління багатоквартирними жилими будинками з різними власниками окремих приміщень.

Формування ринкових відносин у житловій сфері та прийняття законів України “Про власність”[2] та “Про приватизацію державного житлового фонду”[3]надали можливість мешканцям будинків отримати у приватну власність квартири державного житлового фонду, які вони займали. Саме в Законі України “Про приватизацію державного житлового фонду” вперше встановлено, що для забезпечення ефективного використання приватизованих квартир та управління ними власники квартир (будинків) можуть створювати товариства або об’єднання індивідуальних власників квартир і будинків.

З метою законодавчого забезпечення такої нової форми господарювання, як ОСББ, прийнятий Закон України “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку” (далі – Закон)[4] та постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. №152 “Про реалізацію Закону України “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку”[5].

Метою створення об’єднання співвласників багатоквартирного будинку є забезпечення і захист прав його членів та дотримання їхніх обов’язків, належне утримання та використання неподільного і загального майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. Об’єднання – неприбуткова організація, основним документом, що регулює діяльність ОСББ, є статут, типову форму якого затверджено наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 27 серпня 2003 р. №141. Вищим органом такого об’єднання визнані загальні збори. Поряд із цим органами управління об’єднання є правління та ревізійна комісія. Законом також надається можливість реорганізації житлово-будівельних кооперативів у ОСББ, при цьому вони звільняються від сплати реєстраційного збору під час державної реєстрації.

Постановою Кабінету Міністрів України №152 затверджений Порядок державної реєстрації об’єднань співвласників багатоквартирного будинку. Згідно з цим Порядком державна реєстрація об’єднань співвласників багатоквартирного будинку проводиться виконавчим органом міської, районної у місті ради, районною, районною у м. Києві і Севастополі державною адміністрацією за місцем знаходження багатоквартирного будинку. Органи державної реєстрації ведуть реєстри об’єднань співвласників багатоквартирного будинку в установленому ними порядку.

Законодавцем встановлено, що власники квартир багатоквартирних будинків є співвласниками допоміжних приміщень будинку, технічного обладнання, елементів зовнішнього благоустрою і зобов’язані брати участь у загальних витратах, пов’язаних з утриманням будинку і прибудинкової території відповідно до своєї частки у майні будинку. Допоміжні ж приміщення (кладові, сараї тощо) передаються у власність квартиронаймачів безоплатно і окремо приватизації не підлягають.

У зв’язку з різним тлумаченням положень Закону України “Про приватизацію державного житлового фонду” КСУ 2 березня 2004 р. прийняв рішення, яким встановив, що допоміжні приміщення (підвали, сараї, кладові, горища, колясочні тощо) передаються безоплатно у спільну власність громадян одночасно з приватизацією ними квартир (кімнат у квартирах) багатоквартирних будинків. Валентина Семенюк, голова Спеціальної контрольної комісії ВРУ з питань приватизації,- «Згідно з п.2 ст. цього закону власники квартир багатоквартирних будинків є співвласниками допоміжних помешкань будинку(які передаються безкоштовно і окремо приватизації не

підлягають), технічного обслуговування, елементів зовнішнього благоустрою. Вони зобов'язані приймати участь в спільних затратах, пов'язаних зі змістом будинка та прибудинної території згідно своєї частки у майні будинка».[6,с.14]

Для підтвердження права власності на допоміжні приміщення не потрібно здійснювати додаткові дії, зокрема, створювати об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та вступати до нього. Власники ж неприватизованих квартир багатоквартирного будинку визнані співвласниками допоміжних приміщень нарівні з власниками приватизованих квартир. Не менш актуальним є також питання щодо права власності на земельну ділянку, на якій розташований будинок, а також на прибудинкову територію.

Зважаючи на те, що непоодинокими є випадки, коли, наприклад, так звані “підприємці” або інші суб'єкти підприємницької діяльності фактично здійснюють самозахват прилеглих територій навколо жилих будинків, будуючи там автостоянки для власних потреб, ОСББ необхідно належним чином оформляти приватизацію земельної ділянки (прибудинкової території). Важливим аспектом діяльності ОСББ є також право об'єднань на здійснення господарської діяльності для забезпечення власних потреб. Це право ОСББ закріплено у ст. 4 Закону “Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку”[4].

Предметом договору оренди жилих та нежилих приміщень для ведення господарської, підприємницької або іншої не забороненої законом діяльності може бути квартира чи нежиле приміщення, що розміщені в багатоквартирних будинках, з дотриманням орендарем державних будівельних, протипожежних, санітарно-гігієнічних та інших норм, встановлених законодавством. Орендар має бути ознайомлений із статутом об'єднання, правами та обов'язками членів об'єднання. Важливим також є закріплення у ст. 26 Закону норми про те, що передача в оренду жилого чи нежилого приміщення для ведення господарської, підприємницької та іншої діяльності, якщо це буде суперечити інтересам або обмежувати права інших власників (користувачів) приміщень, не допускається.

Доцільно додати, що, наприклад, у країнах Європи кондомініуми (об'єднання) по-іншому використовують право на здійснення господарської діяльності, а саме: відкривають пральні, лазні, хімчистки тощо для потреб мешканців, використовують стіни будинку для розміщення реклами. Спираючись на міжнародний досвід існування об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, такі об'єднання у майбутньому можуть стати основною формою організації, утримання та експлуатації жилих будинків і прибудинкової території, підвищення рівня їх благоустрою та умов проживання.

Список використаних джерел:

1. Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002-2005 рр. та на період до 2010 р./ <http://uk.wikipedia.org/wiki/>;
2. Закон України «Про власність» №997-V від 27.04.2007/ВВР.-2007.-№33.-ст.440;
3. Закон України “Про приватизацію державного житлового фонду” №3716-VI від 08.09.2011 / ВВР.- 2011.-N 36.- ст. 524;
4. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» №2555-VI від 23.09.2010/ВВР.- 2011.-№6.-ст.41;
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10. 2002 /ВКМ.-2002.- №152 «Про реалізацію» Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»/ <http://ssu-poltava.org/osbb/>;
6. Семенюк В.С., «Кожний житель-співвласник житлового будинку» //«Голос України».-2003.-№77.-с.14 .

ДО ПОВНОТИ ТА ЯКОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ВІДНОСИН У СОЦІАЛЬНІЙ ТА ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ УКРАЇНИ

Пашков Олександр

Херсонський державний університет

Актуальність повноти та якості регулювання аліментних відносин полягає у тому, що сучасний стан сімейного законодавства не дозволяє в повній мірі якісно здійснювати їх правове регулювання на шляху побудови соціальної та правової держави в Україні. В законодавстві наявні прогалини у відповідальності за порушення з питань виплати і стягнення заборгованості по аліментах з боржника, який не працює, чи з інших причин не сплачує аліменти.

Вирішенню цієї проблеми приділяли такі науковці: З.В. Ромовська («Сімейний кодекс як невід'ємна частина «цивілізації любові»), Л.М. Баранова, В.І. Борисов та інші. Вони опрацьовували зразки правил аліментного регулювання для сучасного сімейного законодавства України, надавали пропозиції, рекомендації та експертну оцінку.

Тому завданнями теми є- з'ясування аліментних відносин через повноту та якість виконання зобов'язань у сімейному законодавстві..

Відомо, що умовами несплати аліментів, найчастіше зустрічаються випадки, коли боржник відмовляється добровільно сплатити аліменти на користь своєї дитини, не працює, доходів ніяких немає, грошові кошти відсутні. Згідно із законом примусове стягнення відбувається, в першу чергу, на грошові кошти боржника та інші цінності, потім вже звертається стягнення на належне боржникові рухоме або нерухоме майно (ст. 52-57 Закону України «Про виконавче провадження»). Непоодинокі випадки, коли невідоме місце проживання, а іноді й місце знаходження боржника, після чого може бути порушено питання про визнання боржника безвісно відсутнім або оголошення його померлим (ст.18, ч.1 ст. 21 ЦК України). У такому випадку державний виконавець порушує перед судом питання про розшук боржника через органи внутрішніх справ.

Безсумнівно, що для держави буде корисна наша пропозиція, про відшкодування аліментним боржником за рішенням суду існуючої державної допомоги у разі несплати ним аліментів на утримання дитини протягом трьох місяців, а після шести місяців визнавати злісним неплатником аліментів з притягненням до громадських робіт та відшкодування витрат держави. Така процедура може застосовуватися не частіше не частіше двох разів на рік протягом 2 місяців.

У цьому випадку 50 відсотків заробітної плати злісного неплатника аліментів стягувалися б на погашення боргу державі, а решта суми вільно використовувалися особою.

За даними Міністерства юстиції України навмисна несплата аліментів найбільш поширена в Україні, де 90% вважається навмисною непокорю суду [<http://www.minjust.gov.ua/>]. На наш погляд до кримінальної відповідальності не притягується і 2 відсотків від загальної кількості злісних боржників.

Пресс - служба міністерства юстиції наводить дані, що у 2010 р. із 800 тисяч платників аліментів 10 тисяч платять аліменти примусово [<http://www.minjust.gov.ua/>].

Аналіз статистичних документів ДВС показує, що за порушенням кримінальної справи до злісних неплатників аліментів державні виконавці звертались понад 10 тисяч разів, а це в 5 разів більше ніж у Польщі, і в 7 разів більше ніж у Франції.

Відповідно до аналізу застосування сімейного законодавства щодо розв'язання проблем аліментних відносин, ми дійшли висновку про слабку захищеність дітей в разі

приниження їх честі, гідності, нормального морального і матеріального стану їх батьками - злісними неплатниками аліментів.

Аліментного боржника за рішенням суду притягати до громадських робіт на відшкодування витрат держави, не частіше двох разів на рік протягом 2 місяців. У цьому випадку 50 відсотків заробітної плати стягувалися на погашення боргу державі, а решта суми вільно використовувалися особою.

Вирішення такої проблеми можливо через внесення змін до ст. 164 Кримінального кодексу України і призначення основного покарання у вигляді громадських робіт, з оплати яких буде здійснюватися стягнення на виплату аліментів.

До повноти і якості регулювання стягнення аліментів доцільно удосконалити стратегію і тактику державних виконавців щодо з'ясування джерел існування боржника, доручити органам внутрішніх справ здійснювати оперативне супроводження боржників, тому що злісні неплатники аліментів-це злочинці, які ухиляються не тільки від сплати податків, а й від утримання власних дітей.

Отже, на нашу думку, врегулювання аліментних відносин повинно стати пріоритетним завданням розвитку сімейного права України, на шляху до правової держави і захисту прав та інтересів громадян.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і допов. Станом на 12.04.11- К.:А.В. Павивода., 2011. -96 с.
2. Закон України «Про виконавче провадження». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 24, ст.207
3. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року №2341-III (набрав чинності з 1 вересня 2001 року, із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України/ [електронний ресурс]. Режим доступу- <http://www.minjust.gov.ua/>

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА БЕЗПЕЧНЕ НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Перерва Тетяна

Національний університет

кораблебудування імені адмірала

С.О. Макарова

Закріплення у Конституції України (ст. 50) права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування шкоди, заподіяної порушенням цього права [1], підняло його на найвищий рівень у системі основних суб'єктивних прав громадян. В еколого-правовій літературі це право дістало назву «право громадян на екологічну безпеку».

Право на безпечне навколишнє середовище – це природне, невід'ємне право, що утворює своєрідне ядро всієї системи екологічних прав громадян. Успішна реалізація права на безпечне довкілля створює сприятливі умови для здійснення всіх інших соціальних та екологічних прав, задоволення потреб та інтересів громадян, а тому виступає передумовою сталого розвитку всього суспільства [5].

Проблеми правового регулювання здійснення екологічних прав (зокрема, і права на безпечне навколишнє природне середовище) вже досліджувались та продовжують

досліджуватись в еколого-правовій літературі. Теоретичною основою та науковим підґрунтям для вивчення зазначених питань послужили праці українських вчених-правознавців: М.М.Антонович, Г.І.Балюк, Н.В.Барбашової, А.Г.Бобкової, Е.В.Віленської, А.П.Гетьмана, Н.Р.Кобецької, Н.Р.Малишевої, В.Л.Мунтяна, В.К.Попова, Б.Г.Розовського, М.В.Шульги та ін.

Метою даної роботи є дослідження суб'єктивних прав громадян і забезпечення цих прав з боку держави та її органів за допомогою різних заходів правового регулювання.

Під забезпеченням права на безпечне навколишнє природне середовище розуміється створення правових, соціальних, економічних, політичних і інших умов для його здійснення. Ця діяльність визнана обов'язком держави і, за загальним правилом, включає формування гарантій, що сприяють реалізації цього права, його охороні і захисту [4, с. 57].

Важливою ланкою серед юридичних умов здійснення права на безпечне довкілля є наявність розгорнутої системи законодавства, що шляхом закріплення гарантій і правової регламентації поведінки суб'єктів сприяє його реалізації. Так, у ст. 16 Конституції України закріплені обов'язок держави в забезпеченні екологічної безпеки, підтримки екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 10) закріплює перелік спеціальних гарантій екологічних прав громадян, у тому числі і зазначеного права, що включає систему різних заходів щодо відновлення і поліпшення стану довкілля, запобігання шкідливого впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє середовище, виконання екологічних вимог, здійснення державного і суспільного контролю за дотриманням законодавства про охорону довкілля тощо [2]. Варто сказати, що зазначеною нормою закріплені лише основні гарантії права на безпечне навколишнє середовище. Коло умов і передумов, що забезпечують це право, безсумнівно, ширше.

На думку фахівців, екологічна обстановка в Україні сьогодні, визнана державою як кризова, оскільки забруднення довкілля досягло рівня, небезпечного для життя і здоров'я населення. Вихід із ситуації, що склалася, вбачається в науково обґрунтованому поєднанні екологічних та економічних інтересів під пріоритетом охорони життя і здоров'я людини, тобто переваги забезпечення права громадян на безпечне навколишнє середовище.

Законодавець формулює правила ведення екологічно значимої діяльності з позицій примушення до виконання вимог екологічної безпеки, пріоритетність яких є основним принципом еколого-правового регулювання і напрямку державної екологічної політики. Так, державою узяті під контроль виробнича діяльність, що представляє екологічну небезпеку. Це виражається в лімітуванні, нормуванні і ліцензуванні екологічно небезпечної діяльності, державній реєстрації і паспортизації небезпечних об'єктів та факторів, сертифікації екологічно небезпечної продукції. У випадку порушення виробничими об'єктами вимог екологічної безпеки їх діяльність підлягає обмеженню, призупиненню або повному припиненню [3].

Істотну групу заходів, що забезпечують відповідне право, складають також екологічний моніторинг, державна і громадська екологічна експертиза й екологічний аудит. Ці правові форми сприяють систематизації, оцінці й аналізу інформації про стан довкілля, а також перевірки відповідності визначених видів діяльності вимогам екологічної безпеки.

Також, однією з гарантій реалізації права на безпечне довкілля, є система екологічних обов'язків. Адже суб'єктивне право припускає можливість вимагати

відповідної поведінки від фізичних і юридичних осіб, а також прибігати в необхідних випадках до допомоги держави в забезпеченні повноважень громадян. Серед законодавчо закріплених обов'язків безпосередньо стосуються реалізації цього права наступні: берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства; здійснювати діяльність з дотриманням вимог екологічної безпеки; компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на довкілля. Суб'єктами, що представляють зобов'язану сторону в сфері здійснення відповідного права, є фізичні і юридичні особи, які займаються господарською і виробничою діяльністю, установи, держава та її органи, органи місцевого самоврядування, громадські організації.

Тісно пов'язаний з екологічними обов'язками інститут юридичної відповідальності за порушення екологічних прав, а також механізм їх захисту. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», діяльність, що перешкоджає здійсненню права громадян на безпечне навколишнє середовище й інших екологічних прав, підлягає припиненню в порядку, установленому цим Законом і іншим законодавством України [2]. Удосконалення правових механізмів застосування юридичної відповідальності і захисту цього права є сьогодні одним з актуальніших питань еколого-правової науки.

Виходячи з вище наведеного, можна зробити висновок, що, з ряду причин, пов'язаних із соціально-економічною, політичною обстановкою в країні, зазначене право не може бути гарантовано в повному обсязі. Однак його соціальна значимість та пріоритетне положення серед інших прав повинно стимулювати державу до вживання термінових заходів з поліпшення екологічної ситуації, удосконаленню системи гарантій захисту життя і здоров'я людей у несприятливій екологічній обстановці. Для належної реалізації даного права необхідний комплексний підхід, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Андрейцев В. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційно-правового забезпечення // <http://www.lawyer.org.ua>.
4. Балюк Г. И. Экологическое право Украины. Конспект лекции в схемах (Общая и Особенная часть) // Науч. Пособие. – К.: Хринком Интер, 2006. – 192 с.
5. Бредіхіна В. Л. Забезпечення права громадян на безпечне навколишнє природне середовище як передумова сталого розвитку суспільства // <http://www.lex-line.com.ua>.

ЗАСОБИ МИРНОГО ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Прудська Яна

Херсонський державний університет

Заглиблюючись в історію можна навести багато прикладів відносно засобів вирішення міжнародних спорів (конфліктів), але більшість із них носять агресивно-насиленницький характер і виражаються у формі війн, що є неприпустимим в нашому часі. Саме тому інтерес для наукового пізнання становлять не тільки шляхи вирішення спорів, але й практика застосування засобів їх розв'язання. Обрану тему я вбачаю досить багатогранною і цікавою як для теоретичного, так і для практичного дослідження.

Над даним питанням працювала велика кількість видатних вчених: М. В. Буроменський, В. І. Євінгов, Г. В. Ігнатенко, І. І. Лукашук, Г. І. Морозов, Е.О. Пушмін та інші.

Україна виступала стороною у таких міжнародних спорах (конфліктах): Україно-російський конфлікт щодо о.Тузла, україно-канадський конфлікт з приводу вітрильника «Товариш», україно-російський газовий конфлікт.

Міжнародний спір — уявляється у вигляді юридичного факту, який виражає об'єктивну суперечність інтересів двох або більше суб'єктів міжнародного права з приводу подій, дій або неналежного регулювання міжнародно-правових відносин.

Відповідно до Статуту ООН міжнародні спори діляться на:

1. ті, що загрожують міжнародному миру і безпеці;
2. ті, що не несуть такої загрози

Існування міжнародного спору зобов'язує держави залагодити його на базі принципів суверенної рівності і сумлінного виконання [5,с.3]. Відповідно до сучасного міжнародного права свої спори держави зобов'язані залагоджувати через інститут зобов'язання вирішення мирними способами. Його норми містяться у праві міжнародної безпеки, праві міжнародних організацій, праві міжнародних договорів, а також ще в цілому ряді галузей міжнародного права.

Для додержання державами інституту мирного врегулювання потрібно дотримуватись та активно використовувати засоби вирішення міжнародного спору (конфлікту).

Основними джерелами врегулювання міжнародних спорів (конфліктів) є: Конвенція про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1907 року; Акт про мирне вирішення міжнародних спорів 1928 року (у редакції 1949 року); Статут ООН.

Подолання досліджуваних конфліктів є прерогативою дипломатичного корпусу, а також безпосередніх виконавців міжнародно-правових відносин.

Вважаю, що міжнародно-правові документи і є основними засобами вирішення міжнародного спору. Звідси **засіб вирішення міжнародного спору** — представляє собою не тільки міжнародно-правовий документ, але й прийоми, способи, операції, комбінації, які забезпечують вирішення суперечності з переведення в розряд компромісу, тобто погодження сторін на подолання спору, шляхом домовленості і поступок з метою подолання його шкідливих наслідків та визначення переходу в конструктивну співпрацю.

У відповідності зі статтею 33 Розділу VI Статуту ООН мирними засобами розв'язання спорів або тих ситуацій, продовження яких може загрозувати миру й безпеці між державами є: проведення переговорів, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд, звернення до регіональних органів, а також будь-які інші мирні засоби за власним вибором сторін, перелік яких не є обмеженим. Основним критерієм вибору таких засобів є характер самого міжнародного спору (конфлікту).

Таким чином, вироблення програми антиконфліктних засобів та послідовне застосування прийомів, способів, операцій та комбінацій на професійному (дипломатичному) рівні надає належний результат мирного врегулювання міжнародних спорів. подальше дослідження теоретичних та практичних питань пов'язаних із мирними засобами вирішення міжнародних спорів в міжнародному праві.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1907 року;
2. Переглянутий загальний акт про мирне вирішення міжнародних спорів 1928 року (у редакції 1949 року);
3. Статут ООН;

4. Статути регіональних міжнародних організацій;
5. Декларація про принципи міжнародного права 1970 року;
6. Заключний акт НЕСЄ 1975 року;
7. Підсумковий документ Віденської зустрічі НБСЄ 1989 року й інші документи уже ОБСЄ;
8. міжнародні порядки.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

П'ятковський Євгеній

Херсонський державний університет

Застосування практики Європейського суду з прав людини є одним із головних шляхів входження України у Європейський Союз, тобто до європейського правового простору. Своїми рішеннями Європейський Суд виробляє стандарти розуміння основоположних прав і свобод людини. В Україні, розуміння цього значення виявляється в прийнятті Україною Закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з права людини» від 23 лютого 2006 року. Під тиском Євросоюзу, Україна внесла до Закону деякі зміни, спрямовані на покращення практики виконання і застосування рішень Європейського суду. Відповідний Закон № 3135-VI «Про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» прийняти 15 березня 2011 року.

Згідно з цим законом, при розгляді справ судами України, Конвенція та практика Європейського суду з прав людини повинні використовуватися як джерела права. Дане положення спрямоване на реалізацію статті 9 як конституційної норми і норм Закону України «Про міжнародні договори та угоди».

Україна досягла певних покращень в питаннях виконання рішення Європейського суду, але вважаємо, наша держава має прагнути нових досягнень.

Метою дослідження є з'ясування проблем в процесі реалізації рішень Європейського Суду з прав людини в Україні. Об'єктом є процес застосування рішень, предметом – об'єктивні і суб'єктивні причини не виконання рішень Європейського Суду Україною.

Україна, ратифікувавши Європейську Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 11 вересня 1997 року, одночасно визнала обов'язковість і практики Європейського Суду прав людини. З цього часу Україна визнала для себе обов'язковими положення Конвенції.

Європейський суд з прав людини (*надалі – Суд*) як міжнародна установа існує не тільки для того, щоб виявляти порушення положень Конвенції та усувати їх наслідки, але й для того, щоб застосовувати «покарання» до держав-членів, які допустили ці порушення.

Від України, в Суді були обрані для роботи на постійній основі два судді, для вирішення справ, що мають відношення до України, це професор д.ю.н. В.Буткевич, роки суддівства 1996р. по 2008 р., і к. ю.н. Г.Юдківська, починаючи з 2010 р по теперішній час.

Основною метою діяльності Суду є спонукання держав-учасниць Конвенції на вдосконалення національних механізмів захисту прав людини і основоположних свобод. Приймаючи рішення, в якому Суд констатує те чи інше порушення положень Конвенції, він, таким чином, висвітлює прогалини в національному законодавстві, а накладаючи

«покарання» на державу-відповідача, Суд спонукає державу шукати шляхи запобігання таким порушенням у майбутньому.

Принцип ефективного захисту впливає уже із самої преамбули європейської Конвенції з прав людини, в якій говориться, що ще одним із засобів досягнення мети ради Європи є забезпечення і розвиток прав людини і основоположних свобод та колективне їх гарантування. Очевидно, є те що головною ідеєю цього принципу є те, що конвенція гарантує не теоретичні та ілюзорні права, а права, які мають практичний вплив і є ефективними. Так, у справі *Сьорінг проти Сполученого Королівства*, Європейський суд підкреслив, що «...предмет і мета Конвенції як правового інструменту, що забезпечує захист прав людини, вимагає, щоб її норми тлумачилися і застосовувалися таким чином, щоб зробити її гарантії реальними й ефективними...» [1].

Рішення Європейського Суду і практика їх застосування переслідують одну мету: забезпечення прав і свобод, визначених у Конвенції та Протоколів до неї. На думку, Голови Європейського суду з прав людини Ж.-П. Коста, велика кількість порушень, з якими до Суду звертаються громадяни України стосується трьох статей Конвенції, а саме ст. 6 (право на справедливий судовий розгляд), ст.13 (право на ефективний засіб правового захисту), ст. 1 Протоколу № 1 (захист власності), також порушення положень ст. 5 (нелюдське і таке, що принижує гідність, поводження особливо у зв'язку з умовами утримання у в'язницях) [2]. На це звертає свою увагу Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Ніна Карпачова, моніторинг якої засвідчив, що останніми роками Україна є лідером серед країн Європи за кількістю арештів; судами щороку заарештовується майже 60 тис. осіб. При цьому лише близько 10 тисяч, або кожен шостий, у подальшому звільняються з-під варті [3]. Факт, що підтверджує це становище, є 53 рішення Європейського суду які стверджують про порушення Україною статті 5 Конвенції права на свободу та особисту недоторканність. Ця проблема, на жаль, залишається ще в Україні не розв'язаною.

На думку українських науковців, для припинення порушень ст.5 Конвенції передусім потрібно терміново прийняти новий Кримінально-процесуальний кодекс України, де запровадити такий запобіжний захід, як домашній арешт, запровадити граничні терміни тримання підсудного під вартою та інші новели які необхідні для правової держави та розвитку громадянського суспільства.

Проблемність виконання рішень в частині виплати відшкодування полягає в тому, що даним законом не передбачено зобов'язання кожного року в Державному бюджеті передбачати суми, потрібні для виконання рішень Європейського суду. Щодо фінансового забезпечення виконання рішень Європейського суду, то в перехідних положеннях закону про виконання рішень Суду вказано на необхідність в передбаченні окремою бюджетною програмою коштів на виконання рішень Європейського суду. Так як державний бюджет приймається на кожен рік - немає гарантій того, що потрібні суми будуть передбачатися в необхідній кількості регулярно кожен рік. Тобто це проблемне питання залишається відкритим і не відомо, як будуть виконуватися рішення Суду, якщо у Держбюджеті не виявиться потрібних коштів [4].

Отже, для виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні закладена основа. Прийняті окремі законодавчі акти, що регулюють питання виконання рішень, створений окремий орган, відповідальний за виконання рішень Європейського суду - Секретаріат Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини.

Але залишається важливим питання – на кого покладається відповідальність за не виконання або неналежне виконання рішень Європейського Суду? Чим така відповідальність передбачена? Які органи в Україні уповноважені здійснювати

відповідну перевірку виконання рішень Європейського суду і реагувати на порушення в сфері застосування Європейської конвенції?

Список використаних джерел:

1. Кушнір І. Екстрадиція у світлі конвенції про захист пра людини і основоположних свобод // Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2248>
2. Коста Ж.-П. Роль національних судів та інших органів державної влади у захисті прав людини в Європі // Право України 2011, № 7 - С.11 -15.
3. Карпачова Н. Омбудсман України та Європейський суд на захисті права і свобод людини (виступ на Міжнародній конференції) // Право України 2011, № 7 - С. 17.
4. Режим доступу: <http://www.municipal.gov.ua/1336> та <http://ukr-advokat.org.ua/>

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОТВОРЧОСТІ В УКРАЇНІ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Ралко Тетяна

Херсонський державний університет

У багатоманітній і динамічній правовій сфері суспільства правотворчість займає провідне місце. Це пояснюється тим, що саме правотворчість дає життя праву, породжує, формує й оформлює його. Тому є зрозумілим величезний суспільний інтерес до правотворчості. За результатами правотворчої роботи — якістю законів та інших нормативних актів — роблять висновок про державу в цілому, ступінь її демократичності, цивілізованості, культурності. Людське суспільство завжди потерпало через брак точних і довершених рішень, такої діяльності органів держави, в результаті якої створюються норми права, правила поведінки громадян і організацій.

Практика застосування чинної Конституції України в сфері регулювання правотворчої діяльності засвідчує не лише позитивне значення цього регулювання, а й певну недосконалість, непослідовність, прогалини й суперечності в ньому, що зумовлюють потребу в глибшому теоретичному осмисленні проблем правотворчості.

Як і будь-яка інша юридична діяльність, правотворчість має внутрішню будову (структуру). Спрямованість правотворчості на створення (об'єктивацію) нормативно-правових приписів дозволяє виокремити наявність таких елементів: мета, суб'єкт, об'єкт, дія та результат.

Вихідними є і такі положення: суб'єктом має бути лише спеціально уповноважений суб'єкт (правотворчий орган або народ); серед основних видів правотворчості провідною є законотворчість; правотворчими повноваженнями наділяються органи державної влади та місцевого самоврядування (правотворча діяльність здійснюється з метою конкретизації законодавчих актів); правотворча процедура суворо регламентована у законодавстві (чи спеціальних актах); правотворчий акт повинен мати встановлену законом форму; в ієрархії правотворчих актів найвище місце займає закон, а в ієрархії законів - конституція [4, с. 51-85].

Аналіз національної правотворчості показав, що в Україні недосконалий порядок підготовки законів, указів, постанов уряду; наказів, інструкцій і положень структур управління та суб'єктів господарювання; рішень і розпоряджень органів місцевого самоврядування.

Правозастосовна практика свідчить, що недосконалість організації нормотворчої діяльності у владно-виконавчих і господарюючих структурах знижує якість, продуктивність і цінність нормативної документації.

З метою вдосконалення правотворчості в Україні, адаптації законів й інших правових актів до європейського законодавства слід розробити механізм із забезпечення виконання цієї роботи. Мета механізму — поліпшити порядок розроблення, прийняття й реалізації нормативної продукції; виробити єдині правила адаптації правових норм з урахуванням вимог європейського законодавства. Механізм повинен включати наступні організаційно-правові, економічні та фінансові заходи:

- порівняльно-правовий аналіз відповідності й ефективності національного права стосовно європейського законодавства;
- планування нормотворчої роботи;
- єдиний порядок розроблення, прийняття й реалізації правових актів;
- внутрішню та зовнішню правову експертизу щодо відповідності проектів нормативних актів чинному національному та європейському законодавству;
- наявність фахівців, здатних підготувати нормативні акти з урахуванням пред'явлених вимог;
- інтегральну єдність у процесі адаптації національного права з європейським законодавством;
- поєднання бюджетного і позабюджетного фінансування;
- створення економіко-правової основи для інтеграції та консолідації права України із зарубіжним правом;
- введення в навчальному процесі спеціалізації за європейським законодавством і спецкурсу з підготовки правових актів.

Пріоритетне місце в правотворчості посідає законодавчий процес. Він має зазнати істотної зміни. Парламент країни повинен налічувати не менше половини професійних юристів. У Верховній Раді слід сформувати юридичну структуру, яка б адаптувала національне законодавство до європейського законодавства. Належить вдосконалити порядок розроблення і прийняття законів. З цією метою корисно визначити найавторитетніші і найкваліфікованіші юридичні структури (науково-дослідні, навчальні й інші) для професійної підготовки проектів законів. Представляти в парламенті проект закону повинен безпосередній його розробник (автор) за участю внутрішніх і зовнішніх експертів. Голосування має бути відкритим за кожною статтею проекту закону. Закони Верховної Ради повинен підписувати лише її Голова. Ураховуючи особливу значущість цієї проблеми, до Конституції України слід ввести розділ «Законодавчий процес», в якому закріпити його специфіку.

Список використаних джерел:

1. Головатенко В. Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції//Право України. – 2004. – №3. – 9-12 с.
2. Коростей В. Подзаконные акты: реальность и перспектива // Підприємництво, господарство та право. — 2001. — № 9. — С. 61—62.
3. Коростей В. Проблеми правотворчості в Україні//Право України. – 2004. – №3.
4. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу: навч. посібник / Л.А. Луць. – Львів: Юридичний факультет ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – С. 51-85

ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Русавська Ганна

Херсонський державний університет

Основною метою напрямку співвідношення законодавчої влади з громадськістю ("Програма сприяння парламенту України") є невідкладна підготовка та пропаганда оптимальних варіантів законодавчих актів, які забезпечили б повний і реальний зворотній зв'язок між основними суб'єктами законодавчого та політичного процесів - Верховної Ради і депутатів, з одного боку, та виборців, політичних і громадських організацій, з іншого боку.

Конкретні цілі діяльності напрямку пов'язані з розробкою проєктів законодавчих норм, які стосуються таких питань:

- 1) механізм забезпечення звітності депутата перед виборцями;
- 2) порядок висвітлення діяльності депутата у засобах масової інформації;
- 3) порядок висвітлення діяльності ВР та постійних комісій парламенту у засобах масової інформації;
- 4) доступ виборців до Верховної Ради та її підрозділів.

Проблема звітності депутата перед виборцями знаходить достатнє відображення у законодавчих актах. Як свідчить практика, сесійна робота Верховної Ради триває два тижні на місяць. В реальному житті проблема зв'язку депутата із своїми виборцями виглядає дещо складніше, що значною мірою залежить від особистості депутата, його активності в громадських організаціях та партіях. Певне значення мають політичні стосунки з місцевою владою та керівниками підприємств, які можуть сприяти або перешкоджати організації зустрічей з виборцями. На активність депутата впливає його політична орієнтація та важке економічне становище населення. Багато людей агресивно ставляться до своїх обранців, або ігнорують зустрічі з ними. Конкретні імперативні механізми, які робили б періодичну і ефективну звітність депутата реальністю, відсутні як у законі так і на практиці. Виняток тут становить прийом громадян. Проте він, як правило, зводиться до вирішення прохань виборців щодо надання житла, постановки на різні черги (телефон, автогаражі і т. п.). Реальні можливості для публічного звіту депутатів є там, де існують місцеві державні газети, які зобов'язані опублікувати програму депутата і об'єктивно висвітлювати його звіти та зустрічі з виборцями.

Згідно з українською конституцією та законом про пресу засоби масової інформації мають право на одержання будь-яких відомостей від державних органів, об'єднань громадян, органів місцевої влади, керівників установ, підприємств та організацій. Що стосується законодавчих положень, які б регламентували висвітлення діяльності окремих депутатів, то вони зводяться до мінімуму:

1. В Законі про статус народного депутата України говориться, що місцева преса об'єктивно висвітлює звіти і зустрічі депутата з виборцями.

2. У Регламенті Верховної Ради зазначено, що у газеті Верховної Ради, друкуються відомості про невідвідування сесії з неповажних або невідомих причин та оприлюднюється оголошення депутатів догани за неетичну поведінку.

3. У парламентській газеті та відомостях Верховної Ради, згідно з регламентом, мають друкуватися постанови на запити депутатів до Уряду та Верховної Ради.

Практика свідчить про відсутність реальних, механізмів висвітлення роботи депутата. По-перше, місцева преса може висвітлювати, а може і не висвітлювати його звіти. Повідомлення про активність депутата на сесіях та у законотворчій роботі в пресі досі не публікувалися, а догани депутатам ще не виносилися. Практика друкування

постанов на запити депутатів відсутня, як відсутня і практика прийняття таких постанов. Результати поіменного голосування дуже рідко оприлюднюються пресою і робить це головним чином преса демократичного, правого спрямування. Основним джерелом інформування виборців про діяльність депутата залишається трансляція пленарних засідань парламенту.

Від першого дня свого існування Верховна Рада своєю постановою запровадила демократичний порядок висвітлення своєї діяльності: пленарні засідання сесії Верховної Ради у прямому ефірі передавалися по радіо, а у вечірній час трансливалися по другій програмі державного телебачення. Пізніше повна трансляція по телебаченню була замінена скороченим звітом про сесійний день, який готується журналістами.

При Верховній Раді діє пресслужба, яка забезпечує державні засоби масової інформації (радіо, телебачення, центральні газети) відомостями про засідання постійних комісій Верховної Ради. Пленарні засідання Верховної Ради є відкритими для акредитованих журналістів.

У Регламенті записано, що Президія Верховної Ради забезпечує видання щотижневого “Бюлетня комісій Верховної Ради”, видання якого ще не налагоджено.

Реальні можливості для спілкування з Верховною Радою виборці мають завдяки виїзним засіданням постійних комісій, надсиланню листів до керівництва Верховної Ради, її комісій, депутатів та щоденним прийомам громадян членами Президії Верховної Ради. Виїзні засідання комісій дають можливість для спілкування спеціалістів з депутатами та керівниками комісій. Листи виборців містять, як правило, скарги, прохання допомоги, різні пропозиції та відгуки на роботу парламенту.

Список використаних джерел:

1. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 460 с.
2. Мельник И.В. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. — К.: Вентурі, 2005. — 437с.
3. Політологія. Підручник / За загальною редакцією проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.І. — Харків: Друкарський центр «Єднород», 2001. — 64с.
4. Політологія: Підручник / І.С. Дзюбко, К.М. Левківський, В.П. Андрущенко та ін. — К.: Вища школа, 1998. — 415 с.

ІНСТИТУТ БІКАМЕРАЛІЗМУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Самсонов Володимир

Херсонський державний університет

Інститут парламентаризму в Україні вимагає структурно-функціонального оновлення. Немає сумнівів стосовно того, що політична відповідальність українського парламенту має бути більш ефективною. Але реалізація цього завдання не може залежати від розв’язання якоїсь однієї проблеми. Вона має першочергово полягати у вдосконаленні усіх сторін функціонування українського парламентаризму. З огляду на сучасну ситуацію, важливим, але одночасно і складним є питання політичної структурованості парламенту.

Теорія та практика сучасних демократій свідчить про високий рівень демократичності в умовах двопалатних парламентів завдяки більш тривалим та поміркованим процедурам прийняття рішень та більш адекватному представництву суспільства в органах влади. Бікамеральність доцільна, якщо нижня та верхня палати

мають різні інституціональні засади, а їхня діяльність базується на неоднакових принципах. Необхідність верхньої палати зникає, якщо вона повністю копіює нижню.

Верхня палата доповнює представництво нижньої палати та адекватніше регулює баланс інтересів між територіальними одиницями та соціальними верствами населення. Але водночас існують і певні вади бікамеральної системи:

- друга палата може бути менш демократичною, якщо її члени не обираються або обираються шляхом непрямих виборів;
- у двопалатну систему як таку закладено потенційну ймовірність конфліктів у структурах влади у зв'язку з наявністю протилежних підходів до вирішення проблем;
- двопалатність може знизити ефективність законодавчого процесу внаслідок збільшення тривалості проходження законопроектів через комітети;
- двопалатність консервує конституційний устрій та відбиває інтереси правлячої еліти.

Ризики від співвідношення переваг і вад бікамеральної парламентської системи залежать від рівня співвідношення повноважень між двома палатами та принципів їхнього формування, що може впливати на подальший демократичний розвиток країни.

Посилення представницького характеру Верховної Ради України, а також підвищення ефективності виконання інших функцій можливе через структурне вдосконалення цього органу влади.

Зміна унікамеральної структури українського парламенту на бікамеральну є одним із шляхів його реформування. Однак існування двопалатності ще не є свідченням рівня демократичності політичної системи. Лише ефективність прийняття таким парламентом політичних рішень та ступінь впливу виборців на владу дійсно виступає сильним аргументом на користь його структурної перебудови. Саме такі чинники треба розглядати в визначенні подальших шляхів модернізації українського парламентаризму.

Введення двопалатного парламенту потребує суттєвої ревізії усієї Конституції України. Має бути врахований цілий ряд факторів, таких як виборча система, перегляд перерозподілу функцій між гілками влади, повноваження органів місцевого самоврядування та ін. Верхня палата парламенту має отримати повноваження чи то за рахунок поділу повноважень нинішньої Верховної Ради між двома палатами, чи за рахунок передачі деяких повноважень президента. Потребує обговорення і те, з яких регіональних представників і яким чином формуватимуть верхню палату. Все це може призвести до порушення цілісності Конституції.

Одним з позитивних аргументів на користь двопалатності є можливість представництва регіонів та сприяння з боку центрального уряду у розв'язанні регіональних проблем. Але водночас без реформи місцевого самоврядування цей позитив може буде зведеним до мінімуму. Головною проблемою залишається децентралізація повноважень між центром та регіонами, стосунки між якими можуть стати ще більш суперечливими. В ідеалі, як свідчить світовий досвід, наприклад Польщі, запровадження бікамералізму потребує одночасно адміністративної реформи та реформ місцевого самоврядування.

Але запровадження двопалатного парламенту має наступні вкрай важливі наслідки:

- Посилюється система стримувань та противаг не лише між різними гілками влади, а й в середині парламенту. Верхня палата є запобіжником олігархізації усього процесу державного управління та законотворчого процесу, надмірної партизації.
- Верхня палата, на відміну від Нижньої, виконує функцію регіонального представництва. Це додає можливості для створення майданчиків для публічного

обговорення нагальних питань та випуску "пари" в разі зростання напруженості між центром і регіонами.

- Створення системи "м'якого" асиметричного бікамералізму в умовах унітаризму наблизить країну до стандартів європейської демократії.

Головним ризиком в умовах двопалатності залишається процес регіоналізації країни, послаблення контролю з боку уряду над бюджетними процесами, спроможність двох палат ефективно працювати над законопроектами, контролювати виконавчу владу.

На сьогодні ідея створення двопалатного парламенту в Україні обумовлюється такими основними чинниками:

- пробудження політичної свідомості українського народу щодо необхідності кардинального реформування владних структур на засадах народовладдя, громадянського суспільства, зокрема, шляхом громадського контролю за якістю рішень в законодавчій сфері нижньою палатою парламенту, сформованої з представників різних соціальних груп населення, об'єднаних за фахом, інтересами та територією;

- проголошення Президентом України рішучої боротьби з корупцією в усіх сферах і, насамперед, у парламенті як законодавчому органі влади шляхом створення вагомих важелів і противаг політичному волюнтаризму та лобізму партійних фракцій;

- нагальна потреба регіонального представництва в парламентських структурах з метою подолання розколу суспільства.

Список використаних джерел:

1. Томенко М. Український парламентаризм у контексті історичного розвитку та сучасної практики // Хроніка 2000. - К., 1998. - № 27-28. - С. 232-242.

2. Шемшученко Ю. Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму // Право України. - 1998. - № 1. - С. 17-20.

3. Кислий П., Вайз Ч. Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду. - К., 2000. - 414 с.

4. Горбач В. Парламентський бікамералізм та українська політична реальність // Політичний календар. - К., 2003. - № 2. - С. 15-21.

5. Мартинюк Р. Чи потрібен Україні двопалатний парламент // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 8. - С. 99 - 102.

ДО ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВА

Саркісян Гарас

Херсонський державний університет

Принципи права доцільно опановувати за двома фундаментальними працями таких науковців як А.М. Колодій (Принципи права) і С.М. Погребняк (Основоположні принципи права)[1]. Зокрема, до принципів права звертались як вітчизняні, так і зарубіжні науковці-правники, що втілювали їх у життя. Зазначена проблема знаходить своє відображення на загальнотеоретичному, галузевому, міжгалузевому і інституціональному рівнях юриспруденції.

Вважаємо, що авторські концепції щодо основоположних принципів права є результатом узагальнення сучасних доктринальних розробок вітчизняних та зарубіжних правознавців. Варто особливо відзначити те, що комплексний аналіз засад пропорційності та правової визначеності в українській юриспруденції виконано вперше вище згаданими авторами.

Втілення основоположних принципів у позитивному праві досліджується на широкому емпіричному матеріалі вітчизняної та зарубіжної юридичної практики із

залученням численних актів національного й зарубіжного законодавства та конституційного судочинства.

Діалектичне осмислення процесу становлення й формування основоположних принципів потребує розгляду не лише ідеальних форм їх існування (ідеї, вимоги) але й змісту, в зв'язку з тим що будь-яке правове явище має таку властивість як старіння, а значить не відповідність засобам сучасного правового регулювання.

Нам відомі загальні принципи права, які характеризують його верховенство, демократизм, гуманізм, застосування стримань і противаг, поєднання централізації та децентралізації у владних структурах, створення багатопартійності, гласності, прозорості прийняття і реалізації владних рішень та інших. На таких засадах функціонує правова система України. Цей підхід дає змогу розглядати принципи не лише як засади регулювання, але й функціонування правовідносин в політичній, державно-правовій, економічній, соціальній, та культурній сферах життєдіяльності суспільства.

Такі згадані засади складають сутність права, щодо регулювання суспільних відносин, тобто моделювання поведінки фізичних і юридичних осіб за їх системним та логічним зв'язком, в якому право однієї сторони відповідає обов'язку іншої.

Сутності права також відповідає принцип формальної визначеності який має інтеграційний характер коли правові сім'ї наближуються завдяки взаємопроникненню правових елементів шляхом рецепіювання(запозичення) юридичних норм різними правовими системами. Таким чином романо-германська правова сім'я має спільні важелі регулювання(закони і правові прецеденти) з англо-саксонською в системі європейського права.

З іншого боку, сутність права пов'язана з визнанням загальнолюдських цінностей: людини, як центрального елементу громадянського суспільства; сім'ї; трудового колективу; громадянського суспільства; самої держави та її права. Загальнолюдські цінності характеризуються такими концептуальними ідеями як: правова держава, країни соціальної демократії, держава-менеджер. В кожній із зазначених концепцій право відіграє провідну роль, щодо встановлення стабільності й порядку; захисту прав і свобод людини і громадянина; створення багатьох форм власності; активізації громадських об'єднань у взаємодії з державою; створенню умов розвитку економіки, політики, соціального та культурного життя.

Для вдосконалення системи загальних принципів пропонуємо додати такі принципи як, компромістність (загальної теорії права), який в собі об'єднує домовленості, мирові угоди, договори; принцип прогресивності права, коли воно встановлює саморегуляцію в політиці, економіці та соціально-культурному житті; принцип регресивності права, коли воно не сучасне і регулювання здійснюється застарілими методами, забороняються елементи саморегуляції суспільного життя, як в тоталітарних державах; принцип креативності, спрямований на творче регулювання суспільних відносин, яке виражається у реалізації юридичних положень, таких як: "дозволено все те, що не заборонено законом", і корисно додати таку креативність, як гнучкі параметри регулювання суспільних відносин в просторі, за часом, колом осіб і за предметом правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика). – Харків: Право, 2008.
2. Мальцев Г.В. Социальная справедливость и право. – М.: Мысль, 1977.
3. Офіційний вісник України. – 2004. – № 45.
4. Скурко Е.В. Принципы права. – М., 2008.

5. До нечисленних винятків належить праця В.Н. Протасова “Что и как регулирует право” (М.: Юрист, 1995).
6. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави, 2008.
7. Колодій А.М. Принципи права. – Київ:, 1999.

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Серебрянський Віктор

Херсонський державний університет

На нашу думку, правова держава — це така держава, в якій функціонує режим конституційного правління, існує розвинута і несуперечлива правова система й ефективна судова влада, забезпечено реальний розподіл державної влади на гілки, з їхньою ефективною взаємодією та взаємоконтролем, з розвинутим контролем з боку суспільства. Загальний демократичний устрій системи влади і політики правової держави органічно пов'язаний з його правовими засадами. В основу правової держави покладено рівність державної влади, громадянина і суспільства, їхня правова рівність перед законом[1].

Правова держава і громадянське суспільство формуються спільно, і процес їхнього творення займає тривалий історичний період. Він здійснюється також разом з розвитком суспільства і вимагає цілеспрямованих зусиль. Ні правова держава, ні громадянське суспільство не вводяться одноразовим актом і не можуть стати результатом чистого законодавства. Увесь цей процес повинен бути органічним для суспільства, яке дозріло до відповідних змін.

Демократія — слово загальновідоме, але суть його розуміють по різному, інколи прямо протилежно. Словник визначає поняття демократії, як уряд народу, в якому верховна влада обрана народом, і з якою народ користується прямо або через своїх обраних представників шляхом вільних виборів. Тобто, демократія — це уряд народу, з народу і для народу. Часто поняття свободи і демократії вживаються взаємозамінно, хоча вони не є синонімами. Так, демократія є, насправді, поєднання ідей і принципів свободи, але вона включає також низку звичаїв і процедур, сформованих протягом довгої, часто складної, історії. Коротко кажучи, демократія — це свобода, вкладена в норми. Саме тому, можна визначити випробувані часом основи конституційного уряду, прав людини і принципу рівності перед законом, що їх повинно дотримуватися будь-яке цивілізоване суспільство, щоб могли називатися демократичним.

Існують два основні види демократії: пряма і представницька. При прямій демократії всі громадяни, без посередництва обраних або призначених представників, можуть брати участь у винесенні загальногромадянських рішень. Зрозуміло, що така система може мати місце тільки при відносно обмеженій кількості людей, коли всі вони можуть зібратися в одному місці і шляхом голосування або консенсусу прийняти якесь рішення. Нині найбільш поширеною формою демократії є демократія представницька. Громадяни обирають своїх представників, уповноважуючи їх виносити політичні рішення, приймати закони та вирішувати інші загальносуспільні справи.

Розглядаючи демократію, необхідно підкреслити ще одну її важливу ознаку. Це влада більшості і забезпечення прав меншості. У всіх демократичних системах громадяни вільно виносять рішення за принципом більшості. Але влада більшості ще не є демократія. Ніхто не назве справедливою систему, в якій 51 відсоток населення може гнобити решту — 49 — в ім'я поглядів більшості. В демократичному суспільстві влада більшості мусить включати гарантії особистих прав людини, які, у свою чергу, захищають права меншостей — етнічних, релігійних чи політичних. Права меншості не

залежать від доброзичливості більшості і не можуть бути скасовані голосами більшості. Права меншості захищаються тому, що демократичні закони й інститути охороняють права всіх громадян.

Демократія — це щось більше, ніж ряд конституційних правил і процедур, що визначають функції представницького органу влади. В демократичній державі влада є лише одним з елементів громадянського суспільства, який включає багато різноманітних інститутів, політичних партій, організацій і товариств. Така різноманітність називається плюралізмом, який означає, що безліч організованих груп та інститутів у демократичному суспільстві не завдячують державі своїм існуванням, законністю чи авторитетом.

У демократичному суспільстві діють тисячі неурядових організацій, місцевих і всенациональних. Багато з них відіграють посередницьку роль між окремими громадянами і складними суспільними та державними інститутами, невід'ємною частиною яких вони є, даючи окремим громадянам можливість користуватися своїми невід'ємними правами та виконувати обов'язки як громадяни демократії. У тоталітарних суспільствах всі такі організації існували б під контролем, за дозволом, під наглядом і з підзвітністю державі. В демократичному суспільстві державна влада чітко визначена і суворо обмежена законом. Тому громадські організації вільні від державного контролю; навпаки, багато з них намагається впливати на рішення уряду і вимагати від уряду підзвітності за його рішення.

Основні ознаки української демократії знайшли відображення у Декларації «Про державний суверенітет України», де зазначено:

суверенітет народу; державна влада здійснюється за згодою тих, на кого вона розповсюджується; влада більшості; права меншості; гарантованість основних прав людини; вільні і справедливі вибори (загальне, пряме, рівне виборче право при таємному голосуванні); рівність перед законом (всі громадяни, незалежно від статі, расової та національної приналежності, соціального та майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, віросповідання, місця проживання та інших обставин, є рівними перед законом і мають однакові права); справедливе правосуддя (правосуддя здійснюється тільки судом, на основі закону); конституційні обмеження державної влади; соціальний, економічний і політичний плюралізм; принципи толерантності, співпраці і компромісу.

Таким чином, можна зробити висновок, демократія в Україні не відповідає сучасним вимогам. Для її удосконалення треба від декларативності Конституції України перейти до реальності. Наприклад, зазначено у Законі України «Про Всеукраїнській та місцевий референдуми» його проведення. Так, хай державні та місцеві органи влади пліч о пліч з громадськими організаціями та політичними партіями хоча би раз на рік користувалися референдумом як засобом прояву політико-правової волі народу. Аналіз діяльності органів влади показує, що демократичні інститути «заважають» органам державної влади працювати, тому що бюрократія нехтує змістом Закону «Про звернення громадян». А нам потрібна дієвість влади, її підконтрольність громадськості. Коли така підконтрольність буде, менше буде зафіксовано випадків корупції. Корупція – це злочин, який не терпить публічності, а посадовці-корупціонери бажають перебувати у тіні, тому така вада називається тіньовою.

Список використаних джерел:

1. Теорія держави і права / Підручник Т.Г. Андрусяка / Демократична правова держава /

ПРАВО ВЕТО ПРЕЗИДЕНТА В РЕСПУБЛІКАХ ЗМІШАНОГО ТИПУ

Сидорова Ілона

Херсонський державний університет

Після прийняття змін до Конституції України залишилось багато проблем, що потребують швидкого вирішення на законодавчому рівні, зокрема це стосується реформування інституту права президентського «вето» щодо законів прийнятих парламентом. Адже саме таке право є одним із найважливіших повноважень президента змішаної республіки.

З огляду на це буде доцільним розглянути питання на предмет встановлення загального і особливого в повноваженнях президентів змішаних республік.

В сучасній літературі термін “вето” визначається як відмова глави держави санкціонувати або підписати і оприлюднити прийнятий парламентом, але такий, що не набув чинності, закон і повідомити про це парламент з викладенням відповідних причин[1, с.165]

Таке право закріплено в конституціях всіх змішаних республік: Казахстану(ч.2 ст.44), Білорусії (п.21 ст.84), Литви (ст..71), Молдови (ч.2 ст.93), Болгарії (п.1 ст.101), України (ст.94), Франції (ст.10)та ін.[7,с.508]

Генега сучасного вето пов'язана з правотворчою практикою у Великобританії. Первинно парламент, звертаючись до короля зі спеціальною петицією, ставив питання про видання конкретного правового акту. Якщо король погоджувався з викладеними принципами в петиції, видавав відповідний акт. На початку XVII ст. ця практика була змінена і петиції набули значення проектів правових актів, які король міг схвалити чи відхилити, але не змінити за змістом. Відмова короля санкціонувати схвалений палатами акт обґрунтовувалася певними міркуваннями й отримала назву вето. Воно носило абсолютний (або резолютивний) характер і не передбачало можливості подолання.

У процесі суспільно-політичної еволюції та становлення парламентаризму сутність вето трансформувалась. У першій половині XIX ст. в низці європейських монархій право вето набуло характеру повноваження глави держави, здійснюваного в умовах поділу влади. Лишаючись у багатьох парламентських монархіях формальною складовою прерогативи монарха, абсолютне вето в наші дні практично не застосовується в країнах сталої демократії.

Міжнародна конституційна практика надання та реалізації права вето главам держав засвідчує:

- для держав із президентською формою правління характерною є складна процедура подолання вето глави держави;
- у парламентських республіках ця процедура, як правило, є досить простою;
- застосування права вето президентами республік зі змішаною формою правління залежить від конституційно визначених повноважень глави держави та від партійної конфігурації парламенту.

За загальним правилом президент, застосувавши вето, формулює свої мотиви та пропозиції. У конституціях ці мотиви не визначаються, хоч у загальному вигляді нерідко визначається спосіб їх вираження. Так у Болгарії і Португалії президент повертає закон із обґрунтуванням, в Угорщині та Словаччині – із зауваженнями, у Литві й Польщі – з мотивованими пропозиціями.

Порядок подолання вето президента на прийнятті парламентом законопроекти, і, насамперед, визначення більшості при його повторному голосуванні у парламенті встановлюється конституціями республік зі змішаною формою правління і не є однаковим. Так, для подолання права відкладального вето парламентом у Литві є повернення Президентом Республіки закону, де Сейм може заново розглянути і

схвалити. Повторно розглянутий Сеймом закон вважається прийнятим, якщо були прийняті надані Президентом Республіки поправки і доповнення чи якщо за закон проголосувало більше половини, а за конституційний закон – не менше трьох п'ятих усіх членів Сейму. Такі закони Президент Республіки зобов'язаний не пізніше, ніж упродовж трьох днів підписати і негайно офіційно їх оприлюднити (Ст. 72). У Польщі після повторного схвалення закону Сеймом більшістю в 3/5 голосів у присутності не менш, як половини законного числа депутатів, Президент Республіки впродовж 7 днів підписує закон і видає розпорядження опублікувати його» (Ст.122, п. 5). У Португалії, якщо Асамблея Республіки підтверджує своє попереднє голосування абсолютною більшістю голосів повноважених депутатів, Президент Республіки зобов'язаний промульгувати цей акт упродовж восьми днів з моменту його отримання» (Ст. 136, п. 2). У Румунії, якщо Президент вимагав перегляду закону... промульгація закону відбувається не пізніше, ніж через 10 днів після отримання закону, прийнятого після перегляду» (Ст. 77, п. 3) У Франції Президент Республіки може вимагати від Парламенту нового обговорення закону чи окремих його статей. У цьому новому обговоренні не може бути відмовлено. (Ст. 10) Щодо Фінляндії то, якщо Едускунта схвалить закон знову без змін його змісту, то закон вступає в силу без утвердження» (Ст. 77).[3]

Враховуючи досвід країн змішаного типу, вітчизняні науковці та політики пропонують змінити норму Конституції України, відповідно до якої для подолання вето Президента необхідно 2/3 голосів депутатів Парламенту (ця норма залишилась безмін після проведення конституційної реформи відповідно до закону № 2222 від 8.12.2004 р.).

Адже, за умови політичного протистояння Президента і коаліційної більшості глава держави може блокувати законодавчу діяльність парламенту маючи підтримку більш ніж 1/3 парламентаріїв. Пропонується встановити кількість голосів депутатів Верховної Ради необхідних для подолання вето Президента 50 відсотків плюс 1 голос (така норма встановлена конституціями Вірменії, Болгарії, Молдови, Литви, Португалії). Серед інших змішаних республік право вето щодо закону про внесення змін до конституції мають лише президенти Грузії та Вірменії. [4, с.111]

Вважаємо, що в умовах парламентсько-президентської республіки, коли в парламенті формується коаліційна більшість, для її ефективної законодавчої діяльності необхідно змінити норму Конституції України (ч.4 ст.94)[5].

Це б наблизило Україну до європейських стандартів парламентсько-президентської республіки, підвищило ефективність роботи Верховної Ради, як єдиного законодавчого органу країни.

Список використаних джерел:

1. Окуньков Л.А. Роцин В.А. Вето Президента: Научно-практическое пособие. – М.: Формула права, 1999. –352 с.
2. Конституции государств Европейского союза / Под ред. Л.А. Окунькова. – М.: НОРМА, 1997. –816 с.
3. <http://old.niss.gov.ua/Monitor/July08/11.htm>
4. Мазур Д.В. Неодмінні ознаки республіки зі змішаною формою правління // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: Збірка наукових праць. – Харків: Видавництво Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2006. – С. 110-116.
5. Закон України “Про внесення змін до Конституції України” від 8.12.2004 р., № 2222-IV // ВВР України. –2005. –№ 2. –Ст.44.

ДО ПРОБЛЕМИ СПРАВЕДЛИВОСТІ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

Студінська Валерія

НВК "Школа гуманітарної праці"

Херсонської обласної ради

Дослідження науковцями сенсу і змісту справедливості як юридичного явища, принципу функціонування держави і громадянського суспільства відображена у багатьох наукових працях, в тому числі Д. Ролз обґрунтував "Теорію справедливості", Г.Гроцій - "Право війни та миру", Г.Гегель "Філософію права", за якими ми визнаємо корисність зазначеного суспільного явища для людини, громадянина, суспільства, держави та природи.

Тому, метою нашої роботи є сучасне уявлення справедливості як юридичного явища, що має свій сенс і зміст. Із зазначеної мети спробуємо визначити наступні завдання, а саме: здійснення теоретичного аналізу справедливості як принципу забезпечення функціонування держави та права.

В історії розвитку цивілізації поняття справедливості мало різне змістовне навантаження: етичне, соціальне, політичне, юридичне. Зокрема, використовувалося для закріплення ідеологічного, морального, юридичного ставлення людини до дійсності і слугувало ідеологічним чинником для визначення соціально-політичних пріоритетів розвитку суспільства та держави.

Деякі науковці справедливість називали феноменом, який за час історії людства, безсумнівно, змінював своє поняття, зміст та значення, як для людини, так і для суспільства. Наприклад, цей термін згадувався в поемі Гомера "Іліада" як синонім належного. У всіх прадавніх письмових джерелах поняття "справедливість" вживається як критерій належної поведінки людини, яка є корисною для суспільства, самої людини та держави.

Науковці вважають, що найбільш поширеними принципами, які розкривають зміст справедливості, є наступні: "сім порівну", "кожному за працею", "кожному відповідно до заслуг", "кожному за потребами", "кожному за рангом", "кожному те, що передбачає закон", "кожному – своє місце" тощо[1]. Філософ А. Платонов у книзі «Після комунізму» пише про те, що вищою справедливістю є повне державно-правове забезпечення соціального життя людини на засадах робототехніки та електроніки. А звідси, зникне значна частина корисливих злочинів (крадіжки, грабежі, розбої, вимагання), бо в них відпаде необхідність в зазначений період часу існування людства.

Аналізуючи типологію держав розуміємо, що в кожному типі держави формувалася своя філософія юридичної справедливості. Наприклад, Ф.Енгельс у своїй праці "Походження сім'ї, приватної власності та держави" зазначає, що у рабовласницькій державі – політичній організації рабовласників, право встановлювало юридичну справедливість тільки для рабовласників; у феодальних державах – юридичну справедливість для феодалів; у буржуазних державах – для буржуазії; в соціалістичних країнах – юридична справедливість для пролетаріату (робочих і селян), які здійснюють диктатуру над декласованими елементами; в соціально-демократичних державах юридична справедливість - для усіх шарів населення. Розкриємо зміст юридично встановленої справедливості за Конституцією України, де кожному громадянину надано право з 18 років (ст.70) брати участь у виборах та референдумах, обиратися та бути обраним в місцеві ради, а з 21 року (ч.2 ст.76) - у Верховну Раду України. На наш погляд, юридична справедливість проявляється і в сфері економіки, де кожна людина, наприклад, має рівні можливості брати участь у підприємницькій діяльності, ринкових відносинах та формувати власність для здобуття нової власності, вироблення матеріальних благ, надання послуг з метою одержання прибутку. І межі

такої справедливості визначаються в державних актах Конституції України (ст.42), цивільному кодексі, господарському кодексі, податковому кодексі тощо.

Соціальна справедливість, на наш погляд, має у певній часиці юридичне значення. Це проявляється у нормативному регулюванні щодо права кожної людини на освіту (ст.53 КУ), на охорону здоров'я (ст.49 КУ), на створення сім'ї (ст.51 КУ), на соціальний захист (ст.46 КУ). Таким чином, юридична справедливість, якщо вона визначена в міжнародно-правових документах, нормативно-правових актах держави, підтримується і захищається її правоохоронними органами, правозахисними організаціями громадянського суспільства та шанується громадянами, в повній мірі знаходить свою реалізацію в житті кожної людини, суспільства та держави, яку вони представляють.

Вважаємо, що юридична справедливість розглядається як принцип правового регулювання та захисту природних прав і свобод людини, встановлення громадянського та світового порядку функціонування держави.

Із вище зазначеного, з'ясовано, що право є носієм справедливості, коли воно підтримується народом та встановлює баланс інтересів між класами, націями і народностями в політичній сфері; в економічній – забезпечує задоволення потреб та інтересів людей при виробництві, розподілі і вживанні матеріальних благ, із формуванням середнього класу (працівників-власників) та суспільного добробуту; в соціальній сфері юридична справедливість проявляється на засадах освіти, охорони здоров'я і соціальної підтримки окремих шарів населення спрямованих на довголіття. Тому, вища філософська і соціально-правова справедливість – це безсмертя людства, мрія будь-якої людини.

Посилаючись на погляди Д.Ролза [2, с.12,]. щодо справедливості в законах, можемо стверджувати, що успішність правового регулювання будь-яких суспільних відносин на міжнародному, державному, локальному рівнях залежить від якості відображення доброчесності у правилах поведінки, які реально здійснюють і забезпечують природні та інші соціально-політичні, культурні, демографічні права і свободи людини і громадянина.

У протилежність справедливості вищою несправедливістю у суспільстві є безвідповідальне ставлення його до Землі як планети (це зумовлюється споживацьким відношенням переважної більшості людства до природних копалин, флори і фауни); ведення локальних і світових війн, які масово знешкоджують людські та інші природні ресурси на планеті; будь-які види злочинів, а також самогубств. Несправедливість самогубств – це зрадницьке ставлення до минулих поколінь пращурів.

І.Кант у своєму науковому трактаті "Релігія в межах тільки розуму" (1793) перший розрізнув моральну і правову справедливість та стверджував, що обидві не повинні суперечити божественній справедливості. Остання, на наш погляд, певним чином поєднується з природними правами і स्वाободами, хоча прямо автор про це не говорить. Тобто справедливість є доброчесністю, яка повинна нести користь законів і панувати в житті людей.

Список використаних джерел:

1. В.В. Копейчиков "Теорія держави і права"К.: Юрінком-Інтер, 1998 , -320с.
2. Д.Ролз, "Теорія справедливості" / Пер. з англ. О.Мокровольський: – К: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. – 822 с1,

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Шевченко Дмитро

Херсонський державний університет

Розвиток науки фінансового права і юридичної практики у сфері оподаткування свідчать про наявні проблеми правового регулювання у фінансовій, бюджетній, податковій політиці держави, спрямованої на соціально-економічне зростання та цивілізоване державотворення. Тому актуальним є дослідження проблем правового регулювання податкового контролю в Україні на сучасному етапі.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем податкового контролю внесли вчені: Барановська І.В., Бурденко І.М., Вдовиченко М.І., Вишневський В.П., Соколовська А.М. та інші вчені [3, с. 172; 2, с.150; 3, с.99; 4, с.11-16].

Метою роботи є виявлення проблем, які існують в правовому регулюванні податкового контролю на базі дослідження сучасної практики, яка виникає при здійсненні податкового контролю в Україні.

Дотримання платниками податків податкової дисципліни потребує здійснення з боку держави комплексу організаційних заходів, зокрема створення надійної системи податкового контролю.

Предметом правового регулювання є найважливіші, з точки зору держави, суспільні відносини, що об'єктивно потребують і піддаються юридичному регулюванню, і сторони яких виступають їх свідомими та вольовими учасниками [8, с.261].

Податковий контроль – це діяльність посадових осіб органів податкової служби щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення та сплати податків прийнятним актам законодавства з питань оподаткування, щодо виявлення відхилень, допущених у ході виконання податкових правил, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання [6,с. 29-30].

На думку Реви А.М., проблеми, які виникають в сфері податкового контролю України зумовлені наступними аспектами [7, с. 3]:

1) По-перше, одним із проявів скрутного становища української економіки є розвиток її «тіньового» сектора і як наслідок – приховування своїх доходів платниками податків. Правова наука може запропонувати юридичні заходи, використання яких деякою мірою сприяло б належній організації виконання платниками своїх податкових обов'язків (економічний аспект).

2) По-друге, на нинішньому етапі розвитку Української держави стан виконання платниками податкових обов'язків залишається на низькому рівні, що в цілому негативно позначається на якості виконання державою своїх завдань і функцій. У зв'язку з цим створення і вдосконалення механізму, спрямованого на попередження і припинення фактів неналежного ставлення платників до сплати податків та зборів, а не проста реєстрація їх негативних результатів, має велике значення для нормалізації політичної ситуації в країні (державно-політичний аспект).

3) По-третє, у судовій практиці нерідко виникають спори, пов'язані із застосуванням норм податкового законодавства. З метою вироблення рекомендацій по застосуванню законодавства, що регламентує порядок реалізації прав та обов'язків контролюючими органами й платниками податків, і накреслення напрямків подальшого вдосконалення контрольної діяльності у сфері оподаткування виникає нагальна потреба поглибленого вивчення судової практики (правозастосовчий аспект).

Проблема правового регулювання організації контрольної діяльності податкових органів України є дуже актуальною. Її виникнення пов'язане з цілим комплексом правових та організаційних обставин: складністю та чисельністю завдань, що стоять перед органами податкового контролю, наявністю великої кількості несистематизованих нормативно-правових актів в означеній сфері, відсутністю єдиної практики застосування форм та методів податкового контролю, широким колом осіб з числа працівників податкових органів, які здійснюють контролюючі заходи, численними зловживаннями з їх сторони, зокрема перевищення повноважень, корупція тощо.

Таким чином, проаналізувавши дослідження Литвиненко Я.В., робота якого присвячена податковій політиці [5, с. 101], можемо зробити висновок, що існують суб'єктивні та об'єктивні причини проблем в правовому регулюванні податкового контролю. До об'єктивних належать: нестабільне податкове законодавство; нечітке формулювання чинного податкового законодавства, через що багато методичних вказівок вступають у суперечність із законами, що не дає змоги однозначно прийняти рішення щодо розрахунку податку. До суб'єктивних належать: ненавмисні помилки платників податків при розрахунку сум платежів (найчастіше це пов'язано зі змінами в законодавстві й невчасним реагуванням на них); низька податкова дисципліна платників податків, які навмисно йдуть на порушення податкового законодавства з метою отримання (здебільшого тимчасової) користі; некомпетентність працівників як підприємств (податкові менеджери, бухгалтери), так і податкових органів.

Дотримання платниками податків податкової дисципліни потребує здійснення з боку держави комплексу організаційних заходів, зокрема створення надійної системи податкового контролю. Хоча робляться лише перші кроки до формування повноцінної ринкової економіки, проте прикладів порушення податкового законодавства, зокрема умисного приховування прибутків в Україні, дуже багато.

Список використаних джерел:

1. Барановська І.В. Сучасна податкова система України з точки зору підприємця // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – 8. – С. 172-183.
2. Бурденко І.М. Податкова система як інструмент інноваційно-інвестиційного розвитку України // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №3. – С. 150-160.
3. Вдовиченко М.І. Про ефективність податкової системи в Україні // Фінанси України. – 2009. – №3. – С. 99-108.
4. Вишневський В.П. До питання про ідею єдиного податку // Фінанси України. – 2009. – №7. – С. 11-16.
5. Литвиненко Я.В. Податкова політика: Навч. посіб. - К.: МАУП, 2003. - 224с.
6. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: монографія / за заг.ред. проф. Ю. Б. Іванова. - Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с.
7. Рева Д.М. Правове регулювання податкового контролю в Україні : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2005. – С.3.
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права.// Навч. посіб. – Х.:Консум, 2001.-703с.

АДМІНІСТРАТИВНА РЕФОРМА: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ

Шибасєв Андрій

Херсонський державний університет

Важливим чинником виходу із трансформаційної кризи українського суспільства є створення сучасної, ефективної системи державного управління. Необхідність формування такої системи як інструменту подолання кризи в Україні до останнього часу недооцінювалась.

Нова система державного управління в Україні має бути створена шляхом проведення адміністративної реформи.

Сучасна українська система державного управління залишається в цілому неефективною, тому що поєднує як інститути, що дісталися у спадок від радянської доби, так і нові інститути, що сформувалися у період незалежності держави. Ця система є внутрішньо суперечливою, незавершеною, громіздкою і відірваною від людей, внаслідок чого існуюче державне управління стало гальмом у проведенні соціально-економічних і політичних реформ.

Відтак на перший план виходить питання раціонального та високопрофесійного адміністрування, ефективної організації владної вертикалі та збалансування міжбюджетних відносин.

Звертаючись до історичного бекграунду, слід відзначити, що про потребу адміністративної реформи політики та науковці заговорили відразу після оголошення незалежності України. Проте особливої актуальності дана тема набула після вступу України до Ради Європи (листопад 1995 року).

На сьогоднішній день попри те, що в Конституції та законах України прописано право громад на самоврядування, на практиці місцеві ради не виконують покладених на них функцій, а їх реалізація перекладається на місцеві державні адміністрації.

Говорячи про адміністративну реформу необхідно в першу чергу зрозуміти, що мається на увазі. Під адміністративною реформою ми розуміємо вид політико-правової реформи, яка здійснюється у сфері виконавчої влади і стосується як її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, так і взаємовідносин з органами місцевого самоврядування. Головною метою адміністративної реформи є найповніше забезпечення конституційних прав і свобод громадян, правових засад організації державної влади, принципу верховенства права, гуманістичних вимог щодо діяльності держави.

За період підготовки адміністративної реформи в Україні напрацьована велика правова база, прийнята значна кількість нормативно-правових актів, Реалізація адміністративної реформи потребує політичного консенсусу між всіма гілками влади з цього питання.

Реалізація адміністративної реформи передбачає зміни у трьох площинах:

- територіальній (зміна адміністративно-територіального устрою);
- управлінській (делегування значних повноважень на місцевий рівень, зміна владної вертикалі);
- фінансовій (перерозподіл бюджетних коштів з метою їх спрямування на рівень громад).

Головною метою адміністративно-територіальної реформи в Україні є впорядкування територіального поділу на базовому рівні (рівні громад) та на середньому рівні (рівні районів). Без змін залишиться поділ найвищого рівня (рівень областей). План реформи включає в себе зменшення кількості адміністративних одиниць та визначення меж їх територій у відповідності з однорідними критеріями, також передбачається укрупнення ряду територіальних одиниць.

Для досягнення мети адміністративної реформи в ході її проведення має бути розв'язано низку завдань:

- формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління;
- формування сучасної системи місцевого самоврядування;
- створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів;
- запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою.

Реформування організаційних структур виконавчої влади є найбільш складною проблемою адміністративної реформи в Україні. Після проголошення державної незалежності обсяги управлінської діяльності зросли у деяких сферах у 20 - 30 разів, а окремі з них (оборона, зовнішня політика) - були утворені заново. Тому характерний для радянських часів метод реформування апарату управління шляхом його скорочення сьогодні не можна розглядати як ефективний. Тут потрібен, системний підхід, який дозволяє визначати оптимальні для потреб України кількість та структуру органів виконавчої влади.

На рівні районів та областей буде збережено теперішній принцип „подвійності” публічних органів: самоврядних рад та державних виконавчих органів. Крім того передбачається впорядкування завдань і повноважень між адміністративно-територіальними одиницями різних рівнів, що відповідатиме їх соціально-економічному та адміністративному потенціалу.

Система фінансування територіальних одиниць не буде піддана принциповим змінам. Ключовою зміною повинно стати ліквідація багатоступеневості трансферів з державного бюджету на користь безпосередніх контактів між державним бюджетом з бюджетами базових самоврядних одиниць та залишенням зібраних місцевих податків на первинному рівні.

Проект адміністративно-територіальної реформи передбачає зміну первинного та середнього рівня адміністративно-територіального поділу. Залишається три рівні - це: громада не менше 5 тисяч, район – не менше 70 тисяч, регіон - не менше 750 тисяч, а також запровадження міст-районів та міст-регіонів. При цьому реформування територіального устрою має здійснюватися „знизу до гори”, тобто перетворення відбуватимуться на рівні громад та районів, оскільки саме на цих рівнях має надаватися найбільша кількість послуг громадянам.

План реформи включає в себе зменшення кількості адміністративних одиниць та визначення меж їх територій у відповідності з однорідними критеріями.

Без змін залишиться поділ найвищого рівня, який охоплює 27 одиниць: Автономну Республіку Крим, 24 області та 2 міста з особливим статусом. Цей поділ, в принципі, не є відхиленням від регіональних структур інших великих європейських держав, хоча українські області є серед них найменш населеними.

На рівні району замість теперішніх 490 районів та 18 районів в містах планується створення 160-180 районів. Пересічна популяція району буде нараховувати біля 270 тисяч осіб.

Найсуттєвіші зміни охоплюють базовий рівень територіального поділу. Замість існуючих на даний момент 30 тисяч територіальних одиниць буде утворено 1400-1450 громад, які включатимуть велике місто або кілька місцевостей.

Таким чином систему адміністративно-територіального устрою складатимуть: Громада – утворюється з одного або декількох поселень за умови, якщо в її межах проживає, як правило, не менш, як 5000 жителів. До території громади можуть входити території поселень, поселенських утворень, міжпоселенські землі.

Район – об'єднання громад для забезпечення реалізації спільних інтересів, має відповідну транспортну, інформаційну та іншу інфраструктуру, утворюється за умови, якщо в його межах проживає, як правило, не менш, як 70000 жителів.

За умови наявності в одній громаді хоча б одного міста, чисельність якого становить не менше 70000 жителів, такій громаді надається статус міста-району. Міста-райони не входять до складу районів, в межах якого вони знаходяться.

Регіон – об'єднання районів та міст-районів для забезпечення реалізації спільних інтересів та здійснення збалансованого розвитку територій.

За умови наявності в одній громаді хоча б одного міста, чисельність якого становить не менше 750000 жителів, такій громаді надається статус міста-регіону. Міста-регіони не входять до складу районів та регіонів, в межах яких вони знаходяться.

До регіонів належать: міста із спеціальним статусом – Київ та Севастополь; Автономна Республіка Крим; області; міста-регіони.

Важливо, що нова модель адміністративно-територіального поділу враховуватиме соціально-економічний розвиток місцевості. Відтак громади будуватимуться навколо осередку економічної активності (головного місця праці навколишнього населення). На територіях, які є менш розвинуті економічно осередком (центром) громади повинен стати головний центр надання публічних послуг (освітні, медичні, управлінсько-адміністративні).

Запропонована модель організації територій дозволяє забезпечити створення та укрупнення базових адміністративно-територіальних одиниць, а також ліквідацію на місцевому і районному рівні місцеві державні адміністрації із передачею їх функцій органам місцевого самоврядування. Крім того, фінансова і бюджетна автономії територіальних одиниць сприятимуть отриманню громадянами максимальної кількості якісних управлінських послуг.

Результатом утворення однорідної трьохступінчастої системи територіальних одиниць має бути впровадження нової ефективної та збалансованої системи управління. Основними принципами є децентралізація та самостійність самоврядних одиниць. Передбачається, що на первинному рівні (громада) єдиним законодавчим органом буде рада, а виконавчу владу реалізовуватиме виконавчий комітет.

Абсолютно відмінну від громади конструкцію повинна мати публічна влада на двох інших рівнях. Самоврядні влади на цих рівнях повинні складатись виключно з законодавчого органу - обраних районних та регіональних рад, з обмеженими компетенціями та виконавчою владою, яка здійснюється через урядову адміністрацію.

До виключних повноважень місцевих рад відноситься: затвердження структури виконавчого органу ради, затвердження бюджетів, обрання посадових осіб виконавчого органу ради та складу контрольних органів, оцінка діяльності виконавчого органу ради.

Адміністративна реформа передбачає зміну системи фінансування, особливо це стосується первинного рівня територіального устрою. Згідно проекту адміністративної реформи передбачається зміна участі громад в податку з доходів фізичних осіб. Сільські бюджети повинні бути ліквідовані, всі громади повинні мати однакову схему формування бюджетів, аналогічну тому, як це має місце у випадку міст обласного значення.

Впровадження адміністративної реформи планується у декілька етапів. Відповідно у „Концепції реформи адміністративно-територіального устрою в Україні” передбачено п'ять етапів.

Перший етап - підготовчий (концепція, проекти нормативних актів, моделі адміністративно-територіальних одиниць).

Другий етап - це створення правової бази реформи (політичне порозуміння, прийняття правових актів, рекламна кампанія).

Третій етап - творення громад (в тому числі проведення виборів до рад та передача повноважень).

Четвертий етап - Творення районів (в тому числі вибори до рад та реорганізація районних державних адміністрацій).

П'ятий останній етап передбачає розширення повноважень територіального самоврядування регіонального рівня (в тому числі прийняття змін в Конституції України).

Всі реформи поєднуються заходами щодо її законодавчого, кадрового, наукового та інформаційного забезпечення, зміцнення та оновлення нових фінансово-економічних основ державного управління.

Список використаних джерел:

1. Публічна Адміністрація в Україні: становлення та розвиток /монографія/ за заг. ред.. А.В, Толстоухова, Н.Р. Нижник, Н.Т. Гончарук. – Д.: Монолит, 2010. – 400 с.
2. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / авт.-упоряд. О.А.Банчук. – К.: Книги для бізнесу, 2007 – 912 с.
3. Концепція адміністративної реформи в Україні/ Державна комісія з проведення в Україні адміністративної реформи
4. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії / В.І.Борденюк. – К.: Парламент. Видавництво, 2007. – 576 с.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ТА ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ТАЄМНИЦІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Антонюк Євгеній

Інститут історії, етнології і права

Вінницького державного педагогічного

університету ім. М. Коцюбинського

З розвитком інформаційних технологій зростає їх вплив на суспільні відносини. Ю. Мільнер зазначив про кількість інформації, що генерується на Землі, також буде безпрецедентно рости. «Якщо ви складете всю інформацію, яка генерувалася людством за останні 30 тисяч років — до 2003 року, то саме таку кількість інформації було створено за два дні в минулому році», — зазначив засновник компанії Digital Sky Technologies (DST).

Наявність інформаційних технологій створює реальні можливості порушення права людини на таємницю приватного життя людини, яке закріплене в основних міжнародних документах з прав людини. І хоча це право не належить до категорії так званих природних прав людини, але в умовах становлення інформаційного суспільства воно набуває в житті людини особливого значення.

Тому на сьогодні як ніколи актуальною постає проблема таємниці приватного життя людини.

Право на приватність, або, як ще його називають, право на повагу до його приватного та сімейного життя є одним із ключових в системі захисту прав людини. Загалом в Конституції України основи таємниці приватного життя закріплюється в статтях 30, 31, 32.

Недоторканність житла чи іншого володіння особи (стаття 30) є однією із складових особистої недоторканності та тісно пов'язана з правом на недоторканність особистого і сімейного життя, гарантованого і в статті 32 Конституції України.

Конституційне положення щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи означає не тільки заборону входити до нього всупереч волі осіб, які в ньому проживають на легальних підставах, а й заборону розголошувати все, що в ньому діється. Недоторканими відповідно до коментованої статті є й особисті речі, документи та майно, що зберігаються у житлі чи іншому володінні особи.

Під житлом в контексті коментованої статті розуміють не тільки місце постійного проживання особи, а й місце її тимчасового, переважного проживання або перебування. Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України в постанові від 25 грудня 1992 р. № 12 «Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності», житло – це приміщення, яке призначене для постійного чи тимчасового проживання людей (приватний будинок, квартира, кімната в готелі, дача, садовий будинок тощо), а також ті його складові частини, які використовуються для відпочинку, зберігання майна або задоволення інших потреб людини (балкони, веранди, комори тощо). Крім того, слід звернути увагу на те, що Конституція України гарантує недоторканність й іншого володіння особи, тобто будь-якого приміщення, яке належить їй на законних підставах.

В статті 31 висвітлено право кожного на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції тісно пов'язане з правом на невтручання до особистого і сімейного життя, передбаченого статтею 32 Конституції. Проте положення коментованої статті виходять за межі виключно приватного життя людини і не можуть

бути зведені тільки до забезпечення особистої або сімейної таємниці. Вони в рівній мірі стосуються й сфери службових, ділових та інших суспільних відносин.

Будучи невід'ємним правом людини, яке забезпечує її особисту недоторканність. Під листуванням слід розуміти приватну кореспонденцію, яка передається поштовим зв'язком, або електронною поштою через комп'ютер.

Під телефонними розмовами розуміють розмови між особами, які відбуваються за допомогою будь-якого телефонного зв'язку, що здійснюється засобами провідних чи електромагнітних систем тощо. Гарантія недоторканності повинна поширюватися й на інші, крім зазначених, види повідомлень – листи, що передаються через кур'єра, друзів, знайомих, інформацію, яка одержується відомчим шляхом.

Право на особисте життя (стаття 32) є таким же природним правом людини, як і її право на життя взагалі, бо людина як розумна, духовна, соціальна істота живе в матеріальному світі, обзадовується нематеріальним його виразом, що втілюється в її особисті права, фактичні дії, поведінку у побуті, риси характеру, прихильності, здоров'я, здібності, стан фінансових справ тощо.

Для кожної особи важливими є не тільки її майнові, а передусім немайнові права, які характеризують її як особистість. Для кожного вони формуються і проявляються по-різному, становлять його особисте життя. Це є тією сферою приватних інтересів, яка оточує будь-яку людину. Невтручання в особисте життя надає людині можливість відчувати себе недоторканою, певною мірою незалежною від інших, в тому числі від держави. Законодавство окреслює цю сферу особистого життя, недоторканність якого охоплює право на тілесну недоторканність, недоторканність зовнішнього вигляду, житла та інше.

У той же час у системі законодавства України існує комплекс неврегульованих відносин у сфері охорони приватного життя громадян. У зв'язку з цим необхідно прийняти ряд нормативних актів – закон України “Про захист персональних даних” , Інформаційний кодекс України, постійно вдосконалювати системи технічного захисту інформації в базах даних.

Список використаних джерел:

1. Розвиток інформаційних технологій вже в найближчому майбутньому спричинить появу «глобального розуму»// http://news.dt.ua/TECHNOLOGIES/rozvitok_informatsiynih_tehnologiy_vzhe_v_nayblizhchomu_maybutnomu_sprichinit_poyavu_globalnogo_rozu-88031.html.

Яременко О. І. Право на таємницю приватного життя людини в умовах становлення в Україні інформаційного суспільства// <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=10&d=362>

Таций В. Я. Конституція України. Науково практичний коментар. – К.: 2003. – С. 166-177.

2. Кравченко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник- К.: Атіка, 2000. – С. 89.

Конституція України. - К., 1996.

Погорілка В. Ф. Конституційне право України. – К.:1999. – С. 286.

Фрицький О. Ф. Конституційне право України. - К.:2002. – С. 253

МІЖНАУКОВІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

Бейлін Кирило

Херсонський державний університет

У сучасних умовах розбудови правової української держави модернізаційні перетворення, що відбуваються в різних сферах життєдіяльності суспільства – політичній, економічній, культурній, поєднуються з подоланням певних труднощів, зумовлених перехідним етапом у розвитку країни. Це, в свою чергу, передбачає необхідність реформування правової системи України, зростання ролі правової науки, в тому числі кримінально-правового циклу.

Така негативна тенденція ставить перед наукою, законодавчою та правоохоронною практикою завдання розробки та реалізації нових, більш ефективних засобів боротьби зі злочинністю, перегляду низки положень кримінально-процесуального законодавства, удосконалення процедури розкриття та розслідування злочинів з урахуванням рівня злочинності, підвищення її організованості, озброєності та технічного забезпечення.

У цьому аспекті вивчення судової практики та спеціальної літератури показує, що якість процесу розслідування не завжди відповідає сучасним вимогам. Причиною цього є не тільки прогалини в самому законодавстві, але й відсутність нових, досконалих форм та методів роботи органів досудового слідства.

Безперечно, роботи науковців, що досліджували наукові та пізнавальні проблеми діяльності слідчого, як результат багаторічного, самостійного розвитку теоретичної думки, становлять вагомий внесок до загального розвитку кримінального процесу та криміналістики. Проте розробка концептуальних основ вищезазначених питань ще не завершена. Працями вітчизняних і закордонних вчених створено лише передумови для їх подальшого та всебічного розвитку.

Крім того, актуальність та доцільність поглибленого вивчення питань діяльності слідчого зумовлена існуючими правовими та організаційно-тактичними прогалинами у роботі органів досудового слідства. Серед них слід зазначити: відсутність комплексного підходу при дослідженні поняття пізнавальної діяльності слідчого; відсутність усталених тлумачень сутності криміналістичних знань, засобів, методів та критеріїв їх допустимості у кримінальному судочинстві; нечіткість і непослідовність запропонованих класифікацій щодо форм застосування таких знань і засобів роботи з доказами; відсутність єдності поглядів на компетенцію суб'єктів застосування цих знань; недостатність нових, досконалих методів вивчення окремих матеріальних об'єктів та процесів різної складності тощо.

Розв'язання вищезазначених проблем є одним із найважливіших напрямків у підвищенні ефективності роботи досудового слідства, оскільки застосування новітніх криміналістичних методів у пізнавальній діяльності слідчого значно розширить його можливості, впливаючи на якісні та кількісні характеристики здобутих ним фактичних даних. Саме ці обставини спонукали автора дослідити криміналістичне моделювання як один із методів пізнавальної діяльності слідчого на основі існуючих правових норм, розгорнутого аналізу вихідних даних концептуального та загальнотеоретичного характеру, практики застосування криміналістичних знань і моделей у кримінальному процесі.

Основна мета дипломної полягає у теоретичному аналізі логіко-гносеологічних, методологічних, організаційно-правових та криміналістичних аспектів пізнавальної діяльності слідчого, всебічному опрацюванні її основних положень, концептуальному підході до вдосконалення методики застосування криміналістичних моделей слідчим під

час розслідування злочинів на основі узагальнення досягнень правової науки, вивчення слідчої, експертної та судової практики.

Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність розв'язання наступних основних завдань: 1) вивчення теоретичних основ пізнавальної діяльності слідчого з метою їх конкретизації, уточнення та визначення форм і методів пізнання під час розслідування злочинів; 2) проведення аналізу поняття й з'ясування основних рис криміналістичних знань під час моделювання у пізнавальній діяльності слідчого; 3) визначення основних форм застосування криміналістичних знань у пізнавальній діяльності слідчого з метою з'ясування й уточнення завдань криміналістичного моделювання; 4) дослідження поняття моделювання як одного з методів пізнавальної діяльності слідчого і встановлення його характерних особливостей; 5) з'ясування сучасного стану проблем криміналістичного моделювання під час розслідування злочинів шляхом статистичного аналізу та узагальнення результатів опитування працівників органів дізнання та досудового слідства; 6) обґрунтування та надання пропозицій щодо вдосконалення процесу побудови та методики застосування криміналістичних моделей у пізнавальній діяльності слідчого.

Нормативну базу дипломної становлять положення Конституції України, чинного законодавства, що регламентують діяльність органів досудового слідства та суду. Проведено аналіз відомчих матеріалів (наказів, інструкцій, рекомендацій тощо), постанов Пленумів Верховного Суду України із питань слідчої й експертної практики та перспективних напрямків розвитку кримінально-процесуального законодавства України.

ДО ОФОРМЛЕННЯ ПРАВА НА СПАДЩИНУ ГОЛОВОЮ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ

Бережна Світлана

Херсонський державний університет

Оформлення права на спадщину без сумніву є процедурно-процесуальною діяльністю нотаріусів та інших уповноважених на це осіб, в тому числі головами сільських рад, які забезпечують перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців), з метою забезпечення та захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

При оформленні права на спадщину, голова сільської ради, як і будь-який нотаріус зобов'язаний вчинити ряд нотаріально-процесуальних дій, зазначених в Інструкції «Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» та іншими уповноваженими на це особами.

За її змістом голова сільської ради зобов'язаний : встановити факт смерті спадкодавця; час та місце відкриття спадщини; наявність підстав для закликання до спадкоємства за законом або за заповітом осіб, які подали заяву на прийняття спадщини; склад спадкового майна, на яке видається свідоцтво про право на спадщину та приналежність цього майна спадкодавцю; претензії кредиторів, заяви відказоодержувачів про відмову від заповідального відказу та здійснює інші в цьому провадженні, щодо видачі свідоцтва про право на спадщину. На підтвердження цих обставин від спадкоємців обов'язково вимагаються відповідні документи.

Свідоцтво про право на спадщину – це процесуальний нотаріальний акт, який посвідчує перехід права власності на майно спадкодавця до спадкоємців. Не можна успадкувати лише право на спадкове майно, не прийнявши на себе обов'язки, які з ним пов'язані. Якщо успадковане майно підлягає обов'язковій державній реєстрації, то свідоцтво про право на спадщину є для спадкоємців правовстановлюючим документом.

Свідоцтво про право на спадщину видається головою сільської ради спадкоємцеві, який прийняв спадщину. Загальний термін на прийняття спадщини у відповідності до вимог ст. 1270 ЦК України встановлений у 6 місяців і розпочинається з дня відкриття спадщини. Після закінчення цього терміну у спадкоємця виникає право на отримання свідоцтва про право на спадщину.

Видача свідоцтва про право на спадщину за загальним правилом проводиться головою сільської ради після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини. Процесуальний строк у шість місяців встановлюється для того, щоб голова сільської ради у достатній мірі зумів перевірити всі підстави для видачі спадкоємцям свідоцтва про право на спадщину:

- встановити факт смерті спадкодавця;
- час і місце відкриття спадщини;
- наявність спадкового майна та відсутність обтяжень його боргом;
- визначення кола спадкоємців (за законом та за заповітом);
- визначення частки спадкового майна, яка належить кожному спадкоємців.

У разі пропуску встановлених вище строків, законодавство передбачає відповідні наслідки — якщо спадкоємець протягом зазначеного у законі строку не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що її не прийняв. У такому разі, спадкоємець втрачає право на спадщину, за винятком таких випадків:

- якщо звернеться з позовом до суду і доведе, що строк було пропущено з поважної причини;
- якщо отримає письмову згоду інших спадкоємців і звернеться до голови сільської ради із заявою про прийняття спадщини.

Під час процедури оформлення спадкових прав може виникнути необхідність у вжитті заходів з охорони спадкового майна, які здійснюються в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця з метою збереження спадкового майна до прийняття спадщини спадкоємцями. Ці заходи вживають за заявою спадкоємців або за ініціативою голови місцевої ради. Для охорони спадкового майна проводять його опис і передають на зберігання спадкоємцям або іншим особам. Триває охорона спадкового майна до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини, а витрати на неї (охорону) відшкодовують спадкоємці.

Спадкові права оформлюють шляхом видачі головою сільської ради свідоцтва про право на спадщину, яке буває двох видів: свідоцтво про право на спадщину за законом та свідоцтво про право на спадщину за заповітом. Голова сільської ради, видаючи свідоцтво про право на спадщину за законом, і за заповітом перевіряє факт смерті спадкодавця, час і місце відкриття спадщини, наявність підстав для закликання до спадкоємства за законом осіб, які подали заяву про видачу свідоцтва, та склад спадкового майна.

Аналіз теоретичних положень показує, що голова сільської ради, здійснюючи окремі нотаріальні дії повинен мати доступ до нотаріальних реєстрів з метою повноти та своєчасності внесення змін і доповнень стосовно документів з оформлення права на спадщину. В Головному управлінні юстиції зазначених осіб повинні збирати на семінари, з приводу користування нотаріальними реєстрами та правильним заповненням нотаріально-процесуальних документів, стягуванням державного мита.

Список використаних джерел:

1. Підпригора О.А., Боброва Д.В., Воронова Л.К. та ін. Цивільне право. – К.: Вен турі, 2010. – ч. II. – с. 449
2. Цивільне право України / За ред.. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.:

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОЛЕКТИВНИЙ ТРУДОВИЙ СПІР» ТА «КОЛЕКТИВНИЙ ТРУДОВИЙ КОНФЛІКТ»

Бондаренко Марина

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

На сьогоднішній день в Україні внаслідок економічної кризи, неузгодженості дій усіх ланок влади, наявності інших чинників спостерігаються зміни щодо соціально-трудових відносин в різних галузях економіки. Національною службою посередництва і примирення було визначено основні тенденції розвитку соціально-трудових відносин в трудових колективах підприємствах, установах та організаціях України на перше півріччя 2011 р., здійснено порівняльний аналіз динаміки соціальної напруги у сфері праці із попередніми періодами: погіршення відносин між найманими працівниками та роботодавцями; виникнення нових колективних трудових спорів, конфліктів, різних форм акцій соціального протесту; наявність причин конфліктогенного характеру [1]. Тому, на наш погляд, з метою ефективного вирішення складних питань в галузі трудового права дуже важливо, щоб всі учасники соціально-трудових відносин однозначно трактували терміни «колективний трудовий спір», «колективний трудовий конфлікт».

Метою даної статті є аналіз співвідношення понять «колективний трудовий конфлікт» та «колективний трудовий спір».

У Законі України «Про вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року визначено, що колективний трудовий спір (конфлікт) – це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудових відносин, щодо: встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту; укладення чи зміни колективного договору, угоди; виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень; невиконання вимог законодавства про працю [2]. Таким чином, в офіційних документах, правових актах України наголошується, що «колективний спір» та «колективний конфлікт» – синонімічні поняття, майже тотожні.

Досліджуючи питання щодо співвідношення цих понять О.І. Кисельова насамперед, звертає увагу на застосуванні поняття «трудовий спір» у випадку, коли розбіжності суб'єктів трудових правовідносин урегульовуються юрисдикційним органом, а поняття «трудовий конфлікт» потрібно використовувати до передачі розбіжностей до вищезазначеного органу. Тобто, на думку автора, конфлікт породжує спір [3, с.97].

На думку О.О. Яковенко, трудові конфлікти поділяються на індивідуальні та колективні в залежності від кількості учасників. Тому, слід звернути увагу на визначення поняття «групові конфлікти», яке застосовуються в Іспанії та Італії та його відмінність від поняття «колективний конфлікт»: у першому виникнення конфлікту пов'язане з індивідуальними інтересами групи людей, а в другому – із загально колективними інтересами [4].

У російському законодавстві визначено, що трудовий спір – це неврегульовані розбіжності між працівниками (їх представниками) і роботодавцями (їх

представниками) з приводу встановлення і зміни умов праці (включаючи заробітну плату), укладення, зміни та виконання колективних договорів, угод. Ряд вчених вважає, що колективний характер однієї або обох сторін розбіжностей не може служити безумовною підставою для визнання конфлікту колективним трудовим спором [5].

Чітко розрізняє ці поняття Т.Ю. Іванова: можливо припустити, що юридичний трудовий спір, може бути викликаний, наприклад, проблемами тлумачення норм закону у відсутність трудового конфлікту. На думку автора, не можна ставити знак тотожності між поняттями "трудовий спір" і "трудовий конфлікт", а основою їх розподілу є тісний зв'язок конфлікту з особистістю або групою, який відсутній в суперечці.

Т.Ю. Іванова не погодилась з думкою науковців, які намагалися визначити трудовий спір як трудовий конфлікт, який перенесений на розгляд компетентного органу (суду або комісії з трудових спорів), тобто передбачалось, що трудовий спір є лише різновид трудового конфлікту, а ознакою, що дозволяє відокремити суперечку від інших трудових конфліктів, можна вважати факт передачі його на розгляд органу з вирішення трудових спорів [6]. Автор підкреслює, що існує думка, що в трудових спорах відсутнє зіткнення сил, а є лише психологічна напруга і таким чином розбіжності перетворюються у конфлікти. Дійсно, така психологічна напруга може стати причиною конфлікту, але й може бути навпаки – конфлікт, який не має відношення до трудових відносин стає причиною трудового спору. Тобто, можливо спостерігати плутанину щодо схожості цих понять [6].

На думку С.В. Колобової, застосування цих понять як синонімів не бажано. Трудовий конфлікт найчастіше трактують як стадію, що передує трудовому спору, яка несе в собі більше психологічного, ніж юридичного аспекту. Трудовий спір визначено як юридичний конфлікт, який трактується як протиборство суб'єктів права, у зв'язку із застосуванням, порушенням або тлумаченням правових норм [7].

Таким чином, узагальнюючи дослідження вчених щодо визначення понять «колективний трудовий спір» та «колективний трудовий конфлікт», можна зробити висновки, що науковці дотримуються різних позицій, як щодо розмежування, так і до тотожності цих понять.

На нашу думку, потрібно розмежовувати ці поняття, з метою уникнення непорозумінь в офіційних правових документах щодо розгляду трудових спорів на різних етапах їх вирішення.

Список використаних джерел:

Офіційний сайт Національної служби посередництва і примирення. Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/>

Закон України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)" від 3 березня 1998 р. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Кисельова О.І. Трудові конфлікти та трудові спори / О.І. Кисельова // Юридична наука і практика. – 2011. – № 1. – С. 95–99.

Яковенко О.О. Узагальнення досвіду європейських країн у вирішенні колективних трудових конфліктів / О.О. Яковенко // Вісник Хмельницького національного університету Економічні науки. – 2010. – № 3. – Т. 2.

Бердычевский В.С. Трудовое право: Учебное пособие / Бердычевский В.С., Акопов Д.Р., Сулейманова Г.В. Отв. ред. В.С. Бердычевский. — Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 512 с.

Иванова Т.Ю. О несогласованности экономического и юридического содержания категории «трудовой конфликт» / Т.Ю. Иванова, Колесников В.Л. // Вестник ТИСБИ. – 2001. – № 2. – Режим доступу : <http://www.tisbi.org/science/vestnik/2001/issue2/>

Колобова С.В. Трудовое право России / С.В. Колобова [учеб. пособие для вузов].

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ ТА МІЖНАРОДНІ ВАЖЕЛІ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Букалов Сергій

Херсонський державний університет

У той час поки розгортаються народні повстання проти авторитарних режимів у кількох арабських державах, сусіди цих країн і міжнародне співтовариство стикаються перед новою кризою - зростаючою кількістю біженців.

Біженець – це особа, яка в силу обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідування у зв'язку з расовою чи релігійною приналежністю, громадянством, політичними переконаннями знаходиться поза межами країни свого громадянства і не може або не хоче користуватися захистом цієї країни [4, с. 405].

Протягом останніх шести місяців народні повстання захлиснули такі країни як: Лівія, Сирія, Ємен та Бахрейн. Насильство в Сирії змусило тисячі сирійців шукати притулку в Лівані. Ситуація в Сирії може розростися до повноцінного релігійного конфлікту між сунітами та алавітами. При такому розвитку подій обов'язково постраждає мирне населення, і потік біженців з Сирії різко збільшиться.

Повстання в Ємені також може призвести до зростання кількості біженців. Нещодавно деякі племінні громади вступили в протиборство з президентом Алі Абдуллою Салехом і його прихильниками. В результаті вчиненого насильства тисячі людей втекли з єменської столиці - Сани.

Жорстке придушення повстання в Бахреїні призвело до тимчасового затишшя, але випадкові спалахи невдоволення, які послідували за скасуванням надзвичайного стану, вказують на можливість нового спалаху насильства.

Внаслідок розвитку всіх цих подій потік біженців стане ще більшим і це при тому що він вже став економічним тягарем для сусідніх арабських держав, які борються з власними проблемами. ООН встановила табори в Єгипті та Тунісі в тих місцях, де країни межують з Лівією. Однак у міру зростання числа біженців може почати рости і невдоволення серед місцевого населення, яке захоче, щоб їх уряд заклав кордони і вислав втікачів назад. У Тунісі подібне невдоволення вже привело до жорстоких дій проти табору ООН для африканських працівників, що втікали з Лівії. Нападники пограбували табір і поранили кількох втікачів, змусивши інших бігти в пустелю.

Ліванський уряд намагався припинити спроби сирійців знайти собі притулок в країні та протягом минулих тижнів заарештовував і повертав багатьох біженців до Сирії. Ліванську владу турбує, що в їх країні розгорнеться боротьба між біженцями сунітами і алавітами. У подібний конфлікт можуть бути втягнуті суніти та шиїти країни, що ставить під загрозу тендітну політичну стабільність країни.

Якщо конфлікт пошириться, то Йорданія та Туреччина, можливо, також зіткнуться з великим потоком сирійських біженців. У провінції Анталія, що біля Сирії, вже розміщено декілька сотень сирійців. Турецький уряд заявив, що якщо приплив біженців з Сирії різко збільшиться, то він створить і буде підтримувати декілька таборів в їхній країні в областях, що межують з Туреччиною. Однак такий план загрожує суверенітету Сирії і може викликати дипломатичну напруженість.

Проблема біженців не нова і для України. Щороку в нашу країну приїжджають десятки тисяч біженців і шукачів притулку. В Україні на початок 2011 року зареєстровано 56 350 людей з інших країн без державного статусу, 1307 шукачів

притулку, 7201 біженців, і це тільки легальних мігрантів [1]. За своїм соціальним статусом у більшості випадків це малоосвічені вихідці з регіонів Південно-Східної Азії, Близького і Середнього Сходу, Центральної і Південної Африки. Опиняючись в Україні, не маючи родичів або знайомих серед місцевого населення, вони потрапляють в незвичайні для себе умови, до яких погано пристосовані. Інша культура змушує біженця відмовитися від колишнього життя, прийняти інші соціальні норми, правила і способи поведінки. Змінюється все: від природи і клімату до одягу і їжі, від соціальних, економічних і психологічних відносин зі світом та іншими людьми до відносин у власній родині. Найважливіша частина змін – культурні: інша мова, звичаї, традиції, ритуали, норми і цінності.

Міжнародне співтовариство має задуматися про проблему різкого зростання біженців, які можуть потрапити і у віддалені країни. Незважаючи на те, що більша частина втікачів буде шукати притулку в сусідніх країнах, деякі з них спробують незаконним шляхом проникнути на територію Європи та Сполучених Штатів. Одним з можливих рішень може бути створення безпечних таборів для людей в їх власних країнах, де табори будуть перебувати біля міжнародних кордонів та під егідою міжнародних організацій. Такий план потребує схвалення з боку ООН. І хоча управління цими таборами повинно бути довірено ООН, західні держава також могли б забезпечувати безпеку для запобігання атак урядових військ і інших озброєних груп на біженців.

Іншою можливою відповіддю міжнародного співтовариства може стати допомога країнам, які приймають жертв конфлікту, маючи у зв'язку з цим економічні та соціальні проблеми. З часом вони можуть досягти загрозливого масштабу. На додаток до цих дій міжнародне співтовариство може вжити превентивних заходів, здійснюючі дипломатичний і економічний тиск на уряди країн, які влаштовують гоніння на протестувальників, змушуючи їх залишати свою країну. Незважаючи на те, що вплив будь-якої окремо взятої країни на ці авторитарні уряди обмежений, спільні скоординовані дії декількох країн або міжнародного співтовариства можуть принести результат.

І поки кількість біженців не досягла критичної межі, міжнародній спільноті треба вживати необхідних заходів задля припинення процесу втечі громадян до інших країн через переслідування та інші загрози життю. Інакше ця проблема торкнеться не тільки арабських та африканських держав, а й стане дуже актуальною для західних країн, що вже зараз починають відчувати її.

Список використаних джерел:

1. Беженцы в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icp-ua.com/ru/node/397>.
2. Губа А.В., Письменицький А.А., Слинко Д.В. Теорія держави і права. Посібник для студентів – Харків, 2000.
3. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник/ К 65 М. С. Горшенцова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. — 2-е вид., допов. і перероб, — К.: Юрінком Інтер, 2004.
4. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпка В. Е. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 608 с.

ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Гриньок Ольга

Херсонський державний університет

Охорона земель – одне з найважливіших природоохоронних завдань нашої держави, що полягає у здійсненні системи правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захисті від шкідливого антропогенного впливу, відтворенні та підвищенні родючості ґрунтів.

Основа природно-ресурсного комплексу України - потенціал земельних ресурсів (сільськогосподарських угідь), який становить близько 2/5 від сумарного природно-ресурсного потенціалу держави. В цілому земельні ресурси є головною природною продуктивною силою у 20 з 24 областей України та АР Крим [1, с. 176].

Земельні ресурси належать до категорії, яка охоплює певну сукупність природних, а також соціально-економічних об'єктів та їх властивостей. Завдяки своїм унікальним характеристикам земля є важливим засобом виробництва в багатьох галузях народного господарства. Для галузей промисловості земля є місцем розташування підприємств, базисом для розміщення споруд, а в сільському господарстві це і предмет праці, і засіб праці, і основний засіб виробництва. Для видобувної галузі земля є постачальником сировини. Все це й визначає надзвичайно важливе економічне значення земельних ресурсів [2].

Специфіка навколишнього середовища в цілому та будь-яких природних ресурсів, зокрема земельних, як об'єкта управління вимагає комплексного і централізованого підходу, який не можна забезпечити без участі держави. Держава має можливість: законодавчо закріплювати форми власності на природні ресурси, їх межі та особливості використання; планувати та прогнозувати використання ресурсів; заохочувати або стримувати освоєння ресурсів; визначати форми регуляторного впливу на процес природокористування; створювати спеціальні органи для контролю та нагляду, які мають відповідні функції; створювати умови для ефективного природокористування; охороняти та зберігати природні ресурси; формувати у населення підходи щодо ощадливого, раціонального природокористування [3, с. 334].

Перетворення у сфері земельних відносин у роки незалежності в Україні набули масштабних соціально-економічних наслідків: проведено роздержавлення земель; здійснено грошове оцінювання земель сільськогосподарського призначення; запроваджено платність землекористування; відбувається ринковий обіг земель (купівля-продаж, оренда, дарування, міна, спадкування, застава); в основному створено ринкове земельне законодавство; ліквідовано соціалістичну державну структуру товарного сільськогосподарського виробництва [4, с. 45].

Досягнуто найголовнішу мету земельної реформи, проголошену Верховною Радою України у 1992 р., - ліквідовано монополію держави на землю. Але, як зазначає Корсунь Т.В., ситуація в земельних відносинах і землекористуванні складна і вимагає невідкладного поліпшення [5, с. 125]. Найгострішими проблемами є: незавершеність економічних та правових відносин власності; недосконалість державного управління земельними ресурсами та землекористуванням, земельного законодавства та інфраструктури ринку земель, особливо земель сільськогосподарського призначення; відсутність розвитку автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру, спрямованого на вирішення гарантій прав на землю, перерозподілу земель, землеустрою, диференційованого й повного оподаткування.

Окрім цього: не вживаються необхідні заходи щодо регуляторної політики раціонального та ефективного використання земель; не запроваджені механізми їх економічного стимулювання; досить повільно проводяться роботи щодо правового формування раціонального землекористування; відсутнє перспективне прогнозування розвитку земельних відносин; не визначена оптимальна модель сільськогосподарського землекористування; низька ефективність використання земель у сільському господарстві через невизначеність земельних відносин; не введено в економічний оборот земельний капітал [5, с. 126-127].

За роки земельної реформи недостатня ефективність землекористування з численними екологічними втратами посилилася внаслідок проявів безгосподарності і соціального спустошення територій. Однією з ознак цього процесу є щорічне зменшення посівних площ, яке набуло стихійного характеру, через економічну неспроможність значної частини товаровиробників і неадекватну земельну політику. Особливі втрати нанесені меліорованим землям і ґрунтовій родючості. Надзвичайно великі негативні наслідки, що маємо в економіці країни і землекористуванні, спричинені екстенсивним характером господарювання на землі при вкрай низькому рівні застосування добрив та інших сучасних засобів інтенсифікації [4, с. 21-22].

Вирішуючи проблемні питання, що накопичились у сфері землекористування, раціональне управління має демонструвати свою повагу до тих, ким управляє, як до носіїв корисних інтересів та бажань. У цьому випадку такими носіями виступають власники та користувачі землі, які, реалізуючи власні інтереси, мають можливість впливати на себе, один на одного в межах, визначених чинним законодавством.

Отже, проблема управління земельними ресурсами завжди була актуальною, оскільки земля є основою будь якого виробництва. На відміну від інших факторів земля має певні особливості, які обумовлюють її участь в процесі виробництва: земля є вичерпний природний ресурс, обмежений у просторі з незмінним місцеположенням. Оскільки земля є нерухомою, то труд, капітал і управління, як активні мобільні фактори, приєднуються до неї в процесі людської діяльності і тільки землі властива залишкова продуктивність, обумовлена її місцем знаходження.

Список використаних джерел:

1. Бачеріков О. Розвиток земельного маркетингу в умовах ринкової економіки // Вісник Львівського державного аграрного університету: Землепорядкування і земельний кадастр. – 1998. - № 6. - С. 176-179.
2. Гречко В.В., Зіаменко Ю.І. Техніко-економічна доповідь по формуванню національної інфраструктури геопросторових даних України / Наук.-дослід. ін-т геодезії і картографії. - К., 2005. - 108 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.gki.com.ua/DyWP/bindata/0005688_file.pdf.
3. Заставська Л.П. Геоінформаційні системи в державному управлінні // Наука і вища освіта : зб. тез доповідей : в 2 ч. – Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2007. – Ч. 1. – С. 331-332.
4. Бабміндра А. М. Земельні ресурси України та їх використання. – К.: ЦЗРУ, 2003. – 143 с.
5. Корсунь Т.В. Правові аспекти розвитку інституту землеустрою // Пробл. розвитку юрид. науки у новому столітті: Тези наук. доп. та повід. наук. конф. молодих учених / За ред. М.І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – С. 125 – 127.

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дудченко Євген

Херсонський державний університет

В наш час актуальні проблеми виявлення учасників позовного впровадження в кримінальному процесі, спірні питання з'ясування форми позовної заяви про відшкодування шкоди нанесеної злочинцем, багато актуальних питань, які виникають під час розгляду цивільного позову в кримінальному процесі.

Складна соціальна проблема захисту прав потерпілих від різних злочинних посягань залишається актуальною впродовж багатьох років і по – різному досліджується представниками правової науки. Досить розробленим способом відновлення порушених майнових і немайнових прав потерпілих є пред'явлення, розгляд і вирішення по суті цивільного позову в кримінальному процесі. Чимало спірних питань постає при застосуванні кримінально – процесуальних норм, які регулюють позовне впровадження. Серед них проблеми визначення учасників позовного впровадження в кримінальному процесі, дискусійні питання з'ясування форми позовної заяви про відшкодування шкоди завданої злочинцем, багато актуальних питань які виникають під час розгляду цивільного позову в кримінальному процесі.

Проблема захисту прав та законних інтересів потерпілих від злочину осіб за допомогою кримінально – процесуальних засобів, розглядалась в працях багатьох науковців – процесуалістів, серед яких є С.О. Александров, Ю.Д. Адоян, П.П. Гурєєв, В.Я. Понарін, А.П. Рижаков, Д.Г. Тальберг, І.С. Фурман, М.Є. Шумило та інші.

Метою даної статті є розгляд основних особливостей цивільного позову в кримінальному процесі.

Згідно з ч. 1 ст. 28 КПК України особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за його дії, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. А відповідно до ч. 3 цієї статті даний позов може бути пред'явлений як під час дізнання і досудового слідства, так і в ході судового розгляду справи, але до початку судового слідства.

Здійснивши аналіз предмета цивільного позову в кримінальному процесі, Ю.В. Циганюк прийшла до висновку про те, що предмет цивільного позову є вимогою майнового характеру про відшкодування реальних збитків, спричинених злочинцем, упущеної вигоди, яка настала внаслідок незаконних дій цивільного відповідача та моральної шкоди, яка була завдана особі як наслідок вчинення злочину. Визначено, що особа, яка зазнала шкоди від злочину, може клопотати про відшкодування як майнової шкоди, так і моральної, яка настала внаслідок злочину.

Що ж стосується фактичних вимог, то, звичайно, предметом цивільного позову в кримінальному процесі України та країн континентальної Європи насправді є:

- а) гроші чи грошовий еквівалент;
- б) відшкодування в натурі майном (передання речі того ж роду і тієї ж якості);
- в) дії (полагодження пошкодженої речі, вибачення тощо).

Як зазначає Ю.В. Циганюк підстави цивільного позову в кримінальному процесі є у своїй сукупності фактичним (юридичним) складом. Підтвердженням цього виступає повна відповідність ознак підстав цивільного позову у кримінальному судочинстві та ознак фактичного (юридичного) складу.

До зазначених ознак належать: обидва складаються з елементів - юридичних фактів і юридично значущих умов: юридичні факти - вчинення злочину; настання шкоди; юридично значущі умови - причинний зв'язок між злочинцем та настанням шкоди; елементи підстав цивільного позову в кримінальному процесі передбачені

нормою права: стаття 28 КПК України вміщує дані підстави; між елементами, які не є однозначними, існує тісний системний зв'язок; являють собою складну систему, в якій відбувається послідовне нагромадження елементів у певному порядку внаслідок взаємодії фактичних і юридичних відносин: злочин > причинний зв'язок > шкода; лише в сукупності елементів настають правові наслідки; можуть стати елементом більшої за масштабом системи юридичних фактів: в межах інституту цивільного позову в кримінальному процесі.

Шкідливі наслідки злочину за своїм характером дуже різноманітні і їх можна класифікувати за різними критеріями. Якщо вибрати як класифікаційну ознаку наявність або відсутність у результаті вчинення суспільно небезпечного діяння матеріальних збитків, то наслідки, які виникають у результаті вчинення такого роду діяння можна поділити на матеріальні і нематеріальні.

Доказування в кримінальному судочинстві як різновид процесу пізнання є діяльністю розумовою, що протікає відповідно до законів логіки, у визначених логічних формах. Але, разом з цим, це є і практична діяльність, що суворо регламентована процесуальним законом.

Класичним і загально визнаним є виділення в процесі доказування елементів (етапів) збирання, перевірки і оцінки доказів. Тим часом, не дивлячись на значну теоретичну і практичну цінність даного ділення, воно не завжди повно відображає кримінально-процесуальне доказування. Можливо цим пояснюється прагнення авторів запропонувати свої варіанти структури процесу доведення. Так, М.С. Строгович виділяв чотири етапи (елементи): виявлення доказів; розгляд і процесуальне закріплення доказів; перевірка доказів; оцінка доказів³. Ф.Н. Фаткуллін говорив про п'ять елементів: побудова слідчих версій у справі; збирання доказів і їх джерел; перевірка зібраних доказів і їх джерел; оцінка наявних засобів доказування у справі; обґрунтування висновків за справою⁴.

Суб'єкти доказування - це органи і особи, що грають в доказуванні не разову або епізодичну, а постійну, тривалу роль (хоч би в межах однієї стадії процесу), тобто:

а) що здійснюють доказування (збирання, перевірка, дослідження, оцінка доказів) і відповідальні за нього,

б) що мають право на активну і тривалу участь в процесі доказування для відстоювання своїх інтересів або інтересів, що представляються, охороняються законом.

До суб'єктів доказування слід в першу чергу віднести державні органи, відповідальні за кримінальну справу на кожній стадії кримінального процесу. Вказані органи відрізняються від інших осіб і органів, що беруть участь в доказуванні, наступними істотними ознаками:

1) будучи представниками державного, прилюдного інтересу в доказуванні, вони в межах кожної стадії процесу відповідальні за досягнення його цілей. Органи держави, відповідальні за кримінальну справу, зобов'язані забезпечити дотримання законності в доказуванні, об'єктивність, повноту, всебічність дослідження обставин справи, реалізацію принципів доказового права на відповідній стадії процесу;

2) як представники прилюдного інтересу вони є суб'єктами обов'язку доказування в сенсі збирання, перевірки, дослідження і оцінки доказів;

3) лише органи держави, відповідальні на кожній стадії процесу за кримінальну справу, виконують функцію всебічного, повного, об'єктивного дослідження обставин справи і ухвалення рішення у справі (передача справи в наступну стадію процесу або його остаточне розв'язання);

4) як такі, що представляють прилюдний інтерес в доказуванні, суб'єкти доказування I групи наділяються владними повноваженнями. Вони, і лише вони, - органи застосування норм процесуального (доказового) і матеріального права. Вони зобов'язані

встановлювати (визнавати такими, що існують) юридичні факти, що вказані в нормах доказового права і тим самим породжують виникнення, зміну і припинення процесуальних правовідносин в області доказування. Важливою ознакою суб'єктів доказування I групи є їх обов'язкова участь в правовідносинах, що виникають в процесі доказування.

Реалізація правовідносин в області доказування шляхом застосування в необхідних випадках заходів процесуального примусу, санкцій складає обов'язок лише органів, відповідальних за справу, і цим вони теж відрізняються від інших осіб і органів, що беруть участь в доказуванні. Питання про круг органів, відповідальних за справу (суб'єктів доказування I групи), не безперечний. Представляється, що до них відносяться як особи, що виробляють дізнання, так і органи доказування.

До суб'єктів доказування, хоча і з обмеженою сферою дії, необхідно віднести також слідчих і працівників дізнання, що виконують процесуальні дії з окремих доручень (вимогам). Правами суб'єкта доказування володіє і начальник слідчого відділу.

Прокурор, що наглядає за законністю на дізнанні і попередньому слідстві, є суб'єктом доказування в тому сенсі, що він бере участь в проведенні слідчих дій або проводить їх самостійно, санкціонує ряд слідчих дій, пов'язаних з обмеженням прав громадян, оцінює докази після закінчення попереднього розслідування і вирішує питання про їх достатність для виводу, про винність і передачу справи на розгляд суду.

Суб'єктами доказування II групи можуть бути як державні органи (прокурор в суді, цивільний позивач), так і громадяни (їх представники), що відстоюють в кримінальній справі відповідно державний або власний законний інтерес, а також представники громадськості (суспільний обвинувач і суспільний захисник).

Відмінність суб'єктів доказування цієї групи від органів, відповідальних за кримінальну справу, полягають в наступному: 1) суб'єкти доказування II групи не несуть безпосередньої і основної відповідальності за дослідження обставин справи і досягнення завдань доказування на даній стадії процесу, хоча їх процесуальна діяльність сприяє цьому; 2) вони не є суб'єктами обов'язку збирання, перевірки і оцінки доказів, проте на деяких з їх може бути покладений обов'язок доводити заздалегідь сформульовану тезу (доказування винності обвинуваченого прокурором); 3) суб'єкти доказування II групи беруть участь в процесі доказування з певних, заздалегідь позначених позицій.

Для досягнення мети доказування його суб'єкти повинні вирішити комплекс відповідних завдань:

- встановлення правової достовірності отриманої інформації про обставини злочину;
- всемірне забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб, що беруть участь в доказуванні;
- забезпечення виконання всіма суб'єктами карно-процесуальних правовідносин покладених на них юридичних обов'язків;
- застосування всіма суб'єктами доказування належних способів, методів і засобів встановлення обставин у кримінальній справі.

Доказування в кримінальному процесі слід розглядати як частину процесуального доказування в цілому. У змагальному процесі, заснованому на єдиних принципах, властивому цьому типові, доказування здійснюється на основі загальних вимог як в кримінальному, так і в цивільному і арбітражному процесі (покладання обов'язку обґрунтувати вимоги, що висуваються, на позивача або обвинувача, право сторін представляти докази, клопотати про залучення їх до матеріалів справи і брати участь в їх дослідженні, обов'язок суду (а в кримінальному процесі також і органів і осіб, що здійснюють попереднє розслідування) здійснювати перевірку і оцінку доказів,

правила про преюдиції, єдині по суті критерії перевірки і оцінки доказів і так далі. Таке розуміння відповідає концепції єдиного судового права, розробка якої почалася ще в 19 столітті. Один з перших розробників цієї концепції - В.А. Рязановський, писав: «право на позов, чи буде цей позов цивільним, кримінальним або адміністративним, має одну і ту ж природу. Позов є домагання, звернене до держави в особі суду про постанову об'єктивно правильного судового рішення»⁵.

Згідно статті 22 КПК України прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність⁶. Таким чином, обов'язки доказування покладено на прокурора, слідчого та особи, що провадить дізнання як суб'єктів доказування.

Роль суду за кримінальною справою встановлено статтею 15 КПК України, що визначає суд як єдиний носій права на правосуддя: Правосуддя в кримінальних справах здійснюється тільки судом. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону.

При вирішуванні цивільного позову в звинувачувальному вирокі суд керується нормами цивільного права про врахування провини потерпілого, а рівно майнового положення особи, що заподіяла шкоду.

Проведений в роботі О.В. Крикунова аналіз постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» показав те, що судді у провадженні за відповідним цивільним позовом повинні встановлювати:

- 1) наявність матеріальної та юридичної підстави позовної вимоги (протиправне діяння; наявність моральної шкоди; причинно-наслідковий зв'язок між ними; вину заподіювача, її форму та ступінь);
- 2) характер і обсяг заподіяних потерпілому страждань, інших негативних наслідків немайнового характеру;
- 3) форму та обсяг достатньої компенсації моральної шкоди;
- 4) особу, якій злочином заподіяно моральну шкоду, і яку може бути визнано цивільним позивачем;
- 5) вину цивільного позивача у заподіянні моральної шкоди;
- 6) покладення законодавцем обов'язку компенсувати моральну шкоду, заподіяну обвинуваченим, на третіх осіб; на кого конкретно у даному провадженні;
- 7) вину цивільного відповідача у заподіянні моральної шкоди обвинуваченим;
- 8) майновий стан відповідача-фізичної особи за цивільним позовом.

Необхідно зазначити, що запропонована О.В. Крикуновим модель не є вичерпною, оскільки використані при її формулюванні роз'яснення вказують на необхідність встановлювати й інші обставини, що мають значення для вирішення спору. Таке бачення адекватне суті інституту компенсації моральної шкоди, оскільки дозволяє максимально врахувати індивідуальні особливості реагування потерпілого.

Аналіз практики доказування цивільного позову про компенсацію моральної шкоди⁷ засвідчує, що вітчизняні судці визнають моральну шкоду заподіяною,

як що потерпілий доведе порушення його прав злочином, а обвинувачений, цивільний відповідач не доведе відсутності страждань на боці потерпілого. Це дозволяє констатувати застосування фактичної презумпції заподіяння моральної шкоди. Визнаючи слушність цього прийому, автор пропонує наступну його редакцію: «Фізична особа, права якої незаконно порушено, визнається такою, що перетерпіла моральну шкоду, якщо вона вкаже про це, а правопорушник, реалізуючи своє право подавати

докази, не доведе протилежне». Наведене формулювання презумпції істотно відрізняється від її визначення О.М. Ерделєвським. Адаптована до специфіки кримінального судочинства презумпція істотно спрощує доказування цивільного позову про компенсацію моральної шкоди, органічно узгоджується із презумпцією невинуватості.

Отже, проведений аналіз показав основні особливості цивільного позову в кримінальному процесі, його зміст та особливості доказування. Слід зазначити, що дане питання є досить дослідженим в існуючих наукових розробках.

В рамках подальших досліджень необхідно більш чітко в рамках КПК України визначити функції суб'єктів доказування цивільного позову в рамках кримінального процесу.

Список використаних джерел:

1. Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш, С.В. Гізшчук, Н. О. Гутурова, Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Академія правових наук України; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.В. Сташис (загальна редакція), В.Я. Тацій (загальна редакція) — Харків., 2007. — С. 21.
2. А. С. Михлин Последствия преступления. - Москва., 1969. - С. 76.
3. М. С. Строгович Курс советского уголовного процесса. - Т.1: Основные положения науки советского уголовного процесса. – Москваё ., 1968. - С. 302-303.
4. Ф. И. Фаткуллин Общие проблемы процессуального доказывания. - Казань, 1976. - С. 11-13.
5. В. А. Рязановский Единство процесса. - Москва., 1996. - С. 30.
6. Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш, С. В. Пізшчук, И.О. Гутурова Цит. праця. - С. 19.
7. О.Б.Крикунов Цивільний позов про компенсацію моральної шкоди у кримінальному процесі України: Дисертація кандидата юридичних наук. - К., 2002. - С. 34.

ПРО ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНУ ПРАЦЮ ЯК СПОСІБ ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ШКОДИ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Д'яченко Дар'я

Херсонський державний університет

Суспільство з допомогою юридичних норм регламентує становище особи в соціумі, яке має назву правовий статус особи. Він так само визначає становище неповнолітнього, як і будь - якого іншого громадянина нашої держави.

Правове становище особи характеризується не тільки можливістю мати певний обсяг прав і обов'язків, але й можливістю здійснювати ці права і відповідати за виконання обов'язків у конкретних правовідносинах. Загальновідомо, що правове становище неповнолітніх відзначається Конституцією України (ст. 27,28,29,36,41КУ), такі положення реципіювані з міжнародних документів, а саме: з Загальної декларації прав людини, Конвенції про права дитини, Статуту ООН та інших.

Із зазначених документів витікають юридичні властивості неповнолітніх: а саме, правосуб'єктність (ст. 25,30,31,32 ЦК), яка характеризується конгломератом правоздатності та дієздатності. Така конгломеративність пов'язана із можливостями неповнолітніх з народження і до смерті мати повноту та змістовність цивільних прав. Зміст правоздатності полягає в здатності мати майно в особистій власності під наглядом батьків або опікунів чи піклувальників (ст.244 СК); мати право користуватися

житловими приміщеннями та іншим майном, під зазначеним наглядом; здійснювати вибір роду занять і місця проживання з вищезазначеними особами. Таким чином права неповнолітніх та їх свободи обмежені контрольно-наглядовими функціями батьків. Для повноти правосуб'єктності схарактеризуємо часткову і неповну цивільну дієздатність неповнолітньої фізичної особи.

Часткова дієздатність малолітніх (ст.31 ЦК) дозволяє вчиняти їм дрібні побутові правочини з дозволу і під контролем батьків(опікунів);а неповна дієздатність, відповідно до ст. 32 ЦК, регламентує самостійність щодо розпорядження своїм заробітком, стипендією, іншими доходами; здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності; бути учасником (засновником) юридичних осіб; самостійно укласти договір банківського вкладу за згодою батьків або піклувальників. І це дуже позитивно для з'ясування меж цивільно-правової поведінки неповнолітніх. Вихід за зазначені межі, при наявності суспільної небезпечності або шкідливості карається кримінально або адміністративно.

Підставою виникнення зобов'язань є заподіяння шкоди, як наслідок правопорушення. Частіше за все, зазначеним діянням порушуються майнові або особисті немайнові права фізичних і юридичних осіб.

Цивільно-правова відповідальність неповнолітніх настає відповідно до ст. 1179 ЦК, вони відшкодовують завдану ними шкоду в межах існуючого у них майна. Якщо цього майна не вистачає, то настає додаткова або субсидіарна відповідальність батьків.

Таким чином, неповнолітні все частіше стають самостійними учасниками цивільних правовідносин з приводу набуття, користування і розпорядження майновими благами. В разі спричинення шкоди неповнолітнім, на наш погляд, суд зобов'язаний при наявності у нього майна відшкодувати її. Якщо зазначеним майном в повній мірі шкода не буде відшкодована і не має субсидіарного відшкодування, то в даному випадку суд встановлює зобов'язальну працю, з вирахуванням 50 відсотків від заробітної платні, терміном до 10 років.

Вважаємо за доцільне ввести такий спосіб відшкодування матеріальної і моральної шкоди, як зобов'язальна праця.

Список використаних джерел:

- 1.Цивільний кодекс України. – Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. – 424 с.
- 2.Сімейний кодекс України. – Х.: ТОВ "Одіссей",2010. –102 с.
3. Підпригора О.А. Цивільне право України: навч. посібник для студентів юрид. вузів та факультетів. — К.: Вентурі, 2009. — 416 с.

ЗМІНИ ЗА НОВОЮ РЕДАКЦІЄЮ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ІНФОРМАЦІЮ»

Забродська Наталія
Національний університет
кораблебудування імені адмірала
С.О. Макарова

Хто володіє інформацією – той править світом

Однією з відмінних ознак сучасного соціального прогресу є зростання значущості інформації у суспільних відносинах, перехід від індустріального до інформаційного суспільства [1]. Отримання всіма учасниками достовірної і повної

інформації про процеси та явища в суспільстві, державі, навколишньому середовищі є основою реалізації їх інформаційних потреб, складовою формування демократичного суспільства. Важливе значення мають правові та інституційні механізми, які б давали змогу громадянам, юридичним особам приватного і публічного права, одержувати необхідну інформацію [2].

Право особи та суспільства на інформацію закріплено частиною 2 статті 34 Конституції України, дане право конкретизується Законом України «Про інформацію», Законом України «Про доступ до публічної інформації» та іншими нормативно-правовими актами [3; 4; 5; 6].

Проблема забезпечення права на інформацію неодноразово ставала предметом дискусій науковців, законотворців, політиків, споживачів інформації. Причина такої прискіпливої уваги до даної теми полягає в тому, що забезпечення права на інформацію – завдання не просте і потребує вирішення цілого комплексу питань: юридичного, організаційного й технологічного характеру [1].

Закон України «Про інформацію» в редакції 1992 року визначає, що інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі [4]. В свою чергу, в новій редакції Закону України «Про інформацію» наводиться інша дефініція, а саме: інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ст. 1) [6]. У діючому Цивільному кодексі України (далі – ЦК) інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі (ст. 200) [7].

Поняття «інформація» в новій редакції Закону, з нашого погляду, обмежує форму в якій може бути виражена інформація у порівнянні з ЦК [7]; нова редакція фактично не визнає усні форми інформації без їх фіксації на матеріальних або електронних носіях) [8].

Відповідно до статті 10 Закону України «Про інформацію» інформація поділяється на такі види: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація; інші види інформації [6].

Держава активно формує інформаційну політику, визначає основні напрями цієї політики, яка передбачає: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Новий Закон України «Про інформацію» є кроком вперед, він забезпечує доступ до важливої інформації щодо діяльності органів влади; зобов'язує державні органи оприлюднювати всі офіційні рішення; в короткі терміни отримувати відповіді на звернення та одночасно захищати конфіденційну інформацію, передбачає відшкодування збитків за використання неправдивої інформації, встановлює відповідальність для органів влади за порушення норм законів. В цілому, можна розраховувати, що зміни сприятимуть покращенню відносин між суспільством і владою,

зменшенню недовіри до органів влади та ефективнішому захисту прав людини.

Список використаних джерел:

1. Анохін, В. Інформаційне забезпечення – крок до здобуття позитивного досвіду [Текст] // Право України. – 2008. – № 5. – С. 77 – 79.
2. Марущак, А. Зміст поняття «забезпечення доступу до інформації» [Текст] // Право України. – 2008. – № 4. – С. 99 – 104.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію». Закон України від 13.01.2011 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні [Текст] / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижак. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 384 с.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВ**

Казакова Тетяна

Херсонський державний університет

Одним з головних завдань на сучасному етапі розвитку економіки України є підвищення ефективності функціонування підприємств усіх галузей народного господарства. Це можливо лише тоді, коли сформується таке економічне середовище, яке стимулюватиме товаровиробників до ефективного використання всіх ресурсів виробництва у процесі їх взаємодії. Одним із основних видів таких ресурсів є оборотні кошти, що відображають вартісний вираз оборотних активів, а їх характеристики визначають наявний потенціал виробничих підприємств.

На стан оборотних коштів впливають два види факторів: внутрішні і зовнішні. Їх незбалансованість нині є однією з основних причин задовільного фінансового стану суб'єктів виробничих взаємовідносин. Значний зовнішній тиск фінансового середовища на підприємство призводить до згортання виробництва, і як наслідок – до зниження якісних і кількісних характеристик інших виробничих засобів. Відповідно недостатня кількість оборотних коштів не дозволяє господарствам розвиватися.

Важливе значення для забезпечення розширеного процесу відтворення мають оборотні кошти підприємств. Їхня раціональна організація визначає найефективніші методи їх використання. Деякі науковці характеризують оборотні кошти як сукупність оборотних виробничих засобів і засобів обігу [3, 107]. Інші економісти трактують їх як грошові ресурси, авансовані у виробничі засоби та засоби обігу для підтримки безперервного виробничого процесу.

Підприємство у випадку ефективного керування своїми і чужими оборотними коштами може досягти раціонального економічного становища, збалансованого по ліквідності і прибутковості. Одним з завдань підприємств є зростання прибутку. Наявність останнього є не тільки наслідком переходу оборотних коштів у грошову

форму. Формування прибутку підприємства розпочинається від початку виробничого циклу. Тільки тоді, коли на всіх стадіях кругообігу вдалося домогтися найбільшої ефективності, можна сподіватися на максимальний результат. Коли виробничі запаси господарств вчасно та повністю вкладені у виробництво можна вважати, що більшість заходів щодо досягнення максимальної прибутковості виконані [1, 64].

Важлива умова процесу виробництва – це його безперервність. Оскільки предмети праці в процесі кругообігу виробничих засобів повністю переносять власну вартість на новостворений продукт, то всі види предметів праці повинні повністю поновлюватися з одночасним забезпеченням їх використання у виробництві [2, 69].

Оборотні кошти підприємств перебувають у постійному русі, в процесі якого змінюються функціональні форми засобів: грошова, виробнича, товарна [4, 103]. Чим швидше, до певної міри, відбувається рух оборотних коштів, тим ефективніше вони використовуються. Їх перехід з товарної форми в грошову характеризує можливість отримання прибутків і формування процесу розширеного відтворення підприємства, а швидкість цього переходу – їх величину. Відповідно для ефективного відтворення необхідно, щоб оборотні кошти безперервно переходили зі сфери виробництва у сферу обігу навпаки. Таким чином, виробництво буде здійснюватися безперервно лише тоді, коли до його процесу постійно залучатиметься лише частина виробничих ресурсів. Доки одна частина перебуває у сфері виробництва, інша повинна функціонувати в сфері обігу, обслуговуючи виробничі процеси.

Значення ефективності управління оборотними коштами підприємства постійно зростає. Важливо також уміти правильно керувати оборотними коштами, розробляти і впроваджувати заходи, що сприяють зниженню матеріалоемності продукції і прискоренню оборотності оборотних коштів. У результаті прискорення оборотності оборотних коштів відбувається їхнє вивільнення, що дає цілий ряд позитивних ефектів.

Підприємство у випадку ефективного керування своїми і чужими оборотними коштами може досягти раціонального економічного становища, збалансованого по ліквідності і прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Давидович І. Управління матеріальними ресурсами // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. – 2000. Вип. 2. – С. 62-67.
2. Довганич Г.В., Шморгун А.Г. Ціновий механізм у системі економічних відносин // Економіка АПК. – 2000. – С. 69-71.
3. Ковальчик Я.П., Гашин Є.В., Бакушев І.В. Економіка промислового підприємства. – Тернопіль, 1998. – 183 с.
4. Стефанів І.В. Оптимізація кругообігу оборотних коштів сільськогосподарських підприємств в часі // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2001. – Вип. 13. – С. 108-109.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОМІСІЙ ПО ТРУДОВИХ СПОРАХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кваша Катерина

*Чорноморський державний університет
ім. Петра Могили*

У світлі прийняття проекту Трудового кодексу Україна стоїть на порозі докорінних змін у регулюванні трудових та тісно пов'язаних з трудовими відносин. Прийняття нового Кодексу обумовлено необхідністю регулювання трудових відносин

внаслідок багатьох прогалин у праві, а також застарілістю норм Кодексу Законів про Працю (далі КЗпП), через що виникає багато суперечок у процесі його застосування.

На сучасному етапі в наукових колах ведеться тривала дискусія щодо доцільності існування комісій по трудових спорах. Питання правосуб'єктності таких органів стало об'єктом дослідження багатьох вчених, зокрема таких як: В.С. Венедіктов, І.В. Зуб, В.В. Лазор, А.Р. Мацюк, П.Д. Пилипенко, В.Г. Ротань, Н.М. Хуторян, В.Л. Костюк та інші. Дискусія виникла на основі того, що в наш час переважним органом, який вирішує усі види спорів, в тому числі і трудові, є суд відповідно до положень ст. 55 та 124 Конституції України [1]. У цьому аспекті доцільно буде провести аналіз співвідношення регулювання цього питання КЗпП та проектом Трудового кодексу України.

Важливим є з'ясування поняття індивідуального трудового спору, який є предметом вирішення комісій по трудових спорах. Чинний КЗпП не дає визначення цього поняття, а за ст. 422 проекту Трудового кодексу індивідуальні трудові спори визначаються як розбіжності між працівником і роботодавцем щодо укладення, виконання, розірвання трудового договору, дотримання норм трудового законодавства [3, с.4]. Ст. 221 КЗпП визначає, що трудові спори розглядаються як комісіями, так і судом [2], а проект Трудового кодексу ст. 424 встановлює, що індивідуальні трудові спори вирішується судом, але за бажанням працівника він може звернутися за захистом своїх прав й до комісій по трудових спорах [3]. Тобто правове становище КТС за проектом Трудового кодексу звужено та перенесено на другий план, що відповідає положенням Конституції України. Дискусійним залишається питання визначення КТС. Ст. 224 КЗпП визначає, що комісія є обов'язковим органом по розгляду трудових спорів, що виникають на підприємствах, в установах та організаціях [2]. Ст. 425 проекту Трудового кодексу закріплює, що комісії по трудових спорах – це орган, який може утворюватись в юридичній особі для вирішення індивідуальних трудових спорів шляхом пошуку взаємоприйнятих рішень і примирення сторін таких спорів [3].

За КЗпП КТС обираються загальними зборами трудового колективу підприємства, установи, організації [2], а за проектом Трудового Кодексу вони утворюються на паритетних засадах із представників від роботодавця і працівників, що дає роботодавцю можливість широкого контролю за діяльністю комісії [3]. На думку автора, це є недоцільним, адже частіше всього саме роботодавці порушують права працівників, а наявність представників роботодавця в комісіях дає йому можливість вплинути на рішення членів комісії на свою користь, в такому разі можливим виходом є закріплення в нормах кодексу співвідношення членів представників від роботодавців та працівників у співвідношенні 30% представників роботодавця, а інші 70% представники працівників.

З правової точки зору виникнення правосуб'єктності у КТС зумовлено двома основними умовами: по – перше, легалізаційною умовою – прийняття загальними зборами підприємства, установи та організації рішення про створення комісії, по – друге, організаційною умовою – забезпечення організації діяльності комісії. Правосуб'єктність комісій по трудових спорах обумовлена змістом їх прав та обов'язків [4]. КЗпП встановлює більш широке коло повноважень комісій, виключаючи з переліку тільки спори щодо суддів, прокурорсько – слідчих працівників, працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури які мають класні чини, та ті спори, які можуть розглядатися виключно судами [2], а проект Трудового кодексу значно обмежує коло повноваження комісій по трудових спорах. Наприклад, право на оскарження рішення комісії по трудових спорах має лише працівник, коли за КЗпП має як працівник, так і власник або уповноважений ним орган [3].

Строки звернення у КТС та встановлення порядку оскарження рішення

залишилося незмінними: встановлюється у тримісячний строк з дня, коли працівник дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права та десять днів для подання оскарження з дня видачі копії рішення комісії або витягу з протоколу його засідання. Що ж стосується строку розгляду індивідуальних трудових спорів, то проект Трудового кодексу (ст. 433) збільшує його у разі складності спору [3]. Важливим є момент регулювання питання щодо прийняття рішень комісією: проект Трудового кодексу посилює контроль за прийняттям рішень, встановивши прийняття рішень за згодою всіх членів комісії по трудових спорах, а норми КЗпП встановлюють, що для прийняття рішень необхідна більшість голосів її членів.

Отже, проаналізувавши КЗпП України та проект Трудового кодексу України можна зробити висновок, що комісії по трудових спорах на сучасному етапі за КЗпП є юрисдикційним органом, а проект Трудового кодексу визнає їх лише погоджувальним органом. Автор вважає, що таке обмеження правосуб'єктності комісій по трудових спорах є доцільним та таким, що відповідає становленню України як правової та демократичної держави. Вирішення індивідуальних трудових спорів у суді відбувається на чітко встановленій у законах та відповідних кодексах процедурі, на законних принципах, що забезпечує законність та обґрунтованість рішення по кожній справі окремо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [електронний ресурс] / офіційний сайт ВРУ - <http://zakon.rada.gov.ua> (станом на 10.10.2011 року).
2. Кодекс законів про працю України . – Закон від 10 грудня 1971 року № 322 – VIII [електронний ресурс] / офіційний сайт ВРУ - <http://zakon.rada.gov.ua> (станом на 10.10.2011 року).
3. Проект Трудового кодексу України. – Закон від 04.12.2007 № 3692 - VI [електронний ресурс] / офіційний сайт ВРУ - <http://zakon.rada.gov.ua> (остання редакція від 10.12.2009 року).
4. Костюк В.Л. Комісія по трудових спорах: проблеми трудової правосуб'єктності / В. Л. Костюк. - Судова влада. Науково – практичний юридичний журнал, 2008. - №5 (29'). – С. 3 – 10.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ЯК ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Клименко Алла

Херсонський державний університет

Громадянське суспільство виявляє себе у відповідних громадських інститутах, має власний устрій, зовнішню форму свого існування у вигляді різноманітних за своїм конкретним спрямуванням об'єднань індивідів.

Серед інститутів громадянського суспільства слід виокремити політичні партії, оскільки вони виступають своєрідною «перехідною ланкою» від потреб і інтересів громадянського суспільства, які від того набувають значення політичних пріоритетів, до власне організації і здійснення державної влади. Політична партія — це об'єднання прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, яке утворюється для участі у виробленні та здійсненні державної політики, виборах органів влади, представництва в їх складі.

На сьогодні актуальною є проблема правового регулювання діяльності партій в

Україні, з'ясування відповідності такого регулювання європейським стандартам. В Україні після запровадження пропорційної виборчої системи роль політичних партій різко зростає. Необхідно зазначити, що партійна система в Україні зовні виглядає респектабельно: станом на 1 травня 2010 р. 179 зареєстрованих у Міністерстві юстиції України партій створюють картину конкурентного політичного плюралізму західного зразка. Проте при більш детальному аналізі діяльності політичних партій та законодавства України, що її врегульовує, проглядається істотна віддаленість від західного зразка [4, с. 18].

Серед головних проблем щодо правового регулювання політичних партій вважаємо за необхідне виділити такі:

1) **Проблеми конституційного врегулювання.** А саме у розділі I Конституції серед основ конституційного ладу України закріплюються засади «політичної багатоманітності» та гарантії «свободи політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України» (ст. 15). У свою чергу, серед прав людини і громадянина (розділ II Конституції) закріплено «право на свободу об'єднання громадян у політичні партії», котре здійснюється для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних та інших інтересів, «за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» (ч. 1 ст. 36), стаття 37 Конституції України передбачає низку відповідних заборон [1].

2) **Відмінності від європейських стандартів.** Політичні партії — йдеться про переважну більшість із них в Україні, незалежно від спрямування — своїми характеристиками істотно відрізняються від того, що в європейській правовій і політичній традиції прийнято вважати «політичними партіями».

Вважаємо за необхідне вказати лише на основні відмінності політичних партій в Україні від своїх аналогів у європейських демократичних державах:

По – перше, це - **недемократичний внутрішній лад політичних партій.** Політичні партії засновуються і вибудовують при цьому свій лад у межах вимог існуючого законодавства. Проблема полягає саме у тому, що Закон України «Про політичні партії в Україні» не передбачає вимог щодо демократичної внутрішньої організації партії. Для політичних партій України характерно наступне:

- надцентралізована структура та організація передбачає можливість для керівного органу чи вищестоящої партійної структури розпуску вищестоящого осередку, виключення зі складу партії будь – якого її члена за «дискредитацію» політичної партії;

- керівні органи партій не формуються через демократичні процедури. Лідер (голова) партії не отримує мандата довіри з боку партійного з'їзду через процедуру таємного голосування — за окремими винятками, такою є ситуація в більшості політичних партій;

- політичні партії приймають рішення з питань здійснення окремих функцій публічної влади також за межами демократичних процедур [2].

По – друге, це - **партійно-імперативний мандат.** Негативним є те, що в Україні законодавець не лише не передбачив у законі демократичний механізм діяльності партій, а й пішов далі, але в протилежному напрямі — у законах і навіть у Конституції він закріпив феномен, котрий у такому вигляді ніколи не мав місце у демократичних державах — партійно-імперативний мандат члена представницького органу.

По- третє, це - **непрозорий порядок фінансування .** Закон України «Про політичні партії» не передбачає обмежень для фізичних осіб у фінансуванні ними політичних партій. В європейських демократичних державах й у Російській Федерації

такі обмеження присутні. Згідно з ч. 8 ст. 30 Федерального закону РФ «Про політичні партії» сума пожертвувань, отриманих політичною партією, у тому числі її регіональними відділеннями, від однієї юридичної особи протягом календарного року, не повинна перевищувати 100 тис. мінімальних розмірів оплати праці, а від фізичної особи — 10 тис. мінімальних розмірів оплати праці [3].

Підсумовуючи вищевикладене слід сказати, що не може вважатися політичною партією певне організаційне утворення з централізованою внутрішньою структурою та непрозорим фінансуванням. Такого роду утворення не є спроможними виступати складовою демократичних механізмів формування і здійснення публічної влади.

На нашу думку, єдиним виходом із ситуації є реформування політичних партій на базі оновлення відповідного законодавства. У даному випадку йдеться як про новий зміст законодавчого регулювання діяльності політичних партій, так і про розширення предмета такого регулювання. Україні потрібен закон, який би ввів обмеження для фізичних осіб у фінансуванні ними політичних партій, а також містив би у собі вимоги щодо демократичної внутрішньої організації партії.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст.13,36, 37.
2. Про політичні партії в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України . – 2001 . - № 23.- Ст. 118.
3. О политических партиях : Федеральный закон от 11 июля 2001 г. № 95-ФЗ// Собрание законодательства Российской Федерации . – 2001.-№29.- Ст. 2950.
4. Лемак В.І. Політичні партії як інститут громадянського суспільства : проблеми правового регулювання / В. І. Лемак // Право України.- 2010.- № 7. – С. 18-23.

КРИТЕРІЇ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТІ ПРОФСПІЛОК ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ В УКРАЇНІ»

Климович Андрій

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

23 грудня 2010 року Верховною Радою було прийнято Закон України «Про соціальний діалог в Україні», який набув чинності 18 січня 2011 року. Цим законом вперше системно визначено правові засади організації та здійснення соціального діалогу, який має на меті вироблення і реалізацію державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних та економічних відносин, забезпечення підвищення рівня і якості життя громадян, соціальної стабільності в суспільстві.

Одними з найбільш дискусійних положень цього закону виявилися критерії визначення репрезентативності профспілок та організацій роботодавців. Найбільш гостро постає питання про репрезентативність профспілок як представників найманих працівників у веденні соціального діалогу на національному рівні, адже на цьому рівні вирішується питання укладення генеральної угоди, делегування представників у Національну тристоронню соціально-економічну раду та до органів управління фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Щоб брати участь у таких переговорах профспілка повинна бути легалізованою, налічувати не менше 150 000 членів та мати в складі не менше трьох всеукраїнських профспілок [1]. Обов'язковою умовою для участі в переговорах є отримання підтвердження того, що профспілка дійсно відповідає даним критеріям репрезентативності. Для цього необхідно отримати

підтвердження даного факту у Національній служби посередництва і примирення чи відповідних її відділень. Підтвердження цього статусу має проводитись один раз на п'ять років.

Отримання даного підтвердження не повинно стати методом усунення незалежних, «не провладних» профспілок від ведення соціального діалогу. Ця процедура повинна здійснюватися на засадах конфіденційності та неупередженості. Тому Національна служба посередництва і примирення повинна виступати як незалежний та неупереджений орган, що буде займатися даним питанням.

Важливим критерієм репрезентативності профспілок є кількість їхніх членів, що для всеукраїнських профспілок повинна становити не менше 150 000 членів. Дане обмеження має як свої позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони виявляються у тому, що представляти інтереси найманих працівників на всеукраїнському рівні будуть дійсно ті організації, які мають підтримку серед працівників. Це дасть змогу формувати зважені та раціональні пропозиції широкого кола працівників та відстоювати ці пропозиції на національному рівні. Проте це положення викликає і закономірне питання: чим будуть займатися профспілки, які не отримують статусу всеукраїнських? Адже не всі профспілки мають таку кількість своїх членів, але вони також представляють інтереси працівників, якими не можна нехтувати. Закон передбачає можливість надання своїх повноважень репрезентативним організаціям та об'єднанням відповідного рівня для представлення своїх інтересів чи вносити на розгляд відповідних органів соціального діалогу свої пропозиції. Ці пропозиції є обов'язковими для розгляду сторонами під час формування узгодженої позиції та прийняття рішень. Але тут немає гарантії повного врахування цих пропозицій під час прийняття рішень. Іншою можливістю вирішення даної проблеми є об'єднання не репрезентативних профспілок у певну організацію, яка відповідатиме критеріям репрезентативності на всеукраїнському рівні. В такому разі не буде відбуватися обмеження прав окремих профспілок на участь у соціальному діалозі.

Ще одним аспектом, на який варто звернути увагу, є визначення відповідності критерію репрезентативності профспілок на галузевому рівні. Адже відповідно до закону профспілка повинна охоплювати не менш як три відсотки працюючих у певній галузі. Але законом не передбачено критеріїв визначення поняття «галузь» та загальної кількості зайнятих в ній працівників. Адже поняття «галузь» є статистичним, і як зазначає Держкомстат, «не тягне за собою будь-яких правових наслідків»[2]. Тому в даному випадку дискусійним є питання визначення загальної кількості працівників, від якої і будуть вираховуватися необхідні 3 % працюючих. Його потрібно вирішувати чітко і прозоро, щоб не було будь-яких маніпуляцій при визначенні відповідності критеріям репрезентативності певних профспілок.

Як бачимо, прийнятий Закон визначає критерії репрезентативності профспілок, яким вони повинні відповідати для участі у веденні соціального діалогу. Положення закону потребують певної конкретизації для їх подальшого ефективного та якісного застосування, щоб профспілки могли ефективно представляти інтереси працівників на відповідних рівнях соціального діалогу.

Список використаних джерел:

1. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 28, ст.255
2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 45, ст.397

РІВНІ УКЛАДАННЯ КОЛЕКТИВНИХ УГОД

Ковальова-Слуцька Віра

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Сьогодні, в умовах намагань України побудувати громадянське суспільство, значного поширення і значення набули різноманітні напрями участі громадян і суспільства в цілому у вирішенні окремих питань, що мають суттєве державне значення. Значним кроком у цьому напрямку було прийняття у 2010 році Закону України «Про соціальний діалог в Україні», в якому серед форм соціального діалогу було закріплено таку форму, як проведення колективних переговорів з метою подальшого укладення колективних договорів та угод, які регулюватимуть соціально-трудові відносини [1]. І хоча інститут колективних угод не є новелою для українського права, він потребує певного аналізу і уточнення в контексті прийняття нового Трудового кодексу.

Колективна угода, згідно із Законом України «Про колективні договори та угоди», – це угода, що укладається на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин і узгодження інтересів трудящих, власників або уповноважених ними органів [2]. Рівні колективних угод визначені в статті 2 цього ж закону: державний, галузевий, регіональний рівні. Отже, найвищим рівнем колективних угод є державний рівень, що представлений Генеральною угодою, яка не може суперечити законодавству України. Генеральна угода фіксує домовленості між сторонами соціального партнерства, та регулює основні аспекти соціально-трудових відносин. Положення Генеральної угоди діють безпосередньо і є обов'язковими для всіх суб'єктів, що перебувають у сфері дії сторін, які підписали угоду. Сторонами генеральної угоди виступають: професійні спілки, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення генеральної угоди, також власники або уповноважені ними органи, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення генеральної угоди, на підприємствах яких зайнято більшість найманих працівників держави. Відповідно, галузеві угоди і регіональні угоди не можуть містити положення, що суперечать законодавству або Генеральній угоді, отже, виходячи із аналізу положень закону, вони мають рівну юридичну силу. Сторонами угоди на галузевому рівні є власники, об'єднання власників або уповноважені ними органи і профспілки чи об'єднання профспілок або інших представницьких організацій трудящих, які мають відповідні повноваження, достатні для ведення переговорів, укладення угоди та реалізації її норм на більшості підприємств, що входять у сферу їх дії. Угода на регіональному рівні укладається між місцевими органами державної влади або регіональними об'єднаннями підприємств, якщо вони мають відповідні повноваження, і об'єднаннями профспілок чи іншими уповноваженими трудовими колективами органами. Отже, згідно із чинним законодавством України, угоди укладаються на основі біпартизму, тобто двосторонньої моделі соціального партнерства. Але, якщо проаналізувати практику укладання таких угод в Україні, то можна побачити, що Генеральні угоди укладаються із залученням третього суб'єкта – держави в особі Кабінету Міністрів України (при укладанні Генеральної угоди), певного міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади (при укладанні галузевої угоди) і місцевими органами виконавчої влади (характерно для регіональних угод). Серед вчених немає одностайної думки з цього приводу, адже важко визначитися в якості кого виступає КМУ: в якості найбільшого роботодавця або в якості певного незалежного арбітра, але все-таки більшість з них схильна вважати, що насправді в Україні діє система трипартизму, в якій держава виступає посередником при проведенні колективних переговорів або є їх самостійною

стороною. Крім того для тристоронньої моделі характерним є встановлення на законодавчому рівні ряду мінімальних соціальних гарантій і правил ведення колективних переговорів, порядок висування представників від сторін на переговори, відповідальність за недотримання вимог колективних договорів, що ми і спостерігаємо в законодавстві України. Ця проблема продовжує досліджуватися вченими в галузі трудового права України, але заслуговує на увагу перспектива її законодавчого вирішення, наведеного у проекті Трудового кодексу України. Законодавець визначає, що колективні угоди можуть бути укладені як на двосторонній, так і на тристоронній основі, а третьою стороною визнана держава в особі КМУ, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади або місцевого самоврядування. Також у Кодексі визначено новий для України розподіл угод на територіальному рівні на галузеві та міжгалузеві [3].

Отже, хоча сьогодні в Україні, згідно з чинним законодавством існує певна проблема з визначенням сторін колективних угод, в перспективі вони буде вирішена з прийняттям нового Трудового кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2862-17> [Електронний ресурс]
2. Про колективні договори та угоди: Закон України від 01.07.1993 // <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.231.0> [Електронний ресурс]
3. Проект Трудового кодексу України у другому читанні від 15.12.2009// http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=30947 [Електронний ресурс]

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Ковальчук Катерина

Херсонський державний університет

Політичне життя будь якого суспільства неможливе без використання фінансових ресурсів. Без грошей у демократичному суспільстві політичні партії не змогли б організуватися, політики – спілкуватися з широким загалом, неможливо було б проводити і виборчі кампанії. Фінансування політичної діяльності, зокрема, з держбюджету, можна вважати життєвою необхідністю. Вивчення досвіду державного фінансування політичних партій у зарубіжних країнах має величезне значення для запровадження його у нашій державі.

Правовою основою державного фінансування політичних партій у зарубіжних державах стало конституційне визнання політичних партій найважливішим інструментом громадянського суспільства, яке грає зростаючу роль в організації і здійсненні державної влади. Таке визнання покладає на державу обов'язок сприяти політичним партіям у найбільш ефективному здійсненні їхніх функцій. Фінансова підтримка держави стає особливо необхідною в умовах, коли активна участь у політичному житті і, насамперед, у виборчому процесі, вимагає великих матеріальних витрат, на які не вистачає ані власних фінансових коштів партій, ані добровільних пожертвувань (або членських внесків).

У Конституціях та спеціальних законах про політичні партії зарубіжних держав визначаються такі основні питання, які пов'язані із фінансуванням політичних партій: види фінансових джерел шляхом диференціації їх за типами партійної діяльності. Так само визначаються умови отримання партіями грошей із конкретних джерел, порядок їх

використання. Слід зазначити, що при цьому встановлюються різного роду обмеження, зокрема, ліміти пожертв та дотацій, витрат тощо. Невиконання партіями цих вимог є правопорушенням та тягне за собою застосування різного роду санкцій, аж до розпуску політичної партії. Відповідно до загальних правил сучасне законодавство визначає три групи фінансових джерел: власні фінанси політичних партій, приватне фінансування, державне фінансування. Співвідношення між цими групами в окремих країнах, як і конкретна регламентація тих або інших джерел, досить різні. Таким чином головною тенденцією розвитку сучасного законодавства про політичні партії є визнання пріоритетності державного фінансування політичних партій. Державна підтримка діяльності політичних партій безпосередньо пов'язується багатьма авторами із необхідністю забезпечення демократичних засад у розвитку суспільства [1, с. 344].

Окремий вид законів, які регламентують фінансування політичних партій, є в Швеції (1965), у Фінляндії (1969), у США (1974) і у ФРН (1983). Така увага до цього питання зумовлена різними чинниками, головними з яких є: значне ускладнення виборчих технологій, зростання політичної активності бізнесу, масштабна корупція політичної еліти. Законодавець у такий спосіб намагається захистити демократичні інститути, зменшити витрати, пов'язані з участю грошей у політиці, і взагалі навести у цій сфері певний порядок [2, с. 179]. Тому фінансові закони регулюють розміри і порядок надання пожертв, встановлюють контроль за використанням політичними партіями фінансових ресурсів, вводять інститут державного фінансування політичних партій. Саме цей напрямок – державне фінансування, зумовлює певну специфіку у відносинах "держава – партії". Адже партії є певним посередником між державою і народом, а відтак – чи не потрапляють вони у фінансову залежність від держави, представляючи ці інтереси?

Законодавець пішов по шляху обмеження прямих дотацій – вони в жодній країні не покривають усіх фінансових потреб партій, а тому потрібні й інші джерела фінансування, наприклад, приватні пожертви. Порядок надання державних дотацій партій у різних державах різний. Зокрема, у ФРН це фінансування передвиборних затрат, у Швеції – ще інших видатків, у США – тільки президентських виборів. Розмір дотацій буває різним. Частіше він відповідає кількості набраних на виборах голосів, як наприклад, у Німеччині. В Австрії "кожній політичній партії на її вимогу повинні бути виділені кошти для цілей її громадської діяльності" [3, ст. 2]. Норми, які регламентують фінансову звітність політичних партій, є досить жорсткими. Порядок звітності детально регламентований. В законодавстві передбачено, що за порушення законодавства передбачені певні санкції, наприклад штраф, позбавлення державних дотацій, позбавлення права бути претендентом на виборах і навіть позбавлення волі. Закон вимагає також від політичних партій публічної звітності за свою фінансову діяльність: "...кожна політична партія, яка дістала кошти, ... повинна публічно звітувати" [3, ст. 4].

Відповідно до викладеного слід зазначити, що доцільно було б вдосконалити практику державного фінансування партій в Україні, які перемогли на виборах (тобто подолали 3 % бар'єр) й надалі застосовувати підхід до фінансування статутної діяльності партій в залежності від отриманих ними на виборах голосів. Зміну існуючого принципу у підході до фінансування партій в бік рішення стосовно фінансування статутної діяльності та компенсації витрат, пов'язаних з агітацією в електоральний період. А також слід посилити контроль за спонсорським (недержавним) фінансуванням партій та блоків, які пройшли у парламент і запровадити форму їхньої звітності при використанні недержавних джерел фінансових надходжень.

Список використаних джерел:

1. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів/ Авт.

колектив: М. Бессонова, О. Бірюкова та ін.; За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-канад. проект «Демократична освіта», Інститут вищої освіти.-К.: вид-во «Ай Бі», 2002.- 684 с.

2. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов. //Под ред. чл.-кор. РАН проф. М.В. Баглая, д.ю.н., проф. Ю.Л. Лейбо, д.ю.н., проф. Л.М. Энтина. – М.: НОРМА, 2000.

3. Закон про партії Австрії. Електроний ресурс.- Режим доступу: http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1975_404/ERV_1975_404.pdf

ФІНАНСУВАННЯ ТА РЕФОРМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Красноленський Артем

Херсонський державний університет

Медицина - одна з головних складових соціальної політики і громадського розвитку в цивілізованих країнах. Про недосконалість вітчизняної системи охорони здоров'я розповідати зайве: хто хоча б раз побував у державному лікувальному закладі, той на власному досвіді переконався в тому, що, як такої, безплатної медицини, гарантованої нам ст. 49 Конституції України, вже давно не існує [1]. Насправді ж нині у системі охорони здоров'я діє принцип: хочеш якісно лікуватися — плати гроші. В кого коштів немає, тому навряд чи зможе допомогти навіть висококваліфікований лікар, адже одними лише порадами не зцілиш.

Щоб ефективно втілити зміни в програму оздоровлення, слід опрацювати реформи з часу незалежної України, СРСП та положення в цій сфері у Європі, тому як ми невпинно намагаємося потрапити до ЄС. Це також є приводом, що змусить зробити оновлення системи охорони здоров'я та її фінансування з боку держави.

Набоков А. звернув увагу на стан економіки України і розглянув її під різними кутами, а наступне питання яке він зафіксував у своїй праці – це співставлення охорони здоров'я в СРСП та в Україні на сьогоднішній день. Також він зауважив, що окрім самих оздоровчих закладів, їх оснащення та кваліфікованості кадрів, що для статистики і аналітики є важливим, є і їх власники – приватний та державний сектори, оскільки їхні засоби та цілі суттєво відрізняються один від одного [2].

Першочергове значення в сучасних умовах буде мати вирішення питань стабілізації економічної та фінансової ситуації в охороні здоров'я. Це необхідно здійснювати шляхом реформування системи управління охороною здоров'я в широкому розумінні, тобто, починаючи від зміни пріоритетів у фінансуванні галузі і закінчуючи створенням такого економічного механізму, при якому суб'єкт медико-виробничої діяльності буде зацікавленим у зростанні кількості конкуруючих медичних послуг та поліпшенні їх якості, ефективному використанні кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів.

Я вважаю, що слід реформувати медичну галузь в кількох напрямках – це були б перепрофілювання медичних закладів, зміна системи фінансування охорони здоров'я та вдосконалення контролю якості медичних послуг.

Перший напрямок передбачатиме реструктуризацію лікувальних закладів з урахуванням потреб кожного регіону — тобто об'єднання медичних закладів, перепрофілювання, скасування системи районних лікарень. Реформа передбачає зменшення числа медичних установ. Я згоден зі словами директора департаменту медичної допомоги Міністерства охорони здоров'я Миколи Хобзея: "Більшість наших лікарень і поліклінік вимагають бюджетного фінансування, не надаючи при цьому якісних послуг, мають застарілу матеріально-технічну базу. Їх оптимізація неминуча -

вона лише підвищить якість медичних послуг".

На сьогоднішній день лікарів не вистачає не тільки для обстеження і профілактики, але й для лікування хворих, адже середня зарплатня в українського медика становить дві тисячі гривень. У первинній медицині у Києві нині працює 30% пенсіонерів. Значна частина молодих фахівців ідуть до приватних лікарень або ж самі відкривають приватну практику.

Другий напрямок реформи – зміни в фінансуванні медичної галузі. Збільшення коштів на медицину поки що не передбачено, планується лише їх перерозподіл. Так, у концепцію перебудови галузі охорони здоров'я були закладені механізми, спрямовані на те, аби перерозподіливши бюджетні кошти, а кожен пацієнт, незалежно від ступеня важкості хвороби, зміг отримати адекватну послугу.

Третій напрямок реформи — контроль якості медичної допомоги. Чіткі критерії повинні бути прописані у відповідних змінах до закону про основи охорони здоров'я. А поки що можна говорити про такі, як тривалість життя, зменшення захворюваності, випадки інвалідності. У світі є відповідні стандарти, клінічні протоколи, на підставі яких оцінюється якість наданої допомоги.

Цікаво розглянути думку кандидата економічних наук Ю. П. Гришана, який вважає що медичне страхування повинно буди обов'язковим і наводить алгоритми впровадження такого страхування.

Українські лікарні нині отримують фінансування залежно від кількості місць. Згідно зі статистикою, в Україні найбільша кількість стаціонарів у порівнянні з країнами ЄС. У Європі ж основне лікування — амбулаторне, перебування в стаціонарі — мінімальне навіть після серйозних операцій [3].

Лікування, навіть в розвинених країнах, річ дорога і не кожному по кишені, у тому числі і в благополучних Європі і Америці. Але для того, щоб зробити його доступнішим, в більшості розвинених країн світу існує, хоч і в різних варіантах, інститут страхової медицини.

Страхова медицина - це форма організації охорони здоров'я, яка передбачає обов'язкове державне страхування від хвороб у поєднанні з приватною лікарською практикою і приватними медичними установами. Така система організації медицини дозволяє поставити оплату праці медперсоналу і доходи лікувальних установ в безпосередню залежність від якості лікування і діагностики.

Впровадження страхової медицини дасть змогу підвищити якість обслуговування. Адже за страховою угодою відповідальність несе і лікар, і пацієнт. Лікарю доведеться постійно вдосконалюватися, щоб не припускатися помилок, а також уважно стежити за своїми діями, оскільки неправильне обстеження може тягнути за собою юридичну відповідальність і грошові стягнення, що на даний момент не значно практикується. Також страхування – важливий крок до викорінення корупції у цій сфері, оскільки лікування стане більш прозорим і регламентованим. Звісно, якість потребує і значного матеріально-технічного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. -№30. – Ст.141.
2. Набоков А. Охорона здоров'я в Україні: хто володіє галуззю // Наукова стаття. (<http://healthcare.management.com.ua>), 23 січня 2009.
3. Гришан Ю. П. Необхідність реформування галузі охорони здоров'я: впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні// Наукова стаття. - Київ, 23 вересня 2010.
4. Портер Майкл, Тайсберг Елизабет Ольмстед. Переосмысление системы

здоровоохранення. Как создать конкуренцию, основанную на ценности и ориентированную на результат.– К.: Издательство Алексея Капусты (подразделение «Агентства «Стандарт»»), 2007. – 620с.

5. Поліщук М.Є. Лікуймо Україну! – Тернопіль: ТДМУ, 2009. – 228 с.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Лазарева Крістіна

Херсонський державний університет

Вступ. На сьогоднішній день формування висококонкурентної національної економіки вимагає досягнення високого рівня професійності робочої сили та ефективних соціально-трудова відносин. Це пов'язано з тим, що в умовах ринкової трансформації економіки найсуттєвіші перетворення відбуваються, насамперед, у соціально-трудова сфері. Становлення державності, демократизація суспільного життя, дослідження динаміки зайнятості населення на основі вивчення складових ефективності ринку праці – всі ці насичені соціально-політичні та економічні явища впливають на стан соціально-трудова відносин в Україні.

Метою статті є визначення механізмів удосконалення державного регулювання системи оплати праці з урахуванням зарубіжного досвіду, яке адекватно відповідало б сформованим соціально-економічним умовам України.

Науковий інтерес щодо проблем оплати праці аналізувалися зарубіжними та українськими вченими, а також вченими-економістами: М. Альбертом, Д. Кейнсом, Д. Кларком, К. Р. Макконелом, А. Маршалом, М. Х. Месконом, Дж. С. Мілем, Д. Ньюманом, Д. Рікардо, П. Самуельсоном, Р. С. Смітом, Т. Стівенсоном, Г. А. Дмитренком, Г. В. Задорожнім, І. С.Кравченком, В. О. Мандибурою та іншими.

Існуюча в Україні система оплати праці не відповідає вимогам соціально орієнтованої ринкової економіки й свідчить про відсутність чітко налагодженого механізму взаємодії своїх основних елементів. Унаслідок цього нагальним питанням соціально-економічних перетворень є удосконалення та реформування державного регулювання системи оплати праці в процесі забезпечення дієвості заходів, що регулюють і формують елементи її системи. Сучасна система оплати праці не є ідеальною для забезпечення соціального захисту працюючих, незмінності та суворого дотримання встановлених соціальних норм та гарантій. Тому одним із головних завдань є не механічне перенесення чи копіювання моделі системи оплати праці західних країн, а удосконалення механізмів державного і договірної регулювання системи оплати праці, первинних методів, принципів, напрямів розвитку, які створюють умови для ефективного функціонування системи оплати праці в умовах ринкової економіки.

Формування висококонкурентної національної економіки вимагає стійкої конкурентоспроможної робочої сили та ефективних соціально-трудова відносин. Становлення державності, демократизація суспільного життя, створення нового правового та мотиваційного поля – всі ці насичені соціально-політичні та економічні явища впливають на стан соціально-трудова відносин в Україні.

Економічне зростання, над забезпеченням якого працює український уряд, створює передумови для збільшення зайнятості, доходів населення, підвищення продуктивності його праці. Вихід з фінансово-економічної

кризи, що в певній мірі характеризує сучасну українську економіку, відбувається повільно та нерівномірно для окремих виробничих галузей і підприємств. Крім того, невдала сучасна політика української влади по формуванню та

функціонуванню ринку праці, призвела до втрати робочих місць, до низьких вимог щодо якості робочої сили, до зростання кількості робочих місць з небезпечними умовами праці.

В 2009-2010 р.р. відбулося значне скорочення «офісних працівників», лише банківських службовців скоротили 70-80 %; у будівельній сфері звільнили близько 170000 осіб; своєрідна проблема виникла в медичній сфері в зв'язку з так званою епідемією «свинячого грипу», коли попит на дану професію в 2009 році зріс, а в 2010 році, при спробі провести певні реформи в медицині, запит на медичних працівників різко зменшився в містах, в селах – при величезній потребі в таких спеціалістах, при обіцянці молодим спеціалістам п'яти тисяч гривень виплати по першому місцю роботи, медичних працівників все рівно не вистачає. Потреба у програмістах більше стосується іноземних компаній, де працює велика кількість українських спеціалістів; середня зарплата в них у 2009 р. склала 8,5 тис. грн., тому освітні заклади повинні максимум уваги приділити підготовці спеціалістів-програмістів [2].

Розподіл працівників за розмірами заробітної плати свідчить про відсутність залежності розміру зарплати від професійно-кваліфікаційного рівня працівників як у сфері послуг, так і виробництва.

На прикладі країн ЄС ми спостерігаємо механізм державного регулювання оплати праці на співвідношенні таких складових, як:

- 1) мінімальна заробітна плата, граничні розміри її зростання в період інфляції, податкова політика (державне регулювання);
- 2) загальний порядок індексації доходів, форми і системи оплати праці тощо (колективно-договірне регулювання на галузевому рівні);
- 3) розміри тарифних ставок і окладів, доплат і надбавок (колективні договори);
- 4) середня заробітна плата (ринок робочої сили) [3].

Головною функцією державного регулювання оплати праці в країнах Європейського Союзу є забезпечення мінімального рівня доходів населення. Держава визначає, які функції покладаються на підприємства у сфері управління оплатою праці. Навіть в умовах ринкового регулювання оплати праці вона не може цілком відмовлятися від державного регулювання в цій сфері. Як показує досвід країн ЄС з усталеною ринковою економікою, система мінімальних державних гарантій у сфері оплати праці включає:

мінімальну заробітну плату і прожитковий мінімум, порядок їх зміни залежно від зростання цін, порядок регулювання оплати праці залежно від місця проживання (районного коефіцієнта), шкідливості праці.[4]

Європейський досвід країн з ринковою економікою свідчить про те, що державне регулювання відносин з оплати праці через ефективні механізми державних гарантій та оподаткування абсолютно необхідне. Результати реформування української економіки свідчать поки що про негативні наслідки фактичного виходу держави зі сфери регулювання відносин у сфері оплати праці та використання неадекватних ринкових економічних механізмів.

Удосконалення державних механізмів регулювання оплати праці, на нашу думку, гальмують такі порушення чинного законодавства щодо оплати праці, а саме:

1. оплата праці окремих категорій працюючих нижче від прожиткового мінімуму;
2. несвоєчасність (або в неповному обсязі) виплати заробітної плати;
3. виплата заробітної плати у “конвертах” (так звана “тіньова” заробітна плата);
4. установлення розмірів тарифної ставки робітника першого розряду на рівні, нижчому від розміру встановленої Верховною Радою України мінімальної заробітної

плати;

5. безпідставне зниження норм часу на відрядні роботи; невиконання вимог ст. 14 Кодексу Законів про працю України щодо нарахування доплат за припинення робіт з вини роботодавця [1, ст. 14];

6. врахування при розрахунках розміру мінімальної заробітної плати доплат за роботу у нічні зміни та святкові дні;

7. неоплата відповідно до норм законодавства праці у святкові та вихідні дні або надурочних робіт;

8. нездійснення індексації оплати праці;

9. прагнення роботодавців до застосування дешевої робочої сили, економії витрат на оплаті праці.

Враховуючи, що об'єктом дослідження є система оплати праці, і сучасний стан останньої не відповідає світовим вимогам гідної оплати праці, стратегія її формування в контексті конкурентоспроможності національної економіки повинна бути обов'язково спрямована на покращення, тобто на формування конкурентоспроможної системи оплати праці.

Отже, підтримання заробітної плати на рівні, що не відповідає вартості робочої сили неминує спричинить падіння продуктивності праці, зростання цін [5, с. 14-15].

З огляду на вищевикладене, можна сформулювати такі напрямки покращення ситуації оплати праці:

- підвищення платоспроможного попиту населення на товар і послуги як чинника, який сприятиме підвищенню рівня життя та економічному зростанню виробництва;

- створення ефективних мотивів і стимулів до праці, підвищення її якості і продуктивності;

- створення умов для формування конкурентоспроможного персоналу;

- створення умов для реформування соціальної сфери як засобу зменшення державних витрат і потенційного джерела інвестицій у реальний сектор.

Таким чином, удосконалення регулюючих заходів у рамках реформування оплати праці в Україні створить можливість зрушень в існуючому механізмі організації оплати праці на підприємствах. Та найголовніше, у законодавстві України потрібно більш чітко розмежувати питання державного і договірнього регулювання оплати праці за рівнями угод, а саме: підвищити статус регіональних угод як основної ланки державного регулювання оплати праці в країні та регулювання процесів на ринку робочої сили. Перспективи подальших досліджень. Основними напрямками подальших досліджень у напрямі вдосконалення системи оплати праці має бути визначення та обґрунтування механізму, за допомогою якого профспілкові та урядові установи можуть розрахувати тарифи для всіх міжгалузевих та галузевих угод, що є передумовою підвищення продуктивності праці в промисловості України.

Список використаних джерел:

1. Кодекс Законів Про Працю України – Відомості Верховної Ради України N 3231-VI (3231-17) від 19.04.2011.

2. Державна служба зайнятості України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article.artid>.

3. Дослідження проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС): монографія /А. М. Колот, Г. Т. Кулікова; за заг. ред. А. М. Колота, Г. Т. Кулікова. – К. : КНЕУ, 2008. – 274 с.

4. Матюх С. А. Особливості колективно-договірнього регулювання заробітної плати в країнах ЄС / С. А. Матюх // Вісн. Хмельницьк. нац. ун-ту. – 2004. – № 6. – С. 222–

5. Колот А.М. Зарубіжний досвід матеріального стимулювання персоналу / А.М. Колот // Україна:аспекти праці. – 1998. – № 1. – С. 16–21.

ПЛАГІАТ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Лесечко Роман

Херсонський державний університет

В умовах розбудови української державності та демократизму, особливо важливу роль для суспільства стали відігравати засоби масової інформації. Проте навіть у сфері мас-медіа є обставини, які потребують правового втручання з боку держави, одна з яких – плагіат.

Відносини з приводу авторського та суміжних прав чітко передбачені та врегульовані чинним українським законодавством, а саме: ЗУ «Про авторські та суміжні права», Цивільним та Кримінальним кодексом.

Плагіат можна умовно поділити на різновиди за обсягом присвоєного матеріала на: повний та частковий. За ступенем опосередкованості плагіат буває прямий та опосередкований. Під повним плагіатом розуміється умисне привласнення авторства на твір у повному обсязі. Частковий плагіат – використання у своїх працях частин або уривків з чужих творів без зазначення імені автора або без оформлення уривку відповідно до вимог цитування. Прямий плагіат передбачає привласнення авторства на чужий твір або його уривки, що використані без змін. Опосередкований плагіат – привласнення авторства на чужий твір або його уривки, що попередньо були видозмінені плагіатором. Смісловий - переказ авторського тексту іншими словами, теж саме перефразування. [4]

Широко відомими в журналістській творчості є вирази, наприклад : неповторна мова автора, оригінальний стиль автора та інші. Ці фрази більшою мірою асоціюються із підкресленням заслуг автора, його визнанням, оцінкою тощо. Але у сфері авторського права саме такі поняття як стиль та мова автора є неспростовними доказами авторства, а у разі їх запозичення або привласнення - факту існування плагіату. [5,с.16]

Германські дослідники XIX ст. В. Диттербергер та К. Ріттер вважали, що мовний стиль автора визначає виключність, рідкісність мовного елемента, що використовується. На думку ж польського дослідника Е. Ворончак цим показником є своєрідність вибору та сукупності мовних форм, визначення яких можливо лише на доволі великому (п'ять тисяч словоформ) обсязі текстового матеріалу.[1,с.117] Причому обсяг текстового матеріалу має відповідати вимогам статистично достовірного встановлення індивідуального стилю автора. Єдиним можливим рішенням є аналіз тих текстових показників, що з одного боку не залежать від обсягу і з іншого є достатніми для характеристики індивідуального стилю автора тексту. До них належать: Лексико-фразеологічні - використання слів у невластивих їм значеннях та зв'язках із іншими словами, використання певних діалектизмів, вульгаризмів, жаргонізмів, просторіччя тощо. Синтаксичні – порушення норм синтаксису, стійка невірна побудова певного речення, своєрідне, переважне використання певних синтаксичних конструкцій та інш. Орфографічні – стійке невірне написання слів, стійке порушення певного правила орфографії. Пунктуаційні – стійке порушення певного правила пунктуації, своєрідне, переважне використання певних розділових знаків, членування тексту на абзаци, розділи. У ході авторознавчої експертизи тексту до уваги беруться також інтелектуальні навички сприйняття дійсності, акцентуація, аргументація, оцінка, ставлення до предмету мови та інш. Разом індивідуальні мовні навички автора складають ідіолект - сукупність

формальних та стилістичних особливостей, властивих мові окремого носія даної мови. [2, с.112]

Слід визнати, що речові особливості публіцистичних жанрів ускладнюють процес визнання авторства та твір, а у ситуації із опосередкованим плагіатом через двозначність сприйняття змістового навантаження часто не дають можливості довести факт порушення. Останнє видається можливим лише за умов наявності дослівного копіювання авторського тексту або його окремої частини. У випадку ж перефразування, зазвичай із частковим зміненням мовних зворотів, відповідно втрачаються стильові ознаки, що ідентифікують автора. В результаті порушник привласнює не форму вираження авторського матеріалу а його зміст, який відповідно до вітчизняного законодавства авторським правом не охороняється. Отже і плагіату у цьому випадку з юридичної точки зору не має. [5, с.16]

Чомусь традиційно явище плагіату переважно відносять до етичної сфери відносин. А серед міжнародних принципів професійної етики журналіста, затверджених ще у 1983 році у Парижі, серед етичних норм окремо виділена повага до інтелектуальної власності та неприпустимість плагіату. Не зважаючи на наявність у вітчизняному законодавстві чіткого переліку порушень авторських прав, що дають підстави для судового захисту, серед яких зазначений і плагіат, відповідальність за цей різновид правопорушень переважно має нематеріальний характер. З огляду на це – єдиним дієвим методом боротьби із плагіатом видається саморегулювання. Слід зазначити, що за межами нашої країни коло цих, дуже значимих для формування культури масової інформації, структур соціальної відповідальності ЗМІ перед суспільством досить широке та різноманітне. Зокрема, там активно практикують введення у штат редакції видання посади омбудсмена - людини, що стоїть на варті прав людини. Робота омбудсмена і сьогодні полягає в наведенні порядку - він отримує та розглядає скарги, що надходять до редакції з боку аудиторії та авторів. Але найголовніше, омбудсмени контролюють роботу самих журналістів та намагаються запобігти випадкам недостовірності інформації, недотримання прав авторів та плагіату.[3]

Подана інформація вказує на те, що відносини з приводу авторських та суміжних прав викликають зацікавленість не лише з точки зору нормативного втручання, а й етичних аспектів врегулювання плагіату самими носіями прав.

Список використаних джерел:

1. Батов В.І. Существует ли формула авторства? / В.І. Батов // Число и мысль. – 1984. - №7. – С. 117-137.
2. Вул С.М. Теоретические и методические вопросы криминалистического исследования письменной речи / С.М. Вул//. – Харьков. – 1975. – С.112
3. Девід Рендалл Універсальний журналіст / Девід Рендалл // Міжнародний центр журналістики.- Москва. - 1996.
4. Монро Прайс, Пітер Круг Сприятливе середовище для свободних та незалежних ЗМІ / Монро Прайс, П.: - Круг Центр соціально-правових досліджень Вульфсон-колледжу Оксфордського університету. - 2000.
5. Плагіат у діяльності засобів масової інформації [Електронний ресурс] / Афанасьєва К. О. // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 3. – С. 16-19 — Режим доступу до статті: <http://pravo-media.at.ua/publ/7-1-0-19>

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ляпіна Олена

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Актуальність вивчення проблеми громадянського суспільства пояснюється тим, що воно виступає своєрідним фундаментом правової демократичної держави. Становлення та розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язані з новими політичними та економічними умовами життя країни. Це залишається одним із актуальних питань упродовж усього пострадянського періоду історії України.

Дослідженню феномена громадянського суспільства присвячені наукові праці багатьох вітчизняних учених, зокрема таких як М.О. Баймуратов, В.Ю. Барков, Ю.М. Оборотов, М.П. Орзіх, В.Ф. Погорілко, Т.В. Розова, Ю.М. Тодика, О.Ф. Фризький та ін. Основні концептуальні положення про громадянське суспільство були сформовані такими видатними мислителями, як Дж. Локк, А. Фергюссон, Ш.-Л. Монтеск'є, І. Кант, Г. Гегель, А. де Токвіль та інші.

Особливо важливою проблемою в розбудові громадянського суспільства в Україні, яка потребує негайного вирішення та постійної уваги, є концептуальне обґрунтування та практична нормативна регламентація взаємодії громадянського суспільства з державою. Розмежування їх повноважень, яке має місце в будь-якому суспільстві, не означає їх протистояння, протиборства чи антагонізму, хоча таке часто трапляється навіть у демократичних державах.

Громадянське суспільство як суспільство громадян, що є рівними в своїх правах, суспільство, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага, є базисом держави, де держава, в свою чергу, захищає демократичні принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які безпосередньо формують громадянське суспільство. Для цивілізованого розвитку обох феноменів необхідно створити надійний, ефективний та гармонійний механізм їх взаємодії та взаємозбагачення.

Сьогодні першорядним стає також завдання ефективної творчої взаємодії всіх самоврядних елементів організації суспільства в цілому – і державі, і місцевого самоврядування, і громадянського суспільства.

Однак у сучасній Україні відсутні як ринковий соціалізм, так і соціально зорієнтована економіка. В цих умовах реалізація соціальних функцій сучасної української держави за її економічної неспроможності зберігає домінуючу роль держави в забезпеченні соціальних гарантій, які здебільшого мають характер.

Серед важливих завдань формування правової демократичної держави і громадянського суспільства в Україні є збереження громадянської злагоди та організація належного виконання та застосування законів. Вирішальна роль у виконанні законів належить самим громадянам, які прагнуть бути громадянами правової демократичної держави, а у сфері застосування законів така роль належить державним інституціям.

В Україні є всі підстави для формування громадянського суспільства, оскільки держава поставила та вирішує завдання трансформування економіки на основі визнання приватної власності і підприємництва, впровадження в суспільно-політичний лад елементів демократії, зміцнення правового стану людини і громадянина.

Таким чином, формування громадянського суспільства є однією з найважливіших умов просування України шляхом проведення економічних, політичних і правових реформ, які, передусім, спрямовуватимуться на демократизацію

громадського життя, лібералізацію економіки, захист прав і свобод людини і громадянина, становлення правової демократичної держави.

Викладене вище дає змогу зробити такі висновки.

По-перше, громадянське суспільство необхідно для затвердження демократії.

По-друге, до сьогодні основними шляхами побудови громадянського суспільства в Україні є:

- розширення масової бази влади, підвищення політичної культури населення, створення нових можливостей участі громадян в управлінні державними і суспільними справами;

- активізація роздержавлення усіх сфер суспільного життя, формування справжніх інститутів громадянського суспільства як ринкового, так і неринкового характеру, розвиток різних форм громадянського самоврядування;

- постійне удосконалення контрольних механізмів, тобто механізмів зворотного зв'язку від суспільства до держави;

- максимальне розширення сфери судового захисту прав і свобод людини, формування поваги до прав і норм закону;

- виховання природного патріотизму як національного, так і державного, на основі поваги до національної історико-культурної спадщини;

- зміцнення свободи інформації і гласності, відкритості суспільства на основі щонайширших зв'язків із іншими країнами.

Список використаних джерел:

1. Кириченко С. О. Шляхи формування громадянського суспільства і правової держави. – К.: Логос, 1999. – 88 с.

2. Колодій А. Перешкоди на шляху інституціалізації громадянського суспільства в Україні / Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю. – 30 травня 2001 р. Київ, Українська Академія державного управління при президентові України. – Т. 1 – 3. – К., 2001. – 276 с.

3. Чувардинський О.Г. Громадянське суспільство в Україні: вертикалі й горизонталі діяльності політичних і неполітичних організацій // Нова парадигма. – К., 2006. – Вип. 59. – С. 138-150.

4. Чувардинський О.Г. Характер влади і соціокультурні передумови становлення українського громадянського суспільства // Нова парадигма. – К., 2006. – Вип. 58. – С. 176-186.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Машичева Алла

Херсонський національний технічний університет

Ефективне управління підприємницьким середовищем зараз є дуже актуальною проблемою. В Україні триває процес формування відкритої ринкової економічної системи, що припускає поетапне включення економіки країни в міжнародну економіку як рівноправного партнера. Особливе значення у вирішенні даної проблеми відводиться державі, роль якої модифікується. Об'єктивна необхідність формування в рамках глобальної економіки багаторівневого регулюючого механізму обумовлена розвитком

таких процесів, як інтернаціоналізація.

Проблеми змістовних трансформацій у системі державного регулювання під впливом глобалізації досліджували такі вчені, як В. Бодров, О. Власюк, Т. Лозинська, С. Майстро, О. Пасхавер, О. Радзієвський, В. Сизоненко та ін. Фундаментальні питання формування адаптаційних механізмів управління за умов глобалізації (на мікро- і макрорівнях) вивчали Г. Губерна, М. Деркач, Я. Жаліло, Н. Оленцевич, О. Алабугін, С. Білокрилова, В. Беклемешев, Ю. Мазинська, Н. Пшиканоківа та ін.

Метою даної статті є узагальнення результатів теоретичних досліджень щодо вдосконалення підходів до формування внутрішнього механізму державного регулювання розвитку підприємницького середовища в Україні до умов глобалізації.

Про вагомість підприємництва для економіки та населення регіону свідчить те, що на сьогодні майже вся сфера послуг, торгівлі, переважна частина виробничих підприємств – це суб'єкти малого бізнесу, які відіграють значну роль у життєзабезпеченні населення.

Серед основних напрямків формування системи державного регулювання і підтримки підприємництва виділяють такі:

- законодавче визначення правових, економічних та організаційних засад управління підприємницьким середовищем;
- формування раціональної організації структури органів державного управління і місцевого самоврядування, які відповідають за розвиток підприємництва;
- застосування системи економічних важелів і стимулів регулювання приватного малого підприємництва на основі державних пріоритетів та ін.

Зараз не всі регуляторні органи дотримуються вимог закону про регуляторну політику, вкрай повільно відбуваються процеси спрощення дозвільних процедур, існують проблеми матеріально-фінансового забезпечення дозвільних центрів, залишається невпорядкованим питання здійснення перевірок суб'єктів господарювання та ін. Крім того, набувають особливої актуальності досі не вирішені питання полегшення доступу до кредитних ресурсів, створення інноваційної інфраструктури тощо.

Суттєві зміни в регулюванні підприємницької діяльності можливі лише за умови внесення змін до законодавчих актів і нормативно-правових документів центральних органів влади, а для цього потрібні потужні громадські об'єднання. Для малого ж бізнесу участь у регуляторній політиці держави сьогодні є не виправданою.

Ураховуючи сильний вплив зовнішніх чинників на економіку України та наявність низки проблем у діяльності вітчизняного бізнесу, сьогодні як ніколи назріла необхідність розробки і впровадження нової державної політики щодо регулювання та стимулювання розвитку підприємництва, вдосконалення системи державного управління у цій сфері, зокрема на регіональному рівні, де перетинаються інтереси держави і місцевого населення.

Та оскільки підприємницьке середовище в Україні ще тільки формується, то і державні інструменти впливу на нього ще не досягли своєї остаточної форми.

Список використаних джерел:

1. І. О. Дегтярьова. Підприємництво як складова конкурентоспроможності регіону: управлінський аспект// Державне управління. – 2009. - №4. – с. 50 – 55.
2. Р. О. Купалов. Формування в Україні адаптаційного механізму державного регулювання розвитку підприємницького середовища до умов глобалізації.// Економіка та право. – 2010. - №10. – С. 10 – 18.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОФСПІЛОК В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Мерзляков Костянтин

*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили*

Процедура створення не тільки професійних спілок, а й інших громадських організацій, містить значну кількість бюрократичних процедур. На практиці виникає потреба оптимізувати процес створення профспілок. Існує певна законодавча проблема із визначенням того, з якого моменту профспілка набуває статусу юридичної особи, що викликано певними законодавчими недоліками.

Проблема, що аналізується в статті, досліджується у працях таких вчених, як Б.К. Бегічева, В.М. Догадова, В.Л. Костюка, Ю.П. Орловського, П.Д. Пилипенка, О.І.Процевського, О.В. Смірнова, І.О. Снігирьової, Н.П. Черноморченко, Є.Б.Хохлова, В.А. Щербаня, О.М. Ярошенко та інших науковців.

Процес створення профспілок налічує декілька стадій:

*Прийняття рішення про створення профспілки (об'єднання профспілок)
установчими зборами та затвердження статуту профспілки (об'єднання профспілок).*

Процедура легалізації профспілки.

Реєстрація профспілки як юридичної особи.

Однією з найважливіших стадій заснування профспілки є стадія легалізації профспілки. На думку В.Л. Костюка, «трудова правосуб'єктність профспілки набувають з моменту легалізації, що позначає початок їхньої діяльності» [1, с. 39]. Легалізація профспілки – це офіційне визнання профспілки державою, що здійснюється шляхом повідомлення на відповідність заявленому статусу.

Особливістю процедури легалізації профспілки є те, що легалізуючий орган не може відмовити в легалізації профспілки. У разі невідповідності поданих документів профспілки, об'єднання профспілок зазначеному статусу легалізуючий орган пропонує профспілці надати додаткову документацію, необхідну для підтвердження статусу. На нашу думку, у даному випадку наявний законодавчий недолік щодо неможливості відмови в легалізації профспілки. Погоджуємося з думкою В.А. Щербаня, про те, що у випадку, коли закріплена в установчих документах мета її створення та діяльності суперечить законодавству України, необхідно відмовляти профспілкам у легалізації [2, с. 52]. Вищезазначене твердження повністю відповідає змісту ст. 37 Конституції України, яка зазначає, що утворення громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення тощо, забороняються.

Одне зі суперечливих законодавчих положень стосується моменту набуття статусу юридичної особи профспілкою. Відповідно до ч. 9 ст. 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» в редакції від 11.06.2009 р. профспілка набуває права юридичної особи з моменту затвердження статуту (положення). По-перше, дана норма сформульована законодавцем не коректно, адже з моменту затвердження статуту профспілка повинна набувати не тільки права, а й обов'язки юридичної особи, тому доцільніше було вжити термін «статус юридичної особи».

По-друге, дана норма вступає у протиріччя з низкою норм інших нормативно-правових актів, а саме Цивільного кодексу України в редакції від 16.09.2011 р. та Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» в редакції від 27.09.2011 р. Відповідно до ч. 1 ст. 80 Цивільного кодексу юридична особа

є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Порядок державної реєстрації юридичної особи встановлюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» визначає, що об'єднання громадян, інші установи та організації, для яких законом встановлені особливості державної реєстрації, набувають статусу юридичної особи лише з моменту їх державної реєстрації у порядку, встановленому законом. Аналогічна норма міститься у ч. 4 ст. 87 Цивільного кодексу: «Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації».

Таким чином, норма викладена в ч. 9 ст. 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» суперечить природі самого поняття «юридична особа». Тому вищезазначену норму пропонуємо сформулювати наступним чином: «Профспілка, об'єднання профспілок набувають статус юридичної особи з моменту її державної реєстрації у порядку, встановленому законом».

Не можна погодитися з твердженням В.А. Щербаня про те, що норма про державну реєстрацію профспілок з метою набуття статусу юридичної особи порушує норми ч. 3 ст. 36 Конституції, ст. 7 Конвенції Міжнародної організації праці № 87 «Про свободу асоціації і захист права на організацію» від 09.07.1948 р., що закріпила важливий принцип, згідно з яким набуття прав юридичної особи організаціями працівників не може бути підпорядковане умовам, здатним перешкодити застосуванню праву працівників створювати за своїм вибором організації без попереднього дозволу (ст. 2) та інших прав, передбачених ст. 3, 4 [2, с. 51]. На нашу думку, державна реєстрація профспілки як юридичної особи не є обов'язковою, а це, у свою чергу, означає, що профспілка може здійснювати свою діяльність без набуття статусу юридичної особи, пройшовши лише процедуру легалізації. Таким чином, процедура державної реєстрації не перешкоджає праву створювати за своїм вибором профспілки без попереднього дозволу.

На практиці процедури легалізації і державної реєстрації юридичної особи розмежовані як окремі етапи. Тому дослідники говорять про так звану «подвійну процедуру реєстрацію» профспілок. З метою оптимізації процесу створення профспілок, процедури легалізації та державної реєстрації слід об'єднати в одну.

Процедура легалізації профспілок та їх державної реєстрації як юридичних осіб потребує удосконалення. Необхідно внести зміни в ст. 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії їх діяльності» щодо державної реєстрації профспілок з метою набуття статусу юридичної особи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про професійні професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 р. N 1045-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Костюк В.Л. Професійні спілки як суб'єкти трудового права: проблемні аспекти // Наукові записки. Юридичні науки. – С. 38-41.
3. Щербань В.А. Трудова правосуб'єктність професійних спілок // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 333: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 50-53.

ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПРАВОСВІДОМІСТЬ: ЗМІСТ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ

Моренець Уляна

Херсонський державний університет

Мабуть, немає такої іншої професії, окрім юридичної, де так часто доводилося б вдаватися до визначень. Разом з тим з ними в юриспруденції справа виявляється не настільки гладкою, як може здатися на перший погляд [5, с.45]. Різноманітність поглядів та не всеоб'ємність понять призводять до дискусій та суперечок, що робить тему дослідження актуальною.

Однією з найбільш дискусійних проблем теоретико-правової науки є питання щодо визначення змісту та співвідношення таких фундаментальних її понять, як «правова реальність» та «правосвідомість».

Визначальною рисою сучасного правового світогляду є трансформація класичної суб'єктивної схеми у відкриту систему, що базується на принципі об'єднання суб'єктивного та об'єктивного визначення.

Отже, відкривається можливість побудови інтегрального бачення сутності та функціонування права як суспільно-регулятивного феномену, де істина постає не як адекватність відтворення реального об'єкта в суб'єктивній свідомості, а як постійне «з'ясування питання про те, що визнавати правовою реальністю».

До того ж реальність права полягає не стільки в тих «уречевлених», об'єктивованих та матеріалізованих формах закріплення його нормативності, скільки у самому деонтологічному змісті останньої, котрий спричиняє відповідну регулятивну дію на суспільні відносини. Як слушно зазначає з цього приводу С. Максимов «правова реальність не є якоюсь субстанційною частиною реальності, а є лише способом організації та інтерпретації певних аспектів соціального життя, буття людини. Але цей спосіб є настільки суттєвим, що в разі його відсутності розпадається сам людський світ. Адже світ права - це в основі свій світ належності, а не існування. Таким чином, реальність права встановлюється не як факт, а через його значущість для людини» [3, с.96].

З огляду на зазначені обставини, стають зрозумілими ті ускладнення, що виникають при побудові терміна «правова реальність». Річ у тім, що традиційний для логіки підхід до конструювання визначень через родові та видові відмінності у цьому випадку є досить проблематичним, оскільки більш широке поняття «реальність», як вже згадувалось, охоплює у своєму обсязі світ дійсних речей, тоді як здійснення права становить «процес узгодження суцього і належного» [3, с.96].

М.Хоек пропонує такі міркування щодо побудови найбільш загального та «всеохоплюючого» визначення правової реальності: «Теорія має на меті структурувати реальність у порядок, що робить її доступною, зрозумілою, раціональною для нас. Подібно теорії, право також підпорядковане меті структурувати реальність тим чи іншим чином. Це передбачає рамки, але не для розуміння дійсності, як це має місце в теорії, а рамки для людських дій. Цей висновок можна розглядати як пропозицію деякої мінімальної дефініції права, що пропонуються в юридичній літературі» [3, с.97].

Не менш проблемним є визначення поняття «правосвідомість». Підтвердженням тому є сотні відомих на сьогодні визначень змісту даного поняття. Тому ряд авторів схильні вважати, що «не може такий складний феномен, як правосвідомість, розкриватися за допомогою дефініцій», а отже, «для відповіді на питання про сутність правосвідомості недостатньо навести ту чи іншу дефініцію» [2, с.253]. Якщо взяти поняття правосвідомості за формулою інших понять, то «Правосвідомість – це специфічна риса відображення особою закономірностей

існування соціальної форми матерії, яка включає інтелектуальні, емоційні та вольові процеси і стани; правові знання, переконання, почуття і вольові установки та ін.» [4, с.16] Але таке визначення є неточним та не охоплює усього спектру дійсного значення цього слова. Як стверджує С. Алексєєв: « Правосвідомість – суто суб'єктивне явище; воно складається з уявлень людей про право (чинне, таке, що стосується минулих епох, бажане), із суб'єктивного відношення до самого феномену права, його цінностей, із правової психології і навіть індивідуальної чи масової емоційної реакції на право, подекуди інтуїтивної, підсвідомої...» [1, с.265]

З наведених міркувань випливає те, що визначення правосвідомості має полягати не у пошуку тих ознак чи властивостей, що є атрибутами «матеріальності» або ж «ідеальності» права. Тобто правосвідомість є невід'ємним компонентом правової реальності, а, отже, визначенням правосвідомості у найзагальнішому розумінні – це осмислене відношення до форм та способів здійснення людської свободи через посередництво встановленої чи санкціонованої державою нормативності суспільного життя.

Таким чином, співвідношення таких категорій, як «правова реальність» та «правосвідомість», дає змогу побудувати об'єктивне розуміння даних понять.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв С.С. Право: опыт комплексного исследования. – М., 1999.- 712с.
2. Максимов С.И. Правовая реальность : опыт философского осмысления. – Х., 2002.- 328с.
3. Правова реальність та правосвідомість: інтегральне розуміння змісту та взаємозв'язку// Право України. – 2010. - № 7. – 242с.
4. Темченко В.І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики).- К. , 2001.- 175 с.
5. Титов В.Д. О специфике определений в юриспруденции // Проблемы філософії права. – 2005. – Т. III. - № 1-2.

ГЕНЕЗА ПРОБЛЕМИ СУТНОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Мудрак Роман

Тернопільський національний економічний університет

Сучасні уявлення про громадянське суспільство - результат їх тривалої еволюції в історії соціально-філософської та політичної думки, чим і пояснюється їх багатоманітність та суперечливість.

Соціально-філософські, політологічні, історичні аспекти феномена громадянського суспільства та його реалізації в Україні вивчають, зокрема, такі сучасні дослідники як В. Бебик, В. Безродна, М. Бунік, М. Калініченко, А. Карась, А. Колодій, О. Михайловська, М. Мокляк, Я. Пасько, Ф. Рудич, Ю. Сурмін, О. Чувардинський.

Узагальнюючи досвід вивчення громадянського суспільства, Н. Філик виокремлює п'ять основних періодів, що характеризують процес становлення цієї концепції у світовій науковій думці. Перший етап характеризується вибірковыми поглядами на суспільство, державу в цілому. Він бере початок в античну епоху і триває до XVI ст. До другого етапу дослідниця відносить період з початку XVI до кінця XVII ст. Для нього є характерною розробка теорії суспільного договору і природних прав людини, відповідно до якої вперше були обумовлені механізми взаємодії

громадянського суспільства та держави. Згідно з цією теорією, громадяни утворюють державу, щоб захистити від свавілля своє життя, свободу та власність, тобто основні цінності громадянського суспільства, і мають право контролювати виконання нею своїх функцій. На думку Н. Філик, саме в цей період були закладені теоретичні передумови концепції громадянського суспільства. До третього періоду дослідниця відносить час розквіту і становлення буржуазної держави, яка є основою громадянського суспільства (XVIII–XIX ст.), та розробку обґрунтованої концепції цього суспільства Г. Гегелем. До четвертого етапу авторка відносить період з кінця XIX ст. до 90-х рр. XX ст.

Для цього періоду характерним є становлення громадянського суспільства у більшості країн світу, де відносини між особою і державою регулюються принципами демократизму, гласності, справедливості, поділу влади, економічної свободи. П'ятий (сучасний) період розвитку громадянського суспільства бере початок з 90-х років XX ст. і триває досі. Для нього характерна втрата інтересу до проблеми громадянського суспільства у більшості розвинутих країнах, які вже живуть за його правилами досить тривалий час. Водночас ідея громадянського суспільства стає важливим орієнтиром суспільного розвитку в колишніх країнах соціалістичного табору [4, с. 8].

На нашу думку, деякі характеристики цієї періодизації потребують уточнення. Зокрема, не досить обґрунтованим є поєднання в межах першого етапу підходів античної та середньовічної філософської і політичної думки.

Адже їх принципи, як було зазначено вище, принципово різняться. Крім того, не зовсім коректно стверджувати, що дослідники розвинутих країн повністю втрачають інтерес до проблеми громадянського суспільства. У їх працях, швидше, відбувається переосмислення відносин громадянського суспільства з державними інститутами.

У той же час Н. Філик має рацію, стверджуючи, що з 90-х років XX ст. розпочинається впровадження концепції громадянського суспільства як подальшого орієнтиру суспільного розвитку у багатьох постсоціалістичних країнах, до яких належить і Україна [4, с. 8]. Увага вітчизняних дослідників до феномена громадянського суспільства пояснюється тим, що його становлення та розвиток нерозривно пов'язані з новими політичними й економічними умовами життя країни. Як зазначає Ю. Бальцій, воно є не стільки метою реформ, що проводяться в нашій державі, скільки неодмінною умовою їх успішної реалізації [1, с. 46].

Внаслідок цих досліджень було уточнено саме поняття “громадянське суспільство” та його зміст. Зокрема, відомий український політолог Ф. Рудич визначає його як суспільство зрілих громадян із високим рівнем економічної, соціальної, духовної, політичної культури, яке спільно із державою утворює розвинені правові відносини. Це суспільство вільних громадян, яке є вільним від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага [2, с. 14].

М. Калініченко доповнює це визначення характеристикою громадянського суспільства як нелінійного соціального утворення, що консолідує певний обсяг прав та свобод і повинно мати “свій” сегмент правового поля. На його думку, правове поле держави й правове поле громадянського суспільства не суперечать одне одному, а навпаки, інтегруються у цілісність і тому потребують більш-менш рівномірного розподілу влади, як субстрату, що наповнює загальноправовий простір соціального організму будь-якої країни. Крім того, поняття “громадянське суспільство” він пов'язує з поняттям саме правової держави, оскільки і перше, і друге відображають найважливіші характеристики життєдіяльності сучасної демократії [3, с. 1].

Уточнення поняття “громадянського суспільства” продовжується, Філософський дискурс з цього приводу для нашого наукового простору лише розпочався. Це обумовлює неодноразове повернення до визначень, які ввійшли в літературу у якості “майже класичних”.

Список використаних джерел:

1. Бальцій Ю. Громадянське суспільство в Україні в умовах розбудови правової демократичної державності / Ю. Бальцій // Вісник Центральної виборчої комісії. - 2008. – № 1 (11). – С. 46–49.
2. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / Ф.М. Рудич [заг. ред., кер. авт. кол.]. – К. : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2006. – 350 с.
3. Калініченко М.М. Політико-владний потенціал громадянського суспільства в сучасній теорії політики: автореф. канд. політ. наук: 23.00.01 / М.М. Калініченко; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. - 20 с.
4. Філик Н.В. Державно-правові засади громадянського суспільства: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н.В. Філик; Національна академія внутрішніх справ України. - М., 2004. – 19 с.

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оробченко Яна

Херсонський державний університет

Існує необхідність здійснювати правове регулювання господарських відносин з урахуванням специфіки галузі господарювання та виду господарської діяльності, з якими пов'язуються відповідні відносини. Господарським законодавством, зокрема, визначаються особливості правового регулювання господарсько-торговельної діяльності, комерційного посередництва, перевезення вантажів, капітального будівництва, інноваційної, фінансової діяльності тощо.

Справедлива торгівля, якісне побутове обслуговування і споживання - один із основоположних принципів будь-якого демократичного суспільства, а захист прав людини як споживача є об'єктивною, незворотною закономірністю розвитку однією з найважливіших ознак такого суспільства. Право громадян на отримання життєво необхідних благ стало одним із основних соціально-економічних прав, яке гарантовано Конституцією України.

Завдання щодо державного регулювання такої діяльності полягають у наступному: розробка, прийняття, контроль за законодавством, що забезпечує правову основу і захист інтересів торговельних підприємств; реалізація державної політики щодо розвитку роздрібної та оптової торгівлі, а також торговельно-виробничої сфери на основі використання ринкових механізмів господарювання; послаблення прямих форм втручання і бюрократичного контролю за діяльністю торговельних підприємств; створення умов для вільної добросовісної конкуренції на товарних ринках, вільного просування товарів на внутрішньому та міжнародних ринках; сприяння формуванню та товарному насиченню споживчого ринку, виробництву товарів, розширенню їх асортименту та поліпшенню якості з урахуванням попиту населення; гармонізація поточних і стратегічних напрямів розвитку торгівлі і структурно-інвестиційної та науково-технічної політики; зняття обмежень адміністративного регулювання торговельної діяльності; підвищення темпів зростання товарообороту на основі політики стимулювання розвитку споживчого сектору; створення умов для накопичення торговельного капіталу і зростання інвестицій у галузі [1, с. 12].

Торговельна діяльність розглядається в двох аспектах. В першому випадку – це галузь народного господарства, до якої належать усі суб'єкти господарювання торгівлі середники, незалежно від того, мають чи не мають вони право власності на товари, а

саме: підприємства оптової торгівлі з правом власності на товари (незалежні оптовики, дистриб'ютори, оптовики-консигнанти, торгові доми, оптовики-організатори, оптовики-посилторговці, оптовики-комівояжери); посередницькі структури без права власності на товари (агенти, оптовики-консигнатори, комісiонери, брокери); організатори оптового обороту (виставки, оптові ярмарки, товарні біржі, аукціони, оптові продовольчі ринки); підприємства роздрібно́ї торгівлі і громадяни, зареєстровані як підприємців.

У другому випадку під словом «торгівля» розуміють процес або дію, тобто мова йде про продаж, зміну власника товару. У даному випадку торгівля – це те ж саме, що і комерція (від лат. соттегііт – торгівля). Комерцією (торгівлею) займаються майже всі підприємства: виробничі, оптові і роздрібні. Оптову торгівлю здійснюють в основному виробничі і оптові підприємства, а роздрібні – роздрібну торгівлю, тобто продаж товарів населенню.

Головна "біда" сучасної вітчизняної торгівлі - це надмірна частка дрібно роздрібно́ї та дрібнооптової торгівлі, яка об'єктивно несе в собі загрози тіньових відносин. Видима турбота про бідні прошарки населення, які купують саме в цій сфері споживчі товари, у підсумку обертається проти суспільства. Низькоякісні і небезпечні для здоров'я покупців товари - це повсякденна практика дрібно роздрібно́ї та дрібнооптової торгівлі в Україні. Для вирішення цієї проблеми потрібні нормативно-правові заходи, які створюватимуть стимули для здійснення великоформатної роздрібно́ї торгівлі [2].

Перехід від неефективної дрібно́ї торгівлі до великоформатних видів торговельної діяльності є визначальною рисою перспективного розвитку внутрішньої торгівлі в Україні.

Дрібний і середній торговельний бізнес повинен розвиватися на інших ніж сьогодні засадах. Не є таємницею, що насамперед цей бізнес сьогодні найбільше потерпає від різного свавілля, а отже потребує чіткого правового забезпечення (за умов виконання прозорих правил і норм ведення бізнесу) [3].

Налагодження правових засад здійснення торговельної діяльності, вироблення його законодавчої стратегії формуватимуть стабільне і ефективне середовище для ведення підприємництва. Торговельне підприємництво не може не бути об'єктивно зацікавлене у чітких і єдиних для всіх правилах ведення торговельної діяльності, якби суб'єктивно не влаштувала його нинішня ситуація "пристосування" до існуючих тіньових і напівтіньових реалій.

В сучасних умовах дуже важливо, щоб законодавчі норми не лише декларували певні ідеї, а й забезпечувалися реальними механізмами виконання.

Отже, необхідним базисом розвитку цивілізованої внутрішньої торгівлі є вдосконалення правового забезпечення функціонування внутрішнього ринку, розширення можливостей державної влади в цій сфері, здійснення дієвого контролю за дотриманням законодавчих і нормативних документів у сфері товарного обігу.

Список використаних джерел:

1. Російські вчені ставлять питання про прийняття спеціального закону «Про державне регулювання торговельної діяльності» - М.: 2002. - С. 13-14.
2. Внутрішній ринок України: стан та перспективи розвитку (Огляд матеріалів круглого столу) // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2001. №6. - С. 3-10;
3. Покрещук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у законодавстві України // Право України. - 2001. - № 4. - С. 65-69; 3. Система світової торгівлі: Практичний посібник / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – 348 с.
4. Покрещук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у

ЧЕРЕЗ ПЕРЕПОНИ ДО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Павлов Олександр

Херсонський державний університет

Розпочався двадцять перший рік незалежності України з часу вибору на користь творення національної, демократичної, ринково-орієнтованої держави. Проте, на жаль, протягом цього часу виявилось, що чиновницький механізм нової української держави може стати неефективним і спроможним лише до самовідтворення, здатним поглинути суспільство і громадянина, претендуючи на всеохоплююче регулювання громадського життя.

Громадянське суспільство — суспільство, в якому існує і постійно розширюється сфера вільного волевиявлення, яке сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу людей і досягається через систему інституцій і відносин, покликаних забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів та їхніх об'єднань. У громадянському суспільстві повинна існувати правова держава, себто така, у якій лише юридичними засобами забезпечуються верховенство права, реальне здійснення, гарантування, охорона, захист і поновлення порушених прав людини і громадянина, взаємна відповідальність держави й особи, контроль і нагляд за створенням і застосуванням юридичних законів.

У 1994 році з приходом на президентську посаду Леоніда Кучми всі конституційні напрацювання й проекти були відкинуті, розробка Конституції розпочалася наново. Вплив громадянського суспільства на державу був мінімізований, а відповідні положення з проектів Конституції видалені. Відтак у 1996 році Україна отримала Основний Закон, в якому про громадянське суспільство і контроль за владою — ані слова! Суспільство, яке має бути середовищем існування вільної людини, не враховувалося. Таким чином, після виключення суспільства між людиною і державою постала прірва. Положення чинної Конституції України про те, що «народ є єдиним джерелом влади», аж ніяк не компенсує втрату конституційних положень про громадянське суспільство.

Зв'язок держави і людини став неповноцінним, часто одностороннім. Розвалився юридичний механізм громадянського контролю за державною діяльністю. Це дозволило державі значно поширити свою владу, розширити межі втручання в суспільні справи, що у підсумку неодноразово загрожувало встановленням авторитаризму в Україні.

Відтак діяльність структур громадянського суспільства в Україні регулювалася загальним Законом «Про об'єднання громадян», який має значні недоліки. У квітні 2008 року Європейський суд із прав людини визнав цей український закон таким, що не відповідає Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод у частині захисту права на свободу об'єднань, і зобов'язав Україну поліпшити своє законодавство в сфері громадянського суспільства. Позиція Європи цілком справедлива, адже досі громадянське суспільство в Україні розвивалося не завдяки, а всупереч нормам законодавства. Точніше, всупереч законодавчому вакуумові. Проблеми почалися навіть не з відсутності закону «Про громадські організації», а з відсутності відповідних положень у самій Конституції.

Можна виділити два основні погляди фахівці на розвиток громадянського суспільства: алярмістський, згідно з яким воно є недосяжним ідеалом, та ідеалістський, який стверджує, що громадянське суспільство існує скрізь, де діють його структури. Безпосередньо обидва підходи можна охарактеризувати формулою «надлишок істини

Найважливіші принципи громадянського суспільства і демократично-правової держави, їхніх взаємин на індивідуальному і масовому (асоційованому) рівнях закріплені й оформлені в системі конституційного ладу. У відмінності від суспільства, у яке держава входить у якості найважливішої політичної організації, центра, навколо якого «обертається» усе політичне життя, громадянське суспільство не включає державу, не дивлячись на те, що всі його потреби й інтереси в різному ступені і формі знаходять висвітлення в державній діяльності, переломлюються «крізь» волю держави, одержуючи загальне значення в системі законодавства, юридичних засобів, що забезпечують стабільність і нормальний розвиток суспільства.

Тому, на мою думку, громадянському суспільству для ефективного розвитку потрібна саме сильна держава, від якої можна не лише вимагати задоволення потреб громадян, але й очікувати виконання справедливих вимог. Негативним явищем є не лише егоїзм держави, але й егоїзм громадянського суспільства, а однією з проблем для становлення громадянського суспільства є загальмований розвиток держави, її слабкість.

Отже, варто ще раз наголосити, що громадянське суспільство — це насамперед нематеріальна категорія, а самих лише ринкових відносин недостатньо. Середній клас - поняття не стільки економічне, скільки соціально-політичне, головне для його визначення — не рівень доходів, а культура, свідомість, життєва позиція. Саме за рівнем культури і можна визначити громадянське суспільство як «західне», конкурентне щодо держави, або «східне», лояльне до неї.

Громадянське суспільство сприяє виникненню й конденсації громадських ініціатив, які живлять, підтримують, коригують діяльність державного організму. В процесі становлення і розвитку громадянського суспільства відбувається заміна архаїчних, традиційних форм регулювання життєдіяльності людей, утверджуються демократичні, правові норми в усіх сферах суспільного життя. Це дає підстави стверджувати, що громадянське суспільство і правова держава є одним цілим і виражають міру демократизації політичного життя та політичної системи як її інституційно-правового механізму.

Підсумовуючи вище сказане, без заперечень можна зазначити, що у сучасних українських умовах оптимізм щодо характеру і темпів розвитку громадянського суспільства виглядає необґрунтованим і несвоєчасним. У подальшому потрібно звернути увагу на причини того, чому в Україні таке суспільство виявляє свою дисфункціональність.

Список використаних джерел:

1. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 536с.
2. Радіо «Свобода» Толкачов Олексій. Через терни до громадянського суспільства. 30.09. 2009. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1840348.html>.
3. Кресін О. Громадянське суспільство і держава: шлях до порозуміння і співпраці (з методологічного семінару) // Право України. – 2004. – № 3. – С. 24-29.

Проблеми безробіття існують завжди і в кожному суспільстві, але рівень її різний і залежить безпосередньо від ефективності функцій держави, що направлені на боротьбу з цим соціальним явищем [1, с.154].

Проблема, що аналізується в статті, досліджується у працях таких вчених, як В.І. Приймак, С.В. Попов, К.М. Новіков, О.В. Купець, М.П. Мортіков.

Безробіття потрібно вивчати і контролювати, а для цього передусім потрібно вміти вимірювати його як статистичну величину. За даними Держкомстату, кількість безробітних на 1 вересня 2011 року становила 432,4 тис. осіб, тобто 1,6 % населення працездатного віку. Отже, якщо порівнювати показники з 2010 роком, то рівень безробіття в Україні значно скоротився, проте дана проблема все ще потребує врегулювання. Важливим в цьому напрямку є врахування історичного та міжнародного досвіду [2].

В історичному аспекті вперше в Україні поняття «безробітний» було закріплено у Положенні ВЦВК та РНК «Про страхування на випадок безробіття» від 11 грудня 1917 року. Під безробітним цей акт розумів всяку працездатну особу, головним джерелом існування якої є робота за наймом, яка не має можливості знайти роботу за встановлену відповідними професійними спілками норму винагороди, а при їх відсутності – біржею праці, і зареєстрована в місцевих біржах праці або професійних спілках, а при їх відсутності – в лікарняних касах [3].

Безробітними вважалися: а) особи, що позбулися роботи без втрати заробітку; б) особи, що позбулися заробітку внаслідок страйку, поки він триває; в) особи, за визначенням місцевої каси безробітних або уповноважених нею органів, без поважних причин що залишили колишню роботу або не приступають до нової, або що не потребують зараз допомоги [3].

Щодо сучасного тлумачення поняття «безробітний», то Закон України «Про зайнятість населення» від 01.03.1993 року визначає, що безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та зареєстровані як такі, що шукають роботу. Не можуть бути визнані безробітними громадяни: а) віком до 16 років, за винятком тих, які працювали і були вивільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, реорганізацією, перепрофілюванням і ліквідацією підприємства, установи і організації або скороченням чисельності (штату); б) які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), в тому числі випускники загальноосвітніх шкіл, у разі відмови їх від проходження професійної підготовки або від оплачуваної роботи, включаючи роботу тимчасового характеру, яка не потребує професійної підготовки; в) які відмовились від двох пропозицій підходящої роботи з моменту реєстрації їх у службі зайнятості як осіб, які шукають роботу; г) які мають право на пенсію за віком, у тому числі на пільгових умовах, на пенсію за вислугу років та скористалися цим правом або досягли встановленого законом пенсійного віку [4].

Отже, поняття «безробітний» не було новелою сучасного українського законодавства. Це поняття було запозичено з нормативно-правових актів, прийнятих радянською владою в перші роки правління та вдосконалено відповідно до соціально-економічної ситуації в Україні.

Згідно з міжнародною практикою і відповідно до рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП) поняття «безробітний» набагато ширше, воно не обмежується реєстрацією в службі зайнятості. Відповідно до Конвенції МОП № 2 про безробіття від 29.10.1919 — це особи віком 15-70 років (zareєстровані та не zareєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовами: а) не мають роботи (прибуткового заняття);

б) активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх чотирьох тижнів, що передували опитуванню;

в) були готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів.

До категорії безробітних відносяться також особи, які не шукають роботу тому, що вже знайшли її і мають домовленість про початок роботи через певний проміжок часу, а також навчаються за направленням державної служби зайнятості.

Аналіз вище наведених норм дозволяє зробити висновок, що Закон України «Про зайнятість населення» потребує реформування. Критерії і ознаки поняття «безробітний» треба привести до світових норм. Організація соціального захисту незайнятого населення в державі має бути зорієнтована на підтримку тих, хто дійсно потребує матеріальної допомоги, а не стимулювання бездіяльності в окремих громадян. Пропонуємо ст. 2 Закону України «Про зайнятість населення» викласти в такій редакції: «Безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів, активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх чотирьох тижнів, що передували зверненню, zareєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи впродовж двох найближчих тижнів. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та zareєстровані як такі, що шукають роботу».

Список використаних джерел:

1. Роцин Б.Е. Правовые основы социального страхования на случай безработицы в России в период с октября 1917-1918 г. // Исторические, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2009, № 3 (4). - С. 154-157.

2. Економіка України за січень-вересень 2011 року // <http://www.ukrstat.gov.ua> / станом на 08.10.11.

3. Положение ВЦИК и СНК о страховании на случай безработицы // <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/DEKRET/17-12-11.htm> / станом на 08.10.11.

4. Про зайнятість населення: Закон України від 01.03.1993 року // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=803-12/> станом на 08.10.11.

5. Конвенція МОП № 2 про безробіття від 29.10.1919 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=93/> станом на 08.10.11.

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ

Савицький Дмитро

Херсонський державний університет

Пенсійна система є складовою системи соціального страхування. Останнє має визначальне значення для добробуту сімей та суспільства в цілому. Соціальне страхування відіграє важливу роль у попередженні і зниженні бідності, підтримці людської гідності, є важливим інструментом соціальної злагоди у суспільстві. Турбота

про людей похилого віку стає все важливішою складовою державної політики внаслідок зростання тривалості життя та збільшення частки пенсіонерів у загальній кількості населення. Це думка провідних економістів вчених України.

Основна мета пенсійної системи полягає у забезпеченні мінімального рівня життя всім особам похилого віку, що мають необхідний трудовий стаж та забезпечення умов, для того щоб працююче населення могло здійснювати заощадження на старість. Саме ця функція пенсійної системи поки що відсутня в Україні, але передбачена у державній програмі її реформування.

Найпоширеніші системи пенсійного страхування складаються з трьох рівнів:

- 1) обов'язковий солідарний;
- 2) обов'язковий нагромаджувальний;
- 3) добровільний нагромаджувальний.

Перший та другий рівні фінансуються в рамках єдиної ставки внесків на соціальне страхування, третій – дозволяє нагромадити кошти для більш високого рівня пенсії. Він є повністю приватним, добровільним та ґрунтується на внесках у недержавні пенсійні фонди (НПФ), страхові компанії, які працюють у сфері страхування життя (лайфові) та банківські установи.

Українській пенсійній системі притаманні не тільки проблеми, пов'язані із старінням, їм притаманні й такі проблеми:

- 1) Невелика можливість зібрати відповідні страхові платежі через невисокий рівень доходів населення. Заробітна плата в Україні приблизно у 20 разів менша, ніж у середньостатистичній європейській країні;
- 2) Збереження у складі пенсійних систем численних пільгових категорій;
- 3) Низькі вимоги, додержання яких було достатнім для отримання права на пенсію;
- 4) Слабий зв'язок між здійсненими внесками та отриманими пенсіями;
- 5) Величезна частка тіньової економіки; за різними даними, обсяги тіньової зарплати в Україні – щонайменше 50% від офіційної;
- 6) Високий рівень пенсійних видатків по відношенню до ВВП (17-18%);
- 7) Невисокий рівень мінімальної зарплати;
- 8) Високий рівень інфляції.

Для успішного запровадження 3-рівневої пенсійної системи в Україні необхідні, зокрема:

- Розвинутий фінансовий ринок;
- Наявність установ, здатних виконувати функції адміністративного управління та нагляду;
- Достатні за обсягом джерела фінансування переходу від виключно солідарної системи;
- Подолання законодавчих труднощів, з якими зустрінеться країна.

Аргументами «проти» запровадження другого рівня пенсійної системи в Україні на думку, кандидата економічних наук Кушнір Юрія є:

Постановка питання про обов'язковість відрахувань коштів із доходів працюючої людини в Україні у мене особисто не викликає ентузіазму. І ось чому. По-перше, треба визначити куди будуть відраховуватися гроші із доходу. Є три варіанти:

- I. Недержавний пенсійний фонд (НПФ).
- II. Лайфова страхова компанія.
- III. Банк.

По-друге, чи існує гарантія, що структура, якій відраховуватимуться кошти, не збанкрутує, не зникне тощо протягом 43 років. По-третє, значна частина грошей у першому та другому варіантах направляється на покриття видатків самої структури, а у

випадку страхової компанії ще, імовірно, – на виплату комісійних працівникам. І чим більші ці видатки, тим менша частина коштів «працює» на майбутнього пенсіонера. По-четверте, у випадку некваліфікованого, безвідповідального, невігідного для працюючого інвестування коштів структурою у ті ж цінні папери чи депозити втрати не компенсуватимуться, а плата «за управління» все одно стягуватиметься, не потрібно тішити себе ілюзіями. По-п'яте, при нагромадженні коштів страховою компанією у кінці строку доведеться заплатити податок, про що працівники лайфових компаній, як правило, не говорять клієнтам. По-шосте, інфляція виграє змагання із «інвестиційним доходом». По-сьоме, де гарантія, що управляючий на зберігання грошей, достатню кваліфікований і буде діяти згідно закону. Громадяну хочуть особисто нести повну відповідальність за свій фінансовий стан у пенсійному віці, і краще за нас самих про це не потурбується.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» - Урядовий кур'єр від 14 вересня 2011 - № 168
2. Кушнір Ю. М. Персональні фінанси: Ю. М. Кушнір. – Ужгород, 2010. – 374 с.
3. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

ДО ТЕОРЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРИРОДНІ ПРАВА ЛЮДИНИ, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ДЕРЖАВУ

Слюсар Алла

Херсонський державний університет

Загально відомо, що людина - «істота біосоціальна», вона є центральним елементом громадянського суспільства, яке використовує державно - правові механізми для задоволення людських природних потреб і інтересів.

У зв'язку з тим, що провідні вчені: історики (А. Тойнбі, М. Драгоманов), філософи (Г. Сковорода, Г. Гегель), політологи (П. Орлик, З. Бжезінський), правники (Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, О. Кістяківський, Б. Кістяківський) на значному рівні досліджували природні права людини, а іноді вони брали участь в формуванні історичних джерел, таких, як Конституція П. Орлика (1710 р.), Конституція США (1787 р.), Загальна декларація прав людини (1948 р.), Європейська конвенція прав людини і основоположник свобод (1957 р.), Міжнародна конвенція про права дитини (1989 р.), Декларація про державний суверенітет України (1990 р.), Конституція України (1996 р.). Вважаємо, саме вони в повній мірі дають нам можливість зрозуміти права і свободи людини щодо продовження роду, захисту честі і гідності, життя та здоров'я, власності та ін. Щоб продовження роду та життя не нагадувало існування «Метелика - одиначки» (народився, розмножився та помер). [2]

Тому, на наш погляд, в Конституції та законах України більш широко зазначені природні права людини, поглиблено право на життя в любові, радості та щасті з близькими (ч.1 ст.150 СК), застосуванням зусиль з виховання дітей, онуків, правників (ч.1 ст.257 СК), таким повинно бути життя, яке охороняється державою (ст.51 КУ). Конституції багатьох країн сприяють непорушності природних прав людини та забезпечують їх подвійний захист, наприклад, на підставі міжнародно – правових документів та законодавства конкретної країни. [1]

Аналізуючи викладене, приходимо до висновку, що існує третій захист громадян України, якщо вони перебувають в іншій державі, яка реально захищає права і

свободи людини і громадянина. У напрямку захисту природних прав людини працюють правоохоронні системи обох держав та Ітерпол з Європол, в залежності від континенту.

Охорона та захист (в першу чергу, юридичними засобами) прав і свобод людини є домінуючим показником рівня гуманізму, цивілізованості, культури будь - якого суспільства та держави, що мають соціальну та правову спрямованість.

Культурні права людини як складова загальних її прав мають природній характер, що ґрунтуються на матеріальних та духовних, правових цінностях і формують правомірну поведінку громадянського суспільства у правовій державі. Правомірна поведінка є результатом належної реалізації державою та її правоохоронними структурами природних прав і свобод громадянина. На наш погляд, чим краще захищаються права, повніше і якісніше виконуються обов'язки, тим ефективніше розвивається людина в гармонії суспільством і державою. Таким чином існує синергетичний зв'язок між природною поведінкою людини в вигляді прав, обов'язків і свобод, та відповідною природною поведінкою суспільства, природною поведінкою держави. Таким чином, ми прийшли до думки, що честь, гідність «життя та здоров'я» суспільства і держави перебувають в кореляційній залежності від природних прав людини і громадянина. Наприклад, США має таку правову систему яка виступає засобом ефективної взаємодії громадянського суспільства із системою державних та правоохоронних структур, які з роками підтверджують згадану ефективність на засадах природної саморегуляції правової взаємодії вище викладених суб'єктів. Не виключно, саме тому зазначена країна є постіндустріальною з високим рівнем економіки, політики, соціально - культурного життя, робототехніки, комп'ютеризації - високим рівнем забезпечення природних прав людини і громадянина. Зокрема, в Данії «процвітають» 82% респондентів, 17% відчувають проблеми, і лише 1% визнали, реально відчувають порушення природних прав. Повсякденний індекс для Данії склав 7,9 балів. У Фінляндії процвітають-75%, мають проблеми-23%, страждають-2%, "щоденний" індекс-7,8балів. У Норвегії, судячи з даних опитування, ніхто не страждає. При цьому щасливого населення в країні 69%, а індекс-7,9 балів. У Нідерландів і Швеції по 68% щасливих жителів, а повсякденний індекс 7,7 і 7,9 балів відповідно. [3]

Вважаємо, країнам західної Європи також є чим пишатися. Вони попереду України в збереженні життя і здоров'я своїх співгромадян у Європейському Союзі. Це підтверджується кількістю довгожителів, а також рівнем якості життя людей, медичного обслуговування та соціального добробуту.

На наш погляд, виникнення української держави в останнє десятиріччя ХХ ст., побудовано на природному праві людей, які проживали на чітко визначеній території з історично складеними звичаями та традиціями, державно захищеними природними правами, в тому числі на сім'ю, політичні і правові утворення. Таким чином, природні права людини є підґрунтям спільної волі людей щодо створення державності, а точніше, це є природним правом українського народу на державу Україну, як засіб захисту прав, свобод (в тому числі й природних) та інтересів кожного.

На нашу думку, для входження України у Європейське співтовариство та продовження створення соціально - демократичної, правової держави доцільно матеріально - технічними, медичними, науковими, юридичними засобами організувати в країні новий рівень захисту природних прав і свобод людини, на зразок постіндустріальних країн світу, таких як США, ФРН, Швеція, Данія та інші... .

Список використаних джерел:

1. Конституція України (28 червня 1996 р.)
2. С. Л. Лисенков, Теорія держави і права, « Юрінком Інтер », -К:, 2005р.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Стратонова Олена

Херсонський державний університет

Держава — це складний механізм, який все більше ускладнюється. При певному соціально-економічному та політичному ладі в країні має бути адекватна юстиція, в тому числі кримінальна. При його невиконанні держава успішно розвиватись не може [1, с. 14].

Україна відмовилась під радянського політичного та економічного ладу, від радянського способу управління та господарювання, але всупереч зазначеному правилу кримінальну юстицію залишила незмінною. Незважаючи на постійну риторику щодо проведення судово-правової реформи та затвердження двох концепцій такого реформування, зокрема 1992 та 2008 років, незважаючи на прямі вимоги Конституції України, в державі до цього часу діють застарілі за своєю суттю Кримінально-процесуальний кодекс, прийнятий у 1960 році, Кодекс про адміністративні правопорушення, прийнятий у 1984 році, по суті радянські закони про прокуратуру та адвокатуру, органи оперативно-розшукової діяльності та міліції тощо.

Фактично жодного фундаментального закону, який би вивів діяльність будь-якого правоохоронного органу на рівень демократичної правової держави, до цього часу в Україні не прийнято.

У зв'язку з цим, якщо виходити з постулату древніх латинян про те, що *fundamentum zegni Yustitia est*, тобто що правосуддя є фундаментом держави, то слід визнати, що Україна, як держава, все ще в своєму фундаменті має засади і принципи, процедури і функції, притаманні тоталітарній державі. Існуюча система кримінальної юстиції не співвідноситься з новими суспільними реаліями, що склалися в Україні, не забезпечує належного стану правопорядку, ефективного захисту громадян, суспільства та держави від небезпечних посягань [2, с. 215].

Як визнано в Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року, система кримінальної юстиції є громіздкою, внутрішньо суперечливою, не завжди науково обґрунтованою і надмірно ускладненою. Діяльність її суб'єктів характеризується дублюванням повноважень, відсутністю чіткого визначення та розмежування компетенції, наданням пріоритету другорядним завданням, застосуванням невиправдано ускладнених формальних процедур. Вони мають недосконалу функціональну спроможність.

Численні зміни у кримінальному процесі не мають системного характеру. Вони переважно спрямовані на задоволення відомчих інтересів і не забезпечили створення оптимальної системи попередження злочинних діянь, їх виявлення, розслідування та покарання винних осіб. Органи влади, що мають повноваження провадити дізнання, слідство та застосовувати запобіжні заходи, створені як механізм переслідувань і репресій. Вони не трансформовані в інститут захисту і відновлення порушених прав осіб. Довіра суспільства до них є гранично низькою, такою, що не забезпечує ефективності роботи [3, с. 106]. Зневіру людей у правосуддя, тобто у справедливість, викликають факти нерозкриття злочинів. За даними МВС України, у 2009 р. не розкрито: лише тяжких і особливо тяжких злочинів майже 60 тисяч. За даними МВС, на сьогодні залишаються нерозкритими в межах строків давності 1 мільйон 925 тисяч аналогічних злочинів минулих років, із них 1 мільйон 124 тисячі тяжких та особливо

тяжких злочинів. Причому вал нерозкритих злочинів наростає. Якщо на 2003 рік їх було 1 мільйон 300 тисяч, то на сьогодні, як бачимо, уже майже 2 мільйони. Особливу тривогу викликає той факт, що по вулицях наших міст і сіл вільно і безкарно гуляють майже 8 тисяч вбивць, 18 тисяч тих, що вчинили умисні тяжкі тілесні ушкодження, в тому числі і ті, що потягнули смерть людини, майже 17 тисяч розбійників, 10 тисяч тих, що вбили людей на автодорогах і втекли, майже півтора мільйони злодіїв та грабіжників. Люди в Україні зневірені, що законними способами вони можуть захистити себе, свої права та законні інтереси в судах та правоохоронних органах влади і тому все частіше звертаються до міжнародних структур [4, с. 574].

Звертають на себе увагу недбалість при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних справ, порушення процесуальних норм, однобічність і неповнота, особливо щодо перевірки пояснень та показань підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, правова, і не тільки, малограмотність слідчих, дізнавачів, прокурорів, адвокатів та суддів. Простежується обвинувальна тенденція, що виявляється навіть у намаганні «вибити» докази та фальсифікувати документи. Функція захисту сьогодні в основному зводиться до посередництва. У багатьох справах помітна відверта повільність у проведенні розслідування та судового розгляду. Нагляд з боку прокуратури у більшості випадків слабкий або недостатньо енергійний. Контроль суду за проведенням окремих слідчих дій недостатньо ефективний. Майже кожна десята справа, яка надійшла на розгляд суду, повертається на додаткове розслідування та прокурору. Всі ці та багато інших обставин породжують явища, які не сприяють якісному правосуддю. Неякісність досудового слідства призводить до тривалого розгляду справ у судах [5, с. 2].

Суди в Україні надзвичайно перевантажені. Кількість справ росте катастрофічно. Якщо у 2001 році суди розглянули 3 мільйони 100 тисяч справ, то у 2009 році 8 мільйонів 672 тисячі. При цьому кількість суддів суттєво не збільшилася, судові приміщення не розширені.

Треба знати, що у США, державі, яка вважає себе найдемократичнішою в світі, на 100 мільйонів населення за рік суди розглядають трохи більше 3 мільйонів справ, значну частину із яких, - у спрощеному варіанті. В той же час в Україні гіпертрофована хвороблива уява про те, що всі правовідносини, які виникають в державі, мають підпадати під юрисдикцію суду.

Незадовільний стан кримінального правосуддя одностайно визначається нашими теоретиками та практиками. Думки їх розходяться хіба що в причинах такого стану, а ще більшою мірою — у вирішенні того, яким шляхом треба йти для виправлення становища, яких заходів вживати.

Список використаних джерел:

1. Костюк С, Істягіна Н. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС: стан, проблеми і перспективи// Дипломатичний вісник академії України при МЗС України . – 2001. – №3. – С.14-18.
2. Кримінальне право України. Загальна та особлива частини. Навчальний посібник/ За ред. Стратонова В.М. – К.: Істина, 2007. – 576 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України/ Відп. ред.: В.Ф. Бойко та інші. – К.: А.С.К., 2001. – 236 с.
4. Костенко О.М. Розвиток кримінального права в незалежній Україні// Державотворення і правотворення в Україні. – К., 2001. – С.574 - 582.
5. Тацій Б., Сташис В. Новий Кримінальний кодекс України // Урядовий кур'єр. – 16 червня 2001 року. – № 106. – С. 2 – 9.

ПРОГРАМА ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Сушко Євгенія

Національний університет

кораблебудування імені адмірала

С.О. Макарова

Що визначає гендерну належність особистості у сучасному суспільстві? Які малопомітні та все ж дієві механізми підтримують і транслюють патріархатні традиції у нові покоління? Як легітимізуються нові правила та суспільні норми? Через які образи та поведінкові моделі вони входять у наше життя? На ці питання можна отримати відповідь, якщо до усталених методик сучасного простору застосувати методологію гендерного аналізу.

Основне протиріччя гендерної (гендер – стать людини в суспільному, а не сексуальному вияві) проблеми в українському контексті полягає в тому, що, з одного боку, формування ринкових відносин, процеси первісного накопичення капіталу, часткова деіндустріалізація, тимчасова депресія соціальних галузей (де ще за радянського часу жінки посідали першість) та формування ринку праці, об'єктивно сприяє дискримінації жінок, виштовхуванню значної частини жінок в сферу домашнього господарства, більшій ймовірності жіночого безробіття, більшій можливості перетворення жінок в групу соціального ризику. З іншого боку, все це відбувається на тлі загальносвітової тенденції збільшення залучення жінок до економічного життя, політичного управління, зростання їх соціально-культурної ролі.

З цього виникає основна проблема практичної політики з «жіночого питання»: нейтралізувати негативні наслідки ринкової модернізації щодо соціального становища жінок, щоб ці процеси не призвели до появи гендерного конфлікту у суспільстві, гендерної кризи, зберегти конструктивні традиції жіночості українського менталітету [1, с.67].

Однією з найважливіших економічних проблем жінок України є фемінізація бідності: зростання безробіття, зменшення реальної заробітної платні, зменшення прибутків сім'ї, що важким тягарем лягають на плечі українських жінок[2, с.12].

З метою вирівнювання становища в економічній сфері варто спрямувати зусилля на: здійснення економічної і соціальної політики з врахуванням потреб жінок, протистояння фемінізації бідності; сприяння рівноправному доступу жінок до ресурсів, робочих місць та інформації; розширення сфери малого бізнесу як джерела прибутку для жінок [3, с. 143].

Ще однією проблемною сферою життєдіяльності жінки, яка вимагає правового втручання з боку держави, є насильство. На попередження й ліквідацію даного негативного явища спрямовані статті Кримінального кодексу України, які передбачають кримінальну відповідальність: за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 152, 153); за незаконне проведення абортів (ст.134); за примушування до вступу в статевий зв'язок, статеві зносини з особою, яка ще не досягла статевої зрілості та за вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла 16 років (статті 154,155,156); за створення або утримання місць розпусти і звідництво, проституцію або примушування чи втягнення до заняття проституцією (ст. 302,303); за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини (ст. 149) та багато інших [4].

Але проблема насильства над жінками в нашому суспільстві не зникає, тому, мабуть, треба більш детальноше виписати в адміністративному і кримінальному законодавстві України систему захисту жінок від насильства, посилити покарання за подібні правопорушення.

Верховна Рада України, керуючись Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ратифікованими Україною міжнародними договорами про права і свободи особистості, підсумковими документами Всесвітньої конференції із становища жінок: «Дії в інтересах рівності, розвитку і миру» (Пекін 1995 р.) [5, с. 106] і постановою Верховної Ради України від 12 липня 1995 р «Про рекомендації учасників парламентських слухань щодо реалізації в Україні Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» [6, с. 20], надаючи особливого значення ролі сім'ї та жінок у політичному, економічному історичному та культурному розвитку держави. Постановою № 473 прийняла Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї і жінок [7]. Держава взяла на себе обов'язки перш за все забезпечити рівні права і можливості жінкам і чоловікам відповідно до основних умов та свобод людини вирішити інші принципові проблеми, пов'язані з ліквідацією всіх форм дискримінації щодо жінок.

Ще однією проблемою для жінок України є низький рівень їх участі в керівництві державою і політичних структурах. Організація Об'єднаних Націй рекомендує всім державам, що підписали Пекінську Платформу Дій домагатися рівного представництва чоловіків і жінок у владних структурах, в державно-адміністративних установах, здійснювати заходи для суттєвого зростання кількості жінок на всіх державних, урядових та адміністративних посадах. З метою здійснення заходів по забезпеченню рівного доступу чоловіків та жінок до важелів влади необхідно: цілеспрямоване забезпечення збалансованості представництва жінок та чоловіків при призначенні у органи державної влади. Включення жінок в структури виконавчої та законодавчої влади (створення систем просування жінок, підготовка до виборів); проведення регулярного збору, аналізу та розповсюдження кількісних та якісних даних щодо залучення жінок та чоловіків на керівні посади в державному і приватному секторах. Заохочування зусиль та діяльності тих підприємств та організацій, де дотримуються рівності статей в управлінні; прийняття рішень в сфері політики з проведенням аналізу їх наслідків відповідно для чоловіків та жінок; створення умов для рівного представництва жінок і чоловіків в керівництві партійних та громадських організацій, включення гендерних проблем в партійні програми та створення системи просування жінок в недержавних організаціях; створення Ради експертів з питань становища жінок при Президенті або Кабінеті Міністрів з дорадчими функціями; запровадження політики підготовки щорічних Національних доповідей Уряду щодо становища жінок в Україні з обов'язковим оприлюдненням цього звіту через засоби масової інформації та заслуховування його під час щорічних слухань стану «жіночого питання» на засіданні Верховної Ради України [5, с. 106].

Уперше в історії незалежної України в Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Відкритість. Дієвість. Результативність», затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2003 року № 344 і схваленій Верховною Радою України, проголошено як мету досягнення гендерної рівності. Така увага Уряду зумовлює потребу глибоких і системних наукових досліджень щодо впровадження гендерних підходів до теорії і практики державного управління [8].

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Президент України підписав Указ «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26 липня 2005 року № 1135, на виконання якого розроблено перелік гендерних питань для всіх міністерств. Цей Указ прийнято з метою підвищення ефективності державної політики й узгодженої співпраці органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [9].

На виконання статті 4 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про проведення гендерно-правової експертизи» від 12 квітня 2006 року № 504 [10], що передбачає проведення Міністерством юстиції України гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів в усіх сферах законодавства, котрі стосуються прав та свобод людини. У зв'язку з прийняттям зазначеної Постанови затверджено Інструкцію з проведення гендерно-правової експертизи актів законодавства.

Як бачимо, необхідно комплексно підійти до проблеми подолання гендерної нерівності в Україні, розробити і реалізувати цільові програми спрямовані на покращення становища жінок, впровадити практику двосторонніх та багатосторонніх угод між державними органами та неурядовими організаціями, створити робочі групи з представників жіночих неурядових організацій та державної влади з конкретних напрямків діяльності. Лише за такого підходу можливі суттєві зрушення в питанні досягнення гендерної рівності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Руднева О. Р. Еволюція правового становища жінок: історія і сучасність. – Х.: Право, 2010. – 196 с.
2. Димеченко О. Ю. Молодь і гендер: реалії та перспективи демократичного суспільства // Зб. матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 25-26 травня 2006 р. / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. Центр гендерних студій / В.П. Кравець. – Т.: ТНПУ, 2008 р. – 116 с.
3. Павличко С. Д. Фемінізм. – К.: Основи, 2002. – 322 с.
4. Кримінальний кодекс України – Київ, 2008 - С.384
5. Пекінська Платформа Дій. Підсумковий документ Четвертої Всесвітньої конференції ООН по положенню жінок. – К.: ПРООН, 1995. – 106 с.
6. Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р. – Х: Консум, 1998. – 20 с.
7. Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї і жінок прийнята постановою № 473 // news.ligazakon.ua.
8. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Відкритість. Дієвість. Результативність», затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2003 року № 344 // zakon.rada.gov.ua.
9. Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26 липня 2005 року // www.mediabusiness.com.ua.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про проведення гендерно-правової експертизи» від 12 квітня 2006 року № 504 // zakon.rada.gov.ua.

ПРАВОВА ОХОРОНА КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ

Тарасенко Ольга

Херсонський державний університет

У сорокових-п'ятидесятих роках двадцятого сторіччя при створенні перших ЕОМ, їхні творці навряд чи могли припускати, що пристрої, створені ними для розв'язування математичних задач, через декілька десятків років призведуть до появи чималих проблем і питань в галузі права, досить далекої від математики. Однак так трапилося, що здешевлення і масове поширення комп'ютерів призвело до появи нового

виду об'єкта прав – комп'ютерної програми, без якої навіть самий найкращий комп'ютер залишається усього лише набором мікросхем.

Як відомо, на створення комп'ютерних програм витрачаються великі кошти, що не йдуть в порівняння з витратами на їх незаконне копіювання. Виробники комп'ютерних програм зазнають багатомільярдних збитків від незаконного копіювання, а значить мають потребу в правовому захисті своїх інтересів.

Принципово здійснення захисту прав на комп'ютерні програми є можливим на підставі одного з інститутів права: авторського, патентного, договірної, або на так названій множинній охороні, тобто шляхом паралельного використання юридичних засобів низки інститутів права[3].

Сьогодні українське і міжнародне законодавство визначає комп'ютерні програми виключно як об'єкти авторського права й охороняються як літературні твори незалежно від способу чи форми вираження програм відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів та Закону України «Про авторське право і суміжні права»[1].

Авторське право на комп'ютерну програму виникає внаслідок самого факту її створення і не потребує реєстрації, спеціального оформлення, чи дотримання будь-яких інших формальностей.

Комп'ютерна програма є складним об'єктом авторського права і для того аби її створити, автору треба пройти кілька етапів роботи. Термін «написання програми» відображає лише один з етапів створення комп'ютерної програми, коли розробник програми пише команди (інструкції) на папері або за допомогою текстового редактора. Завершення цієї роботи не означає виникнення авторського права на комп'ютерну програму, оскільки кінцевого продукту ще немає[1].

Відомо, що для авторів і фірм-виробників комп'ютерних програм була б бажаною охорона на основі інституту патентного права, оскільки в цьому випадку в них виникало б виключне право безпосередньо на алгоритм (ідею), а не на одну з окремих форм його прояву – комп'ютерну програму. Етап розробки алгоритму для розробника є найбільш цінний серед інших (специфікація, кодування, налагодження, тестування, створення довідкової системи, створення носія). Саме на нього автор витрачає більшу частину своєї інтелектуальної праці і результати його роботи на цьому етапі є кістком майбутньої комп'ютерної програми, без яких вона не зможе функціонувати[5].

Вирішення цієї проблеми на рівні вимог патентного права пов'язано з пошуком аналогів заявленого алгоритму, зі встановленням юридичного механізму виявлення його прототипу, із вмінням описати формулу алгоритму, із визначенням його новизни, із наявністю класифікації алгоритмів подібно міжнародній класифікації винаходів, і нарешті, зі встановленням факту протиправного використання алгоритму.

Саме патентна охорона може надати можливість охорони результатів інтелектуальної діяльності людини, яка розробила алгоритм послідовної взаємодії окремих частин комп'ютера, що обмінюються сигналами, закладений у програму.

Патентна охорона могла б сприяти більш реальному ціноутворенню на програмне забезпечення: нова запатентована програма повинна коштувати дорожче, ніж програма, термін дії патенту якої скінчився, або повинен скінчитися в найближчому майбутньому (є приклади компаній, що дотепер продають програми для операційної системи DOS по досить високих цінах, хоча вони вже давно застаріли).

До недоліків патентної системи, насамперед, варто віднести складний механізм охорони, а також довгий період проходження експертизи заявки. Однак ця перешкода в теперішній час подолана шляхом можливості патентування зазначеного об'єкта як корисної моделі[2]. Крім того, є можливість прискореного проведення експертизи.

Певна річ, мінусом патентної системи також є досить висока вартість патенту і необхідність його витребування в кожній країні.

З огляду на зазначені вище переваги та недоліки патентної системи, найбільш оптимальним для захисту комп'ютерних програм буде система, що втілює в собі експертну перевірку, характерну для патентної охорони.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про авторське право і суміжні права", від 23.12.1993р. зі змінами від 22.05.2003р.
2. Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" від 15.12.1993р. зі змінами від 22.05.2003р.
3. Ревинский О.В. Компьютерное программное обеспечение и патентная охрана, М., ИНИЦ Роспатента, 2002 г.
4. Середа С.А. Правовая защита авторства на программные продукты <http://www.russianlaw.net/law/doc/a138.htm>
5. Склярів І. Комп'ютерні програми та патентна охорона, Інтелектуальна власність, №5, 2003р.

ПРО ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ НЕПОВНОЛІТНІХ

Хафізова Лейла

Херсонський державний університет

Природно, захист дітей в усі часи існування людства було головною проблемою будь-якого суспільства. Міжнародне співтовариство та більшість сучасних країн світу у правовому регулюванні використовують положення міжнародної Декларації прав дитини (1959 р.) та Конвенції про права дитини, що прийнята Генеральною Асамблеєю ООН (1989 р.). В зазначеній системі правового регулювання не виключенням є й законодавство нашої країни. Так, в Конституції України захисту прав і свобод дитини приділена належна увага щодо збереження їх життя і здоров'я, честі та гідності(ст.ст. 21- 24,52), які визнаються загальнолюдськими цінностями [1, ст.3].

Проблема захисту прав та свобод дитини розглядається в працях багатьох науковців, а саме: Скакун О.Ф., Великого В.О., Зайцевої Т.Г., Новікова М.М., Оржеховської В.М. та інших.

О.Ф. Скакун на загальнотеоретичному рівні визначає важливість такої проблеми, як захист прав і свобод людини та громадянина в контексті норм міжнародного і національного права нашої країни. Автор визначає позитивність її вирішення на юридичних можливостях державних органів(Верховної Ради України, Президента України, міністерств, держкомітетів, департаментів тощо), підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань в межах своєї компетенції щодо захисту зазначених прав і свобод людини; розкриває їх зміст та надає певну класифікацію[2].

На зазначених теоретичних положеннях виникає необхідність захищати права і свободи дитини. На нашу думку, особливої уваги потребують діти – неповнолітні біологічні індивіди, що не досягли 18-ти річного віку, мають неабиякий вантаж правових знань та життєвого досвіду. Вони схильні за думками В.М. Оржеховської до вчинення протиправної поведінки згуртовуючись по інтересах, в тому числі в антисоціальні об'єднання. Автор справедливо докоряє слабкості навчально-виховного процесу у сім'ях, школах, громадських організаціях за місцем проживання, які

організують дозвілля неповнолітніх [3, 20-40], а правове виховання молоді у школах існує на початковому етапі.

Зі свого боку нам хотілося б додати те, що рівень дитячої бездоглядності за останні два роки значно знизився, але за даними ОВС кількість злочинів серед неповнолітніх у період відпочинку, канікул суттєво зростає. Так, до відповідальності під час літніх канікул за злочинну поведінку притягнуто тисячі неповнолітніх. Серед них підлітки, що займалися жебрацтвом, бродяжництвом які вживали спиртні напої, наркотичні та психотропні засоби.

Хотілося б акцентувати увагу студентського самоврядування юридичного факультету ХДУ на необхідність активізації дій у заданому напрямку: сміливо йти до шкіл та спілкуватися з усіма верствами школярів, виявляючи будь – які прояви насильства, попереджуючи його можливість. В цьому ми бачимо сенс соціальної та правовиховної роботи студентства в юридичній клініці.

Зазначена громадська робота повинна мати конкретну спрямованість щодо попередження насильства над неповнолітніми в сім'ях, де є випадки жорсткого поводження батьків зі своїми дітьми, що заключаються: по-перше у фізичному примусі, зокрема - побоях, мордуванні тощо. По-друге – у психічному насильстві, яке має проявлятися у постійних образах дитини, приниженні її честі та гідності.

Одним із видів психологічного насильства над дитиною є постійні суперечки між її батьками, що досить сильно травмують психіку неповнолітнього. Загальновідомо, сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального і соціального розвитку дитини, то батьки, самі того не розуміючи байдуже ставлячись до дитини, закладають в її свідомість саме ті негативні риси, які в подальшому можуть проявлятися у вчиненні злочинів та правопорушень.

Рідко, але зустрічається сексуальне розбещення дітей з боку членів сім'ї, що свідчить про низький рівень загальної, правової культури та можливу психічну неврівноваженість батьків, їх нездатність виховати дитину, не говорячи про любов та порозуміння з нею.

Виявляти такі злочини дуже важко. Тому студентство педагогічної та юридичної спрямованості повинно опанувувати елементами психоаналізу, психокорекції. А головне володіти психотерапією на засадах юридичних знань, в основі якої полягають самовизначення себе у суспільстві та можливість організації самовизначення школярів в сім'ї, в школі, на вулиці, у різновікових колективах при обов'язковій юридичній оцінці поведінки оточуючих.

Вважаємо, корисно доводити школярам свою життєву позицію щодо держави, школи, сім'ї, товаришів та друзів. Вчити їх самоорганізації щодо мобілізації життєвих сил, які спрямовані на досягнення особистих та соціальних інтересів в контексті конституційних повноважень. Вчити старшокласників аналізувати поведінку людей з позиції законності, гуманізму, справедливості. Ставити їх мислено на місце потерпілих, на місце злочинців, повертати на власне місце та вимагати порівнювати поведінку з діючим законодавством через емоції та почуття, які вона викликає. Таким чином, єднати колектив школярів в спілку „одномудців-правників” на користь державі і суспільству.

Наше завдання, активно доводити школярам зміст невід'ємних прав дитини, згідно ст.6 Конвенції про права дитини: на життя та здоровий розвиток, на честь, гідність, повагу у суспільстві та сім'ї. Роз'яснювати положення Розділу II Конституції України, доводити результати злочинної поведінки загально-кримінальної спрямованості за прикладами школи, міста, судової та слідчої практики. Це значно підвищить рівень правової культури та правосвідомості не тільки школярів – старшокласників, але й власне студентів, збагатить їх досвід соціальної та правовиховної роботи.

Список використаних джерел:

1. Коментар до Конституції України / Авер'янов В.Б., Бойко В.Ф., Борденюк В.І. та інші. – Київ, 1996.
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Х: Консум; 2000.
3. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх/Навчально-методичний посібник . – Київ, 1996.

ОКРЕМИЙ АСПЕКТ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОГО РОЗУМІННЯ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

*Худенко Володимир, Новіков М.М.
Херсонський державний університет*

Актуальність теми тісно пов'язана зі змістом міжнародно-правових документів: Загальною декларацією прав людини(1948), Конвенцією «Про права дитини»(1989), Статутом ООН(1949)та ін., де життя людини визнається природним та невід'ємним правом на гідне біологічне функціонування людського організму, який у філософському розумінні спрямовується на довголіття.

Над проблемою конституційного та цивільно-правового регулювання природного права на життя працювали такі науковці, як В. Борисов, І. Венедиктова, А. Головатий, М. Ковальов, О. Кохановська, О. Скакун, Р. Стефанчук, Я. Шевченко та багато інших науковців.

Метою роботи є з'ясування загальнотеоретичного розуміння та цивільно-правового регулювання природного права людини на життя.

Сенс права людини на життя – визнання її корисності Конституцією України (ст. 3) та найважливішою соціальною цінністю Української держави[1]. Воно конкретизовано у ст. 281 Цивільного кодексу України у вигляді заборон на посягання іншими суб'єктами та обмеженням їхньої волі. Однак, норми цієї статті не містять визначення «права людини на життя» у просторово-часових межах, а подається абстрактно щодо мотивації такого біологічного функціонування.

Природне право людини на життя у досліджуваній статті прямо впливає з норм міжнародного, конституційного, кримінального, цивільного, екологічного та медичного права. З припиненням життя всі інші права людини втрачають сенс, оскільки зникає їх носій. У ст. 281 ЦК України, законодавець встановлює заборони та обмеження щодо волі суб'єктів, які мають право на життя:

заборона позбавлення життя фізичної особи (ст.ст.115-121 КК);

захист свого життя і здоров'я та інших осіб від протиправних посягань не забороненими законом засобами(ст.27-29 КУ; ст.36 КК);

неможливість проведення медичних, наукових та інших дослідів над людиною без її вільної згоди (ст.28 КК, ст.142 КК);

заборона задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя;

недозволенність стерилізації щодо неповнолітньої особи та особлива вимога щодо порядку стерилізації недієздатної особи;

визначений порядок проведення операцій по штучному перериванню вагітності, штучного запліднення та перенесення зародка в організм жінки.

Визначивши заборони та обмеження, законодавець, тим самим, окреслив умови життя, або життєві обставини, що йому шкодять. І тому науковий світ з цим не завжди погоджується. Так, М. І. Ковальов розглядав «право на життя», як можливість

розпоряджатися ним на власний розсуд, аж до заподіяння собі смерті[2 с. 70].

Дійсно, фізична особа здатна з власної волі заподіяти собі смерть, але, як це виглядає з позиції минулих поколінь? Чи виконала в повній мірі програму життя? Крім того, наявність чи відсутність цього права в законі навряд чи зможе зупинити людину, яка вирішила припинити своє існування шляхом заподіяння собі смерті. На наш погляд, принцип свободи розпорядження своїм життям явно шкодить іншим принципам: справедливості та гуманізму, боротьби за довголіття та безсмертя.

Безсумнівно, боротьба за довголіття і безсмертя існує. Її здійснюють медичні працівники та науковці, в галузі медичного права. Наприклад, професор Венедиктова І.В. стверджує, що юридична регламентація охорони здоров'я та медичного забезпечення є засобами вирішення проблем життя та довголіття. «Ми усі є пацієнтами від народження і до смерті, а життя, здоров'я – найважливіші блага кожної людини.» Тому інтерес до галузі права обґрунтований. Медичне законодавство відрізняється роздрібністю по різних галузях нормативно-правових актів і в більшій мірі є декларованим. До того ж суди сьогодні «завалені» медичними позовами, а у фахівців-юристів в зазначеній сфері завжди буде робота. [3]

Таким чином, у зв'язку з тим, що здійснюється формування галузі медичного права виникає необхідність проведення систематизації медичного законодавства зі створенням Медичного кодексу, в якому було б визначено: загальні засади медично-правового регулювання відносин пов'язаних з життям і здоров'ям людей; завданнями, принципами і функціями медичного права; правовим статусом лікаря і пацієнта; медично-правовим визначенням крайньої необхідності, ступеня медичного ризику; а також відповідальності за спричинення шкоди медичними установами матеріального і морального характеру.

Крім зазначеного, корисно визнати участь страхових компаній і державного медичного страхування у підтримці медичного забезпечення лікування людини від хвороб. Доцільно на договірних засадах окреслити матеріальну участь пацієнта або його представників у забезпеченні медичного лікування хворої людини. У кодексі корисно схарактеризувати міру належного та можливого заохочення медичного персоналу за якісну роботу щодо спасіння життя та здоров'я людини та її органів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Ковалев М. И. Право на жизнь и право на смерть // Государство и право. – 1992. - №7. – с. 68.
3. <http://pravotoday.in.ua> (20.10.2011)
4. Малеина М. Н. О праве на жизнь // Советское государство и право. – 1992. - №1. – с. 50.
5. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – С. 356.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ТА ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНШИХ КРАЇН

Найціннішим та найголовнішим для людини та суспільства в цілому є сім'я. Сім'я, за визначенням законодавства України, є первинним і основним осередком суспільства, який складають особи, що спільно проживають, пов'язані загальним побутом та мають взаємні права та обов'язки[1].

Правовідносини у сфері сімейного права України порівняно з іншими країнами дещо відмінні. Вони відрізняються у правах, обов'язках, віком з якого можна вступати до шлюбу, рівністю у правах між подружжям, впливом релігії на сімейні правовідносини та іншими критеріями.

Якщо за Сімейним кодексом України шлюбом є сімейний союз чоловіка і жінки зареєстрований в державному органі реєстрації актів цивільного стану, то наприклад, у мусульманських країнах шлюб розглядають, як двосторонній договір, який робить жінку «законною», «дозволеною» для чоловіка. Мета такого шлюбного договору є утворення сім'ї та продовження роду. Такий договір обов'язково повинен бути укладений у письмовій формі

Звісно, вимогою до укладення шлюбу є й вік, дозволений для вступу до нього але в арабських країнах він різний (Йорданія чол.16, жін. 15, Ірак чол.18, жін. 18, Єгипет чол.18, жін. 16 і т. п.). В свою чергу законодавство України встановлює шлюбний вік для чоловіків -18 років, для жінок – 17 років. В деяких випадках шлюбний вік може бути знижено до 14 років.

На відміну від нашої країни в арабських країнах діє принцип полігамії в шлюбних відносинах. Питання кількості дружин, в мусульманських країнах регулюється по-різному: від двох до чотирьох дружин, але ставлення до всіх має бути однаковим і справедливим [2]. Сімейне законодавство мусульманських країн, ґрунтуючись на принципах шаріату, як і українське законодавство забороняє шлюби між особами, які мають кровні зв'язки. Як бачимо, сімейне право мусульманських країн, на відміну від нашого, дуже пов'язано та базується на релігії.

Цікавими відносно правового регулювання сімейних відносин виглядають країни англо-американської правової сім'ї. Сімейні відносини регулюються нормами загального права, звичаями, спеціальними законами з окремих питань сімейних відносин. У США закони, що регулюють питання сім'ї та шлюбу, знаходяться в компетенції окремих штатів. Майже кожний штат має власні закони в галузі сімейного права. Схилити штати до прийняття уніфікованих законів у цій сфері досить складно [3]. Так наприклад нещодавно Губернатор штату Нью-Йорк (США) Ендрю Куомо підписав закон, що офіційно дозволяє одностатеві шлюби на ввіреній йому території, таким чином Нью-Йорк став шостим штатом, у якому дозволено одностатеві шлюби. Повноправні одностатеві шлюби дозволені також в Голландії, Бразилії, Бельгії, Іспанії, Канаді, ПАР, Норвегії, Швеції, Португалії, Ісландії. Окрім дозволу на одностатеві шлюби таким подружжям надано право на усиновлення дітей [4]. В Україні такі шлюби заборонені, це безпосередньо впливає зі ст.21 СК України де зазначається, що шлюбом є сімейний союз чоловіка і жінки. Але за прогнозами експертів в Україні така можливість може з'явитися протягом 10 років

Різняться і питання відносно можливості укладання шлюбу громадян з іноземними суб'єктами, так наприклад, у червні 2010 року Саудівським підданим обох статей було заборонено укласти шлюб з іноземцями. Натомість українське законодавство дозволяє шлюб громадянам України з іноземними елементами, які до того ж користуються тими самими правами, що і громадяни України. Не має заборон українське законодавство і стосовно укладення шлюбів з особами які відрізняються

релігійними чи іншими уподобаннями. В мусульманських же країнах чоловік може одружитися на жінці не мусульманської віри (іноземці) виключно за умови, що вона прийме іслам[2].

Майже в усіх країнах діє інститут розірвання шлюбу, але в залежності від правової сім'ї та системи права, питання відносно підстав та порядку розірвання шлюбу вирішується по різному. В мусульманських країнах допускається розлучення за декількома положеннями, за ініціативою чоловіка, за взаємним узгодженням подружжя або за рішенням суду, в той час як в нашій державі чоловік і жінка мають рівні права на розірвання шлюбу.

Але не зважаючи на погляди нашого законодавства, де існує право на розлучення, існують країни де не допускається можливість розірвання шлюбу. Зокрема, розлучення не передбачено сімейним законодавством Аргентини, Колумбії, а в Ірландії – це католицькі країни, але і серед них існують виключення Італія, Португалія та Іспанія.

Відмінним є не лише право на розірвання шлюбу, а й підстави за якими можлива реалізація такого права. Так, у Швеції розлучення відбувається за наявності односторонньої заяви, але не відразу, а після шестимісячного "періоду на роздуми" (у тому разі, коли в сім'ї є неповнолітні діти до 16 років). У Франції шлюб може бути також розірваний внаслідок припинення спільного життя, коли сторони не проживають разом протягом останніх шести років або коли один з подружжя протягом цього часу є психічно хворим і відновлення сімейного життя є малоімовірним[3].

Процедура розлучення в різних країнах або надмірно ускладнена (обов'язкова участь адвокатів — у ФРН, тривале проживання за місцем розлучення — в окремих штатах США), або, навпаки, спрощена (наприклад, у деяких штатах Мексики подружжя може розірвати шлюб, надсилаючи свої заяви поштою). Безпосередньо рішення щодо розірвання шлюбу приймають суди або органи реєстрації актів цивільного стану.

Проаналізувавши все вище зазначене, можна зробити висновок про те, що наше законодавство давно вже відійшло від ортодоксального впливу на створення сім'ї. Церква та релігія не відіграють такого важливого значення в сімейних відносинах нашої країни, як для багатьох країн світу. Більше того за СК України релігійний обряд шлюбу не є підставою для виникнення у жінки і чоловіка прав і обов'язків подружжя. Чоловік і жінка мають однакові права та обов'язки. Крім того сімейне законодавство регулює лише найбільш важливі аспекти сімейних відносин, залишаючи достатньо великий аспект відносин на самостійне регулювання подружжя.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2947-14>
2. Правове регулювання шлюбу у мусульманській правовій сім'ї. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://justinian.ua/article.php?id=3132>
3. Загальні положення сімейного права в зарубіжних цивільно-правових системах. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://readbookz.com/book/224/8777.html>
4. Одностатеві шлюби. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://tsn.ua/tags/%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ЯК УМОВИ ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Головним завданням держави, на наш погляд, є збереження сім'ї, її власності та здійснення належної організації виховання дітей – гідних громадян своєї Батьківщини, що корисне для зміцнення громадянського суспільства в Україні. В контексті зазначеного, шлюб: цивільний (zareestrovаний в органах РАЦС) і церковний спрямовані на зміцнення сім'ї, реалізацію її репродуктивної функції (ст. 50 СКУ), що будується на принципах непорушності, збереження генофонду країни та гармонійного розвитку людини і громадянина, як центрального елемента громадянського суспільства в Україні.

Виходячи із зазначеного, процес запобігання розірвання шлюбу є доречним для удосконалення сімейних відносин та соціальної матерії, змістом якої виступає сім'я, громадянське суспільство і держава. Оскільки соціальна матерія, в наш час, динамічно змінюється в просторі за часом, колом осіб, психофізичною та природно-біологічною сутністю щодо дітонародження, сім'ї, державно-правових інститутів.

Загальним строком процедури розірвання шлюбу вважається 1 місяць (ст. 106 СК), який не відповідає сутності соціальної матерії. Але у судовому порядку цей строк може бути продовжено до 3 місяців (ст. 157 ЦПК України).

На нашу думку, якою б довгою не була процедура розірвання шлюбу, на стадії її порушення повинно спрацьовувати професійність судді, щоб спрямовує подружжя до сімейного психолога. Останній обов'язково працює з кожним із подружжя, встановлюючи істину (причини, умови, обставини) сімейного конфлікту, що сприяли подачі заяви до суду про розлучення.

Правове дослідження із запобігання розірвання шлюбу проводили такі науковці як В.С. Гопанчук, О.В. Дзера, О.І. Загоровський, К.О. Неволіна, Л.М. Ракітіна, З.В. Ромовська, Є.О. Харитонов, Г.Ф. Шершеневич та інші.

Метою доповіді є з'ясування участі державних органів (суду і РАЦСу), громадськості (професійні психологи) та громадських центрів («Чоловіки проти насильства», «Успішна жінка»), які зобов'язані делікатно проаналізувати причини та умови, що передують розлученню, а суддя виносить свій вердикт.

У ст. 106-107 Сімейного кодексу визначено випадки, коли шлюб може бути розірваний органом РАЦСу:

1. Якщо подружжя не має спільних неповнолітніх дітей (але без роботи з подружжям психолога).

2. Немає спору щодо майна (але існує протистояння сторін).

3. Шлюб розривається органом РАЦСу за заявою одного з подружжя в таких випадках:

- визнання особи безвісно відсутнім;

- визнанням недієздатним;

- засуджений за вчинення злочину до позбавлення волі на строк не менше трьох років.

Дійсно, в згаданих випадках допомога психолога не потрібна.

Проаналізуємо розірвання шлюбу в судовому порядку, яке можливе у наступних випадках:

1. Якщо подружжя мають спільних неповнолітніх дітей.

2. Якщо у подружжя виник спір щодо майна, яке є їх спільною сумісною власністю.

3. Якщо у подружжя виник спір з аліментів на користь того з подружжя, який є непрацездатним.

4. Якщо один із подружжя не дає згоди на розлучення.

Вважаємо, в даних випадках допомога психолога вкрай необхідна.

Метою судового засідання з факту розірвання шлюбу є з'ясування потреби у наданні психологічної допомоги подружжю щодо подолання негараздів сімейного життя та створення шляхів до примирення.

Так, у Білопільському районному суді Сумської області, за даними статистики, в 2007 році розглянуто 213 цивільних справ про розірвання шлюбу. З них 31 справа закрита у зв'язку з примиренням сторін [3]. Тобто в кожній сьомій справі судді приводять сторони до компромісу, що є позитивним. Вважаємо, при залученні професійних психологів для обговорення та подолання сімейних конфліктів за постановою суду, статистика була б значно покращена..

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати про створення нового соціально-правового механізму взаємодії суду, подружжя і психологів з подолання конфлікту і утворення конструктивної співпраці подружжя на зміцнення сім'ї, виховання дітей та опанування іншими духовними та матеріальними цінностями, якими нас обдарувало висококультурне людське життя.

Список використаних джерел:

1. Сімейний Кодекс України: текст відповідає офіційному станом на 15 травня 2011 р. – К. : Національний книжковий проект, 2011. -80с.
2. О. Денисевич. Психологія особливості шлюбу з позиції гуманістичного підходу / О. Денисевич // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2008. – с.121-124
3. Статистичний звіт Білопільського районного суду Сумської області за 2007 рік./ Архів Білопільського районного суду Сумської області.
4. Ясинок М.М. Чи потрібно було виключати із окремого провадження справи про поновлення шлюбу після його розірвання? [Електронний ресурс] // lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/article

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА ЦІННІСТЬ

Юркова Крістіна

Херсонський державний університет

Проблеми громадянського виховання, формування соціальної зрілості молодого покоління є сьогодні стрижневим не тільки для загальноосвітніх закладів, а для України в цілому. Від успіхів її реалізації залежать темпи розбудови суверенної демократичної держави і відродження національної школи. Політичні та економічні зміни, що відбуваються в Україні, починаючи з проголошення нею незалежності, спонукають до активізації наукових досліджень у напрямку формування теоретичних уявлень щодо майбутнього суспільства. Особливої актуальності в Україні набула концепція громадянського суспільства. Як завдання державної ваги і особистісного значення, розглядається проблема громадянського виховання також в інших країнах світового товариства, зокрема в державах європейської співдружності. Про це свідчить «Декларація і програма виховання в дусі демократії, заснованого на усвідомленні своїх прав і обов'язків».

Відповідні завдання ставить перед навчальними закладами «Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності». Основні з них – сформувані у молодшого покоління нову систему цінностей, яка ґрунтується на національній свідомості та національній єдності, по-друге – виховати

вільну, свідому щодо своїх прав особистість, здатну захищати і відстоювати власні позиції та погляди, керуючись національними та загальнолюдськими цінностями. Виховання громадянськості як інтегративної риси особистості включає її дбайливе ставлення до природи, моральності, культуру поведінки, потребу в праці та ін. Щоб забезпечити громадянську освіченість молодого покоління, необхідно визначити сукупність ціннісних орієнтацій, які формують ставлення людини до оточуючого її світу, що вимагає оволодіння особистістю певними знаннями. Зазначеній проблематиці присвячені наукові праці як українських вчених у галузі загальної теорії держави і права (В.Бабкін, С.Бобровник, О.Зайчук, В.Медведчук та ін.) так і роботи представників сучасної зарубіжної філософської, політичної та правової науки (М.Кеннеді, Дж.Сорос, Дж.Роулз та ін.)

М.Чернишевський наголошував, що участь людини в суспільно політичному житті є однією з необхідних умов її розвитку, формування її духовного складу, бо це найкраща школа для розвитку людини істинно людської гідності. В.Сухомлинський справжню громадянськість бачив у моральній відповідальності за все, що робиться на рідній землі: непримиреність до недоліків, гаряче прагнення боротися за розквіт, велич і могутність Вітчизни. Він зазначав «...справжня громадянськість немислима без бачення того, що треба зробити, щоб Вітчизна стала ще могутнішою і щасливою» [3].

Науковці Г.Шпиталенко та Р.Шпиталенко розглядають громадянське суспільство як історично складену форму життєдіяльності людей яка є сукупністю приватних відносин в економічній, соціальній, культурній сферах між вільними індивідами, що виникають у процесі їхньої діяльності для задоволення історично-обумовлених особистих інтересів і потреб [5].

Основними показниками розвинутої громадянського суспільства є гарантоване забезпечення прав людини, рівень свободи, демократія, захищеності приватної власності, розвиток підприємницького сектору та ін. [4].

Альтернативність ознак та цінностей держави громадянського суспільства аж ніяк не означає взаємовиключної антагоністичності цих сфер суспільного життя, а, навпаки, зумовлює те, що вони передбачають, потребують одне одного. Без держави неможливе громадянське суспільство, без громадянського суспільства неможлива повноцінна правова держава. Вони обидва є боками одного цілісного життя людини, нерозривними царинами сучасного цивілізованого суспільного буття.

Громадянське суспільство забезпечує людині свободу у визначенні роду своїх занять, юридичну рівність з іншими індивідами, економічну незалежність, гарантований захист юридичних прав і свобод. Важливим аспектом у цьому плані виступає питання практичного здійснення даних прав. Певною мірою скористатись з наданих прав людина може лише у разі своєї належної підготовленості до цього, розвитку своїх відповідних умінь і навичок. Як зазначає А.Седова це досягається не лише вихованням практичних здібностей, а й формуванням адекватної свідомості індивіда. Таке завдання може вирішити, насамперед, громадянська освіта. Вона є важливим елементом процесу життєдіяльності суспільства, передумовою його нормального, стабільного розвитку [1].

Таким чином, щоб демократизувати громадянське суспільство, реформувати державу необхідно плекати суспільство – сприяти структурованості спільноти, усвідомленню людьми вартісності їхніх вирізнених інтересів, цінуванню власних і чужих прав, гідності і свободи, поширенню громадянської освіти, шанування правил та процедур суспільно-політичної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 верес. 2006 р. / М-во освіти і науки України, Південноукр. регіон. ін.-т післядип. освіти пед. кадрів [та ін.]. – Херсон: РІПО, 2006. – 180 с.
2. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. 2-е вид. – К: Тандем, 1996 – 240 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. – Т.1 – Київ, 1976. – С. 146.
4. Філик Н.В. Громадянське суспільство та проблема захисту прав людини // Підприємство, господарство і право. - №8. – 2003. – С.61-65.
5. Шпиталенко Г.А., Шпиталенко Р.Б. Основи правознавства: Навч. посіб. 5-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ

Юхименко Наталія

Херсонський державний університет

Демократичне суспільство йде по дорозі до правової держави, громадянського суспільства, яке покликане бути на варті інтересів і потреб людей, їх прав і свобод. Ідея правової держави сходить ще до Платона, а співвідношення держави і права, політики і закону обґрунтував Цицерон. Він бачив в державі погоджену правову взаємодію вільних членів суспільства, а не просто безліч тих людей, що живуть рядом, що підкоряються єдиним для всіх правилам. Філософське обґрунтування ідеї правової держави якнайповніше представлене в працях І. Канта. Лише сполучена воля всіх осіб, утворюючих народ, на думку Канта, може бути джерелом законів в правовій державі. Володіючи правом участі в загальному рішенні, кожен в той же час неухильно йому підкоряється. Невідчужуваною приналежністю громадянина є рівність перед законом [1, с.95].

Правова держава є само по собі найбільше досягнення цивілізації. Основні відмітні ознаки правової держави:

- верховенство закону у всіх сферах суспільного життя;
- реальність прав і свобод особи;
- взаємна відповідальність держави і особи;
- поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову;
- наявність ефективних форм контролю за здійсненням законів.

Правова держава є правова форма здійснення державного суверенітету народу. Це означає, що всі публічно-владні повноваження знаходяться в державі, а організація і функціонування самої влади будується на правових основах. Правління закону може бути атрибутом правової держави лише тоді, коли самі закони адекватні необхідному правопорядку. Держава, прагнуча до торжества правопорядку, буде свої взаємини з іншими суб'єктами політичної системи на основі закону [2, с.158].

По-перше, держава визначає юридично-правові умови функціонування сукупної політичної системи.

По-друге, держава застосовує політичні санкції, заборони і інше відносно суб'єктів політичної організації суспільства на основі права, закону.

По-третє, обов'язковими для виконання всіма суб'єктами політичної системи є Конституція (Основний закон) держави і інші закони.

По-четверте, потреби суспільного консенсусу, скоординованого розвитку суспільства як цілісного організму вимагають сприяння державній політиці з боку всіх суб'єктів політичної системи.

Стосунки держави з іншими елементами політичної системи будуються на основі партнерства, взаємодії, політичного плюралізму, пошуку погоджених зусиль у вирішенні проблем і інших принципів.

Поняття громадянське суспільство з'явилося в XVII столітті, спочатку в працях Т. Гоббса, Дж. Локка. Потім воно отримало свій розвиток в XVIII столітті в роботах Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, Д. Віко і інших учених. Вони ототожнюють з громадянським суспільством не всяку державу, а лише таке, яке унаслідок того, що воно засноване на суспільному договорі, виражає інтереси громадян. В той же час, вони відзначали, що насправді справа йде далеко не так, що реальна держава найчастіше пригнічує громадянське суспільство. Отже, поняття громадянського суспільства вже тоді включало такі важливі елементи, як договір і реалізація інтересів громадян.

Проблема розбудови громадянського суспільства, правової держави є безпосередньо пов'язаною із розвитком правової свідомості і правової культури.

Л.Шкорута зазначає: "Правовим можна визначити суспільство, члени якого свідомо й добровільно дійшли взаємної згоди щодо врівноваження волі (а значить – моральності) кожної особи та формалізувати таку згоду в певних "правилах гри" - правових нормах..." [3, с.13]. Отже, створення умов для підвищення рівня правової культури населення, активної і свідомої участі громадян у здійсненні реформи є сьогодні першочерговим завданням суспільства і держави на шляху розбудови в Україні громадянського суспільства і правової держави.

Список використаних джерел:

1. Гаджиев К.С. Введение в политологию. М.: Просвещение, 1993. - С.95.
2. Кириченко С.О. Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст.-К.; Логос, 1999. - С.158.
3. Шкорута Л. Поняття моралі, права та держави // Розбудова держави. – 1997. - № 1. – С.13-17.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДИТИНИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Яцемирський Сергій

Херсонський державний університет

СК України містить спеціальну гл. 13 «Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей», яка збрала норми, що регулюють особисті відносини батьків і дітей і сприяють формуванню дитини як особистості. Закріплені в СК особисті немайнові права мають свою специфіку. По-перше, ці права позбавлені економічного змісту і не мають грошової оцінки. По-друге, вони належать усім без винятку батькам та дітям у рівному обсязі. По-третє, основна частина цих прав виникає з моменту народження людини, тобто вони є її природними правами. По-четверте, вони нерозривно пов'язані з особою їх носія.

Права малолітніх і неповнолітніх дітей закріплюються Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, Законом України «Про охорону дитинства», Сімейним кодексом та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють суспільні відносини в цій сфері. Конвенція ООН «Про права дитини» розглядає дитину як самостійну особистість, наділену правом і здатну тією чи іншою мірою до самостійного

його здійснення та захисту. Визначення поняття дитини дається в ст. 1 Конвенції та в п. 1 ст. 6 СК, згідно з якими дитиною є особа, яка не досягла 18 років. Згідно з п. 2 ст. 6 СК малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, а неповнолітньою — вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Слід також нагадати, що визнання дитини повністю дієздатною (наприклад, надання повної цивільної дієздатності згідно зі ст. 35 ЦК) не впливає на можливість розглядати її як дитину.

Стаття 141 СК встановлює рівність прав та обов'язків батьків стосовно дитини. Мати і батько не мають ніяких переваг щодо здійснення виховання. Вони виступають при вирішенні розбіжностей з приводу виховання дітей як рівні суб'єкти права.

Відповідно до ч. 1 ст. 141 СК батько і мати мають рівні права й обов'язки щодо своїх дітей, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

Сімейне законодавство визначає цілу низку особистих немайнових прав, які належать дитині: право жити та виховуватись у сім'ї, право на ім'я, по батькові та прізвище, право висловлювати свою думку, право на спілкування з батьками та іншими родичами, право на свободу переміщення та вибору місця проживання, право на свій захист.

Одним із найважливіших природних прав людини є право на сім'ю. Сім'я є первинним та основним осередком суспільства (ч. 1 ст. 3 СК). Право на сім'ю включає право особи створити сім'ю та жити у ній (ч. 3 ст. 4 СК). Особливе значення сім'я має для розвитку дитини, у зв'язку з чим держава забезпечує пріоритет сімейного виховання.

Згідно зі ст. 8 Конвенції про права дитини, кожна дитина має право на збереження своєї індивідуальності. Індивідуальними ознаками особи, в першу чергу, є ім'я та прізвище¹. Законодавство встановлює порядок визначення та закріплення імені, прізвища та по батькові дитини (статті 145—148 СК). Право на ім'я — це непорушне і невідчужуване особисте немайнове право, а також природне право. Право на власне ім'я надає особі юридично забезпечену можливість мати певне ім'я, вимагати від оточуючих, щоб його називали власним іменем². Порядок визначення імені дитини передбачено у ст. 146 СК. Ім'я дитини визначається за згодою батьків. Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає зі звичаю національної меншини, до якої належать мати та (або) батько. Спір між батьками щодо імені дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Прізвище дитини визначається за прізвищем її батьків. На відміну від власного імені прізвище, по батькові не визначається довільно. Прізвище дитини визначається прізвищем її батьків.

Діти отримують прізвище батьків, які перебувають у шлюбі. Якщо прізвище батьків спільне, таким воно буде і у дитини. Якщо батьки мають різні прізвища, дитині присвоюється прізвище батька або матері за згодою батьків. За відсутності згоди — за рішенням органів опіки та піклування. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ, або коли воно включає прізвище одного із батьків. Припинення шлюбу або визнання його недійсним не має наслідком зміну прізвища дитини.

По батькові дитини визначається у порядку, встановленому ст. 147 СК. За загальним правилом, по батькові дитини визначається за іменем її батька. Якщо дитина народжена жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнане, по батькові визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком. Закон України «Про національні меншини в Україні»³ дозволяє громадянам, які

слідують національним традиціям і не мають звичаю фіксувати «по батькові», у свідоцтві про народження дитини вказувати лише її прізвище та ім'я.

Одним зі складових елементів права на ім'я є право на зміну імені, прізвища, по батькові. Цивільне та сімейне законодавство України передбачають різні підстави і порядок зміни та переміни прізвища, імені, по батькові. Право на зміну імені, прізвища реалізується громадянами під час настання певних юридичних фактів сімейно-правового характеру. Наприклад, дозволяється зміна прізвища неповнолітніх дітей у зв'язку з розірванням шлюбу між батьками, внаслідок усиновлення або зміни прізвища батьків (ст. 148 СК).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Edwin Portuqal* – Department of Business Administration, State University of New York
- Sergio Cao* – Office of the Chancellor, The University of the Philippines
- Алябов Юрій Васильович* – старший викладач кафедри галузевого права Херсонського державного університету
- Андрущак Роман* – студент 3 курсу інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського
- Антонюк Євгеній* – студент 3 курсу інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського
- Бейлін Кирило* – студент 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Бережна Світлана* – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Білаш Олександр Володимирович* – здобувач Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова
- Білорусов Сергій Георгійович* – директор обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій
- Благовещенська Олеся* – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Бобіна Олег Валерійович* – завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала С.О. Макарова (м. Миколаїв), кандидат історичних наук, доцент
- Бойко Андрій Володимирович* – здобувач Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова
- Бондаренко Марина* – студентка 3 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили
- Букалов Сергій* – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Валецька Оксана Валеріївна* – доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморського державного університету імені Петра Могили, кандидат юридичних наук
- Василяк Дмитро Костянтинівич* – суддя Херсонського окружного адміністративного суду
- Василяк Олеся Костянтинівна* – здобувач Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова
- Вінчевська Владислава* – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Волкович Олена Юріївна* – доцент кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук
- Гавловська Аліна Олександрівна* – викладач кафедри галузевого права Херсонського державного університету
- Галіченко Максим Володимирович* – викладач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету
- Галуцько Валентин Васильович* – професор кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету, доктор юридичних наук
- Гарбарчук Тетяна* – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"
- Герінбург Ольга Вікторівна* – асистент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету, кандидат історичних наук

Гетьман-П'ятковська Ірина Анатоліївна – доцент кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук

Гонтар Дмитро Олександрович – суддя Суворовського районного суду м. Херсона

Гончарук Наталія Трохимівна – професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ при Президентові України, доктор наук з державного управління

Гриньок Ольга – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Гришин Олексій – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Д'яченко Дар'я – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Демченко Михайло – студент 5 курсу факультету економіки і менеджменту Херсонського державного університету напряму підготовки «Економіка підприємства»

Демченко Олена Григорівна – завідувач кафедри економічної теорії Херсонського державного університету, кандидат економічних наук, доцент

Денісюк Максим Володимирович – аспірант Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Дідик Олена – студентка 5 курсу Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Дудченко Євген – студент 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Дудченко Оксана Сергіївна – старший викладач кафедри права та методики викладання історико-правознавчих дисциплін Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат юридичних наук

Єшук Ольга Михайлівна – доцент кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук

Забродська Наталія – студентка 2 курсу Національного університету кораблебудування імені адмірала С.О. Макарова

Задорожня Надія Олександрівна – завідувач кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету, кандидат філософських наук, доцент

Задорожня Олена Володимирівна – старший викладач кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету

Зайцева Тетяна Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гуманітарної підготовки Херсонської державної морської академії

Занік Ярослав Михайлович – асистент кафедри історії і політології Львівської комерційної академії, кандидат історичних наук

Зіньковський Іван – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Зубенко Василь Васильович – доцент кафедри агробізнесу і права Херсонського державного аграрного університету, кандидат юридичних наук

Іваніцький Ігор – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Ільницька Юлія – аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

Казакова Тетяна – студентка 4 курсу факультету економіки і менеджменту Херсонського державного університету напряму підготовки "Економіка підприємства"

Казанчан Андрій Аркадійович – доцент кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук

Кваша Катерина – студентка юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Кириченко Тамара Марківна – старший викладач кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету

Кіценюк Ангеліна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Клименко Алла – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Климович Андрій – студент 3 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Ключко Валерія – студентка 5 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Ковальова-Слуцька Віра – студентка 3 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Ковальов Віталій Валерійович – доцент кафедри економіки підприємства Херсонського державного університету, кандидат економічних наук

Ковальова Світлана Григорівна – декан юридичного факультету Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, кандидат юридичних наук, доцент

Ковальчук Катерина – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Коверда Аліна – студентка 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Когут Едуард – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Корунчак Лариса Анатоліївна – здобувач Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Костікова Анастасія – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Костяк Микола Михайлович – голова Херсонської обласної державної адміністрації

Красноленський Артем – студент 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Крижановська Юлія – студентка 4 курсу Національного університету кораблебудування імені адмірала С.О. Макарова

Крюковська Ольга Анатоліївна – заступник декана хіміко-технологічного факультету Дніпродзержинського державного технічного університету, кандидат технічних наук, доцент

Кузіна Наталія Вікторівна – кандидат історичних наук, асистент кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лазарева Крістіна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Лесечко Роман – студент 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Ляпіна Олена – студентка 5 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Маковій Віктор Петрович – доцент кафедри цивільного права та процесу Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

Макушев Петро Васильович – декан юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Марченкова Світлана Олександрівна – здобувач кафедри адміністративного права та фінансового права Національного університету біоресурсів та природокористування, заступник прокурора Суворовського району м. Херсона

Машичева Алла – студентка Херсонського національного технічного університету

Мельниченко Юлія Станіславівна – доцент кафедри цивільного права та процесу Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, доцент

Мерзляков Костянтин – студент юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Михайлова Валентина Олексіївна – доцент кафедри економічної теорії Херсонського державного університету, кандидат економічних наук

Моренець Уляна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Мостіпан Олександр Миколайович – аспірант кафедри політології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Мохненко Андрій Сергійович – доцент кафедри економіки підприємства Херсонського державного університету, доктор економічних наук

Мудрак Роман – студент Тернопільського національного економічного університету

Недзельська Наталія Іванівна – доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук, кандидат філософських наук

Недзельський Костянтин Казимирович – доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук, кандидат філософських наук

Некряч Анастасія Іванівна – в.о.ректора Міжнародного університету бізнесу і права (м. Херсон), доктор політичних наук, доцент

Нижник Ніна Романівна – завідувач відділу моніторингу ефективності законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, Заслужений юрист України

Ніжнік Вікторія Олександрівна – аспірант відділу моніторингу ефективності законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України

Новіков Микола Михайлович – доцент кафедри галузевого права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук

Огороднікова Ірина Ігорівна – аспірант Національного університету державної податкової служби України

Оробченко Яна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

П'ятковський Євгеній – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Павлов Олександр – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Палієнко Уляна Олексіївна – здобувач кафедри фінансового права Національного університету державної податкової служби України, приватний нотаріус, м. Херсон

Пашков Олександр – студент 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Перерва Тетяна – студентка 4 курсу Національного університету кораблебудування імені адмірала С.О. Макарова

Петрик Артем Миколайович – асистент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету

Письменицький Андрій Анатолійович – доцент кафедри правознавства історичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, кандидат юридичних наук

Пінькас Лариса Володимирівна – викладач кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету

Піхурець Олена Вікторівна – доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

Плехневич Андрій Миколайович – аспірант відділу моніторингу ефективності законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України

Погрібний Ігор Митрофанович – професор кафедри фундаментальних юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та масових комунікацій ХНУВС

Поліщук Ірина Євгенівна – завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук, кандидат філософських наук, доцент

Попова Анастасія – студентка 3 курсу юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Пригуза Павло Дмитрович – суддя господарського суду Херсонської області, кандидат юридичних наук

Прокопенко Антоніна Миколаївна – керівник юридичного відділу Херсонського державного університету, Заслужений юрист України

Прудська Яна – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Ралко Тетяна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Родік Леся Миколаївна – асистент кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету

Русавська Ганна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Савицький Дмитро – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Самсонов Володимир – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Саркісян Гарас – студент 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Саунін Роман Дмитрович – здобувач Національного університету біоресурсів і природокористування

Сенченко Л.В. – доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна», кандидат юридичних наук

Серебрянський Віктор – студент 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Сидорова Ілона – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Слюсар Алла – студентка 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Сотула Олександр Сергійович – доцент кафедри галузевого права Херсонського державного університету, кандидат юридичних наук

Старинський Микола Володимирович – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», кандидат юридичних наук

Стратонов Василь Миколайович – декан юридичного факультету Херсонського державного університету, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Стратонова Олена – студентка 5 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Студінська Валерія – учениця НВК "Школа гуманітарної праці" Херсонської обласної ради

Сушко Євгенія – студентка Національного університету кораблебудування імені адмірала С.О. Макарова

Тарасенко Ольга – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Томіліна Юлія Євгенівна – старший викладач кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету

Федорчук Олександр Михайлович – доцент кафедри агробізнесу і права Херсонського державного аграрного університету, кандидат економічних наук

Федько Світлана Олександрівна – Дніпродзержинський державний технічний університет

Філенко Костянтин Вікторович – заступник начальника управління з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю Херсонської обласної державної адміністрації

Хафізова Лейла – студентка 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Худенко Володимир – студент 2 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Цибуленко Лариса Олександрівна – завідувач кафедри історії України та методики викладання Херсонського державного університету, кандидат історичних наук, доцент

Чермошенцев Микола Іванович – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і права Херсонського національного технічного університету

Чечина Тетяна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Чиркова Олена Анатоліївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії Інституту соціальних наук та самоврядування Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ)

Чиркова Любов Миколаївна – доцент кафедри державного управління, педагогіки та психології Херсонського національного технічного університету, кандидат історичних наук, доцент

Шайтан Олексій Олександрович – аспірант юридичного факультету Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Шапошников Костянтин Сергійович – декан факультету економіки і менеджменту Херсонського державного університету, кандидат економічних наук, доцент

Шевченко Дмитро – студент 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Шибасєв Андрій – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право", головний спеціаліст відділу забезпечення діяльності керівництва апарату обласної державної адміністрації

Шкребець Дмитро Васильович – аспірант кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Шпак Галина – студентка 3 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Юркова Крістіна – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Юхименко Наталя – студентка 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Янголь Євген Васильович – здобувач кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

Яцемирський Сергій – студент 4 курсу юридичного факультету Херсонського державного університету напряму підготовки "Право"

Яценко Андрій Анатолійович – заступник голови Херсонської обласної державної адміністрації

ЗМІСТ

Привітання учасників конференції від голови обласної державної адміністрації Костяка М.М.	3
Привітання учасників конференції від голови обласної ради Пелиха В.Г.	4
ЧАСТИНА 1. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ	
<i>Розділ 1. “Теоретико-правові проблеми державного будівництва в Україні”</i>	
БІЛОРУСОВ Сергій Георгійович <i>Інституційні засади становлення державного менеджменту та реформування системи підвищення кваліфікації кадрів</i>	5
БОБІНА Олег Валерійович <i>“Правова держава” – історико-психологічне підґрунтя утвердження концепту в Україні</i>	6
ГАВЛОВСЬКА Аліна Олександрівна <i>Процес моделювання в сфері формування державних адресних та комплексних молодіжних програм</i>	8
ГАЛІЧЕНКО Максим Володимирович <i>Розвиток церковно-державних відносин в контексті концепції «Руського світу»</i>	10
ГАЛУНЬКО Валентин Васильович <i>Про вторинність прав та свобод посадових осіб публічної влади</i>	12
ГЕРІНБУРГ Ольга Вікторівна <i>Державотворча діяльність Богдана Хмельницького: історичний аспект</i>	13
ДЕНИСЮК Максим Володимирович <i>Взаємодія правової держави та інститутів громадянського суспільства (теоретико-правові аспекти)</i>	15
ЗАДОРЖНЯ Олена Володимирівна <i>Деякі проблеми практики правового виховання</i>	16
ЗАЙЦЕВА Тетяна Григорівна, НОВІКОВ Микола Михайлович <i>До співвідношення загальної теорії держави та права із соціологією та соціологією права</i>	17
ЗАНІК Ярослав Михайлович <i>Концепція громадянського суспільства в політичній науці</i>	19
ІЛЬНИЦЬКА Юлія <i>Щодо питання про місце адміністративних послуг в системі функцій органів місцевого самоврядування</i>	21
КОВАЛЬОВА Світлана Григорівна <i>Формування правового статусу польської шляхти за правління короля Казимира IV</i>	22

КОРУНЧАК Лариса Анатоліївна <i>Джерело права: емерджентність в дослідженні елементів та цілісності</i>	24
КРЮКОВСЬКА Ольга Анатоліївна, ФЕДЬКО Світлана Олександрівна <i>Інвестиційна діяльність як складова розвитку економіки України</i>	26
КУЗІНА Наталія Вікторівна <i>Українська національна ідея як націотворчий чинник</i>	27
МАКУШЕВ Петро Васильович <i>Дієвість державного примусу – ефективність гілок влади</i>	29
МОСТІАН Олександр Миколайович <i>Ефективність мажоритарної виборчої системи на виборах до Парламенту України у 1994 році</i>	31
НЕДЗЕЛЬСЬКА Наталія Іванівна <i>Ідея правової держави в українській філософії доби Відродження</i>	32
НЕДЗЕЛЬСЬКИЙ Костянтин Казимирович <i>Проблеми виховання громадянина як соціально активної особистості в державах православного віросповідання</i> ..	34
НИЖНИК Ніна Романівна, ГОНЧАРУК Наталія Трохимівна <i>Реформування публічної служби України – важливий напрямок адміністративної реформи</i> ...	36
НОВІКОВ Микола Михайлович <i>Криміналізація сім'ї – злочинний потенціал квазігромадянського суспільства</i>	38
ПАЛІЄНКО Уляна Олексіївна <i>Адміністративна відповідальність в сфері нотаріату</i>	40
ПЕТРИК Артем Миколайович <i>Військо і держава Гетьманщини у працях українського юриста А.І. Яковліва</i>	42
ПИСЬМЕНИЦЬКИЙ Андрій Анатолійович <i>До шляхів удосконалення законодавства про державну службу</i>	44
ПНЬКАС Лариса Володимирівна <i>Механізм забезпечення прав і свобод як пріоритет державного розвитку</i>	46
ПЛЕХНЕВИЧ Андрій Миколайович, НІЖНИК Вікторія Олександрівна <i>До питання про дисциплінарну відповідальність державних службовців України</i> ..	48
ПОГРІБНИЙ Ігор Митрофанович <i>До ефективності взаємодії громадянського суспільства і держави</i>	50
ПОЛІЩУК Ірина Євгенівна <i>Соціально-політичні ідеї К.Поппера та їх значення для українського суспільства</i>	52

ПРОКОПЕНКО Антоніна Миколаївна <i>Проблеми формування правової культури громадян</i>	55
РОДІК Леся Миколаївна <i>Правовий нігілізм та проблеми його подолання</i>	56
СОТУЛА Олександр Сергійович <i>Право і мораль в сучасному суспільстві</i>	57
ТОМІЛІНА Юлія Євгенівна <i>Парламентський контроль: вивчення світового досвіду</i>	60
ФЕДОРЧУК Олександр Михайлович, ЗУБЕНКО Василь Васильович <i>Місцеve самоврядування як право територіальної громади</i>	63
ЦИБУЛЕНКО Лариса Олександрівна <i>Конституційна реформа: пріоритети формування та функціонування Верховної Ради України</i>	65
ЧЕРМОШЕНЦЕВ Николай Иванович <i>Политические аспекты модернизации местного самоуправления</i>	67
ЧИРКОВА Любовь Николаевна <i>Лишенные детства</i>	68
ЧИРКОВА Олена Анатоліївна <i>Тетрархія Діоклетіана</i>	70
ШКРЕБЕЦЬ Дмитро Васильович <i>Шляхи та напрямки реформування судової системи України</i>	71
Розділ 2. “Правове забезпечення розбудови громадянського суспільства в Україні”	
PORTUGAL, Edwin, CAO, Sergio <i>Internationalization in Higher Education: Strategic Perspectives of Universities in the United States and the University of the Philippines</i>	74
АЛЯБОВ Юрій Васильович <i>Ступінь готовності нормативно-правового забезпечення та інформаційної бази до введення в обіг земель сільськогосподарського призначення</i>	78
БЛАШ Олександр Володимирович <i>Шляхи вдосконалення кримінально-правового забезпечення права особи на свободу віросповідання</i>	80
БОЙКО Андрій Володимирович <i>Суб’єктивні ознаки погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу</i>	82
ВАЛЕЦЬКА Оксана Валеріївна <i>Проблеми законодавчого закріплення мінімальної заробітної плати у трудовому праві України та Ізраїлю</i>	83
ВАСИЛЯКА Дмитро Костянтинівич <i>Поняття “кримінально-процесуальний</i>	85

<i>строк” та його значення в кримінальному судочинстві</i>	
ВАСИЛЯКА Олеся Костянтинівна <i>Кримінально-правова охорона економічної інформації з обмеженим доступом</i>	88
ВОЛКОВИЧ Олена Юріївна <i>Доцільність запровадження електронної реєстрації суб'єктів господарювання</i>	89
ГЕТЬМАН-П'ЯТКОВСЬКА Ірина Анатоліївна <i>Моральні основи реформування судової системи України: проблеми теорії і практики</i>	91
ГОНТАР Дмитро Олександрович <i>Норми виконавчого права у механізмі охоронного регулювання суспільних відносин</i>	94
ДЕМЧЕНКО Олена Григорівна, ДЕМЧЕНКО Михайло <i>Сучасні методологічні проблеми управління банківськими ризиками</i>	96
ДУДЧЕНКО Оксана Сергіївна <i>Принцип законності в діяльності органів виконавчої влади України</i>	98
ЄЩУК Ольга Михайлівна, САУНІН Роман Дмитрович <i>Риси комп'ютерної програми як об'єкту адміністративно-правової охорони</i>	99
ЗАДОРЖНЯ Надія Олександрівна <i>Законність: зміст поняття</i>	101
КАЗАНЧАН Андрій Аркадійович <i>Попередні результати реформування пенсійного законодавства України</i>	103
КИРИЧЕНКО Тамара Марківна <i>Трудове законодавство – складова національної правової системи України: сучасний стан та перспективи</i>	107
КОВАЛЬОВ Віталій Валерійович <i>Правові аспекти економічного оцінювання ...</i>	109
КОСТЯК Микола Михайлович <i>Соціальне партнерство як головна передумова демократизації державного управління</i>	110
ЛИХТЕЙ Михайл Вікторович <i>Процес формування основ сучасного господарського законодавства в началі 90-х рр ХХ століття</i>	111
МАКОВІЙ Віктор Петрович <i>Інші окремі види застав в межах положень ч. 3 ст. 576 ЦК</i>	113
МАРЧЕНКОВА Світлана Олександрівна <i>Обов'язки прокурора: адміністративно-правова проблематика</i>	115
МЕЛЬНИЧЕНКО Юлія Станіславівна <i>Суб'єкти права на географічне зазначення</i>	118
МИХАЙЛОВА Валентина Алексеевна <i>Роль держави в умовах ринкової трансформації економіки</i>	120

МОХНЕНКО Андрій Сергійович <i>Правове забезпечення функціонування фермерських господарств</i>	122
НЕКРЯЧ Анастасія Іванівна <i>Ефективне місцеве самоврядування – надійне підґрунтя досконалого громадянського суспільства</i>	123
ОГОРОДНІКОВА Ірина Ігорівна <i>Особливості провадження по справам про адміністративні правопорушення в сфері оподаткування</i>	127
ПІХУРЕЦЬ Олена Вікторівна <i>Особливості врегулювання відносин щодо використання об'єкта, створеного у зв'язку з виконанням трудового договору</i>	131
ПРИГУЗА Павло Дмитрович <i>Проблеми визначення процесуальних прав учасників провадження та учасників судового процесу</i>	133
СЕНЧЕНКО Л.В. <i>Запобігання та протидія корупції на державній службі</i>	137
СТАРИНСЬКИЙ Микола Володимирович <i>Щодо визначення поняття «валютні правовідносини»</i>	139
СТРАТОНОВ Василь Миколайович <i>Співвідношення пізнання та доказування в кримінальному та адміністративному судочинстві</i>	141
ФІЛЕНКО Костянтин Вікторович <i>Соціальне замовлення як інструмент розвитку громадянського суспільства, демократизації державного і місцевого управління (регіональний аспект)</i>	143
ШАЙТАН Олексій Олександрович <i>Методика дослідження у галузі правового регулювання державної інформаційної безпеки у гуманітарній сфері</i>	144
ШАПОШНИКОВ Костянтин Сергійович <i>Сучасні підходи до визначення ролі і місця контролінгу в корпоративному управлінні</i>	147
ЯНГОЛЬ Євген Васильович <i>Кондомініум – об'єкт чи суб'єкт житлових відносин?</i>	148
ЯЦЕНКО Андрій Анатолійович <i>Кластерні механізми взаємодії влади і громади (досвід Херсонської області)</i>	150
 ЧАСТИНА 2. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ	
Розділ 1. «Історико-теоретичні аспекти державотворення в Україні»	
АНДРУЩАК Роман <i>Проблема біпатризму в Україні</i>	154
БЛАГОВЕЩЕНСЬКА Олеся <i>Проблеми правового статусу автономних</i>	156

<i>утворень у складі унітарної та федеративної держав</i>	
ВІНЧЕВСЬКА Владислава <i>Трактування інституту власності крізь норми римського права</i>	158
ГАРБАРЧУК Тетяна <i>Питання конституційного конфлікту в теорії конституційного права</i>	160
ГРИШИН Олексій <i>Основні засади захисту прав та інтересів споживачів у соціальній та правовій державі</i>	162
ЗІНЬКОВСЬКИЙ Іван <i>Конституційна реформа в Україні: поняття, етапи</i>	164
ІВАНЦЬКИЙ Ігор <i>Формування та становлення Конституційного Суду України</i>	165
КІЦЕНЮК Ангеліна <i>Правове регулювання правоохоронної діяльності в Україні: проблеми та перспективи</i>	167
КЛЮЧКО Валерія <i>Юридична техніка українських грамот XIV століття</i>	170
КОВЕРДА Аліна <i>Конституційне регулювання законодавчого процесу</i>	171
КОГУТ Едуард <i>Процедура імпичменту Президента України: шляхи вдосконалення</i>	173
КОСТИКОВА Анастасія <i>Правова держава і демократія: питання взаємозв'язку та взаємодії</i>	174
КРИЖАНОВСЬКА Юлія <i>Юридичні гарантії реалізації та захисту екологічних прав людини як один з пріоритетів сучасної державно-правової політики</i>	176
ДІДИК Олена <i>Теорія поділу влади: функціональний аспект</i>	178
ПАСТУХОВА Вікторія <i>Проблематичні аспекти правового регулювання створення та діяльності кондомініумів</i>	179
ПАШКОВ Олександр <i>До повноти та якості регулювання аліментних відносин у соціальній та правовій державі України</i>	182
ПЕРЕРВА Тетяна <i>Основні напрямки державно-правової політики в сфері забезпечення права громадян на безпечне навколишнє природне середовище</i>	183
ПРУДСЬКА Яна <i>Засоби мирного вирішення міжнародних спорів</i>	185
П'ЯТКОВСЬКИЙ Євгеній <i>Проблеми застосування рішення Європейського Суду з прав людини в Україні</i>	187
РАЛКО Тетяна <i>Актуальні проблеми правотворчості в Україні та шляхи їх вирішення</i>	189

РУСАВСЬКА Ганна <i>Проблеми співвідношення законодавчої влади з громадськістю</i>	191
САМСОНОВ Володимир <i>Інститут бікамералізму: проблеми теорії і практики</i>	192
САРКІСЯН Гарас <i>До основоположних принципів права</i>	194
СЕРЕБРЯНСЬКИЙ Віктор <i>Демократія як засіб подолання корупції у правовій державі</i>	196
СИДОРОВА Ілона <i>Право вето президента в республіках змішаного типу</i>	198
СТУДІНСЬКА Валерія <i>До проблеми справедливості в сучасній державі</i>	200
ШЕВЧЕНКО Дмитро <i>Проблеми правового регулювання податкового контролю в Україні</i>	202
ШИБАЄВ Андрій <i>Адміністративна реформа: причини та шляхи її впровадження</i>	204
 Розділ 2. «Політична система та інститути громадянського суспільства»	
АНТОНЮК Євгеній <i>Конституційні основи таємниці приватного життя людини</i>	208
БЕЙЛІН Кирило <i>Міжнаукові та методологічні засади пізнавальної діяльності слідчого</i>	210
БЕРЕЖНА Світлана <i>До оформлення права на спадщину головою сільської ради</i>	211
БОНДАРЕНКО Марина <i>Співвідношення понять «колективний трудовий спір» та «колективний трудовий конфлікт»</i>	213
БУКАЛОВ Сергій <i>Проблема правового статусу біженців та міжнародні важелі її подолання</i>	215
ГРИНЬОК Ольга <i>Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правової охорони</i>	217
ДУДЧЕНКО Євген <i>Цивільний позов в кримінальному процесі</i>	219
Д'ЯЧЕНКО Дар'я <i>Про зобов'язальну працю як спосіб відшкодування майнової шкоди неповнолітніми</i>	223
ЗАБРОДСЬКА Наталія <i>Зміни за новою редакцією Закону України «Про інформацію»</i>	224

КАЗАКОВА Тетяна <i>Теоретичні аспекти ефективності управління оборотними коштами підприємств</i>	226
КВАША Катерина <i>Правовий статус комісій по трудових спорах на сучасному етапі</i>	227
КЛИМЕНКО Алла <i>Політичні партії як інститут громадянського суспільства: проблеми правового регулювання</i>	229
КЛИМОВИЧ Андрій <i>Критерії репрезентативності профспілок за Законом України «Про соціальний діалог в Україні»</i>	231
КОВАЛЬОВА-СЛУЦЬКА Віра <i>Рівні укладання колективних угод</i>	233
КОВАЛЬЧУК Катерина <i>Зарубіжний досвід правового регулювання фінансування політичних партій</i>	234
КРАСНОЛЕНСЬКИЙ Артем <i>Фінансування та реформа охорони здоров'я</i>	236
ЛАЗАРЕВА Крістіна <i>Проблеми правового регулювання оплати праці працівників в Україні</i>	238
ЛЕСЕЧКО Роман <i>Плагіат в засобах масової інформації</i>	241
ЛЯПІНА Олена <i>Громадянське суспільство в Україні: становлення та перспективи розвитку</i>	243
МАШИЧЕВА Алла <i>Формування ефективного механізму державного регулювання розвитку підприємницького середовища в Україні</i>	244
МЕРЗЛЯКОВ Костянтин <i>Особливості створення профспілок в Україні на сучасному етапі</i>	246
МОРЕНЕЦЬ Уляна <i>Правова реальність та правосвідомість: зміст та взаємозв'язок понять</i>	248
МУДРАК Роман <i>Генеza проблеми сутності громадянського суспільства у сучасній науці</i>	249
ОРОБЧЕНКО Яна <i>Питання визначення торгівельної діяльності</i>	251
ПАВЛОВ Олександр <i>Через перепони до громадянського суспільства</i>	253

ПОПОВА Анастасія <i>Історико-правовий аспект становлення поняття «безробітний»</i>	255
САВИЦЬКИЙ Дмитро <i>Пенсійна реформа в Україні</i>	256
СЛЮСАР Алла <i>До теоретичних поглядів на природні права людини, громадянське суспільство та державу</i>	258
СТРАТОНОВА Олена <i>Проблеми кримінальної юстиції України</i>	260
СУШКО Євгенія <i>Програма подолання гендерної нерівності в Україні</i>	262
ТАРАСЕНКО Ольга <i>Правова охорона комп'ютерної програми</i>	264
ХАФІЗОВА Лейла <i>Про залучення студентів до захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх</i>	266
ХУДЕНКО Володимир, НОВІКОВ М.М. <i>Окремий аспект загальнотеоретичного розуміння та цивільно-правового регулювання природного права на життя людини</i>	268
ЧЕЧИНА Тетяна <i>Порівняльна характеристика сімейних відносин за національним законодавством та законодавством інших країн</i>	270
ШПАК Галина <i>Деякі аспекти запобігання розірвання шлюбу як умови зміцнення громадянського суспільства</i>	272
ЮРКОВА Крістіна <i>Громадянське суспільство як загальнолюдська цінність</i>	273
ЮХИМЕНКО Наталя <i>Громадянське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови</i>	275
ЯЦЕМІРСЬКИЙ Сергій <i>Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України</i>	276
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	279